R. P.

IACOBI MANCINI PRACTICA VISITANDI INFIRMOS.

2

PRACTICA
VISITANDI INFIRMOS,
IN DVAS PARTES DIVISA.

In Prima, Nonnulla Dubia resoluuntur, circa Confessionem: Cõmunionem: Extrema Vnctionem: Testamentum: Famæ, ac Bonorum Restitutionem: Iniuriarum Remissionem: Ac deniq; Irregularitatem ex mortis acceleratione.

Cui in secunda impressione accessit APPENDIX De Opinione eligenda: De Reo iuridicè interrogato: De Casibus reseruatis; De Informi, seù non integra Confessione, ac de Hæresi mentali.

In altera Parte habentur monita scitu digna, & preces pro ijs adiuuandis, qui mortis in Agone contendunt.

Et denuò in hac tertia impressione accesserunt multa necessaria contra Dęmonis insidias.

Parocois, ac Confessarijs, perutilis, ac necessaria.

AVTHORE.

P. IACOBO MANCINO

Religionis Cler. Regul. Ministrantium Infirmis Sacræ Theologiæ Professore.

NEAPOLI Expensis Io. Baptistæ de Iuorio. 1637.

Facultas Præfecti Generalis Religionis Clericorum Regularium Ministrantium infirmis.

HOc opus, cuiuis inscripto est: PRACTICA VISITANDI INFIRMOS; à Reuerendo Patre Iacobo Mancino nostræ Religionis Theologo, conscriptum, valdè vtile ijs maximè, qui Sacramenta ministrant, ac Agonizantibus assistunt; Vt typis mandari possit, de nostrorum Consultorum consensu (quantum in nobis est) facultatem concedimus. In quorum fidem, &c. Datum Romæ in Aedibus nostris Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Die 1. Iunij 1630.

Præf. Gener. subscribit.

Locus ✠ *Sigilli.*

Secretarius Consultæ Gener. subcribit

Ad

Adm.Reu.P.Marcus Antonius Palumbus è Soc.Iesu Theolog.videat.

L*Egi hanc tractationem, IVXTA PRAXIM, elaboratam adm.Reu. P.Iacobo Mancino, Venerabilis Religionis Cleric. Regul. Ministrantium Infirmis. Censeo eam typis mandari posse; quippe quæ, nec Catholicæ Fidei, aut bonis moribus repugnans, Magnæ (vt puto) vtilitati futura est, iuxta materiam. Neap. 3. Decemb. 1631.*

Marcus Antonius Palumbus Deput.

Imprimatur.

Felix Tamburellus Vic.Gen.Neap.

Adm.

Amd.Reu.P.Siluanus de Vico Soc. Iesu Theolog.videat,Pro Regio.

VIdi, Excellentiss. Domine, PRACTICAM VISITANDI INFIRMOS, ab Admod. Reuer. P. Iacobo Mancino Cleric. Regulariū Ministrātiū Infirmis exaratam, in eaque nihil nec contra Fidem, nec contra bonos mores, vel à Regia Iurisdictione aliernum reperi: Ideoque maximè dignum censeo, quòd typis mandetur: Tum Sacerdotum, Parochorumque eruditioni: tum in extremis laborantium vtilitati.

Siluanus de Vico Soc.Iesu, Deput.

Imprimatur.

Tapia Regens, Enriquez Regens, Lopez Regens, Rouitus Regens.

De

De materijs, quæ in hoc opere continentur.

In Prima Parte.

ac-

In Appendice.

In Secunda Parte.

Laus Deo.

PROE-

PROEMIVM

Sacerdotibus Animarum salutis Zelatoribus.

ANimas fidelium iuuandi, proprium est Sacerdotum munus; nè dum in Sacramentis tempore ægritudinis admistrandis; sed vt eis in hora mortis præstò sint, vt eorum orationibus, ac hortamentis fortes facti, cælesti patria securius potiri valeant: Hoc propterea oppus, maxima cũ diligentia exerceri debet: Cum apud Hierem. scriptum sit: *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.* Cum ergo hoc animarũ munus magnorũ operũ sit maximũ, ac altiorum sublimius, omnem curã adhibendã puto, vt diligenter illud expleatur. *Hie. 48.*

Cæterum cum ipse in praxi obseruauerim, multas insurgere difficultates, ac dubia circa Sacramẽtorum administrationẽ infirmis ipsis faciendam, ac opinionum cõflictus circa aliquos cosciẽtiæ casus decernendos, qui repente, & sæpè oboriri solent: Quod quidem non minima aliquando præbuit incommoda: Aliqui enim Sacerdotes, vel parum in hoc experti, vel ob scru-

ſcrupulorum colluuiem, in prōptu decernere nequaquam ſunt auſi: Quare Sacramentorum adminiſtrationem, maximo cum infirmorum detrimento, negarunt, vel diſtulere.

Vidi etiam varios, ac aliquando parum viſitatos modos animas iuuandi agonis tempore: *A*liqui enim verbōrum multitudine, ac voce parum grata; nè dū infirmis ipſis angoris cauſam dedere, ſed circumſtantes moleſtia affecerunt. Et quod peius ſic parum conſultè effati ſunt, vt humilitatis loco, inanis gloriæ, ac ſuperbiæ notā, occaſionemq; infirmis præbuerint: Quod aliquando ipſe videns, opere prætium duxi, verbis, ac monitis longè ab illis diuerſis virtutis, veſtigia eorum imprimere cordibus.

Cum ergo debeat hoc munus miro mo-
1. do expleri: Scribit enim Apoſtolus: *Rationabile ſit obſequium veſtrum*; neceſſarium mihi viſum fuit, modos aliquos ponere, qui faciliori via ad finē hunc, Sacerdotem animarum zelatorem iuuare poſſint, ac ducere. Confiſus igitur Diuinæ bonitatis auxilio: Hunc Tractatum, quam breuiſſimè ſcripſi: Quem in duas diuido partes.

In Prima, nonnulli caſus ponuntur, qui eue-

euenire solent;tam circa Sacramentorum administrationem infirmis faciendã:Confessionis scilicet Eucharistiæ,ac Extremæ Vnctionis: Quàm circa eorum Testamenta,Famæ,ac bonorum restitutionem: Inimicorum dilectionem: Ac irregularitatẽ, in quam,in acceleranda infirmorum morte,illi incidere solent, qui eis inseruiunt. Dantur etiam aliorum conscientiæ casuũ resolutiones,vt valeat Lector pro libito voluntatis eas videre:Et in occasionibus, quæ repente oboriri possunt, dùm Sacerdos in domo infirmi moratur,eodem loco (nulla interposita morula,etiã infirmo ad mortem propinquo) quid exequi debeat, decernere valeat;Propterea enim in calce totius operis, alphabeticam omnium casuum conscientiæ Tabulam,apposui.

Appẽdix item posthuma ab eodem Auctore,dum præsenti luce frueretur,formata in hac secũda impressione apposita est, & in ea alij casus,qui Sacramentalis Confessionis materiam respiciunt,vt De Opinione eligenda,De Reo iuridicè interrogato,de Casibus reseruatis, De Informi, seù nõ integra confessione,ac demum De Hæresi mentali enucleantur.Opusculum ad doctrinæ huiusmodi complementum

satis

ſatis vtile,ac fortaſſe deſideratum:& certè ſi Auctor ipſe diutiùs duxiſſet vitam alia multa conſcripſiſſet ægrotantium vtilitati non minùs proficua,quàm piorum Sacerdotum commoditati,ac eruditioni.

In Secunda Parte, Rituale Romanum ſubiunxi:precibus additis, ac monitis aliquibus circa commendationem animarũ ipſorum Agonizantium.

Practicam autum voco:Res enim continet experimento à me probatas per illa tempora,quæ in hoc munere ſubeundo cõſumpſi,meę Religionis inſtituto inſeruiẽs Spero igitur,hos labores,vtiles fore, non tantum Parochis,ſed cuilibet deuoto Sacerdoti,qui opus hoc,animas iuuandi,explere voluerit.

Si quis verò circa commendationẽ Animarum plenius inſtrui cupit: legat quæſo aureum tractatum R.P.Ioan.Polanci Venerandæ Soc.Ieſu ſacerdotis:Ac vtiliſſima monita,alio,tractatu R.P.Marcelli Manſij noſtræ Religionis:Vel P. F.Bartolomæi de Angelo Ordinis Prædicatorum in ſuis monitis ad benè moriendum.

Orationes autem deuotiſsimas,latino, & vulgari idiomate conſcriptas ad hanc materiam Agonizantium,ponit R.P. Mat

thæus

thæus Morruellus nostræ Relig. Sacerdos ac olim meus Magister in *Sac.* Theol. in suo libro, qui scribitur; *Apparecchio dell'anima per il felice passaggio all'altra vita*; in quo miro modo doctrinam deuotioni adiunxit.

Adsunt adhuc, & alij libri, qui circumferuntur in hoc genere. Optimum autem omnium, à quo melius Sacerdos iuuari queat, Sacratissimi Iesu Crucifixi imaginem, ac Simulacrum, puto; ob cuius tantummodo amorem, hoc onus assumat: Et certum seipsum reddat, eundem Iesum Christum, sui Doctorem in hoc fore, Ipseque in ore suo erit, verba subministrans, & gratiam in auxilio opportuno.

Illud autem te monendum (benigne Lector) duxi; vt siquid in hoc libro boni inuenies, *Patri ipsi luminum, à quo omne bonum descendit, & omne datum optimum*, gloriam tribuas: Si autem (quod euenire solet) aliqua parũ grata leges; boni consulas, errorem corrigas charitate tua, rectamq; meam intentionem excusa: Omnia verò S. Rom. Ecclesiæ censuræ submitto.

ADMODVM ILLVSTRI,

& Reuerendo Domino

D. MICHAELI

MONACHO

Decretorum Doctori Canonico Presbytero Cathedralis Ecclesiæ Capuanæ eiusdemq; examinatori Synodali.

S. P.

Ogitabam sub cuius auspicijs liber hic inscriptus Practica visitandi Infirmos fuisset tertiò in lucem proditurus; sed inter multos tu mihi occurristi Perillustris MICHAEL

MO-

MONACE cuius virtus nedum intra Capuanam Diocesim; sed vbiq; est admirabilis, quis enim ignorat tuas præclarissimas virtutes? Prudentiam, Religionem, Doctrinam, & præsertim vigilantiam illam, quam semper, & nunc maxime in præfectura Venerabilis Monasterij S. Ioannis Monialium tuæ Ciuitatis Capuanæ ostendis. Has profecto virtutes agnouerunt Præsules tuæ nobilissimæ Ciuitatis; Agnouit Illustrissimus Cœsar Costa dum prædicandi munus tibi adhuc adolescentulo contulit; agnouit Eminentiss. Cardina-

lis

lis Bellarminus,qui zelo exardeſcens pro animarum ſalute eidem Monaſterio te propoſuit examinatoremq; Synodalem conſtituit; agnouit Emimentiſſ. Cardinalis Antonius Caietanus dum presbyterali Canonia te inſigniuit; Agnouerunt tandem omnes quot quot fuerunt Archiepiſcopi, à quibus ſemper vnice fuiſti dilectus. Optimum igitur ſuſcipiet patrocinium liber iſte tuo nomine decoratus: Nam ſi monumenta veterum obruta, & diſperſa tam diligenti obſeruatione, è tenebris eruis, prout teſtatur aureus ille liber

(SAN-

(SANTVARIVM CAPVANVM) quem edidisti; maxima profecto diligentia curabis ne animæ fidelium cruore Domini consperſæ in extremis laborantes diuino auxilio, & huius operis adiumento destitutæ per insidias Sattanæ sempiternis tenebris obruantur. Vale teq; D. O. M. incolumen seruet Neap. 15. Martij 1637.

Deditissimus Seruus

Ioannes Baptista de Iorio.

PRACTICA VISITANDI INFIRMOS.

PARS PRIMA.

IN qua nonnulli casus enucleantur, qui euenire solent, tàm circa Sacramentorum administrationem facienda, Nempè Confessionis Eucharistiæ; ac Extremæ vnctionis: Quàm circa eorum Testamenta; Famæ, ac Bonorum restitutionem; Iniuriarum remissionem; Ac Irregularitatem, in quam in accelerànda infirmorum morte; illi incidere solent, qui eis inseruiunt.

De zelo salutis Animarum, ac pij Sacerdotis dispositione.

Practica Prima.

QValitas dispositionis, quæ in eo Sacerdote inesse debet, qui hoc Angelicũ munus animas saluandi exercebit, ex eiusdem operis qualitate, & excellentia erui potest; Quod quam grande sit, ac sublimè; facilè cognosci potest ex eo solũ;
Gen. 2. Quod Deus ipse animarum salutem tanti fecerit: Cum postquam eas ad imaginem & similitudinem suam creasset: Ac non
1. Pet. 1. auro, aut argento redemisset, sed proprio sanguine: Voluit etiam ad earum custodiam, ac auxilium etiam Angelos destinare;
Psal. 90 vt nè vel vna (si fieri posit) pereat. Tãti enim valet vna Margarita, quanti æstimatur, ac emitur: Pretium autem nostrarum Animarum sanguis Christi D. N. est
1. Cor. 6 quo nos omnes redempti sumus: Ex quo colligimus; habentem zelum salutis Animarum, ipsum Christi sanguinem æstimare, ac zelari. Et animas proximorum adiuuantem nè in barathrum æternæ mortis cadant, pretium Sanguinis Christi adiuuare; Dum quantum in se est, Animæ ipsæ proximorũ è naufragio procellosi maris diabolicarum tentationum erutæ, tàm in

vitâ, dum corpora ipsa infirmantur; quâ in mortis agone, auxilium, ac subsidium capiunt. Hinc fit pium Sacerdotem coo-perari Christo in earum salutem, vt benè Dionys. Areopag. inquit.

Dionys. de Diui nisnomi nibus.

Nec (quod magis est) Ipsi Deo maius sacrificium, aut seruitus exhiberi potest, quàm zelum salutis animarum habere, vt dixit Gregorius Papa. Et hoc ipsum, Christus ipse innuit, cum suis discipulis dixit: *Faciam vos fieri Piscatores hominum*. Non enim materialiter eos hominum piscatores dixit; sed spiritualiter ad saluãdas animas; Euangelij prædicatione, cæterisq; Sãctis monitis: Nam quoties suo opere, ac charitate animam Deo lucratur, piscem ad Dei mensam sapidissimum piscatur. Ideo Paulus Apostolus, hos animarum zelatores, Dei coadiutores vocat, Quod quidem maximam addit Sacerdotibus dignitatem; dum socij ipsius Dei ad animas saluandas fiunt.

D Greg. homil. 22. sup. Ezec.

Matth. 19.

1. Cor. 3

Particularis est (liceat mihi) hic fauor, quò equidem indigni sumus: Etenim, post Christum Dominum, ab eoque dependenter Saluatores animarum appellamur, & sumus; prout expresse dixit Innocentius Papa his verbis: *Maxima gratia est, quòd animarum quas ipse redemerat, homines voluisset esse Saluatores*. Nam sicut

In. Pap.

qui ad pugnam iturus, & victoriæ ſecurus eſſe cupit; & ſeipſum armis parat, & manum conuocat amicorum; Ita Deus ipſe; & ſuam gratiam fidelibus largitur, & Angelos ſuos ad eos mittit, & exinde Sacerdotes, vſque ad victoriam contra Demones in Agonis conflictu. Vnde Bern. dignā ſui ſententiam dixit, *Angelis, & hominibus vtitur Deus tamquam coadiutoribus, & commilitionibus quos parta victoria, honorificè remunerabit*: Et ſic Sacerdotes ſimul, & Angeli pro nobis contra Dæmones ſunt ad animarum defenſionem. Et quid eſt hoc; niſi frumentum bonum (animarum dico) in horreum cæli congregare? Quòd benè idem Chriſtus Sacerdotibus ipſis, in Apoſtolorum perſona, dixit: *Triticum autem congregate in horreum meum*.

D. Bern in lib. de conſid.

Matth. cap. 13.

Cæterum, licet Deus operarios plures poſuerit in vinea huius militantis Eccleſiæ; vt pro ouium ſuarū ſalute, diuerſimodè laborent: Alij enim illam colunt aſperę vitæ exemplis: Alij verbi Dei ſemen ſerendo. Hi ſcientiarum, ac ſanctarum doctrinarum plantis: Illi contemplatiua vita, ac continuis orationibus cuſtodiunt: omnes tamen vno fine, hoc eſt Dei famulatu, ac animarum ſalute, contenti ſunt.

Inter cæteros verò operarios, in horrea paradiſi animas fidelium congregātes, viden-

dentur,& sunt nostræ Religionis Alumni quibus optimè Diuinæ placuit Bonitati, hoc ministerium demandare.

Si igitur, ex superius dictis, tantæ æstimationis hoc officium est; qualem animi dispositionem dicemus esse necessariam sacerdoti, qui hoc munus explere debet? Qui zelus salutis proximorum? Quâ conscientiæ munditia pollere debebit? Non tantum in Sacramentorum administratione, sed vt in eorũ agone eis possit ministerium impendere. Quomodo enim à Deo exaudiri potest, qui (quòd Deus auertat) ipsius Dei gratia vacuus est? Aut quomodo cõtra Demones, oratione pugnabit, qui se ipsum Demonũ habitationem constituit? Nec certè potest alterius saluti inseruire, qui suam non curat; Lumen enim infirmo aut Agonizanti præbere nequaquam potest, qui in tenebris ambulat.

Debet propterea, quia ad hoc munus destinatus extitit, conscientiã suam prius mundare, ac cũ Domino pacem inire, preuia Sacramentali Confessione, aut saltem contritione; postea verò suum implere officium: Quia conturbatus animus, non est aptus ad exequendum munus suum; vt Sapiens ille dixit. Et in hoc dicam, vt te stis oculatus, me nouisse aliquos, in hoc munere satis dignos, qui vel culpæ venialis con-

ficij (vbi tẽporis opportunitate licuit) ad sacram confessionem accedentes, suũ munus impleuerunt: Quod idem fecerũt, dũ ad Agonizantium auxilium vocati fuere; Eo enim casu maxima consciẽtiæ puritas necessaria est, tàm ad fugandos Demones, quàm ad illorum salutem impetrandam.

Ex hac, dispositione, quæ est propriæ cõscientiæ puritas, oritur maximus zelus salutis Animarum illarum, quas Sacerdos defendendas suscepit; nec laboribus parcet, aut incommodis; frigus enim & æstũ, solem, pluuiam, ac somnũ contemnet; noctu autem, ac die seipsum paratum omniũ obsequio præbebit.

Nauigant alij ad Indos vsque, inter tot labores, ac maris pericula, cum propriæ vitæ discrimine; non alio vento ducti, quã spe lucri animarum. Nos autem inter domesticos (vt ita dicam) parietes, quotidie eadem lucra facimus. Ad quę impellit nos ac mouere debet ea ratio, quod nobis ipsis, nostri agonis tempore, idem ab alijs Sa-

Mat. 19. cap. 13. cerdotibus fiet: *Eadem quippe mensura, qua mensi fuerimus, remetietur nobis.* Zelo igitur, ac toto corde impellamur ad lucrandas Deo Animas, nec laboribus parcamus aut incommodis.

Quod

Quod Sacerdos ipse vocetur vt Infirmo Sacramenta ministret: aut Agonizanti subueniat. Practica II.

SI Sacerdos Parochus sit, seu Curatus infirmũ visitare debet, nec vocari expectet, licet ipsum non nouerit; Vel poterit domesticos monere; Quòd in ijs, quę ad animam infirmi attinent, ipsum paratissimum fore. In hoc igitur maxima diligentia vti debet; quippe ægrotorũ domestici in experti & aliquando in hoc parũ christiani. Nec ægritudinis pericula, nec illius animam curantes, ob humanos respectus, naufragium infirmo parant. Is igitur bonus ouium suarum Pastor, ac sollicitus earum salutis, procuret infirmis necessaria Sacramenta ministrare; ipsoque in agonę sæpius visitare, & in rebus fidei confirmare, vt spem capiant salutis æternæ ac personaliter (prout licuerit) interesse, cõmendationem animæ eis faciendo vt saluentur: Curatus enim proprius, est vt Episcopus, Ideo hoc salutis animarum onus, ipsi incumbit; Et ob id attentè intendere debet, vt (vbi redditurus est rationem) dicere possit: *Domine quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam:* Poterit autem alium substituere, si ipse iusto impedi- *Ioa. 18. nu. 9.*

mento detineatur; Quem deuotum, habilem, ac bonum miniſtrum indicauerit.

Si autem Sacerdos, Curatus non ſit; tunc, ſi familiaris fuerit Infirmo, aut illius Confeſſarius; tamquam talis eum viſitet; ac ſoletur ſpiritualibus monitis, ac exemplis. Et vbi opus viderit, ad Confitendum hortetur. Hæc enim ſunt boni amici partes; ſalutem ſcilicet amico parare.

Si autem nec familiaris, nec amicus infirmo, ſit nullo modo accedat, ſępius enim vidimus non vocatos Sacerdotes, licet bono zelo accedentes, à domeſticis tamen fuiſſe repulſos.

Fallit autē hoc, ſi Infirmus in periculo ſit repentini obitus, ac ob id præueniendā Confeſſionem: Tunc .n. Sacerdos ſe ipſum exhibebit, & acceptiſſimū quidem, atque gratiſſimum domeſticis hoc officium erit

Fallere etiam puto ſupradictam regulā; ſi quis moriens fuerit Prælatus, Princeps, aut ſimiles Magnates, quorū, vt ſolet, patens ſemper eſt aditus omnibus Religioſis etiam non vocatis: Immo errori, ac culpæ tribuetur ei, qui non acceſſerit.

Limitarem adhuc, ſi Infirmus pauper fuerit, ac humilis cōditionis: tunc enim ei accedere licebit etiam nō vocatus: immo fauori aſcribi debet ſi tales viſitentur; cū Sacerdotes multoties nō vocētur, ne mo-

leſtiam

lestiam inferant. Et ob id(flens dico)quòd ad pauperes rarius accedãt Sacerdotes, vt spiritualiter consolentur;prout è conuerso;diuitum domus Sacerdotibus, ac Religiosis impletæ videntur;Quorsi quisque certatim alterũ præuenire conatur. Zelus animarum æqualis apudDeum est;non.n. Acceptator personarum est, & eius vestigia nos sequemur,si nullo proprij cõmodi impellemur,sed sola charitate ducti.

Vtiliter autem aget Sacerdos,si librum hunc secum habeat;eam ad omnes occurrentes casus circa Sacramentorum administrationem ; quam ad Animarum commendationem,quæ statis præcibus egeãt. Crucifixi etiam simulacrum secum ducet; ac alium quem maluerit librum spiritualem; aut horariũ diuinarum laudũ Diurnum;vt & in sui ipsius vtilitatem,ac etiam Infirmi,tempus illud expendere valeat.

Dum verò Sacerdos ad domum Infirmi pergit;si eius qualitatem,ac vitæ circũstantias ignoret,ab eo percũctetur,qui eũ vocauit,ac eius nomen,officium,seù ministerium;nosse etiã poterit; vtrum sæpius, an rarius confiteri sit solitus; an mala cõsuetudine,vel propinqua peccãdi occasionedetentus fuerit;si inimicitias nutrierit, vel rancores,si uxorem,ac filios habeat,& similia:Quę omnia,& ad interrogationes

in Sacramentali Confessione faciēdas proderũt, & vt Demonis tentamenta præuideat, causasq; tentationum in eius Agone repellere possit, & opportunis subsidijs ad salutē munire: Noster n. inimicus insidias nobis parat circa ea, ad quæ magis propēsi fuimus, ac passiones in eo genere suscitat, in quo peccare soliti sumus; vt nos ad æternam damnationem trāhere valeat.

Debeat vero Sacerdos Deũ ipsum oratione præcari, ac eius lumē implorare, vt Infirmi illius necessitatem internam cognoscat, cuius commendationem Animæ suscepit; vt efficacioribus medijs, auxiliũ impertiatur.

De Ingressu Sacerdotis ad Infirmum.

Practica III.

CIrca hunc ingressum certa regula assignari nō potest. Multoties enim domestici ipsi timore perterriti, nè Infirmũ pauore percutient, Sacerdotes foras detinent; aut dicunt, vt iterum reuertātur, nè Infirmus mortē vicinam esse putet. Quod quidem maximæ tentationis genus est, nè remedium paretur, & auxiliũ conferatur animæ illius: Et ob id Religiosi sæpius eo tempore à consanguineis vocantur, quò

Infirmus ſenſibus eſt deſtitutus; de quibus inquit Propheta: *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient:* Et hi quidem indigni cenſentur conſanguineorũ nomine; nec pietas cenſenda erit. Carnefices autem Animarum potius dixerim, qui nè Infirmum imaginario timore afficiant, habili tẽpore ad ſalutem animæ, eius potius ſalutem periclitari permittunt: Dũ pauper Infirmus ægritudine ipſa oppreſſus, nè quidem loqui poteſt confitendo peccata ſua, ac conſcientiam exonerando, vnde, vt plurimum quàm miſere moritur. *Pſ. 113.*

Et in hoc quidem ſatis decipiuntur domeſtici; cum clarum ſit, Infirmum à nemine maiori conſolatione affici, quàm à colloquijs ſpiritualibus, quæ cor ipſũ, ac Animam lætificent; Sacerdotũ enim conſilio reminiſcuntur peccata oblita, ac à ſcrupulis ingraueſcentibus liberantur, eiſque via æternæ ſalutis aperitur.

Vnum dicam in hoc; vti teſtis oculatus Debuit multoties Religioſus (vt vano Infirmorum, ac cõſanguineorum timori indulgeat) ſe ipſum Medicum fingere; & ſic eò nomine acceptus, à remedijs corporalibus, ad ſpiritualia tranſitum facere, nec nõ ad Sacramentorum receptionẽ: Aſſerendo; nolle ea remedia illi Infirmo applica-

re, qui spiritualia repulerit, ac Dei gratiæ vacuus sit; Et sic eo intuitu confessus fuit aliaq. Sacramenta suscepit. Satis autem proderit ea arte vti, quòd magis Infirmo expedire videbit; dummodo gloria Dei, ac salus Animarum acquiratur.

Faciliorem verò viam, qua ad infirmũ ingredi Sacerdos poterit citra illius timorem; puto illàm esse, si alicuius Sancti sacras Reliquias secum adduxerit, cuius precibus, & intercessione sperandæ salutis capiat arrham. Tali autem via introductus, poterit deinde ad remedia spiritualia viam sibi parare; ac ad Sacramentorum receptionem hortari. Omnia autem prudenter aget Sacerdos, ac lenitatis spiritu, suauiter disponens, illius Animam lucrari conabitur.

Nunc autẽ acriter reprehendendos duxerim, eos Infirmi consanguineos, qui humano timore ducti, (& si viderint expedire) differunt tamen Sacerdotes ad Infirmũ vocare: Nam ipsis eueniet, quod aliquando Romæ vni ex nostris Patribus accidit

Cum enim fuisset ad Infirmum nobilẽ Romanum vocatus, à consanguineis ante cubiculi fores, adeò morari passus est, (eo colore, quod Infirmus quiesceret, vel dormiret) vt Pater ille tandem veniam petierit, vt domum rediret, vsus illis Apostolo-

rum

rum verbis: *Si dormit, saluus est*: Volentes autem antequam Patres abirent, diligenter inspicere, quid Infirmus ageret, & an adhuc quiesceret, eum iam mortuum inuenerunt; Quòd quidem consanguineorum incuriæ tribuendum est, vt paulò antè diximus. *Ioa. 11. nu. 12.*

Optimum igitur erit, Religiosos non serò, sed statim vocare, quippe sic bonos Christianos decet; hoc namq; boni catolici, atq. eius, qui propriam salutem quærit, signum erit: Sunt.n. Sacerdotes Aquæ ductus, per quos homines gratiam à Domino recipiunt, salutem, omniaque bona spiritualia; ac per eorũ manuum impositionem peccata relaxantur, & ad pristinam gratiam fit reditus: Ipsi namq. Sacramẽta ministrant; per eos, ac eorum orationibus cum Deo ipso conciliantur homines: ipsorum præsentia Demones fugãtur. A scrupulis sæuientibus liberi fiunt: ac omni denique tẽtatione fugata, Cæli via pãditur.

Debet autem Sacerdos amabiliter, ac spirituali charitate imbutus, ad infirmum intrare; serena fronte, ac hilari vultu illum salutando. Nec statim de nouissimis, vel Sacramentorum perceptione loqui debet sed Religiosa, ac exemplari libertate, paulatim ipsum lucretur, aliqua de infirmitate sua enuntiando; scilicet, quomodo valeat,

leat; si aliquid cupiat habere gustui aptũ; An siti fatigatus, & si os abluere cupiat, & similia.

Post hæc autem, dexteritate vtatur, ac prudenter agat, vt ad rerum spiritualium materiam, viam sibi aperiat; aliqua exempla referendo, quæ ad rem faciant, ac apta sint ad illius spiritualem ædificationem.

Aduertat autem Sacerdos; libertatem, (quàm modo diximus) Religiosam, quæ Sacerdotem senem decet; inueni non licere, quem modestũ in omnibus volumus, vt magis circumstantes exemplo optatè afficiantur.

Si verò infirmus non fuerit ad mortem sed vitæ spes aderit; loqui de morte, aut de futura vita, ferè durum, & improprium erit. Aliquos enim vidimus, quibus cum de mortis materia locuti sunt (cum non debuerint) taliter affectos graui mœrore, vt grauius cæperint se habere, ac tandem mortem incurrisse. Debet autẽ Sacerdos prudẽter se gerere; prout infirmitatis, vel alterius circumstãtiæ opportunior occasio postulabit; ac sępius Infirmum visitãs, dum vel melius, uel peius eum uiderit se habere, sic se gerat; In dubijs uerò Medicum consulat.

Quantum autem ad peccatorum Confessionem pertinet, magna dexteritate, ac

ac prudentia opus erit; vt quam primum confiteatur. Potest verò infirmus moneri, vel ex eo, quod non potest Medicus ad eũ accedere, ex præcepto Pij V. (sub Datum Romæ 8. Martij 1566.) nisi prius cõfessus fuerit; vt etiam affirmat Rodriq. in quest. Regul. q. 67. art. 4. col. 2. §. Hæc assertio, &c. *Pius. V* *Rodriq.*

Vel poterit etiam asserere, quòd per confessionem Sacramentalem, purgata à peccatis conscientia, peccati effectus tollitur, scilicet infirmitas ipsa.

Cæterum, notãdum puto Nauarri doctrinam, ac aliorũ dicentium. Non debere Medicum deserere Infirmum, qui noluerit confitere. Esset enim contra Ius naturale, quòd est de vita tuenda, cũ Pij V. præceptum, de iure positiuo sit. Infirmitas verò, si nõ erit ad mortẽ, nec periculosa, nullo modo Pij V. præceptum obligat. *Nauar.*

Siuè autem parui momẽti fuerit infirmitas, siuè magni procurẽt Sacerdos, vt infirmus confiteatur; ad quod adducere poterit exempla aliquorum, qui (ex causa infirmitatis) receptis Sacramentis, statim pristinæ redditi sunt sanitati. Prout multoties patri N. Camillo, seruo Dei, euenit; dum inter mundanas varietates adhuc detineretur. Nam grauescentibus infirmitatibus, post peractam Confessionẽ, ac sumpto Eucharistiæ Sacramento, citò conual

uit; vt ipsemet ore proprio fatebatur. De alijs etiam quamplurimis, ipse sum testis oculatus.

De Sacramentali Infirmorum Confessione; Circa quam, plura declarantur Dubia. *Practica IV.*

DEbet Sacerdos (vt supra diximus) omni conatu curare, vt Infirmus (maximè si graui, ac periculosa detineatur infirmitate) Confessionem faciat peccatorum, ipsum in hoc adiuuando; nã morbo præssus, non valet tàm de facili, suis sensibus vti: Si autem aliquo modo dubitet circa præteritas Confessiones, opere prætiũ duco, rem in tuto ponere, ac generali peccatorũ recordatione, vel à postrema incipiẽdo eorum maculas tergere.

Dixi autem (si infirmus dubitet de validitate præteritarum Confessionum): nã si hoc procederet ex scrupulis, tunc generalis Confessio non erit necessaria: immò nec expediens; Scrupulosi enim nunquam certi, semperq; perplexi, quiescere non solent; túnc ergo deponere debet Infirmus scrupulos, ac omne hoc negotium, iudicio Confessarij remittere, & tutus erit in conscientia, vt omnes Doctores communiter asserunt.

Nunc

Nunc verò mihi visum est, aliquorum casuũ decisiones hic subnectere quos frequentiores putaui in materia sacramentalis Confessionis: vt valeat Sacerdos, vestigio tẽporis decernere quid faciẽdũ, quos omnes ex classicis Doctoribus excerpsi.

Dubia aliqua circa Sacramentalem Confessionem.

DVbium primum. Quomodo se gerere debeat Confessarius in casibus repentinis articuli, seu periculi mortis? 1

Respondetur. Quòd absoluat liberè ab omnibus casibus, & censuris, etiam Papæ reseruatis; in talibus enim periculis, nulla erit reseruatio: vt ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. & est communis. *Concil. Trid.*

Dub. 2. An articulus mortis differat à periculo? 1

Respondetur affirmatiuè. Secundum se nam articulus, dicit vltimum vitæ terminum: Periculum verò dicit causam propinquæ mortis; vt ingrediens prœliũ, vel periculosam nauigationem.

Attamen secundum meliorem, & communiorem sententiam. Quòad Absolutionẽ omnium reseruatorum, & Censurarũ, idem sunt. Ita Suar. tom. 3. dist. 69. sect. 3. 2 *Suar.*

col.2. Nauar. c.27. num.272. Syluest. verb. Confessio 1.nu 6. Tolet. lib.1. c.15. num.2. Armil. verb. Mors, & alij communiter.

Nauar. Sylu. Tolet. Armil.

Dub.3. Quomodo Articulus, & periculum sumendum erit?

1 Respondetur, quòd moralitèr intelligẽdum est, ad iudicium prudentis Confessarij; non autem metaphysicè, & in puncto indiuisibili, vt affirmat Pater Em. Sà, verbo Mortis articulus nu.1. & alij; Et in dubijs an sit articulus, seu periculum, tutior pars eligenda est: Scilicet vt absoluatur: nã hęc est tutior pars, scilicet in fauorem animæ, vt DD. communitèr affirmant. Ita Nauar. Prælud.9.n.9.& c.27. n.284.

Em. Sà. Nauar.

2 Casus, in quibus posset mortis periculũ imminere pro absolutione sunt, v. g. vulnus læthale in pectore, in vẽtre, in gutture prępipuè si intus profundaret; in capite cũ fractura ossium, sequuta cum vertigine, cũ vomitu, & cum sãguinis è naribus effusione; Item exinanitio, seu deliquium, ex Apoplesia, ex nimia cordis passione, ex gutta, & similibus; in quibus Cõfessarius nequaquam scrupulizzare debet; sed deponat scrupulosam conscientiam, vt Animam Infirmi in tuto reponat, illum absoluendo Nonnulli enim seipsos, & Infirmos deceperunt; cum ex scrupulis noluerunt innodatos Papali excõmunicatione absoluere; putan-

putando nõdum eſſe periculum mortis, & ideo abſolutionem diſtulere; at poſtmodum ægroti ex repentino accidenti nõ ſolum abſq; Sacramẽtis, verũ etiam ſine abſolutione ex hac vita migrarunt. Equidem ſcrupuloſi Confeſſarij animarum ſaluti nimis obnoxij ſunt; Ideo ad confeſſiones audiendas ſe immiſcere non debent, ſed tantum eorum partes erũt, Officium Diuinũ recitare, Miſſàſq; deuote celebrare.

Notandum, quòd quamuis circumſtantibus non videatur euidens periculũ mortis; ſi Infirmus ſenſerit ſe virtute deficere; & magna inſtantia abſolutionem petierit; credendum ei erit; nam experiẽtia docuit, patientẽ optimum ſui ipſius Iudicem, Medicumq; eſſe, & præcipuè cum infirmitas pericoloſa erit. Ex Nauar. in prælud. cit. 3 *Nauar.*

Nonnullos alios caſus, circa articulum mortis pro abſolutione præſtanda ponunt Doctores; ſcilicet febris continua, nõ quælibet leuis, ſed grauis, ſeu maligna. Ita Em. Sà verb. Mortis articulus n. 1. nã vulgo dicitur (la febre cõtinua ammazza l'huomo) Ita dicendum de febri Ethica; quæ cum infirmum in lecto firmauit, cum nimia debilitate, cum reſpirationis impedimento, cũ ſpuere nequit, paulò poſt moriturus erit. 4 *Em. Sà,*

Item parturientes; non omnes, ſed quæ difficilem, periculoſumque, ad iudicium

obstetricis, partum habent. Ita Adria. cap. Pastoralis. Tolet lib. 1 c. 15. nu. 1. & alij.

Adrian. Tolet.

5 Item qui periculosam nauigationē, vel prælium ingrediuntur: nam isti, vt plurimum pereunt; ideo tamquam in mortis periculo, absoluendi. Tolet. cit.

Tolet.

6 In alijs verò similibus casibus Confessarius sua vtatur prudentia, vel si poterit Medico seu Peritos consulat; & si adhuc dubius permanebit, deponat dubiam cōscientiam, & absoluat; nam, vt dixi, tutior pars est in fauorem animæ. Ita Nau. c. 26. nu. 31. Sylu. verb. Confessio, nu. 6. Sà, verbo Mortis articulus nu. 1. & alij communiter.

Nauar. Sylu. Sà.

1 Dub. 4. Quid faciendum, si cum peruenerit Confessarius ad Infirmum, iam ille loquelam amisit, sed astantes illum petijsse Confessionem affirmant?

Respondetur: Illi beneficium absolutionis præstari debere, etiam si Confessionem non petijsset, sed tantum cōtritionis signa ostendisset, vt est percussio pectoris, oculos ad cœlum leuare, Sanctissimū Nomen Iesu, vel Mariæ inuocare, vel signum optatæ Cōfessionis, vel peccatorum doloris (stringendo manum) & similia; illico ab omnibus Casibus, & Censuris Papalibus absoluere debet: saltem sub conditionata forma, scilicet. Si es capax absolutionis, Ego te absoluo, &c. Nec debet scrupuli-

zare Confessarius, vtrum illa strictio manus, vel illud signũ sit actus humanus, an actus hominis nec nè; nã ideo ponitur in forma illa conditio (si) si es capax, &c. nam vt inquit Arist. in lib. Perierm. c. 1. Conditio, si, non ponit in esse; ideo liberè absoluendus. Ita Med. de Confess. q. 95. Angel. Confess. 4. nu. 8. Sylu. Confess. 3. n. 16. Suar. tom. 4. disp. 23 sect. 2. num. 21. Tol. lib. 3. c. 8. nu. 2. Bellar. l b. 2. de Poenit. c. 7. in fi. Sacerdotale Romanum c. 26. Sanch. de Matrimon. to. 1. lib. 2. disp. 36. post quartam conclusionem. Em. Sà verb. Absolut. num. 10. D. Ant. in summa Defecerunt. & in 3. part. c. 17. de Infirmis, seu de Infirmitate, tit. 2. & alij. Quamuis Nauar. c. 27. num. 258. & Sot. dist. 18. q. 2. ar. 5. contrarium senserint. Nam quòd tibi nõ nocet, & alteri prodest, facilè concedendũ est: Fauet etiam nostræ opinioni Authoritas Canonica, 26. d. c. 15. Qui infirmitate, & cap. ægrotantes de Consecr. dist. 4. Posseui. cap. 7. nu. 88. & alij communiter.

Arist. Med. Angel. Sylu. Suar. Tolet. Bellar. Sacerd. Rom. Sanch. Em. Sà. D. Ant. Nauar. Sot. Can. Posseu.

1 Dub. 5. Quomodo se gerere debeat Cõfessarius absoluendo à Censuris in prædictis casibus necessitatis?

Respondetur: Quòd poenitẽs prius debet præmittere partis satisfactionem; at si hoc commodè fieri non posset, debet præstare cautionem, saltem iuratoriam coram

Notario de satisfaciẽdo,& Prælato se præsentando ad accipiendum mãdatum cum primum poterit:aut denique saltẽ iuret de hoc in manibus Confessarij.Ita habetur in

Clem.1. Clem.1.§.fin.de Pœnit. Si verò tantum esset periculum in mora, quod nihil istorũ fieri posset,absoluere liberè debet; nam ad

Can. 1. impoßibile nemo tenetur,de Regul. Iuris

Tolet. in 6. Ita Tolet.lib.3.c.8.nu.3.& communis.

Dub.6. An absolutus in tali periculo necessitatis à simplici Sacerdote.si nõ se præsentet Superiori, postquam conualuerit (vt promisit)ad accipiendum mandatum Incidet in eamdem excommunicationẽ?

Respondetur affirmatiuè, quòad censuras, non autem quòad casus reseruatos, à

Can. quibus remanet absolutus; ita habetur in

Nauar. Cap.Eos qui, de sent.excom. lib.6. Nauar.

Tolet. c.26.nu.26.Tol.lib.3.c.8.&lib.1. c.10. nu.5. & alij communiter.

Nota, si posset Confessarius recurrere ad superiorem (cui censura directè est reseruata)pro licentia absoluendi,& nullum periculum esset in mora,teneretur;nam si ille (euaso periculo) deberet se Superiori præsentare,quanto magis antea tenebitur dummodo tẽpus hoc absque periculo cõ-

Innoc. cederet. Ita Innoc.cap.1. & cap. Nuper de

Nauar. sent.excom.Nau.c.26.cit.Tolet. lib.1. c.15.

Tolet. nu.4. & alij. Non autem ad eum recurrere tene-

tenetur, qui ex cōmissione, vel priuilegio habet auctoritatem; nam ipse quoque in tali casu habet auctoritatem ex commissione, & priuilegio Conc.Trid. sess.14. c.7. Suar.to.4.d.30. sect. 3. num.5. vide infra Dub.20.nu.9. **Concil. Trid.** **Suar.**

Dixi, si tempus hoc spatium concederet; nam si periculum esset in mora, absq; scrupulo absoluendus esset. 3

Dub.7. Quid si Cōfessarius, vocatus esset ad audiēdam Confessionē infirmi alienæ linguæ, cuius loquelam nō perciperet? 1

Respondetur. Quòd si non inueniretur alius Confessarius illius linguæ, nec aliquis qui possit esse interpres (cum tamen suo consensu, quia ad hoc non obligatur, si nolit): Tunc ipse in tali casu, aliquid pro materia, omnimodo meliori, accipiat; siue per nutus, siue per signa, siue per verba; siue aliquo alio modo, & sic ab omnibus illum absoluat, & hæc doctrina valet etiam si erit sanus; non enim licet nec per modicum tempus in peccato morari, (vt inquit D.Tho.2.2. q.62. art.8.) & ideo cætera Sacramenta illi ministrare debet. Ita Nauar. to.2.Consil.lib.5.conf.13.de Pœnit. & Remiss. nu.1. & in Man. c.9.nu.15. Eman. Sà verb.Absolut.nu.9. Lopez Instit. Confess. 1.par.c.27.nu.206.cit.a Rodriq. in Summa tom.1. cap. 61. de Confess. quantum ad 2 **D.Tho.** **Nauar.** **Em.Sà.** **Lopez.** **Rodriq.**

scientiam; Qui dicit, hanc opinionem esse piam, & opinionem Medinæ tenentis contrarium, esse nimis rigorosam. Ita etiam
Henriq nobis fauet Henriq. c. 12. num. 3. Reginal.
Regin. lib. 6. nu. 155. Bonac. de Pœnit. q. 5. disp. 5.
Bonac. sect. 2. pun. 2. §. 4. & alij.

Et ratio est, quia sicut surdus, & mutus,
3 integrè confitetur intentionaliter, & formaliter, per signa, & nutus; ita etiã homo
Victor. alienæ linguæ. Victor. nu. 564. Lopez. 1. p.
Lopez. cap. 18. Greg. de Valent. tom. 4. disp. 7. q. 10.
Valen. p. 2. col. 2. Sot. dist. 14. q. 2. art. 5. vers. Diffi-
Sot. cultates. Posseui. de Officio curati cap. 7.
Posseui. nu. 14. & alij.

1 Dub. 8. An Sacerdos, etiam simplex, qui dum iuxta Monasterium Monialiũ transit, magnáque instantia vocatur ad audiendam confessionem alicuius Monialis, quæ ex aliquo repentino accidenti, est in articulo mortis (secundum Abbatissæ, & Monialium iudicium) intra claustra Monasterij intrare posit absque alia licentia Superioris, & absq; scrupulo?

Respondetur, Vt colligitur ex Rodri-
Rodriq. quez tom. 1 quæst. Regul. q. 67. art. 4. per totum, & precipuè in concl. 2. & 3. (vbi agitur quando lex non obligat) quòd seclusa omni fraude, pro tali casu necessitatis non solum introire potest, sed tenetur; quia agitur de salute Animæ, & etiã hæc est actio

secun-

ſecundum mentẽ non ſolum Superiorum & Ordinariorum; ſed etiam Summi Pontificis; quia pro minori cauſa talem ingreſſum concedere ſolent; vt ſunt Fabricatores, Hortulani, alijq; artifices; ideo intelligitur ingredi cum licentia interpretatiua, in tali neceſsitatis caſu: ſicut etiam poſsũt ſeculares ingredi cauſa incendij, ruinæ, vel violentiæ perſonarum, & ſimilium, vt inquit Rodriq. cit. fol. 283. col. 2. & q. 46. ar. 2. verſ. Requiritur præterea, &c. & art. 3. & 4. clarius. Ita à Sorbo in compend. priuileg. tit. Ingredere monaſt. monalium. *Rodriq. à Sorbo*

Dub. 9. Quænam ignorantia excuſet ad non incurrendam excommunicationem? 1

Reſpondetur, Quod duplex eſt ignorantia; ſcilicet, Ignorantia probabilis, ſeu inuincibilis, & ignorantia craſſa, ſeu vincibilis.

Ignorãtia probabilis, ſeu inuincibilis eſt illa, quæ vinci non poteſt: Vnde qui nihil vnquã audiuit, vel cogitauit. vel dubitauit de aliqua cenſura, dicitur habere ignorantiam inuincibilem, ſeu probabilẽ: vel etiam, qui neſcit ea, quæ ſcire non tenetur quia ad officium ſuum non pertinẽt, hæc dicitur Ignorantia inuincibilis, ſeu probabilis, quæ excuſat ab excommunicatione. 2

Ignorantia craſſa, ſeu vincibilis; dicitur illa, quæ poteſt vinci, vt cũ quis ſcire de- 3

bet

bet ea, quæ ex officio tenetur.

Istæ duæ species Ignorantiæ, vel sunt circa leges humanas, & dicitur Ignorantia Iuris; puta quia nescit legem prohibentē illud sub pœna excommunicationis. Vel sunt circa actiones humanas; & dicitur Ignorantia facti; quia nescit talem actionem esse prohibitam sub pœna excommunicationis. His ita explicatis.

4. Dico primo, Quod Ignarantia probabilis, seu inuincibilis, excusat ab incursione excommunicationis, quamuis sit Papæ reseruata; quia ad incurrendā excommunicationem requiritur contumacia, idest inobedientia contra legem, quæ contumacia non datur, vbi adest inuincibilis ignorantia. Ita D.Tho.2.2.q.75.art.3. Tol.lib.5. c.8.nu.1. & alij communiter.

D.Tho. *Tolet.*

5 Dico 2. Laborans tali ignorantia inuincibili excusatur ab excōmunicatione, non tantum in rebus licitis, verum etiam illicitis, & peccaminosis; siuè hæc sit ignorātia iuris, siuè facti, v.g. Titius percussit Clericum, nesciens esse Clericum, vel quia non gestabat habitum clericalem, vel noctis tempore, &c. hæc dicitur ignorantia facti Vnde quamuis in agēdo peccauerit mortaliter, tamen nō incurrit excommunicationem, vt habetur in cap. Si verò, de sent. excommun. & apud omnes infra citandos

Et

Et hoc verum est etiam si percussor non ignorauerit legem.

Laborans etiam ignorantia inuincibili iuris,& non facti,scilicet Canonis: Si quis suadente, &c. licet peccet mortaliter, tamen non incurrit excommunicationem, v.g. Petrus nescit Legem Canonicam prohibentem sub excummunicationis pœna Clerici percussionem; immò numquã audiuit,quia rudis est,& forensis; si cum tali ignorantia percutit Clericum,mortaliter peccat,quia contra diuinum pręceptũ facit,tamen excommunicationem nõ incurrit. Ita Tolet. lib.1. c.8. num.5. & alij infra citandi. Idem etiam dicendum est de illo, qui ex arte fossoris, v. g. vel agricultoris accedit ad artem militarem, & nunquam audiuit,Duellantes incidere in excommunicationem, si cũ hac ignorantia inuincibili Iuris Duellum committit,excommunicationẽ non incurrit: & est communis Doctorum sentẽtia,quia hac ratione non intercedit contumacia, & per consequens absoluatur à peccato mortali tantum. 6 Tolet.

Dico 3. Ignorantia crassa, seu vincibilis (quæ omnia idem sonant)est illa quã quis scire tenebatur,& poterat,& nõ adhibuit diligentiam,vt sciret. Hæc ignorantia,siuè sit iuris,siuè facti,non excusat,nec a pecca to,nec ab excommunicatione; nam *Noluit* 7

intel-

Psal.53 intelligere, vt benè ageret, Psalm. 35. Damus exemplum, v. g. Confessarius, Medicus, Aduocatus, nesciunt ea, quæ ad eorum officium pertinent. & quia tenentur scire, & poterant scire, sæpè consulendo libros, & viros doctos negligunt hoc facere: hęc dicitur ignorantia crassa, affectata, & nō excusat, nec à peccato, nec ab excommunicatione, si tales fecerint contra legem prohibentem aliquid sub pœna excommunicationis ipso facto.

D. Ant. *D.Tho.* *Caiet.* *Sot.* *Adrian.* *Tolet.* *Nauar.* *Em.Sà.* *Tab.* *Bonac.* Hæc doctrina est D.Ant.3.par. tit. 25.c. 33.D.Tho.2.2.q.76.art.3. Caiet. ib.d. art.4. Sot.in 4.sent.dist.22.q.1.art.2. Adrian.q.3. de Clau. excommun.3. Tolet. lib.1. c.8. à num.1. vsq; ad 7. Nauar.cap.23. à num.45. vsq; ad 48. Em.n.Sà eod.verb.num.1.Tab. & alij communiter verb. Ignorantia, & verb. Excommunic. & fusius Bonac. de censuris disp.1. qu.2. pun.1. à num.1. & sic fiet consequentia in alijs casibus occurrentibus.

8 Notandum primo, quòd in omni excōmunicatione, siuè sit à iure, siuè ab homine, nunquā comprehenduntur complices delicti, (scilicet dantes auxilium, cōsilium, &c.) nisi lex hoc exprefse dicat, illosq; nominet. Ita Iul. Clar.in sua prax.crim.q.86. *Clarus.* *Caiet.* §.2. Caiet.verb.Excommunicatio in prin. & alij.

Ex

Ex hac regula excipitur excommunicatio canonis; Si quis suadente Diabolo. 9
In qua licet dantes auxilium, consilium, fauorem, &c. non nominentur expressè; tamen subintelliguntur incurrere, sicut principales incurrũt, secuto effectu, vt patet per nonnullas declarationes Summorum Pontificum, & etiam ex vniuersali interpretatione omnium Doctorum, tũ Theologorum, tum Canonistarũ, vt Card. Tolet. refert lib. 1. c. 8. nu. 7. & habetur in cap. Mulieres §. fin. de sent. excommunicat. *Tolet.* *Can.*

10 Notandum secundo, Quòd quando in aliqua censura comprehenduntur complices delicti, scilicet dantes consilium, auxilium, &c. si principales non incurrunt, nec complices, qui sunt accessorij; quia accessorium sequitur naturam sui principalis, vnde qui consulit, vel mandat percutere clericum; nisi effectus percussionis sequatur, mandans, seu consulens non incidit in excommunicationem, & sic in similibus. Ita Glos. cap. ad Audient. §. Iniuriarum de. sent. excommun. Couar. in rub. de homic 2. par. relect. nu. 5. qui ait esse communem opinionem. Vide Tolet. lib. 1. cap. 8. numero 8. *Can.* *Couar.* *Tolet.*

12. Ex hac regula excipiuntur illi casus, in quibus lex contrariũ exprimit. Vt est illa:

Qui

Qui mandat occidere per Assassinum; tunc prolato mandato, statim incurrit, licet non sequatur effectus; in hac enim lege, mandatum æquè principaliter prohibetur, vt in cap. 2. de homic. in 6. Quamuis Tolet. dicat; hanc excommunicationem, nunc non esse in vsu; nam isti Assassini erant quidam infideles, qui modo non amplius reperiuntur; Et tunc hæc excommunicatio non erat reseruata, ideo omnes Confessarij poterant illam absoluere; Sicut etiam nunc possunt cæteras censuras Papales, tàm à iure, quàm ab homine nulli reseruatas. Nau. c. 27. à nu. 36. vsq; ad nu. 39. Tolet. lib. 1. cap. 38. num. 21. et cap. 16. num. 2. Eman. Sà verb. Absolutio ab excommunicatione num. 15. et omnes Summistæ verb. Absolutio, et verb. Excommunicatio.

Can. Tolet. *Nauar. Tolet. Em. Sà.*

12 Excipitur etiã ex hac regula, Excommunicatio contra duellantes, in qua, dantes auxilium, consilium, fauorẽ, arma, etc. quàmuis principales, effectu non secuto, non incurrant in censuram, secũdum Bullam Greg. XIII. Quę incip. Ad tollendum etc. complices verò incurrunt, si per ipsos non steterit, quominus sequatur duellum inter principales, quia hoc expresse habetur in præfata Bulla.

13 Damus exemplum: Titius, et Ioannes ex

ex amicorum consilio ad inuicem se diffidarunt, qui iam constituti ad locum præfixum, nudis ensibus, iam parati erant ad pugnam; sed interpositis amicis, diuersis à primis consulentibus, non peruenerũt ad effectum decertationis; in tali casu principales diffidantes se, non inciderunt in excõmunicationẽ Greg. XIII. & consequenter possunt absolui à Regularibus. Bonac. infra citandus. Et ratio est, quia Pontifex inquit, Monomachiam commiserint; modo in casu nostro, non commiserunt, quia non est sequutus effectus pugnæ. At qui dederunt consilium ad duellũ, incurrerũt excommunicationem prædictam Gregorij, quia post datum consilium, iam perfecerunt actum in Bulla prohibitum, & postea per ipsos consulentes non stetit, quominus sequatur duellũ. Et in Bulla Gregorij præfati habetur. Qui verò consilium, auxilium, &c. dederint; nisi per ipsos steterit quo minus sequatur duellum, ergo, &c. Vnde quoad Fautores, consulentes, &c. in tali casu Papæ est reseruata, vt liquidè patet in verbis Bullę, quę incip. Ad tollendũ detestabilem, &c. quæ est 82. in Bullario. *Greg. 13* *Bonac.*

14 Si verò consulentes post datum cõsiliũ arma, &c. ipsimet impediunt, nè pugna sequatur, tunc nec ipsi in prædicta Gregorij censuram incurrunt. Ita Bonac. de censuris *Bonac.*

Iuris disp.1.q.6.pun.2.num.15.per totum, Alexand. Peregrinus de Duello q. 5. nu. 3. Sanch. in summa lib.2.c.39.nu.31. & alij.

Peregr.
Sanch.

15 Obijcies. Quid absoluunt Regulares, dum duellum non est secutum, licet se ad inuicem prouocati fuerint, & ad locum peruenerint, &c. vt iam diximus?

Respondeo, Quòd absoluunt ab excōmunicatione imposita à Clemente VIII. vt in Bulla, quæ incipit: Illius vices, &c. sub Dat. Romæ anno 1592. Pont. sui anno primo, in qua excommunicat etiam prouocantem ad duellum quamuis alter non acceptauerit, neq; effectus pugnæ secutus fuerit, &c. à qua Confessarij seculares non priuilegiati, absoluere nequeunt; quemadmodum possunt Regulares per nouam declarationem ipsiusmet Clementis VIII (vt per aliam Bullam conditā anno 1602. incipientem: Cum autem dubia quædam &c. sub datum Romæ 26. Nouemb. Pontificatus sui anno xj.) apparet. Propterea à Regularibus, tantum tenor Bullæ Gregorij xiij. (quæ incipit. Ad tollendum etiam, &c.) seruandus est; vt iam supra diximus: Bulla enim Clementis viij. (quia in cæteris remanet in robore suo) ad plures casus se extendit; ad quos non se extendit decretum Tridentini, & Gregorij xiii. ita Sanc. lib.2. summæ c. 39. num. 28.

Clem. 8.
Greg. 13
Clem. 8.
Sanch.

& alij citati à Bonac. de censur. disp. 2. q. 6. punt. 2. nu. 16. vers. Nec valet, &c. *Bonac. 16*

Notandum tertio, quòd placet hic aliquos casus de duello breuiter pertractare, pro faciliori materiæ dilucidatione; Quæ ex Doctorum sententijs excerpsi: & præcipuè, ex Bonac. disp. 2. q. 6. pun. 2. à nu. 1. vsq; in fin. *Bonac.*

Duellum propriè accipitur pro pugna deliberata inter duos, vel plures, ex condicto, idest ex pacto inuicem inito; statuto tempore, & loco, cum periculo vulneris, aut mutilationis, aut mortis. *Definitio duelli.*

Quare, si assignetur locus, & non tēpus, non est propriè duellum: sicut neque est, quando assignatur tempus, & non locus, Bonac. nu. 1.

Si in bello inter hostes fiat conuentio, vt bellū definiatur per duellū inter decē, & decem pro vtraq; parte, ad euitandum mortē multorum, licitum erit: secus autē si fieret ad vires probandas ad vanam gloriam, vel ob priuatas inimicitias, & absq; alia iusta causa, Bonac. cit. nu. 11. Cla. Reg. de duello c. 13. nu. 16. Peregr. de duello q. 2. ad fin. Floron. c. 3. de duello, & alij. 17 *Bonac. Peregr. Floron.*

Qui subito iræ feruore, rixa, vel ex altercatione decertant in eodē loco vbi reperiuntur; non est duellum. Filiuc. tract. 15. c. 5. quæsit. 5. nu. 107. *Filiuc.*

18 Qui sese obuiam habentes, alter alteri dicit; stringe gladium, & decertemus, non est duellum, sed potius aggressio, Graff. lib. 1. c. 7. num. 22. Bonac. loc. cit. nu. 5. & alij. si verò isti, non illicò decertarent, sed diffidarent se in tali loco, quò statim tendunt, & ibi pugnant; erit duellũ, & censuram incurrunt. Ita Bonac. cit. nu. 6. Sanch. in summa lib. 2. c. 29. nu. 29. Filiuc. cit. nu. 112. nisi in hoc excusetur ignorantia; adest enim assignatio loci, & temporis præsentis; Contrarium tenet Graffius loc. cit.

Graff. Bonac. Bonac. Sanch. Filiuc. Graff.

Qui ait; si quis inimico dicat; vade ad capiendum ensem, híc te expecto; vel alibi erit Duellum, Bonac. ibid.

19 Si quis alterum ad pugnam prouocat, dicens; cum prima vice tibi occurrero per Ciuitatem, simul decertabimus, erit duellum, secundum Bonac. loc. cit. nu. 6. adest enim assignatio loci, idest Vrbs; & assignatio temporis, scilicet quando sese obuiam habuerint. Quod mihi non placet; Nam tota Vrbs, non est propria loci assignatio, quia locus non est certus: Nec est propria assignatio temporis, cum sese obuiam habuerint, nam cum tempus sit etiam incertum, non potest dici assignatio temporis; & in definitione duelli, requiruntur necessario, hæ duæ conditiones, ita vt altera illarum deficiente, non erit duellum, vt inquit

quit ipſemet Bonac. qui in hoc videtur ſibimet aduerſari. Ita etiam ſentiũt viri docti, quos de hoc conſului. Et ſi hoc eſſet duellum, multo magis eſſet tale in ſequentibus caſibus, in quibus profectò non eſt, vt inquit ipſemet Bonac. cum communi ſententia, v.g.

Si quis inimico diceret: ſtringe gladiũ, vt pugnemus; videtur aſsignatio temporis præſentis, & aſsignatio loci, vbi reperiuntur, tamen non eſt duellum. Quanto mãgis nõ erit tale in caſu prædicto, vbi nõ eſt certa aſsignatio loci, ne que temporis? 20

Nec erit duellum, ſi ad euitandam loci irreuerentiam, dicat inimico. Exeamus ad pugnam extra Eccleſiam.

Nec, qui ad euitandam pœnam capitis dicat inimico. Exeamus extra Palatium Regium.

Nec exiſtentes in Naui, ſi dicant: deſcẽdamus in terrã, & poſtea ſtatim decertent.

Nec exiſtenti intra domum ſuam, inimicus dicat. Exi inde, vel deſcẽde huc ad pugnandum; & ſimilia, non ſunt duella; quia iſtæ non ſunt aſsignationes locorũ intuitu duelli; ſed ad euitandam pœnam mortis illius loci prohibiti; vel ad euitandam Eccleſiæ irreuerẽtiam, vel proprium periculum; quippe quia, ſi ingrederetur domũ inimici, cui ſunt famuli, & conſanguinei,

manifestè periclitaretur aggressor, Ergo neq; incurrunt in excommunicationem.

Nec, qui accedit ad aliquem locum, vt ibi inimicum aggrediatur.

Nec, si Titius offerat duellum Caio, & eodem tempore Titius stricto gladio illũ aggreditur; Vnde Caius cogitur statim ibi pugnare, dicitur enim aggressio, non autẽ duellum Bonac. loc. cit. nu. 6. 7. 8.

Bonac. Nec, qui sese inuicem inuitant, ad certandũ pugnis, vel aliquo instrumento non periculoso, hæ conuentiones non sunt cũ periculo mortis, vel mutilationis, vel vulneris, licet casu aliquando accidat; quia per se non est duellum tendens ad malum

Filiuc. notabile; Filiuc. tract. 15. c. 5. q. 5. num. 107.

Nec, qui inter se secreto conueniunt de certare aliquantulum, in actu externo, sed non animo vulnerandi, quia hoc dicitur Duellum materiale tantũ, & non formale, & per consequens non periculosum vul-

Bonac. neris, vel mortis, vt requiritur in definitione posita supra à Bonac. loc. cit. nu, 9.

Nec, qui hoc sciunt, & comitantur, vt videantur in externo lites inter decertantes componere.

Nec si innocens ab iniquo Iudice damnaretur ad mortem, tali conditione, vt vel mortem subeat; vel in duello pugnet ad probandam suam innocentiam. Dummo-

do

do pugnet animo seruandi propriam vitam; non autem animo probandi suam innocentiam. Bonac. cit. nu. 12. Pet. Nau. p. 2. lib. 2. c. 3. dub. 23. num. 295. Tolet. lib. 9. c. 6. nú. 32. & communis. *Bonac.* *Nauar.* *Tolet.*

22 Non autem licet acceptare duellum ob defensionem bonorum, vel honoris, nisi quando vis ei infertur, & cogitur ad pugnandum: Quia apud Sapientes, honori adscribitur, non acceptare duellum, ad seruandam legem Diuinam. Ita Nau. cap. 11. num. 39. Sanch. loc. cit. cap. 32. Bonacina loc. cit. num. 11. Si verò aliter non potest defendere bona sua nisi acceptando duellum, tunc videtur esse licitum acceptare, quando aliquis bona sua inuadit, tūc enim non dicitur propriè duellum, sed iusta defensio rerum propriarum; in quo casu inuasus, si non habet arma, quibus res proprias defendat, potest ab inuasore petere, vt sibi arma concedat; Ex Nau. c. 11. n. 39. & Bonac. l. cap. num. 10. Committantes ad locum duelli animo impediendi, nè malū sequatur, opus charitatis est. Sanch. lib. 1. num. 35. *Nauar.* *Sanch.* *Bonac.* *Nauar.* *Bonac.* *Sanch.*

23 Spectatores, non omnes incurrunt in hanc censuram, sed tantum ij, qui sunt de industria spectatores, seu ex composito; & sunt ij, quorum præsentia duellum committitur, qui tamquam testes facti adsunt,

vel data opera adsunt, quia eorum præsentia duellantes efficaciter inducuntur ad duellandum, quia si essent soli, forsitan de consensu desisterent, pacemq; inirent; Ita Alex. Peregr. in exposit. Bullæ Clem. VIII. q.35.nu.25.

Alex. Peregr.

Si quis spectaret ex aliqua parte occulta, non est peccatum mortale, nec incurreret excommunicationem, quia nō dicitur componere duellum, nec autorizare illud sua præsentia, Ita Lessius de Iust. & Iur. lib.4.cap.4.dub.11.nu.83.

Lessius.

Nec qui illac transiens aspiceret obiter duellum, iam inceptum. Ita Reginal. to.2. lib.22.c.7.nu.77. & alij communiter.

Reginal

Absoluit ab hac excommunicatione solus Summus Pontifex. At si erit delictum occultum, vel nondum deductum ad forum contentiosum; poterit Episcopus absoluere, ex facultate Concilij Tridentini sess.14.cap.6. cum communi sententia Doctorum, relatorum à Bonacina disput. 2. quæst.6.punct.2.nu.25. per totum. Quòd priuilegium non videtur abrogatum per Bullam Clementis VIII. (vt inquit Bonacin.cit.) cum in ea nulla fiat mentio facultatis Concilij, Episcopis concessæ. Et per consequens Episcopus poterit in alijs casibus ipsius Bullæ Clementis VIII. Exceptis illis Bullæ Cœnæ, vt dicemus

Concil. Trid. Bonac.

infra,

infra, Dubio 17. per totum.

At effectu non sequuto pugnæ, poterit Religiosus absoluere, vt in dub. 17. cit. diximus nu. 13. & 15.

Quando verò quis erit iusto aliquo impedimento detentus, ne poßit Pontificem adire, tunc poterit Episcopus Duellum, etiam non occultum, absoluere (vt dicetur infra dub. 18. Quòd propter impedimentũ potest etiã in alijs casibus quibuscumq; Sum. Pontif. reseruatis. Bonac. de Censur. disp. 27. q. 6. punct. 3. num. 25. circa med. vers. Præterea quando pœnitens, &c, & citat Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 1. n. 2. versus finem, & alios. Hæc de Duello breuiter. Bonac. Sanch.

Notandũ deniq; quarto, quod per ignorantiam moraliter vincibilem, non sẽper quis incurrit in excommunicationẽ, quia non omnia ab omnibus, etiam peritis, sciri possunt, nec omnis error præcaueri potest, Tol. lib. 1. cap. 81. nu. 13. Sed tantum, quando est ignorantia crassa, vel supina, seu affectata, vt patet ex cap. Vt Animarum: vbi generaliter asseritur, ignorantiã quæ non est crassa, vel supina excusare ab omnibus sententijs, quorumcunq; Ordinariorum; Ignorantiam verò affectatam, nõ excusare ab incurrendis censuris; tum quia crassa, vel supina, vel affectata videtur Tolet.

tur habere aliquid voluntarij, & præsumptionis, & per consequens contumaciam; tum etiam quia huiusmodi ignorãtia auget culpam delinquentis, cum eligat talẽ ignorãtiam, vt liberius peccet; sed non est

Bonac. Suar. Sanch. Nauar.

sic de ignorantia moraliter vincibili. Ita Bonac. cit. disp. 5. q. 2. pun. 5. num. 10. vers. Addo, &c. Suar. tom. 5. disp. 4. sect. 10. nu. 3. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 32. num. 4. citans Nauar. & alios.

27 Immò quando in censura habetur: qui scienter hoc fecerit, vel temerè, vel consulto, vel præsumpserit, vel qui contempserit, vel qui temerarius violator extiterit, sit excommunicatus. Tunc etiã si sit ignorantia affectata non videtur, quis incurrere in excommunicationem, & ratio est quia Superior, illo modo loquendi, non videtur requirere quamlibet temeritatẽ, præsumptionem, vel contemptum; sed videtur exigere illam temeritatem, seu præsumptionem prouenientem ex certa sciẽtia, vel saltẽ coniunctam cum ingenti temeritate. Ita Bonac. loc. cit. nu. 11. qui citat multus in pun. 3. q. 1. contra Suar.

Bonac. Suar.

28 Ex quo patet, à fortiori, ignorantiam crassam, vel supinã non sufficere ad incurrendam censuram latam contra eos, qui præsumpserint, vel temerè fecerint, &c. vt supra. Ita Syluest. quæst. 11. Angel. verbo

Sylu. Angel.

Dolus

Dolus num.1. Bonac.cit.num.12. & alij. *Bonac.*

Dub.10. An excommunicatus in vna Ciuitate possit in alia absolui? 1

Respondeo, vel est excõmunicatus publicus, & nominatim, & vbi delictum cõmisit excommunicatio est reseruata; tunc non potest absolui, nisi ab Episcopo loci vbi commisit delictum; nam alias esset ponere falcem in messem alienam; At si erit Excommunicatio occulta, seu per edictũ generale, etiam si vbi commiserit delictũ fuerit reseruata; poterit (satisfacta parte, ab alieno Episcopo in cuius Diœcesi se contulit ad habitandũ) absolui; quia hac ratione efficitur suus subditus, vel poterit confessarius ex licentia Episcopi illum absoluere; ex concessione Conc. Trid. sess. 24. c.6. liceat Episcopis in quibuscũq; casibus occultis, etiam Sedi Apost. reserua is absoluere delinquentes sibi subditos, &c. *Concil. Trid.*

Si verò accederet ad alienam Diœcesim animo non permanendi saltem maiori anni parte, non efficitur subditus illius diœcesis, & per consequens si erit reseruata nõ posset illum absoluere; quia non est suus subditus, & Concil. Trid. dat Episcopis facultatem pro suis subditis tantum, ut paret. Ita Bonac. de censur. disp.1. q.3 pun.2. nu.6. in fi. & nu.7. qui multos citat. 2 *Concil. Trid. Bonac.*

Dub.11. An Confessarius hic Neap. possit 1

ſit abſoluere accedentē ad ſe cum caſibus reſeruatis in Beneuentana diœceſi, dum hic non ſunt reſeruati?

Reſpondeo. In hoc caſu ſunt duæ opiniones: Prima eſt negatiua, quia fraudulenter, & in præiudiciū animæ propriæ præſumitur illud facere, puta ad fugiendam cenſuram Epiſcopi, vel proprij Sacerdotis volentis amputare occaſionē peccatorū. Ita Graf. 1.par.lib.1. c.13. nu.46. & in app. 2.par.lib.1.c.7.nu.56.citans Sot.in 4. ſent. diſt.58.art.2. col.9. in fin. & alij ab iſtis citati. *Graff.* *Sot.*

2 Secunda opinio eſt contraria, & verior, & iuxta praxim; Affirmans, Peregrinos, Viatores, Vagos, & omnes alios, poſſe abſolui à Confeſſario loci vbi peccata non ſunt reſeruata; cont. Sot. loc. cit. dicentem, Peregrinos non poſſe abſolui, ſi nō habuerint ab eorum Epiſcopo licentiā peregrinandi; Quod negat Nauar. c.27. num.255. Ita Suar. to 4 de pœnit. diſp. 30. ſect.1. n.4. lit. D. & ratio eſt, quia Confeſſarius alterius Diœceſis non tenetur ſcire quinam caſus ſint reſeruati alteri Epiſcopo; ſed tantum ſuo proprio; ergo debet hunc audire & iudicare iuxta ritum ſui Epiſcopatus. *Sot.* *Nauar.* *Suar.*

At ſi quis confiteretur peccatum commiſſum in aliena Diœceſi, ſi ibi non fuerit reſeruatum; tamen hic vbi confitetur erit

reſer-

referuatum, non poterit absolui. Suar. loc.
cit. nu. 6. Nau. c. 27. nu. 261. verſ. Decimo di *Suar.*
co, &c. in fin. vbi inquit: Nunquam enim *Nauar.*
intellexi vllum Confeſſarium legitimum,
cui eſſet præfata facultas, remiſiſſe aliquẽ
ad Epiſcopum alterius Epiſcopatus. Ita *Poſſeui.*
Poſſeui. c. 7. nu. 49. Tolet. lib. 3. cap. 13. nu. 7. *Tolet.*
verſ. tertius caſus, &c. Caiet. verb. abſolu- *Caiet.*
tio 2. qui inquit ita expreſſiſſe Eugenium *Eug. pa.*
Papam; Quamuis tales Viatores abſque li-
centia ſui Sacerdotis viam fecerint. Bon. *Bonac.*
de pœnit. diſput. 5. q. 7. punct. 5. §. 3. num 9. *Vaſq.*
Vaſquez quæſt. 3. art. 1. dub. 4. ad finem. *Regin.*
Reginald. lib. 8. num. 68. Henriq. lib. 6. cap. *Henriq.*
14. num 9. Eman. Sa. Abſolut. nu. 21. & alij *Em. Sà*
recentiores, contra Medinam lib. 1. cap. 16. *Med.*
Nugn. in addit. q. 8. art. 5. dub. 10. Zerola *Nugn.*
in praxi de pœnit. cap. 15. qu. 8. Sot. Graff. *Zerola.*
&c. *Sot.*

Hæc ſunt in fauorem omnium Confeſ- *Graff.*
ſariorum; At Regulares ampliorem habẽt
facultatem à Pontificibus; quippè quia in 4
Diœceſi in qua approbati ſunt, non ſolum
ſubditos aliarum Diœceſum ad illos con-
fluentes, ratione itineris, abſoluere poſſunt,
verum etiam ſi data opera pro abſolutio-
ne obtinẽda ab alieno Epiſcopatu, diſceſ-
ſerint, vt patet ex conceſſione Nicolai V. *Nicol. 5*
Fratribus Minoribus; Sixti IV. eiſdem; *Sixt 4.*
Vrbani IV. Carmelitis, & aliorum Sum- *Vrb. 4.*

mo-

morum Pontificum per Bullas authent. vt in Compend. priuilegiorum Hieronymi à Sorbo Capuccini in nouiſsim. fol. 31. §. 7. & 8. & fol. 34. §. 19. de Abſolut. quoad ſeculares 1. Ita etiam Bonacina de Sacram. diſp. 5. q. 7. punct. 2. nu. 8. & 9. vbi ait, quòd neque Parochi, neque Epiſcopi poſſunt derogare priuilegijs Summorum Pontificum Regularibus conceſsis. Sic Rodriqu. tom. 1. quæſt. Regul. q. 60. art. 7. Miranda in Manuali Prælatoruæ, tom. 1. q. 45. ar. 4. & alij.

à Sorbo *Bonac.* *Rodriq.* *Miran.*

5 Si verò quis acceſſerit ad confitendum cum aliquo peccato nunc reſeruato, ſed quando illud commiſit non erat reſeruatum; non poteſt abſolui abſq; Epiſcopi licentia: Nam prohibitio reſeruatorum fit Confeſſarijs, non Pœnitentibus. Ita Poſſe. c. 7. nu. 49.

Poſſeui.

Et è contra, ſi peccatum erat reſeruatū, quando commiſſum fuit, ſi nunc eſt ablata reſeruatio; quilibet Confeſſarius abſoluere poterit.

6 Si veniat habens caſum reſeruatum; ſed cū commiſit, non credebat mortale, quia certè nōn feciſſet; poteſt ab omnibus approbatis abſolui, quia ſolum mortale poteſt reſeruari; ſed hoc nō eſt tale; ergo &c. Sylu. verb. Caſus q. 5. Graf. 1. par. lib. 1. c. 3. nu. 71. Henriq. de pœnit. lib. 3. c. 14. num. 6.

Sylu. *Graff.* *Henriq*

Poſſeu.

Posseui.cap.7.nu.49.in fin.& communis. *Posseui.*
Si verò credebat mortale,sed non puta 7
bat esse reseruatum,non facit ad ré, quod
non putabat; nam adhuc reseruatum re-
manet. Doctores cit. 1
Dub. 12. Quomodo se gerat Confessa-
rius audiens habentes casus reseruatos, à
quibus absoluendi facultatem non habet?
Respondeo, quòd debet mittere pœni-
tentem ad Superiorem pro absolutione,
vel pro facultate absoluendi à quolibet
Confessario;Si verò erit Infirmus,vel mu
lier,poterit ipsemet Confessarius superio-
rem adire pro tali facultate obtinenda; Si
autem Superior à reseruatis tantum absol
ueret; Inferior audiat omnia peccata etiã
reseruata,superiori confessa, vt confessio
dicatur integra,& absoluat Ita Vasquez *Vasq.*
q.92.ar.3.dub.9.Eman.Sà.Absolutio n.24. *Em.Sà,*
Suarez.to.4. de pœnitentia disp.30.sect.1. *Suar.*
nu.4.& est communis.
Sed difficultas est: An Confessarius fa- 2
cultatem non habens,possit prius à nõ re-
seruatis absoluere, & pro reseruatis mit-
tere pęnitentem ad Superiorem?
Respondent in hoc omnes Doctores cõ
muniter; cum causa rationabili hoc fieri
posse,dummodo pœnitens non sit aliqua
censura reseruata ligatus;Ita Suarez disp. *Suar.*
31.sect.2. Vasq. loco citat. & etiam omnes *Vasq.*
citan-

citandi infra pro vtraque sententia, du-
3 bio sequenti; Causæ rationabiles sunt ad judicium prudentis Confessarij, v.g. si Sacerdos est celebraturus, & commodè non potest adire Superiorem, nec posset differre celebrationem absq; aliqua nota scandali, vel famæ propriæ, vel quando esset perturbatio populi expectantis Sacrũ faciendum; vel si Puellæ debent communicare cum matre: vel famulæ cum Domina; si ægrotus est communicaturus antequam medicinàm recipiat, & similia.

4 Notandũ quòd quàmuis Confessarius in hoc casu absoluat tantùm à non reseruatis, debet tamen audire omnia, etiam reseruata, vt Confessio dicatur integra ex parte pœnitentis, quàmuis ipse reseruata non absoluat. Ita Suarez d sput. 31. sect. 3. nu. 8 Reginal. lib. 6. nu. 150. Coninc. disp. 8. de pœnit. dub. 9. num. 86. Vasq. q. 91. art. 3. dub. 9. n. 17. & alij; Sed tota difficultas remanet in dubio sequenti.

Suar. Regin. Coninc. Vasq.

1 Dub. 13. An extra necessitatem, vel rationabilem causam, possit Confessarius prius à non reseruatis absoluere, & pro reseruatis pœnitentem ad Superiorem mittere?

Henriq. Suar. Coninc.

Respondeo, quòd in hoc duæ sunt opiniones. prima est negatiua; ita Henr. lib. 1. nu. 7. & lib. 8. nu. 80. Suar. disp. 31. sect. 2.

Co-

Coninch.disp.7.dub.9.n.103. Vasqu.q.91. ar.3. dub.9.nu.6. Ledesm.Canus. & alij cit. à Bonac.de pęnit.disp.5. nu.7. punct.5. §.3. nu.5.in 2.propos. *Vasq. Ledesm Canus.*

Quorum rationes sunt. Prima, quòd si hoc fieri posset, sequeretur, quod simplex Sacerdos posset prius à venialibus absoluere, & pro mortalibus mittere illum ad Confessarium approbatum; quod est absurdum dicere, ergo &c. 2

Secunda ratio. Non potest remitti vnũ mortale sine alio, ergo nec absolui, ergo nec confiteri prius non seruata relictis cæteris reseruatis. 3

Tertia: Confessio est accusatio peccatorum corã legitimo Iudice, ac simplex Cõfessarius non est legitimus Iudex reseruatorum, ergo &c. 4 *Bonat.*

Secunda opinio est affirmatiua, scilicet etiã sine causa fieri posse, ita Nau. de pęn. dist.5.§.Cautus à num.12.Et in Man.c.26. nu.6.Sum.Coron.de pœnit.p.4.n.25.f.156 Caiet.verb.Confessio condit.10.Valen.to 4.disp.7.q.11.pun.1. Em.Sà verb.. Absolutio nu.24.Zerol.de pœn.c.13 .q.13. vers.3. Sayr.de pœnit.c.16.nu.7. Med. de Confes. q.12.Sot.dist.18. q.2. ar.5. Card. Tolet. lib. 2.c.8.nu.3.Duran.in 4.dist.16. q.15. Lopez 1.par.c.27.col.10.in princ.& alij apud prædictos Doctores. Quorum rationes sunt. *Nauar. Caiet. Valen. Em Sà. Zerola. Sayr. Med. Sot. Tolet. Duran Lopez.*

pri-

5 Prima; in Confessario vltra formam in absoluẽdo, requiritur intentio, quæ dirigitur ad peccata non reseruata, & illa tantũ absoluere intendit; quãuis indirectè ratione cõtritionis acquisitę virtute Sacramẽti omnia remaneant corã Deo absoluta; etiã reseruata, ad effectum recipiendi gratiam Sacramentalem; at non ideo tollitur obligatio adeundi Superiorem pro absolutione à reseruatis, quia sicut nec per cõtritionem perfectam, tollitur obligatio cõfitendi sacramentaliter; ita nec per absolutionem indirectam reseruatorum datã ab inferiori, tollitur obligatio Superiori se præsentandi pro illorum absolutione in facie Ecclesiæ, & sic non implicat.

6 Ad rationes conrarie sẽtentiæ respondent prædicti Doctores, dicentes: Ad primam, negando disparitatem illationis, nã tunc simplex sacerdos, nõ habet auctoritatem circa aliquod mortale, sicut habet Approbatus, ideo non potest constituere pœnitentem in gratiam, nam mortale repugnat gratiæ. D. Thom. 3. p. qu. 57. art. 4. At approbatus habet authoritatem circa omnia mortalia. Et licet, quòad reseruata non habeat facultatem, tamen virtute cõtritionis, pœnitẽs indirectè etiam ab illis venit coram Deo absolutus; quamuis remaneat obligatio Superiori se præsentandi,

D. Tho.

di, vt dictum est. Et sic responsum fuit etiã ad secundam rationem.

Ad tertiam tunc inferior indirectè erit legitimus Iudex etiam reseruatorum.

Quãuis istæ opiniones ambæ sint probabiles, & possint tuta conscientia sequi; tamen prima est probabilior, & tutior. *Tolet.*

Notat tamen Toletus, quod quando inferior prius absoluit a non reseruatis, debet omnia, etiam reseruata audire, & postea mittere illum ad Superiorem pro reseruatis, & hoc (dicit) non esse dimidiare Confessionem, sed potius est dimidiare absolutionem, quia inferior omnia audiuit; At quando pœnitens prius accedit ad superiorem, qui solum reseruata absoluit, tunc erit dimidiare Confessionem, & Absolutionem: Ideo debet posteà inferiori, etiam reseruata prius absoluta iterũ confiteri, vt dicatur integra quoad omnes partes, Hæc Tolet. cit. cum Caiet. Durand. & alij supra cit. *Tolet.* *Caiet.* *Duran.*

Dub. 14. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum audit infirmum obligatum aliquid reuelare sub pœna excommunicationis? 1

Respondeo, quòd sequentes Regulas seruare debet.

Prima Regula; si Excommunicationis 2

sententia non fuit fulminata, sed tantum factæ fuerunt trinæ monitiones, tunc nō tenetur reuelare sub pœna excommunicationis, sed fortè tantum obligatione conscientiæ. In tali casu sufficit intentio reuelandi, vel faciendi quicquid prudens Confessarius præceperit. At, si fuit iam in totū fulminata, & scienter noluit reuelare, vel restituere, dum poterat; tunc iā incidit in excommunicationē a qua non potest absolui nisi a Superiore, quem si nō potuerit adire, poterit Confessarius ad illum pro auctoritate accedere, cum promissione se præsentandi quam primum poterit, vel data opportunitate parti satisfacere.

3 Verum, inquit Rodriq. tom. 1. quæst. Regul. q. 61. ar. 6. in princ. Quòd Regulares ex priuileg. Pij V. possunt omnes excommunicatos tā a iure, quam ab homine (etiam nominatim) satisfacta parte in foro conscientiæ tantum absoluere; exceptis illis Bullæ Cœnæ Domini, & Decreti, Clement. VIII. incip. Sacra Congregatio, &c. de quibus infra.

Rodriq.

Pij V.

Clem. 8.

4 Et quamuis statim non posset parti satisfacere, sufficit sufficientem cautionem præstare, de satisfaciēdo, & sic absoluatur. Et ratio est, quia Iudices Ecclesiæ fulminant excommunicationes ad petitionem partium, quibus satisfacti, censentur rela-

xa-

xare excõmunicationes, & concedere auctoritatẽ absoluendi. Ita Rodriq. cit. Medin.2.p.sum.§.12.fol.13.Ledes.in 4.q.16.ar. 1.dub.vlt.& alij a Rodriq.cit. *Rodriq.* *Med.* *Ledesm.*

5 Circa hoc inquit Em.Sà verb.Excõmunicatio post nu.51. tit. de Absolut. ab excommun.nu.3.quod quando datur facultas absoluendi,satisfacta parte, ab aliqua censura,sufficit si absoluendus faciat quod potest: itaq; potest absolui data cautione, saltem iuratoria,si aliud non potest, scilicet iurando coram Notario,vel saltem coram Confessario.Ita etiam Rodri.loc.cit. *Em.Sà.*

6 Secunda Regula. Supra diximus (si teneatur reuelare) quia si scit illũ esse innocentem; vel iam restituisse; vel aliquo titulo posse sibi acceptum retinere;vel iam esse correptum,& emendatum de illo peccato, pro quo reuelãdo fuit excommunicatio fulminata,vel corriperetur facta correctione fraterna:in tali casu nõ tenebitur reuelare,nec denunciare,vt ait Nau. infra citandus.At si creditur quod non restituet nisi reuelet,reuelare tenetur,ita Rodri.in sum.tom.1. c.79. a nu. 1. vbi multa de hac materia. *Rodriq.* *Rodriq.*

7 Tertia Regula, Vxor,filii,& consanguinei, contra virum, patrem, & consanguineos,reuelare nõ tenentur,Nauar.cap.15. nu.88.Quod intelligitur secundũ Rodriq. *Nauar.* *Rodriq.*

loc.cit.nu.4.quod non tenentur in causa criminali; at in causa ciuili,vtiq; tenētur; præcipuè si non essent alij, qui sufficiēter reuelarent pro debita restitutione facienda,quamuis inter cognatos,& consanguineos sit. Ang.verb. Familia nu.7. Rodriq. Nau.& alij loc.cit.

Angel. Rodriq. Nauar.

8 Quarta Regula. Qui tātum scit ex auditu,à non fide dignis,non tenetur reuelare: At quando audita fide dignis, sciētibus ex causa scientiæ; Tunc reuelare tenetur. Imò si certus est quòd,qui ei hoc dixit,reuelauit iam ipse,vel est reuelaturus,iste talis ad nihil tenetur;nam si quis teneretur reuelare ex dicto alicuius,qui etiam audiuit,daretur processus in infinitum: Ergo tantum tenetur reuelare, quando audiuit a sciente ex causa scientiæ,& etiam a fide digno,& non dictum de dicto,Nau. c. 25. num.46.Cordub. q.43. in 6. casu,Bonac. de Censur.disp.2.q.6.punct. 1.a nu. 13. & alij apud ipsum.

Nauar. Cordu. Bonac.

9 Quinta Regula. Complices delicti,& qui dederunt auxilium,consilium,mandatum,&c. non tenētur reuelare,quia seipsos proderēt.Ita Nau.infra citandus: Nec si non poterit probari in iudicio,quia tātum vnus hoc scit:nec quādo scit Iudicē, ex alijs testibus esse certū de delicto patrato;& non indigere sua attestatione; Nam

cum

cum quis certus factus est, certior fieri nō potest; Can. Cum quis de Regul. iur. in 6. Nec si sciet sub sigillo naturali, seu Sacramentali in confessione: Hæc omnia apud Nauar. cap. 18. nu. 41. Tabien. 1. de Censuris cap. 17. §. 14. nu 5. & alios verbo Secretum, & verbo Reuelare. Can. Nauar. Tab.

Sexta Regula. Quando peccatum, aut delictum erit occultum, & Reus jam se emendauit, vel mediante correctione fraterna erit spes emēdationis; tunc ante correctionem, reuelare, vel denunciare delictum, esset contra Euangelicum præceptum, & per consequens graue peccatū, quamuis timore excommunicationis hoc faceret; Nam in tali casu nō tenetur reuelare. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 33 ar. 7. in corp. & ad 1. Sot. de ratione tegen. secret. Memb. 2. quæst. 6. & communis. 10 D. Tho. Sot.

Sed difficultas est: quis, & quando tenetur denunciare hæreticos? 11

Respondetur; quod nonnulli tenentur denuntiare hæreticos sub pęna excommunicationis Papę reseruatæ: Et isti sunt familiares Sancti Officij, qui ex officio tenentur hoc agere: Nam iurant hæreticos denunciare; & non denunciando, tanquam illorum fautores incidunt in excōmunicationem Bullæ cœnæ.

Alij verò non tenentur sub pœna ex- 12

comunicationis reuelare:ſed ex præcepto Charitatis chriſtianæ Religionis; & ideo mortaliter peccant nõ reuelando:& ratio
Tolet. eſt,quia sũt obnoxij Fidei, & Reipublicæ
Sylu. chriſtianæ.Ita Tolet.lib.1. cap.19. nu.6. §.
Palud. Quartum genus &c.citans.Sylu. contra Palud.

Quàmuis iſti ſecundi teneantur reuelare ſub pœna excomunicat. quæ ſolet imponi ab ipſiſmet Inquiſitoribus,cõtra nõ denunciantes Hæreticos: Tamen notum eſt,quòd tam primi, quàm ſecundi non ſtatim tenẽtur denunciare Hæreticos;ſed tantum quando ſunt pertinaces; ſiue hoc ſciant ſecreto, ſiue publico modo; ſiue plures ſciant,ſiue vnus ſolus; ſiue probari
Tolet. poſsit,ſiue non ſemper tenentur reuelare. Ita Tolet.lib.4.cap.5.nu.1.

Ita etiam ſi erit aliquid reuelandum ob bonum Reipublicæ,Ciuitatis,velCõmunitatis;Quàmuis vnus ſolus ſciat extra ſa-
Rodriq. cramentalem Confeiſſ. Rodriq.in ſumma to.1.cap.79.nu.8.

14 Dixi (tantùm Hæreticos pertinaces)nã vt quis verèHęreticus dicatur,neceſſe eſt, vt verè pertinax ſit. Quapropter ſi quis ex ignorantia errauerit,non ſtatim erit denunciandus;ſed debet prius præmitti fraterna correctio:qua acceptata,nõ erit pertinax,neque Hæreticus formalis. Ea verò

reie-

reiecta, pertinax dicendus erit, & formalis Hæreticus, ideò omnino denunci..ndus.

Idem dicendum eſt de faciente, vel dicente aliquid contra Fidem; & probabiliter creditur hoc feciſſe ex vehementi ira, vel ex aliqua paſſione, vel timore: ſi verò ſedato animo correctus reſipiſceret: non eſſet locus denũciationis. Secus ſi poſt correctionem permanſerit in ſua pertinacia. 15

Idem dicendum erit in cęteris materijs reuelationũ præter hæreſim. Hæc eſt doctrina D. Thomæ 2.2.q.33.ar.7. Duran. in 4.ſent. diſt. 19.q.4. Tolet. lib.4.cap.5.num.1. & aliorum. 16 *D. Tho. Duran. Tolet.*

Septima Regula. Si illi, contra quos fulminata fuit excõmunicatio, reſtituere nequeũt, nec in totum, nec in partem ratione paupertatis; ſicut ipſi principales non incurrũt excõmunicationem, ſic nec etiã hoc ſcientes, & non reuelantes. Ita Sot. in 4. diſt. 22. qu.5. nu.1. pag. 940. col. 2. Rodriq. in ſum. tom. 1. c. 79. nu. 10. & alij. 17 *Sot. Rodriq.*

Octaua Regula. Qui in compenſationẽ alicuius rei ſibi debitæ, accepit illud, pro quo fuit fulminata excommunicatio, dũ non poterit alia via recuperare ſuum; Sicut ipſe principalis non peccauit accipiẽdo, & retinendo, ſic nec, qui hoc ſciant, & non reuelant, etiam ſi hoc ſcient ab ipſomet, qui accepit, dummodo, ſit timorata 18

Nauar. conſcientiæ,& fidedignus. Nau.cap.27. n. 114.&cap.25.nu.46.

19 Ex hoc ſequitur: Quòd vidua ſi accipiat æquiualens illius,quòd vir ſuus ante mortē oretenus ei donauit, vel teſtamēto minus ſollemni,nec rogato ex impotētia, reliquit;ſicut ipſa non tenetur reſtituere, ità nec qui hoc ſciunt reuelare tenentur: Quia vidua non poteſt alia via, quod ſibi competit recuperare, vt ſupponitur, nec ei conuenit agere in iudicio contra hæredes potentes, vt ſuum recuperet magno cum diſpendio; immò cum periculo non recuperandi, quod ei de iuſtitia debetur vt plurimum accidit, Couar.de Teſtam.f. 75.nu.4.Sotus de Iuſt.& Iur.q.1. art.3. Ledeſ.in 4.q.18.art.1.dub.11.& alij apud Rodriq.in Summa tom.1.cap.79.num.11.circa medium.

Couar. *Sot.* *Ledeſm.* *Rodriq.*

20 Nona regula. Nemo tenetur reuelare cum periculo corporis, vel bonorum, v.g. ſi aliquis minaretur verbera, vel vulnera, vel vineæ damnificationē, & ſimilia ſi reuelet, reuelare non tenetur; nam Eccleſia non intendit obligare cum tanto rigore. Cordub.q.43.caſ.5. Nau. cap.25. nu.37. & nu.50.& cap.18.nu.61.& alij.

Cordub *Nauar.*

21 Decima regula. Pater fulminans excomunicationē cōtra eos, qui ſurripuerunt ſua bona; Vxor, & filij non reſtituendo, quod

quod pro eorum victu, & vestitu acceperunt, non sunt excõmunicati: Neque hoc scientes, ita esse, reuelare tenentur; Nisi quantitas accepta, admodum excederet ad superfluum eorum vsum. Ita Lopez instit. conscientiæ 1. p. cap. 56. col. 5. versic. At quia amor &c. citatus à Rodriq. tom. 1. cap. 79. nu. 5. & alij. Lopez. Rodriq.

Vndecima Regula, Impotentes ad restitutionem faciendam, habentes tamen intentionem restituendi cum primũ potuerint; nõ incurrunt in excõmunicationem latam contra debitores, vel raptores suorum bonorũ: quamuis ipsi ex erronea conscientia putarent se incurrisse; abest enim contumacia ad censuram incurrendam requisita; Necessitas nãq; legi sub ijcere nequit. Doctores communiter. 22 Doct.

Duodecima Regula. Qui ex paupertate, seu impotẽtia restituere nequit (vt diximus) nõ tenetur priuare se suo decẽti vestitu, & victu, pro restitutione faciẽda, verumtamen debet à superfluo, iuxta suum statum, se abstinere: Et sic in partem, & si non in totum restituere. Si verò suus creditor in extrema necessitate, vel multo maiori reperiretur; tunc debet etiam ab ordinario alimento se restringere, & illi extremè indigenti de iustitia subuenire. Sot. lib. 4. de iust. & iur. qu. 5. art. 3. cau 2. 23 Sot.

Lopez

Lopez. Lopez 2.p.cap.12. col.3. versic. Porro &c.
Rodriq. Rodriq in summa 1.p. cap.79. nu.19.alijq; communiter.

24 Ex quibus regulis prudens Confessarius consequetiã in alijs similibus casibus faciat, ne pœnitentem scrupulosum relinquat.

At quia in materia censurarum, casuúquè reseruatorum; sæpè sæpius Confessarius absoluendi facultate caret; ideò operæ pretium duxi, hic ponere; ad quem recurrere debeat pro secultate obtinenda extra articulum, seu periculum mortis.

1 Dub. 15. Vtrum Episcopus facultatem habeat absoluendi suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ Domini?

Respondeo in hoc, duas esse opiniones; Ideo libenter alios potius audirem, quàm ipse de hac materia loquerer.

Prima opinio est negatiua; Nã facultas Episcopis cõcessa per Conc.Trid.sess.24.c. 6.Liceat Episcopis &c.quò ad casus Bullæ Cœnæ, fuit abrogata ab ipsamet bulla; in illis verbis: (Non obstantibus Concilijs, etiam generalibus, in contrarium &c.) Ita docet Azor.1.q.Instit.moral.lib.8. cap.10. q.50.Bonac.de censur.dis.1.q.3.pun.1.nu.5. versic. 1. Hoc decretum &c. vbi inquit; probabilius est hanc auctoritatem esse ablatam, & citat Molin.in Aphoris. Sanchez

Concil. Trid. *Azor.* *Bonac.* *Molin.* *Sanch.*

in

in Summ.lib.2.c.11.num.26.& 27. Qui ait, quòd multi Doctores testantur, ità à Sac. Congreg.Cardinal.& à Sum.Pont. declaratum fuisse, Et præcipuè a Greg.XIII, viuæ vocis oraculo: Quòd etiá dicunt affirmare Nauar.lib.5.de Priuileg.conf.11.n.1. vt inquit Azor.lo.cit.Qui dicit, se audisse à Religioso docto; fideq; digno, idem respondisse Clem.VIII.Ita Eman.Sà verbo Episcopus num.7.Hyer.à Sorbo in Compend. priuilegiorum, in resolut. materiæ absolutionum quòad fratres, & sæculares; in Annotat.Capucc.vers.Verum, vt ex fide dignis &c.fol.(mihi)46.in nouis. Hanc opinionem etiam sequitur Vgolin.de casibus reseruatis par.3.circa finem; alijque quamplurimi. *Greg.13* *Nauar.* *Azor.* *Clem. 8.* *Em Sà* *à Sorbo* *à Sorbo* *Vgolin.*

2 Immò absoluentes à casibus prædictæ Bullæ Cœnæ, extra articulũ mortis, excõmunicantur; licet excommunicatio nõ sit reseruata.Ita Sayr. lib.3. de Censuris c.25. nu.7.Secus si hoc non temerè fecerint, sed ex inaduertentia, vel ex ignorantia non crassâ.Sayr.loc.cit.nu.8. *Sayr.* *Sayr.*

3 Secunda opinio est affirmatiua; scilicet Episcopos habere hanc facultatẽ; nec per Bullã Cęnæ abrogatam esse; saltem quoad casus occultos; Et ratio est quia per illam clausulam generalẽ Bullæ Cœnæ, scilicet, (non obstantibus Cõcilijs etiam gene- *Bulla Cœnæ*

Concil. Trid. Bann. Archid. Felin. Nauar.

neralibus, &c.)nõ intelligitur derogatum facultati,& priuilegio præfati Conc.Trid. Nisi ipsius facta sit expressa mentio; ita Bann 2.2.q.11.ar.4.citans Archid. & Fælinum in sui fauorem, quod etiam affirmat Nauarr.cap.27.nu.560.vbi postquam in fauorem primæ opinionis dicit,esse derogatam prædictam facultatem Cõcilij: addit,Nisi dicamus quod hic §.(scilicet Bullæ Cœnæ,nõ obstãtibus concilijs &c.)limitat concessionem concilij,ne procedat in occultis casibus,habẽtibus complices, & ita non sũt contrarij;hæc Nau.Ergo in casibus occultis saltem,vbi nõ sunt complices priuilegium concilij remanet in robore suo,secundum Nauar. Qui sequitur dicens : pro quo, facit quòd lex specialis non cẽsetur tolli per generalem;siue præcedat, siue sequatur iuxta Glos. singular. communiter receptam; Auth. offeratur, c.de litis contestat.& docet Decius in Regul.1.ff. de Regul.iur.hæc Nauar.

Can. Dec.

4 Azor. Immò Azor. cit.licet adhæreat primæ sententię ; tamen inquit quod per clausulã Bullę Cœnæ,scilicet (nõ obstãtibus concilijs generalibus &c.)solum videtur abrogari facultas concessa hominibus priuatis,qui poterant absolui extra mortis articulum:non tamẽ consequens est vt facultas in concilio generalis Episcopis concessa,

sa auferatur. Et hoc tẽpore (inquit Azor.) quidam scripserũt, ita docuisse viros grauissimos, & Theologiæ; & Iuris canonici Doctores. Hucusq; Azor. cit. ita etiam affirmat Zerol. in sua Prax. Sacram. Pœnit. cap. 15. q. 20 Ioan. de cruz. de priuileg. Religios. lib. 1. c. 6. Dub. 14; Rodriq. in sum. 1. p. c. 81. nu. 4. Nugn. in Addit. ad 3. p q. 8. ar. 5. lib. 10. ad finem; citatus a Bonac. vbi supra & alij. *Zerola. De Cr. Rodriq. Nug. Bonac.*

Immo, & Nauarr. in consilijs absolutè tenet, hanc facultatem Episcopis concessam à concilio, non esse reuocatam, nisi quoad Hæresim tantum; His verbis: facultas facta Episcopis in prædicto concilio, extenditur ad casus Bullæ cœnæ reseruatos; tum quia limitat illã quoad hæresim: quæ est inter casus Bullæ cœnæ, quod facere non couenièbat, nisi ad casus præfatæ Bullæ extẽderetur dicta facultas; quãuis propter Bullam cęnæ, quæ à paucis annis publicatur videatur derogatũ præfato concilio in totum quoad hæresim tãtum. Hæc Nauar. tom. 2. consil. de priuil. conf. 10. nu. 3. vers. Ad secundum, &c. 5 *Nau.*

Quam opinionem nouissimè, apertè & liquidè, sequitur Aegid. coninch. qui respondit ad obiectionem prædictæ sẽtẽtię scilicet, (sic declaratum esse à Sacra congreg. cardinalium,) & dicit, quòd congre- 6 *Coninc.*

gatio

gatio Cardinalium à pluribus citata, aliquando respōdit; ei esse derogatum quoad absolutionem ab hæresi; Vnde videtur
Coninc. Episcopis concedere absolutionē ab alijs casibus, & hoc satis probabile est. Coninc. de pœnit:disp.8.dub.12.nu.88. Et in tract.
7 Coninc. de censur.disp.14.dub.16. num. 243. idem affirmat, & dicit: Ita videtur habere praxis Ecclesiæ Romanæ; quare nō videtur ei derogatum quoad alios casus; Quidquid
Henriq. dicat Henriq.
8 Accedit etiam Nauar. in Consilijs; Re-
Nauar. spondens cuidam Cardinali, asserēti à Sacra Congregatione decisū fuisse: per Bullam Cœnę, Episcopis ablatam esse facultatem Cōcilij, circa absolutionem ab hæresi tantum; Et post plurimas rationes, in responsione ad primum ita inquit: Nō omnes decisiones Rotæ, quæ placēt Vrbi, placent toti Orbi; Ita fortè, non omnes rationes, quæ vidētur validissimæ aliquot Cōgregationibus Vrbis; videbūtur tales omnibus Accademijs: Et ex hac responsione facilè colligi potest id, quod ego respondere debuerim ad præfatā quæstionem. Hęc
Nauar. Nauar.tom.2.consil.lib.5.de priuil.consil. 11.num.1.vers. Ad primam quæstionē, respondeo, &c.

His dictis, dico, vtramq; opinionem tutā

con-

conſcientia,ſequi poſſe; Primam tamen tutiorem,probabilioremq; eſſe,exiſtimat Azor.ſupra cit. *Azor.*

Dub. 16, An Epiſcopus poſsit ſuos ſubditos abſoluere ab omnibus caſibus Papæ reſeruatis extra Bullam Cœnæ? 1

Reſpondetur affirmatiuè,ſi erunt ex delicto occulto,vt patet ex præfato Concil. Trid.ſupra cit. 2

Dixi (ex delicto occulto) nam occultũ dicitur quando delictum non eſt deductũ in iudicio;neq. publicum,& notorium in ratione delicti;vel ſi deductum fuit in iudicio,purgauit ſe,etiam falſis teſtibus: nã cum delictum non eſt probatum in iudicio;occultum dicitur,& poteſt ab Epiſcopo abſolui. Ita Bonac.de Cenſur. diſput.1. q.2.punct.2.a nu.1.Sayr.lib.4.cap.12. num. 19.ex declaratio Cardinal. Henriqu.lib.4. cap.22.num.4.Auila 2.par.cap.2. diſput.1. dub.11.concluſ.1. Sanchez de Matrimon. lib.8.diſp.34.num.55.Suar. tom.4. diſp.30. ſect.2.num.2.Reginal.lib.1.num.135.Azor 1.par.lib.8.c.10.quæſit.9.& alij communiter. *Bonac. Sayr. Henriq. Auila. Sanch. Suar. Regin. Azor.*

Dub.17. An Epiſcopus poſſit abſoluere ſuos ſubditos a caſibus in Decreto Clement. VIII. contentis (præter illos Bullæ Cœnæ) vt ſunt manus violentę in clericos: Simonia realis, Confidentia benefi- 1 *Clem.8.*

ciorum;

ciorum; Dueliantes iuxta Bullam Gregorij XIII. quæ incipit: Ad tollendum &c. Ingrediētes clausuram Monialium? Nam istos casus ibi Summus Pontifex sibi reseruauit.

2 Respondetur affirmatiuè: & ratio est, quia, in tali decreto Summus Pont. de priuilegijs Concil. generalium nullam mentionem facit: ergo priuilegium concessū à Trid. Episcopis remanet in robore suo: ita vt si delicta erunt occulta, Episcopus ab illis absoluere poterit. Ita Bonac. de Censuris disp. 1. q. 3. punct. 2. n. 1. vers. An verò hoc decretum extendatur, &c. Idem affirmat in tractatu de Sacrament. disp. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. n. 15. Immo Bonac. disp. 2. q. 6. punct. 2. nu. 15. circa med. loquens de duello, ait, quòd Episcopus potest absoluere à duello ex delicto occulto, vel non dum deducto in iudicio. Ergo idem dicendum de alijs casibus in dicta Bulla Clement. VIII.

Bonac.

Bonac.

1 Dub. 18. An Irretiti Papali excommunicatione non valentes Summum Pontificem adire: possint ab Episcopo absolui, à quacunque excommunicatione, etiam si sit publica?

Sayr. Respondet Sayrus lib. 3. c. 28. num. 39. de Censur. quòd Episcopus potest absoluere non solum illos, qui legitimo impedi-

dimento sunt detenti ne possint Summũ Pontificem adire; neq; Legatum a latere (qui habet eandem auctoritatem) pro absolutione ab excommun. propter grauem Clerici percussionẽ: Verum etiam à quibusuis alijs censuris Papæ reseruatis; Dũmodo promittant (sublato impedimẽto) se præsentare Summo Pontifici ad recipiendum mandatum, secus reincident in eandem censuram. Tabien. Excomunicat. 5. cas. 1. n. 59. in fin. Nauarr. c. 27. n. 89. & 90. Sylu. Absol. n. 4. Em. Sà. verbo Excommunicatio tit. de absolut. ab excommunic. n. 8. Bonac. de Censuris disp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4. & alij ab istis citati. *Tab.* *Nauar.* *Syl.* *Em. Sa.* *Bonac.* 2

Impedimenta verò (vt colligitur ex citatis Doctoribus) sunt quæ sequuntur.

Longa infirmitas: etiam si non sit nimis periculosa, vt est febris tertiana, vel quartana, vel etiam podagra: Sayr. loc. cit. n. 24. 3 *Sayr.*

Senectus: scilicet senes, qui sũt maiores septuaginta annis, quàmuis fortes sint ad ambulandum; nam gaudent priuilegijs Veteranis concessis. Sayr. loc. cit. n. 25. 4 *Idem.*

Paupertas: scilicet, qui arte sua viuit cũ sua familia, & cui non licet mẽdicare iter agendo Sayr. cit. num. 18. 6 *Idem.*

Sexus: scilicet, mulieres cuiuscunque conditionis sint, Sayr. num. 18. 7

Impuberes: scilicet puer ante annos pu-

 ber-

bertatis, licet poſt pubertatẽ petierit ab-
Sayr. ſolutionem. Sayr.cit. nu.30. Impubes di-
cendus eſt, dum filius eſt in ætate annorũ
quatuordecim: filia verò in ætate annorũ
duodecim. Ita Sayr. de Cenſuris lib.1.cap.
Sayr. 8.nu.5. Similiter ſi alio impedimento fue-
rit detentus. Hucuſque Bonac.cit.nu.4. de
Bonac. Cenſuris.

Nauarrus verò addit aliqua alia impe-
Nauar. dimenta, ſcilicet; ſi erit filius familias, vel
8 etiam ſeruus; nam iſti non ſunt ſui iuris;
dummodo hoc fecerint, vt ſe ſubtrahant à
Superiorũ obedientia; vel ſecundo, ſi pro-
pter eorum abſentiam, Patri, & Domino
graue damnũ immineret. Sayr. ibid. n.28.

Sayr. Debilis: ſcilicet, membris, & viribus de-
9 ſtitutus, vt nequeat Sedem Apoſtolicám
adire. Sayr.cit.nu.32.

10 Qui habet inimicitias capitales; vel
adeſt periculum mortis itinerando. Sayr.
nu.16.& 19.

11 Religioſus ſubditus, iuſtè impeditus, &
Nauar. alia ſimilia impedimenta. Ita Nau.cap.27.
Em. Sà nu.89.Em.Sà loc.cit.eod.nu.8. Sayr. lib.3.
Sayr. de Cenſ.cap.28.à nu.29.

Immò ſtantibus prædictis impedimẽ-
12 tis, Epiſcopus abſoluere poterit, etiã ſi in
excõmunic. habeatur (nemine poſſe ab-
ſoluere, præterquã in mortis articulo) vt
in omnibus ferè grauioribus põtificijs re
ſer-

seruationibus habetur: vt etiam in casibus Bullæ Cœnæ; Et in Decreto Clem. VIII. quod incipit, Sacra Cōgregatio &c. vt supra. Et hæc ratio desumitur ex benigna Summi Pontif. voluntate; qui nō præsumitur volu isse sibi cum tanto incōmodo absolutionem reseruare. Bul.Cę. Clem.8.

11 Quæ quidem facultas tantum Episcopis concessa est, stantibus prædictis impedimentis. Non autem conceditur quibusuis alijs priuilegiatis; nisi in articulo mortis, quóad casus Bullæ Cœnæ, & alios in præfato Decreto Clem. VIII. contétos. Ita Bonac. de Censuris disp. 1. quæst. 3. punct. 2. à nu. 4. Et notanter in versic. Addit denique Auila &c. & alij, quos ipse citat. Vide etiam Nauar. cap. 27. num. 81. 89. & 90. Henriq. lib. 6. cap. 9. nu. 7. Auilam 2. p. c. 7. disp. 1. dub. 6. Reginal. lib. 9. num. 2. & lib. 1. nu. 135. Coninc de pœnit. disp. 8. dub. 12. num. 88. Vasquez de pœnit. q. 92. art. 3. dub. 8. n. 1. & 2. & Alios. Bonac. Nau. Henr. Auil. Regin. Coninc. Vasq.

14 Nauarrus verò notāter inquit: Non solum Episcopū ab excommunic. ob Clerici percussionem absoluere posse; verum etiā ob quamlibet causā (cuius absolutio Sedi Apostolicæ est reseruata) si ob iustū impedimentum nequeat Summū Pontificem, vel Legatum à latere, seù Nuntium Apostolicum adire; & ratio est, quia in Nauar.

Nauar. omnibus eadem ratio, idem ius suadet. Ita
Syl. Nauarr.cap.27.num.89.in responsione ad
Coninc. q.præposit. &c. Syluest.absolut.4.num.7.
Coninch.de excommuni. disp.14.dub.16.
nu.240.& 241. Qui etiam affirmat, quòd si quis non poterit Sum.Pont.vel Legatum adire, non tenetur alium ad eos mittere; quia Iura hoc non exigunt, sed absolutè concedunt, vt stãtibus impedimẽtis prædictis ab Episcopo absoluatur, Hæc Nau.
Posseu. cui accedit Posseu.cap.7.n.44. Armill.ab-
Armil. solutio §. 40. Debet tamen exigere à Reo iuramentum, vt se præsentet Summo Põtifici, ablato impedimento, aliàs (vt diximus) iterum in excommuni.incidet, Co-
Coninc. ninch.loc.cit.n.241.vers.Nota 3.&c.

Dub.19. Vtrum Prælatus Regularium eãdem authoritatem in suos subditos ha-
1 beat; quam Episcopus in suos, quòad ab-
Nauar. solutionem?

Responsio, est affirmatiua, Nauar.to.2. consil.lib.5.cons.23.de Priuilegijs; his verbis: Quidquid potest Episcopus in suos subditos; potest Prælatus exemptus à iurisdictione Episcopali in suos Religiosos (vt sunt Custodes, Guardiani, Præpositi, Rectores, Præfecti, cæterique Superiores Religiosorum, quocunq; nomine nuncu-
Card.in pentur, habẽtes gubernium spirituale, &
Clem. temporale, circa subditos) Card. in Clem.

1.de

1. de Reb. Eccles. non alien. & Abb. ibid. q. 34. cit. à Nauar. Ità etiam sentit Eman. Sà verbo Excomunicatio tit. de Absolut. ab excomunicat. n. 8. Ioannes Cruz. de Statu Religiosorum, lib. 1. cap. 6 dub. 14. cit. Panor. in cap. & si Clerici §. de Adult. n. 8. de Iudicijs, Tolet. lib. 1. cap. 16. nu. 3. & alij ab istis citati. Abb. Em. Sà. Io. Cruz. Panor. Tolet.

2 Immo prædicti Prælati Regulares, non tantùm possunt absoluere suos subditos Censuris, à quibus potest Episcopus; verũ etiam possunt in omnibus irregularitatibus dispensare, in quibus Episcopis licet per Cõc. Trid. in suos subditos, vt per Bullam Pij V. Bulla 13. apparet; quæ concessio fuit facta ad petitionem Prouincialis Hispaniæ Ordinis Prædicatorum, vt refert Ioan. Cruz. loc. cit. vers. secundum quia &c. cuius Bullæ verba sunt hæc. Pij V. Io. Cru.

3 Insuper quia Sacrum Conci. Trid. concessit Episcopis, vt posint absoluere in foro conscientię ab omnibus peccatis, & dispensare in irregularitatibus, pro vt habetur sess. 24. cap. 6. Ne Prior conuentualis, & Superiores Prelati dicti totiut Ordinis tàm in dicta prouincia, quàm extra, vbilibet; deterioris conditionis, quam Clerici seculares existant; eidem Priori conuentuali, & Superioribus Prælatis, vt ipsi per seipsos, idem omnino posint in sibi sub- Concil. Trid.

ditos, quoad abſoluendi, & diſpēſandi huiuſmodi, & quoad alias quaſcunq; facultates, eiſdem auctoritatem tenore præſentium, etiam perpetuo, concedimus, & indulgemus: Atque etiam declaramus præſentes litteras perpetuo durare, & valere, &c. Dat. Romæ die 21. Iulij 1571. Pontif. ſui anno 6. Quam rafert Rodriq. in collectione Bullarum pro Regularibus tom. 2 Bulla 13. fol. 404.

Rodriq.

4 Notandū etiam, quod Sixtus IV. Bulla XIV. pro Fratribus Minoribus conceſſit, vt Prælati poſſint ſuos ſubditos abſoluere ab omnibus caſibus Papæ reſeruatis, etiā Bullæ Cœnæ: exceptis hæreticis relapſis, Schiſmaticis, Falſarijs litterarū Apoſtolicarū; Deferentibus prohibita ad infideles, & Conſpirationes in Papam. Verum iſta priuilegia quoad caſus Bullæ Cœnæ vidētur derogata per ipſammet Bullam; quæ ſingulis annis legitur, ſic etiam de caſibus Decreti Clem. viij. Niſi extet aliquod graue impedimentum ex illis enumeratis ſupra dub. 18. in quibus affirmauimus Epiſcopos ſuos ſubditos abſoluere poſſe: In eo enim caſu poterunt etiam Prælati Regulares, vt probabiliter ſentit, & defendit Rodriq. cum alijs ab ipſo citatis in queſt. Regul. tom. 1. quæſt. 20. art. 9. vbi doctè reſpondet ad obiecta contrariæ ſentētiæ, vt videre eſt apud ipſum.

Sixt. 4. *Bul. Cœ* *Rodriq.*

Pro

Pro quo etiam faciunt ea, quæ dicun- 5
tur à Sayro, scilicet; Verum hodie ferè *Sayr.*
omnes Religiosi habent priuilegia, vt absolui possint à suis Prælatis, etiam ab enormi percussione clerici, ne detur illis occasio vagandi extra septa Monasterij, si ad papam mittendi essent, & hoc videtur esse secundum mentem Summorum pont. qui predicta priuilegia concessere. Ita *Sayr.* Sayr. in suo thesauro de censuris lib. 3. cap. 28. nu. 12. 13. & 14. & in nu. 28 & 39. inquit, quòd famuli, & filij familias possunt absolui ab Episcopo non solum si incident in grauem clerici percussionem, verum etiã in quamlibet aliam Summo pont. reseruatam.

Ergo non debent esse peioris conditio- 6
nis Religiosi, tum in casu excommunicationis ex graui percussione, tum etiam in alijs omnibus papæ reseruatis, ne detur illis occasio vagandi, vt inquit Sayrus, nam Religiosi se habent vt famuli, & vt filij familias ratione Obedientiæ suorum superiorum: salua semper meliori pontificis; peritorumque declaratione.

Deniq; si prælatus, seu Superior Regulariũ; incidet in aliquã censurã papæ reseruatã, poterit a suo cõfessario absolui, si erit ex delicto occulto (extrà Bullã cœnę); nã satis diximus; quod quidquid poterit Epi-

ſcopus in ſubditos actiuè, poterit paſsiuè ad ſe, circa abſolutionē: ergo ſi Epiſcopus incidet in aliquod occultum reſeruatum Papę, poterit ipſe etiam à ſuo onfeſſario abſolui, ita etiam (ſecundum Nauarr. per priuilegia ſupra enarrata) poterit Prælatus Regularis in ſemetipſum, Nau. tom. 2. Conſ. lib. 5. Conſ. 23. de priuileg. Bonac. de cenſuris diſp. 1. q. 3. puncto 2. n. 4. Et de Sacramentis diſp. 5. q 7. punct. 5 §. 2. n. 7. per totum, Sayr. in Theſauro de cenſuris lib. 3. cap. 28. num. 53. & alij.

Nau. *Bonac.* *Sayr.*

1 Dub. 20. An ſimplex Sacerdos in articulo mortis poſsit præſente Parocho, vel alio Confeſſario approbato, à ceuſuris, & à reſeruatis abſoluere: Validaque ſit abſolutio?

Reſpondeo, & dico primo, hoc non licere, nam videtur expreſsè Parocho iniuriam inferre, cum ſit ille proprius paſtor: nec licebit hoc attentare coram habente ordinariam poteſtatem abſoluendi, à cenſuris, extra mortis articulum.

2 Et ratio eſt, quia ſi pænitens tranſacto mortis periculo ſe pręſētare tenetur corā Superiore; cur ergo non debet antea hoc facere, dum commodè poteſt in articulo mortis?

Immò ſimplex Sacerdos peccaret, ſi in tali caſu contrarium attentaret. Bonac. de

Bonac.

Sa-

Sacramentis disp. 5. q.7.punct. 2.num.10. vers.hoc tamen, &c.Vasquez qu.93. art.1. dub.4. n.18.Suar.disp.26.sect.4.nu.4.& alii ab istis citati. Vasq. Suar.

5 Dixi (non licere coram habente potestatem ordinariam absoluendi extra articulum mortis:) Nam si erit præsens alius Sacerdos,non habens absoluendi auctoritatem à censuris ; nisi in articulo mortis; Quamuis sit Parochus, vel Confessarius approbatus; simplex tamen Sacerdos absoluēdo in articulo mortis,etiam illis pręsentibus, nequaquam eis iniuriā afferret: Quippè quia sunt in pari priuilegio;cum in tali mortis articulo, quilibet Sacerdos à quibusuis casibus, & censuris absoluere potest; Vt per Concil. Trid.Sess.14.cap. 7. decretum fuit;Ergo in tali mortis articulo omnes sunt approbati,& quilibet dicitur proprius Sacerdos : habent enim facultatem,saltem tacitam à Summ. Pōtif. & expressam à Sac. Conc. Trid. Graff.1.p. lib.1.cap.13.nu.87. Et qui vtitur iure suo, nemini iniuriam facit,vt melius infra dicemus. Conc. Trid. Graff.

4 Dico secundo,si simplex Sacerdos iam incepit confessionem audire,superueniēte Parocho, non tenetur illā iam inceptā relinquere: Acquisiuit enim Ius in pœnitentem; Et melior est conditio possiden-

tis bona fide à principio. Præsertim, si quò ad scientiam, Parocho, Sacerdos simplex non cederet: secus verò, si tàm imperitus, & rudis esset, circa materiã Confessionis, quòd potius pœnitenti obesset, quã prodesset; Tũc parocho, vel approbato Confessario locum dare teneretur, nèperniciẽ saluti Animę afferret.

5 Hoc limitatur dummodo non sit periculum in mora: Immò in articulo mortis ex aliqua iusta causa licitum erit pęnitenti Parochum, seu approbato Confessariũ relinquere, & Sacerdotem simplicem eligere, ità Zerola in sua praxi de pœnitentia cap. 15. quęst. 6. adducens non solum auctoritatem Tridentini citati, verum etiã, cap. 1. de constitut. quia hoc priuilegium Concilij respicit principaliter pęnitentes, vt saluti eorum consulatur: hæc Zerola loco cit. licet ipse contrarium teneat.

Zerola.

Can.

6 Dico tertio, quòd Sacerdos simplex in quocunque casu absoluat, validè absoluit: Nam pręfatum Concil. Trident. non limitat. neque distinguit de pręsentia, aut de absentia Parochi, vel confessarij; sed simpliciter loquitur: In articulo mortis nulla sit reseruatio. Ideoque omnes Sacerdotes quoslibet pęnitentes à quibusuis cẽsuris, & peccatis absoluere possunt. Nauar. to. 2. consil. de pęnit. & remiss. consil. 23. nu. 23

Concil. Trid.

Nauar.

verſ. nunc vero &c. Vbi ſe retractat de eo, quòd contra hanc doctrinam in Manuali cap. 26. dixit, & mutando ſententiam inquit; Nũc verò altius rẽ inſpecta, videtur contra iſtam limitationem facere illa verba concilij Tridentini, (in articulo mortis nullam eſſe reſeruationẽ; atque ideo omnes Sacerdotes &c. Et concilij verba, non ſolum ſunt generalia, ſed vniuerſalia; & ita generaliter ſunt intelligenda; Et vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: & ſic poſt concil. Trid. puto concluſionem prædictam ſine præfata limitatione intelligendam eſſe, hæc Nauarr. loc. cit. num. 2. & 3. *Nauar.*

Et ratio eſt (vt inquit Toletus lib. 1. c. 15. nu. 1. quia hæc poteſtas, ſecundum cõmunem opinionem Canoniſtarum, eſt de Iure Eccleſiaſtico, & ius hoc concedit omnibus indifferenter, in tali mortis articulo. *Tolet.*

Ergo quilibet Sacerdos in tali articulo dicitur proprius, & approbatus; licet ipſe Toletus n. 4. teneat contra Nauar. ſed Rodriq. in ſumma 1. p. cap. 59. n. 5. in 3. concl. apertè cum Nauarro tenet hanc opinionẽ ſicut etiam facit Eman. Sa verbo Abſolutionum. 3. & alij: Quamuis nonnulli (non improbabiliter) contrarium teneant. *Tolet.* *Nauar.* *Rodriq.* *Em Sa.*

8. Tamen noſtram concluſionem inquit Nauar. cit. num. 3. ſaluti Animarum magis fauo- *Nauar.*

fauorabilem eſſe; Cõſilium autem dat, vt abſolutionẽ accipiat à Parocho, vel à Cõfeſſario approbato, ſi erit præſens. Hæc de Sacerdote ſimplici.

9 Cõfeſſarius verò approbatus in tali articulo mortis, etiã ſi commodè poſsit Epiſcopũ adire, poterit tamẽ abſoluere ab omnibus caſibus, & cenſuris, Papę reſeruatis, quãdo Epiſcopo nõ sũt ſpecialiter cõmiſſę Iure Canonico, vt eſt illa in can. Si quis

Suar. ſuadente Diabolo &c. Suar. to.4. diſp.30.

Poſſeu. ſect.3.num.4. Poſſeu.cap.7.num.74. Hoc etiam corolariè applicari debet ad caſus reſeruatos inferioribus Paſtoribus. Suar. citatus, num.5. circa finem, quia in tali articulo nulla eſt reſeruatio.

1 Dub.21. An qui in Confeſsione oblitus eſt alicuius peccati, cui eſt annexa excomunicatio reſeruata; remaneat abſolutus?

Reſpondeo, quòd ſi pœnitens cõfeſſus fuerit Cõfeſſario habenti auctoritatem virtute Iubilei, vel alio modo, tunc remanet abſolutus ab excomunicatione, & à caſuũ reſeruatione, & illa peccata remanent ſimplicia; itã vt quilibet Confeſſarius approbatus poſsit ab illis abſoluere: Et ratio eſt, tũ quia abſoluens ſemper habet inten-

Nauar. tionem abſoluendi ab omnibus, à quibus

Palud. poteſt, Nauar.cap.26.num.13. Palud.in 4.

Angel. diſt.18.q.5.col.penult. Angel. confeſſ.1. §. 12.

12. Syluest. confess. 1. quæst. 4. vers. Quæritur, num. 8. Rodriq. in Summa tom. 1. cap. 184. nu. 15. & alij ab istis citati; cum communi opinione: Tũ etiam quia absolutio à censuris per se sumpta non est Sacramẽtum, quia non remittuntur peccata, sed relaxatur vinculum, seù pœna ab Ecclesia imposita, Medin. de confess. q. 1. Bonac. de Sacramentis disp. 5. q. 2. punct. 1. n. 2. Et est communis. Ità etiã, si relaxaretur à Superiore vinculum reseruationis peccatorũ; Vt fieri solet à pænitentiarijs, alijsq; superioribus, absq; sacramentali absolutione. Sylu. Rodriq. Medin. Bonac.

Sed quid dices: Si quis confiteretur tẽpore Iubilei animo incapaci ad gratiã, & ad absolutionem peccatorum? 2

Respondeo, quòd adhuc reseruata remanent peccata simplicia, absque censura & reseruatione, ratione prædicta; scilicet, quia absolutio a censuris nõ est Sacramẽtum; Ideò potest relaxari vinculũ reseruationis absque eo, quòd absoluatur à peccatis. Nam potestas reseruandi peccata, est potestas Ecclesiæ fori exterioris, quę potest relaxari quamuis pænitens obicem ponat; Sicut etiam excommunicatus potest absolui ab excommunicatione ipso inuito, & contradicente. Couar. in cap. Alma mater, 1. p. §. 11. nu. 2. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 17. Syluest. Confess. 1. q. 19. Cauar. D. Ant. Sylu.

Caiet. Suar. Tab. Armil. Angel. Em. Sà Con. Rodriq. Suar.

Caiet.verbo casus refer.Suarez,de pænit. disp.31.sect.4.num.9. Tabien.absolutio 2. num.59.Armil.casus nu.4.Angel.de confessione Pag.231.& alij: Contra Rodriq.in summa Tom.1.cap.184.num.13. qui concedit hanc doctrinam veram esse quoad excommunicationem reseruatam tantũ; non autẽ quoad peccata reseruata, quod alijs non placet;& præcipuè Doctissimo Suarez cit.num.9.& 10.per totum; quod probat potissimis rationibus;dum ait: Dũ modo peccata reseruata sint confessa;licet sit inualida confessio; nam in vtraque reseruatione est potestas fori exterioris.

Et licet non desint, qui distingunt in hoc casu;scilicet,si iste confiteretur habẽti ordinariam auctoritatem absoluendi; vtique remanerẽt peccata simplicia,absq: censura,& reseruatione;quamuis cõfessio sit inualida; Si verò confiteretur habenti delegatam,scilicet ex priuilegio,vel virtute Iubilei,secus erit: quia hæc facultas cõcessa est in ordine ad confessionem Sacramentalem in foro pænitentiæ,non autem in foro exteriori. Ita Vasquez quæst. 91. ar.3.dub.5.nu.37.& hæc opinio satis probabilis censetur.

Vasq.

4 Quam sententiã approbat Bonac. licet ipse adhęreat sententię Suarez dicentis; Quod non solum quãdo absolutio impẽditur

Bonac. Suar.

ditur à legitimo superiore habente ordinariam potestatem circa casus,& censuras reseruatas: verum etiam quando cõfertur ab habente delegatam : & Ratio est, tum quia pænitens videtur satisfecisse fini reseruationis; qui est, vt ipse aperiat casum reseruatum superiori legitimo ; vt ab eo debitam recipiat satisfactionem: tum etiã, quia potestas relaxandi vinculum reseruationis, est fori exterioris, quæ non tantum est in Superiore ordinario ; sed etiã in Delegato per priuilegium, vel per Iubileum: Nam licet in concessine dicatur ; In foro conscientiæ, vel auditis ipsorum confessionibus; tamen hoc intelligitur secundũ dispositionem iuris, scilicet vt Cõfessio peccatorum fiat in cõfessione; absolutio verò vinculi, excommunicationis, seu reseruationis, posse fieri extra Sacramentum pænitentiæ. Rodriq. tom. 1. q. 61. ar. 7. Cum Armil. Nau. Ledesm. & alijs ab ipso citatis. *Rodriq.* *Armill.* *Nauar.* *Ledes.*

Tum etiam, quia cum hoc à multis Doctoribus asseratur, & Superiores non contradicant; censentur approbare, & supplere: Nam in opinione probabili superior præsumitur supplere iurisdictionem: Tum denique, quia hęc Doctrina est vera non solum, quando Confessio fuit inualida ex defectu cõtritionis, vel attritionis; verum etiam, quando culpabiliter, & malitiosè

fuit

fuit prætermissum in cõfeßione aliquod peccatum mortale: pænitens enim videtur adhuc liber à vinculo reseruationis peccatorum manifestatorum; modò Confessarius habuerit iurisdictionẽ circa reseruata (vt dictum est) protuleritque formam absolutionis; vt patet ex rationibus supra allatis; quia quod non valet vt agitur, valeat saltem, vt valere potest. Cum autem illa absolutio non valeat quoad remißionem peccatorum, & culpæ, videtur saltem valere quoad ablationem reseruationis: hæc Bonac. de Sacramentis disp. 5. q. 7. pun. 5. §. 5. nu. 9. vers. 1. non solum, &c. Suarez tom. 5. disp. 7. sect. 5. nu. 34. citatus à Posseu. cap. 7. nu. 29. in fine, & alij; Quãuis idem Suarez de pænitentia tom. 4. disp. 31. sect. 4 nu. 22. per totum, concedat hoc de confeßione informi tantum; non de ficta, quod est tutius, & probabilius.

Bonac. *Suar.* *Posseu.* *Suar.*

Dub. 22. Qui tempore Iubilei confessus est in prima hebdomada, si in secũda hæbdomada incidat in aliquod reseruatum, seu censuram Papalem; poßit absolui virtute Iubilei?

Respõdetur affirmatiuè, quamuis talia reseruata commiserit sub hac spe Iubilei: Nec tenetur iterum ieiunare in secunda hæbdomada, nec alia requisita facere: nã virtute primæ hebdomadæ potest absolui

&

& ratio est, quia adhuc sumus intra tẽpus iubilei, & in fauorabili materia; fauores sunt ampliandi, De regul. iur. in 6. Bonac. de pœnit. disp. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. n. 17. Rodriq. in summa tom. 1. cap. 184. nu. 17. Henriquez lib. 9. cap. 16. num. 3. & cap. 11. De Indulgentijs nu. 1. Reginal. lib. 8. num. 64. Graff. par. 2. in appendice Dec. Aur. de indulg. lib. 2. cap. 5. nu. 23. fol. 60. vers. Tamen quia agitur de beneficio, &c. citans Nau. de indulg. notab. 32. nu. 46. Idem Nauarr. Tom. 2. consil. De priuilegijs lib. 5. consil. 10. nu. 2. vbi dicit, se sufficienter respondisse in tract. de Indulg. notab. 34. nu. 4. cõtra quosdam, ad ea, quæ poterant contra hoc responsum obijci. item Ros. & Angel cit. ab ipso Bonac. & Rodriq. cit. ait, sic esse in praxi in tota Hispania: Quamuis Bonac. dicat contrariam sententiam esse probabiliorem, quam tenet, & sequitur Sanchez, lib. 4. de voto cap. 54. num. 30. & Suarez, tom. 2. de Religione lib. 6. de Voto cap. 16. num. 17.

Bonac. Rodriq. Henriq. Regin. Graff. Nauar. Bonac. Sanch. Suar.

Dub. 23. Titius ex negligentia siue etiã ex praua voluntate: (nolebat enim occasionem propinquam peccati relinquere) constituitur in vltimo die secũdę hæbdomadę iubilei; in quo pęnitẽtia ductus, cupit lucrari iubileum, & absolui à censuris: Quæritur an poßit à Confessario dispen- 1

sari pro requisitis ad Iubileum in alijs ope ribus pijs, vel post Iubileum adimplendis, & interim intra tempus Iubilei a censuris, & à reseruatis Sacramentaliter absolui?

Respondetur affirmatiuè: & ratio est, quia sumus adhuc intra tempus Iubilei: & fauores sunt ampliãdi, vt diximus. Et prętere a quia Summus Pontifex solet in Iubilei hanc clausulam apponere, scilicet; Quod infirmis, vel in carcere constitutis, vel quocumque alio impedimento detẽtis, qui omnia requisita, vel aliqua eorum præstare nequiuerint; Confessarius quem elegerint, prædicta omnia, vel eorum aliqua in alia pietatis opera commutare possit; vt habetur in Bulla Iubilei Vrbani VIII. præsentis anni 1631.

Quapropter notandũ est, Iy, Quocumque alio impedimẽto) & quale maius impedimentum ad dispensandnm, seu commutandum; quam si quis cõstitutus sit in vltimo Iubilei die in quo requisita omnia ad Iubileum, facere nequit (Nec praua voluntas Titij, aufet auctoritatem Confessario cõmutandi intra tempus Iubilei, etiã in vltimo die.

3 Dixi (requisita omnia) nam aliqua facere potest, vt confiteri, dare elemosinam, & dispensari à Confessario; cui est concessa dispensandi facultas in cæteris requisitis,

vel

vel differre in alijs sequentibus diebus, etiam post tempus Iubilei; Ita Rodriq.in summa tom.1. cap.184.num.3.de Iubileo, tit.de Visit. Ecclesiarum fol. 222. à tergo col.2. Qui citat Graff.in cap.2. de Consil. tit.in leg.Tal.pract.§.fi.ff.de pęnit.Nauar. in miscell.de oratione cap.3. nu.13.& 29. Henriq.de Indulg.cap.10.lib 7.num.6. Et hoc videtur esse secundum mentem Sūmorum Pontif.qui concedunt totum tēporis Iubilei spatium in fauorem animarum,vt in tali tempore assignato,gratiam amissam, pœnitendo acquirant ad impetrandā opem Diuinam pro Ecclesiæ necessitatibus,Populique Christiani. *Rodriq.* *Nauar.* *Henriq.*

Imò Rodriq.cit.addit; quod si iste Titius haberet casus difficiles,in quibus tūc pro breuitate temporis vacare non posset Confessarius, quia requirūt aliud tempus ad consulendū peritos viros:poterit tunc confessarius intra Iubilei tempus illum absoluere à censuris, & casibus reseruatis; differens absolutionem aliorum peccatorum ad alium diem post tempus Iubilei, in quo possit absoluere eum ab alijs omnibus peccatis; simulque repetendo iā peccata prius confessa,vt cōfessio dicatur integra: Non enim amplius illa peccata remanent reseruata. 3

Nec obstat quòd iam Iubilei tempus 4

expirauit,quia ad hoc respondeo,quòd iurisdictio semel incepta exequi,nõ expirat quousque causa finiatur,sic tenet Henriq. lib.7.de indulg.cap.11.nu.5.cit.à Rodriq. in summa tom.1.cap.184.num.12.circa finem.Et alij ab istis citati.

Henriq

Dub. 24. Vtrum vnus Sacerdos possit eodem tempore plures pænitentes absoluere in casu necessitatis?

Respondetur affirmatiuè, vt quando Nauis fluctuat, & est in periculo naufragandi; tunc quilibet dicat vnum saltem peccatum;vel (si periculũ est in mora)faciant aliquem actum cõtritionis,& absoluat omnes dicẽdo,Ego vos absoluo à peccatis vestris,Nauar.c.8. num.13. Eman.Sà confessio.nu.39.& est communis.

Nauar. Em.Sa.

1 Dub. 25. An administranda sint Sacramenta nolenti illa recipere?

Respondeo, quod si erit mentis compos,& recusauerit,nullum Sacramentum erit ei ministrandum, sed suauiter est disponendus ad illa. Si vero vsu rationis careat,nõ erit communicandus,si aderit periculũ irreuerentiæ(vt suo loco dicemus) nec si inciderit in amentiam in peccato mortali manifesto;tunc nedum communio,sed nec Extrema vnctio est ministrãda: si vero in bono statu incidit in amentiam,seu frænesim,quàmuis restiterit,de-

bet

bet dari Extrema vnctio, adhibito auxilio circumstantium, si opus fuerit. Ita Posseu. de Offic. Curati cap. 5. nu. 6. Henriq. lib. 3. cap. 13. nu. 1. & alij communiter. Posseu. Henriq

Dub. 26 quid faciendum, quando Confessarius accedit ad audiendam confessionem alicuius, qui nō potest solus relinqui nisi adiuuetur à circumstantibus: vt sunt recenter vulnerati; vel mulieres parturiētes, & periculum est in mora? 1

Respondeo, quòd relinquat solum personas necessarias ad hoc atque potius viros, quam mulieres; quos moneat vt aures claudant, oculosque auertant à facie confitentis, & Confessarij, & sic omni meliori via illum interroget, & audiat; quandoq; per signa sufficientia peccata accipiat, & absoluat: Monendo etiam astantes teneri sub mortali peccato secretum seruare, si aliquid obiter audierint. Ità Nauar. c. 8. nu. 4. Sylu. confess. 3. quæst. 5. Posseu. cap. 7 nu. 80. & est communis. Nauar. Sylu. Posseu.

Quàmuis nemo teneatur confiteri audiente tertio, licet posit si velit. Ita Em. Sà confesio num. 53. Tolet. lib. 3. cap. 6. nu. 5. in explicatione particulæ definitionis confesionis scilicet: Manifestatio peccatorum &c. Nauar. cap. 21. nu. 36. & communis. 2 Tolet. Nau.

Dub. 27. Confessarius transiens per pla- 1

team videt aliquos occidentes Franciscũ, iteratis vicibus confessionem petentẽ: At confessario accedere volenti ad illum audiendum, ab interfectoribus (conatibus illum vita priuare) prohibetur accessus: Quid ergo in hoc casu est faciendum?

Respondeo, quòd Cõfessarius ab eo loco in quo reperitur illum absoluere debet ab omnibus peccatis, & censuris antequã ab hac vita discedat: illa enim dicitur moralis præsentia, & ille saltẽ attritus videtur dum iteratis vicibus cõfessionem petit; quippe quia periculum est in mora, vt supponimus. Immò si tantũ esset periculũ, quod dubitaretur posse proferre ambas formas scilicet excõmunicationis, & peccatorum distintas: poterit tantum dicere, Absoluo te: subintelligendo prius à censuris, & deinde à peccatis: Vel à censuris, & peccatis simul. Ità Suarez tom. 5. disp. 10. sect. 2. in fine num. 6. Posseu. cap. 7 nu. 90. Viual. de absol. num. 47. & alij communiter. Quàmuis Suarez dicat, quód si postea tempus hoc permitteret, poterit subiũgere, (& ab omnibus censuris) quod vtique faciendum.

Suar. *Posseu.* *Viual.*

Dub. 28. Rebecca ex verecundia peccatũ mortale in confessione reliquit: postea pænitẽtia ducta proponit firmiter in proximo futuro Paschate illud confiteri;

re-

reptendo quoque illam confeßionem inualidam: Attamen in Hebdomada sancta facto diligenti peccatorum examine; cæteris peccatis cõfeßis, oblita fuit illius peccati, in tali confeßione voluntariè relicti: Et sic bona fide cũ tali obliuione per decẽ annos perseuerauit: Postquos, recordata fuit illius fictæ confeßionis: Modo quæritur: Vtrũ teneatur repetere omnes confeßiones decem annorum; vel tantum peccata illius vnicæ cõfeßionis in qua peccatum ex verecundia tacuit?

Respondeo, quòd sufficit confiteri tantum peccatum voluntariè relictum, cum cæteris peccatis in eadem cõfeßione inualida iam dictis: Nam aliæ Confeßiones intra dictum decennium factæ, validæ sunt, Ratio est, quia non posuit obicem in illis cum oblita fuerit illius fictæ confeßionis: nõ enim est dispar ratio, magis de obliuione aliorum peccatorum, quàm malè actæ confeßionis vel peccati alias in cõfeßione relicti; cum hic, & nũnc, facta morali diligentia, obliuiscitur. Ita Suarez tom. 4. disſ. 23. sect. 4. nu. 6. Posseu. cap. 7. nu. 16. Alijque communiter. *Suar.* *Posseu.*

Dub. 29. Quomodo se gerere debeat Confessarius dum est anceps, seu dubius: Vtrũ pænitens teneatur, restituere nec nè *r*

Respondetur, quod si pænitens nõ erit

aliqua excommunicatione reseruata ligatus;poterit illum à peccatis absoluere, & pænitens interim promittat stare dictis Confessarij,postquam libros, & viros do-
Syl. ctos consuluerit. Sylu. verbo cōfess. 3. quæ-
Henriq sit. 10. Henriq. de pænitentia lib. 3. cap. 26.
Posseu. nu. 5. Posseu. cap. 7. nu. 42. & alij.

1 Dub. 30. An Confessarius (tam sæcularis, quam Regularis(iter faciēdo cum alijs suis pænitentibus extra propriam Dioecesim; vel in alijs ciuitatibus eis obuiā procedēdo, possit illos in confessione audire & absoluere, ac si essent in propria Dioecesi?

Responsio est affirmatiua: & ratio est, quia cum tam Confessarius, quā pœnitētes iter habeant, nullum domicilium in aliena Diœcesi acquisierunt, quapropter nulli iniuriam faciunt; Debet tamen Confessarius illos audire non publicè, sed priuatè, nē videatur iurisdictionem alterius vsurpare, vel Episcopum illius loci parum
Tolet. æstimare. Ità Tolet. lib. 3. cap. 13. nu. 9. Pos-
Posseu. seu. cap. 7. n. 46. Armill. eodem verbo §. 34.
Em. Sà. Eman. Sà verbo absolutio num. 7. Victor. nu. 151. Bonac. de Sacramentis disp. 5. q. 7. punct. 2. n. 10. vers. Istæ rationes &c. & alij communiter.

Bonac. Bonac. vero loco citato ponit limitationē, scilicet; dummodo Cōfessarius habeat

auctoritatem nō limitatam videlicet (per nostram Diæcesim tantū) sed hæc limitatio non tollit Confessario auctoritatē absoluendi subditos suæ Diœcesis vbique, & extra suam propriam vbi est approbatus; & ratio est, quia cum Episcopus inquit in nostra Diæcesi tantū; Intelligitur quoad sibi subditos tantum, ergo extra illā, possunt à Confessario prędicto absolui, vt bene notat Suarez, tom. 4. disp. 21. sect. 1. nu. 17. in fine Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. §. aliud vero dubium &c. Ledes. p. 2. quæst. 5. art. 7. dub. 9. Graff. P. p. lib. 1. cap. 13. num. 45. Nauarr. cap. 27. nu. 266. Ioannes Cruz. de priuileg. Regul. lib. 2. cap. 6. dub. 5. conclus. 2. à Sorb. verbo Absolutio quoad sæculares 1. §. 11. fol. (mihi) 31. Vbi Sixtus Quartus concessit Fratribus minoribus: quod in hoc, idem possint Religiosi, quàm Curati, & Parochi.

Suar. *Sot.* *Ledes.* *Graff.* *Nauar.* *Io. Cru* *Sorb.* *Sixt. 4.*

Dub. 31. An Confessarius teneatur credere pænitenti, asserenti se facultatem habere à Superiore vt à reseruatis, & censuris absoluatur?

Respondetur affirmatiuè: Et ratio est quia sicut pænitenti credendum est se cōmisisse ea peccata quæ confitetur; cur nō etiam ei credendum erit, se facultatem habuisse, vt asserit? Quare ergo ei malum potius quod confitetur, credendum est, quàm

quàm bonum, quod affirmat?

Si vero cenſura erit publica, ſeu in iudicio deducta; debet pænitẽs in ſcriptis Superioris facultatem afferre; Ità Sylu. confeſſ. 1. quæſit. 17. in fine. Poſſeu. cap. 7. num. 31. & alij.

Sylu. *Poſſeu.*

1 Dub. 32. Vtrũ excommunicatio maior nulli reſeruata, ſiue ſit à iure, ſiue ab homine, ac etiam Pontificia, poſsit à quolibet approbato abſolui?

Reſpondetur affirmatiuè: nam cùm ſuperior ſibi non reſeruat, omnibus Cõfeſſarijs licentiam concedere videtur. Nau. cap. 27. nu. 39. Eman. Sà verbo excommunicatio: Tit. abſolutio ab excõmunicatione num. 15. Tolet. lib. 1. cap. 16. nu. 2. Sylu. abſolut. 1. n. 5. Sotus diſt 22. q. 2. art. 3. Concluſ 2. Armill. abſolut. nu. 36. Suarez Tom. 5. diſp. 7. ſect. 7. nu. 23. & 31. Diuus Thomas in 4. diſt. 14. q. 2. art. 5. & eſt communis.

Nauar. *Em. Sa.* *Tolet.* *Syl.* *Sot.* *Armil.* *Suar.* *D. Th.*

2 Notandum primo, quòd Confeſſarij Regulares per eorum privilegia abſoluere poſſunt, ſibi confitentes ab omni excõmunicatione Papæ reſeruata (exceptis illis in Bulla Cœnæ Domini contentis; Et in decreto Clem. 8. quod incipit: Sacra Congregatio &c. in quo etiã compræhenduntur caſus, quos Epiſcopi ſibi reſeruant) ſatisfacta tamen parte: Ita cõceſsit Paulus iij. Bulla 7. confeſſarijs approbatis è ſocie-

Paul. 3.

cietate Iesu, Quo priuilegio cæteri regulares per participationem non gaudent. 3

Et præterea possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus tam à iure, quam ab homine, etiam specialiter & nominatim latis; satisfacta quoque parte, seu præstita sufficienti cautione, Quia his positis, censentur rationabiliter Superiores, & Iudices authoritatẽ cõcedere Religiosis, iurisdictionem delegatam habentibus in hoc (vt reuera habent per priuilegia vt supra dictum est) Rodriq. to. 1. quæst. Regul. q. 61. art. 5. 6. & 7. Ioannes Cruz. de Priuileg. Regul. lib. 2. cap. 6. dub. 5. concl. 5. Et Dub. 6. vbi multa scitu digna, repe- riuntur, à Sorbo, verbo absolutio quoad sæculares primo fol. (mihi) 37. & alij ab istis citati. *Rodriq.* *Io. Cruz.* *Sorb.*

Dixi (satisfacta parte) nam pars intelligitur offensus quoad damnum, quæ quidem satisfactio erit ad iudicium prudentis Confessarij, non autem ad libitum offensi, Si verò casus excommunicationis erit deductus coram iudice, tunc pars nõ solum erit offensus, sed etiam Iudex; quibus satisfactis, Reus erit absoluendus. Doctores citati. 4

Notandum secundò, quod ipsimet Religiosi virtute prædictorum priuilegiorũ nõ possunt absolui à casibus, suis superio- 5

ribus

Caiet. Suar. Tab. Armil. Angel. Em. Sà Con. Rodriq. Suar.

Caiet.verbo casus refer.Suarez,de pœnit. disp.31.sect.4.num.9. Tabien.absolutio 2. num.59.Armil.casus nu.4.Angel.de confessione Pag.231.& alij: Contra Rodriq.in summa Tom.1.cap.184.num.13. qui concedit hanc doctrinam veram esse quoad excommunicationem reseruatam tantū; non autē quoad peccata reseruata, quod alijs non placet;& præcipuè Doctissimo Suarez cit.num.9.& 10.per totum; quod probat potissimis rationibus;dum ait: Dū modo peccata reseruata sint confessa;licet sit inualida confessio; nam in vtraque reseruatione est potestas fori exterioris.

Et licet non desint, qui distingunt in hoc casu;scilicet,si iste confiteretur habēti ordinariam auctoritatem absoluendi; vtique remanerēt peccata simplicia,absq: censura,& reseruatione;quamuis cōfessio sit inualida; Si verò confiteretur habenti delegatam,scilicet ex priuilegio,vel virtute Iubilei,secus erit: quia hæc facultas cōcessā est in ordine ad confessionem Sacramentalem in foro pænitentiæ,non autem in foro exteriori. Ita Vasquez quæst. 91. ar.3.dub.5.nu.37.& hæc opinio satis probabilis censetur.

Vasq.

4 Quam sententiā approbat Bonac. licet ipse adhęreat sententię Suarez dicentis; Quod non solum quādo absolutio impēditur

Bonac. Suar.

ditur à legitimo ſuperiore habente ordinariam poteſtatem circa caſus, & cenſuras reſeruatas: verum etiam quando cõfertur ab habente delegatam: & Ratio eſt, tum quia pœnitens videtur ſatisfeciſſe fini reſeruationis; qui eſt, vt ipſe aperiat caſum reſeruatum ſuperiori legitimo; vt ab eo debitam recipiat ſatisfactionem: tum etiã, quia poteſtas relaxandi vinculum reſeruationis, eſt fori exterioris, quæ non tantum eſt in Superiore ordinario; ſed etiã in Delegato per priuilegium, vel per Iubileum: Nam licet in conceſſine dicatur; In foro conſcientiæ, vel auditis ipſorum confeſſionibus; tamen hoc intelligitur ſecundũ diſpoſitionem iuris, ſcilicet vt Cõfeſſio peccatorum fiat in cõfeſſione; abſolutio verò vinculi, excommunicationis, ſeu reſeruationis, poſſe fieri extra Sacramentum pœnitentiæ. Rodriq. tom. 1. q. 61. ar. 7. Cum Armil. Nau. Ledeſm. & alijs ab ipſo citatis. *Rodriq.* *Armil.* *Nauar.* *Ledeſ.*

Tum etiam, quia cum hoc à multis Doctoribus aſſeratur, & Superiores non contradicant; cenſentur approbare, & ſupplere: Nam in opinione probabili ſuperior præſumitur ſupplere iuriſdictionem: Tum denique, quia hęc Doctrina eſt vera non ſolum, quando Confeſſio fuit inualida ex defectu cõtritionis, vel attritionis; verum etiam, quando culpabiliter, & malitiosè

fuit

fuit prætermiſſum in cõfeſsione aliquod peccatum mortale: pænitens enim videtur adhuc liber à vinculo reſeruationis peccatorum manifeſtatorum; modò Confeſſarius habuerit iuriſdictionẽ circa reſeruata (vt dictum eſt) protuleritque formam abſolutionis; vt patet ex rationibus ſupra allatis; quia quod non valet vt agitur, valeat ſaltem, vt valere poteſt. Cum autem illa abſolutio non valeat quoad remiſsionem peccatorum, & culpæ, videtur ſaltem valere quoad ablationem reſeruationis: hæc Bonac. de Sacramentis diſp. 5. q. 7. pun. 5. §. 5. nu. 9. verſ. 1. non ſolum, &c: Suarez tom. 5. diſp. 7. ſect. 5. nu. 34. citatus à Poſſeu. cap. 7. nu. 29. in fine, & alij; Quãuis idem Suarez de pœnitentia tom. 4. diſp. 31. ſect. 4 nu. 22. per totum, concedat hoc de confeſsione informi tantum; non de ficta, quod eſt tutius, & probabilius.

Bonac. Suar. Poſſeu. Suar.

Dub. 22. Qui tempore Iubilei confeſſus eſt in prima hebdomada, ſi in ſecũda hæbdomada incidat in aliquod reſeruatum, ſeu cenſuram Papalem; poſsit abſolui virtute Iubilei?

Reſpõdetur affirmatiuè, quamuis talia reſeruata commiſerit ſub hac ſpe Iubilei: Nec tenetur iterum ieiunare in ſecunda hæbdomada, nec alia requiſita facere: nã virtute primę hebdomadę poteſt abſolui

&

& ratio est,quia adhuc sumus intra tẽpus iubilei, & in fauorabili materia; fauores sunt ampliandi, De regul. iur. in 6. Bonac. de pœnit. disp. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. n. 17. Rodriq. in summa tom. 1. cap. 184. nu 17. Henriquez lib. 9. cap. 16. num. 3. & cap. 11. De Indulgentijs nu. 1. Reginal. lib. 8. num. 64. Graff. par. 2. in appendice Dec. Aur. de indulg. lib. 2. cap. 5. nu. 23. fol. 60. vers. Tamen quia agitur de beneficio, &c. citans Nau. de indulg. notab. 32. nu. 46. Idem Nauarr. Tom 2. consil. De priuilegijs lib. 5. consil. 10. nu. 2. vbi dicit, se sufficienter respondisse in tract. de Indulg. notab. 34. nu. 4. cõtra quosdam, ad ea, quæ poterant contra hoc responsum obijci. item Ros. & Angel cit. ab ipso Bonac. & Rodriq. cit. ait, sic esse in praxi in tota Hispania: Quamuis Bonac. dicat contrariam sententiam esse probabiliorem, quam tenet, & sequitur Sanchez, lib. 4. de voto cap. 54. num. 30. & Suarez, tom 2. de Religione lib. 6. de Voto cap. 16. num. 17.

Bonac. Rodriq. Henriq. Regin. Graff. Nauar. Bonac. Sanch. Suar.

Dub. 23. Titius ex negligentia siue etiã ex praua voluntate: (nolebat enim occasionem propinquam peccati relinquere) constituitur in vltimo die secũdę hæbdomadę iubilei; in quo pęnitẽtia ductus, cupit lucrari iubileum, & absolui à censuris: Quæritur an possit à Confessario dispen- 1

sari pro requisitis ad Iubileum in alijs ope ribus pijs, vel post Iubileum adimplendis, & interim intra tempus Iubilei a censuris, & à reseruatis Sacramentaliter absolui?

Respondetur affirmatiuè: & ratio est, quia sumus adhuc intra tempus Iubilei: & fauores sunt ampliādi, vt diximus. Et prę terea quia Summus Pontifex solet in Iubi lei hanc clausulam apponere, scilicet; Quod infirmis, vel in carcere constitutis, vel quocumque alio impedimento detē tis, qui omnia requisita, vel aliqua eorum præstare nequiuerint; Confessarius quem elegerint, prædicta omnia, vel eorum ali qua in alia pietatis opera commutare pos sit; vt habetur in Bulla Iubilei Vrbani VIII. præsentis anni 1631.

Quapropter notandū est, Iy, Quocumque alio impedimēto) & quale maius impedimentum ad dispensandum, seu commutandum; quam si quis cōstitutus sit in vltimo Iubilei die in quo requisita omnia ad Iubileum, facere nequit (Nec praua vo luntas Titij, aufet auctoritatem Confessa rio cōmutandi intra tempus Iubilei, etiā in vltimo die.

3 Dixi (requisita omnia) nam aliqua face re potest, vt confiteri, dare elemosinam, & dispensari à Confessario; cui est concessa dispensandi facultas in cæteris requisitis, vel

vel differre in alijs sequentibus diebus, etiam post tempus Iubilei; Ita Rodriq.in summa tom.1. cap.184.num.3.de Iubileo, tit.de Visit. Ecclesiarum fol. 222. à tergo col.2. Qui citat Graff.in cap.2. de Consil. tit.in leg. Tal.pract.§.si.ff. de penit. Nauar. in miscell.de oratione cap.3. nu.13.& 29. Henriq.de Indulg.cap.10.lib 7.num.6. Et hoc videtur esse secundum mentem Sũmorum Pontif.qui concedunt totum tẽporis Iubilei spatium in fauorem animarum, vt in tali tempore assignato, gratiam amissam, pænitendo acquirant ad impetrandã opem Diuinam pro Ecclesiæ necessitatibus, Populique Christiani. *Rodriq.* *Nauar.* *Henriq.*

3 Imò Rodriq.cit.addit; quod si iste Titins haberet casus difficiles, in quibus tũc pro breuitate temporis vacare non posset Confessarius, quia requirũt aliud tempus ad consulendũ peritos viros: poterit tunc confessarius intra Iubilei tempus illum absoluere à censuris, & casibus reseruatis; differens absolutionem aliorum peccatorum ad alium diem post tempus Iubilei, in quo possit absoluere eum ab alijs omnibus peccatis; simulque repetendo iã peccata prius confessa, vt cõfessio dicatur integra: Non enim amplius illa peccata remanent reseruata.

4 Nec obstat quòd iam Iubilei tempus

expirauit, quia ad hoc respondeo, quòd iurisdictio semel incepta exequi, nō expirat quousque causa finiatur, sic tenet Henriq. lib.7. de indulg. cap. 11. nu. 5. cit. à Rodriq. in summa tom. 1. cap. 184. num. 12. circa finem. Et alij ab istis citati.

Henriq

Dub. 24. Vtrum vnus Sacerdos possit eodem tempore plures pænitentes absoluere in casu necessitatis?

Respondetur affirmatiuè, vt quando Nauis fluctuat, & est in periculo naufragandi; tunc quilibet dicat vnum saltem peccatum; vel (si periculū est in mora) faciant aliquem actum cōtritionis, & absoluat omnes dicēdo, Ego vos absoluo à peccatis vestris, Nauar. c. 8. num. 13. Eman. Sà confessio. nu. 39. & est communis.

Nauar. Em. Sa.

1 Dub. 25. An administranda sint Sacramenta nolenti illa recipere?

Respondeo, quod si erit mentis compos, & recusauerit, nullum Sacramentum erit ei ministrandum, sed suauiter est disponendus ad illa. Si vero vsu rationis careat, nō erit communicandus, si aderit periculū irreuerentiæ (vt suo loco dicemus) nec si inciderit in amentiam in peccato mortali manifesto; tunc nedum communio, sed nec Extrema vnctio est ministrāda: si vero in bono statu incidit in amentiam, seu frænesim, quàmuis restiterit, debet

bet dari Extrema vnctio, adhibito auxilio circumstantium, si opus fuerit. Ita Posseu. de Offic. Curati cap. 5. nu. 6. Henriq. lib. 3. cap. 13. nu. 1. & alij communiter. Posseu. Henriq

Dub. 26 quid faciendum, quando Confessarius accedit ad audiendam confessionem alicuius, qui nō potest solus relinqui nisi adiuuetur à circumstantibus: vt sunt recenter vulnerati; vel mulieres parturiētes, & periculum est in mora? 1

Respondeo, quòd relinquat solum personas necessarias ad hoc atque potius viros, quam mulieres; quos moneat vt aures claudant, oculosque auertant à facie confitentis, & Confessarij, & sic omni meliori via illum interroget, & audiat; quandoq; per signa sufficientia peccata accipiat, & absoluat: Monendo etiam astantes teneri sub mortali peccato secretum seruare, si aliquid obiter audierint. Ità Nauar. c. 8. nu. 4. Sylu. confess. 3. quæst. 5. Posseu. cap. 7 nu. 80. & est communis. Nauar. Sylu. Posseu.

Quàmuis nemo teneatur confiteri audiente tertio, licet possit si velit. Ita Em. Sà confessio num. 53. Tolet. lib. 3. cap. 6. nu. 5. in explicatione particulæ definitionis confessionis scilicet: Manifestatio peccatorum &c. Nauar. cap. 21. nu. 36. & communis. 2 Tolet. Nauar.

Dub. 27. Confessarius transiens per pla- 1

team videt aliquos occidentes Franciscũ, iteratis vicibus confessionem petentẽ: At confessario accedere volenti ad illum audiendum, ab interfectoribus (conãtibus illum vita priuare) prohibetur accessus: Quid ergo in hoc casu est faciendum?

Respondeo, quòd Cõfessarius ab eo loco in quo reperitur illum absoluere debet ab omnibus peccatis, & censuris antequã ab hac vita discedat: illa enim dicitur moralis præsentia, & ille saltẽ attritus videtur dum iteratis vicibus cõfeßionem petit; quippe quia periculum est in mora, vt supponimus. Immò si tantũ esset periculũ, quod dubitaretur posse pro ferre ambas formas scilicet excõmunicationis, & peccatorum distintas: poterit tantum dicere, Absoluo te: subintelligendo prius à censuris, & deinde à peccatis: Vel à censuris, & peccatis simul. Ita Suarez tom. 5. disp. 10. sect. 2. in fine num. 6. Posseu. cap. 7 nu. 90. Viual. de absol. num. 47. & alij communiter. Quàmuis Suarez dicat, quód si postea tempus hoc permitteret, poterit subiũgere, (& ab omnibus censuris) quod vtique faciendum.

Suar. *Posseu.* *Viual.*

Dub. 28. Rebecca ex verecundia peccatũ mortale in confeßione reliquit: postea pænitẽtia ducta proponit firmiter in proximo futuro Paschate illud confiteri;

re-

reptendo quoque illam confessionem inualidam: Attamen in Hebdomada sancta facto diligenti peccatorum examine; cæteris peccatis cōfessis, oblita fuit illius peccati, in tali confessione voluntariè relicti: Et sic bona fide cū tali obliuione per decē annos perseuerauit: Postquos, recordata fuit illius fictæ confessionis: Modo quæritur: Vtrū teneatur repetere omnes confessiones decem annorum; vel tantum peccata illius vnicæ cōfessionis in qua peccatum ex verecundia tacuit?

Respondeo, quòd sufficit confiteri tantum peccatum voluntariè relictum, cum cæteris peccatis in eadem cōfessione inualida iam dictis: Nam aliæ Confessiones intra dictum decennium factæ, validæ sunt, Ratio est, quia non posuit obicem in illis cum oblita fuerit illius fictæ confessionis: nō enim est dispar ratio, magis de obliuione aliorum peccatorum, quàm malè actæ confessionis vel peccati alias in cōfessione relicti; cum hic, & nunc, facta morali diligentia, obliuiscitur. Ita Suarez tom. 4. dis. 23. sect. 4. nu. 6. Posseu. cap. 7. nu. 26. Alijque communiter. *Suar.* *Possev.*

Dub. 29. Quomodo se gerere debeat Confessarius dum est anceps, seu dubius: Vtrū pænitens teneatur, restituere nec nè

Respondetur, quod si pænitens nō erit

aliqua excommunicatione reſeruata ligatus;poterit illum à peccatis abſoluere, & pænitens interim promittat ſtare dictis Confeſſarij,poſtquam libros, & viros doctos conſuluerit.Sylu.verbo cōfeſſ.3.quæſit.10.Henriq.de pænitentia lib.3.cap.26.nu.5.Poſſeu.cap.7.nu.42. & alij.

Syl. *Henriq* *Poſſeu.*

1 Dub.30.An Confeſſarius (tam ſæcularis,quam Regularis(iter faciēdo cum alijs ſuis pænitentibus extra propriam Diœceſim;vel in alijs ciuitatibus eis obuiā procedēdo, poſsit illos in confeſsione audire & abſoluere, ac ſi eſſent in propria Diœceſi?

Reſponſio eſt affirmatiua: & ratio eſt, quia cum tam Confeſsarius,quā pœnitētes iter habeant, nullum domicilium in aliena Diœceſi acquiſierunt, quapropter nulli iniuriam faciunt;Debet tamen Confeſsarius illos audire non publicè, ſed priuatè, nè videatur iuriſdictionem alterius vſurpare,vel Epiſcopum illius loci parum æſtimare.Ità Tolet.lib.3.cap.13.nu.9.Poſſeu.cap.7.n.46.Armill.eodem verbo §.34. Eman.Sà verbo abſolutio num.7. Victor. nu.151.Bonac.de Sacramentis diſp.5.q.7. punct.2.n.10.verſ.Iſtæ rationes &c. & alij communiter.

Tolet. *Poſſeu.* *Em.Sà.*

Bonac. Bonac.vero loco citato ponit limitationē,ſcilicet;dummodo Cōfeſsarius habeat

au-

auctoritatem nō limitatam videlicet (per nostram Diæcesim tantū) sed hæc limitatio non tollit Confessario auctoritatē absoluendi subditos suæ Diœcesis vbique, & extra suam propriam vbi est approbatus; & ratio est, quia cum Episcopus inquit in nostra Diæcesi tantū; Intelligitur quoad sibi subditos tantum, ergo extra illā, possunt à Confessario prędicto absolui, vt bene notat Suarez, tom. 4. disp. 21. sect. 1. nu. 17. in fine Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. §. aliud vero dubium &c. Ledes. p. 2. quæst. 5. art. 7. dub. 9. Graff. P. p. lib. 1. cap. 13. num. 45. Nauarr. cap. 27. nu. 266. Ioannes Cruz. de priuileg. Regul. lib. 2. cap. 6. dub. 5. conclus. 2. à Sorb. verbo Absolutio quoad sæculares 1. §. 11. fol. (mihi) 31. Vbi Sixtus Quartus concessit Fratribus minoribus: quod in hoc, idem possint Religiosi, quàm Curati, & Parochi. *Suar.* *Sot.* *Ledes.* *Graff.* *Nauar.* *Io. Cru.* *Sorb.* *Sixt. 4.*

Dub. 31. An Confessarius teneatur credere pænitenti, asserenti se facultatem habere à Superiore vt à reseruatis, & censuris absoluatur? 1

Respondetur affirmatiuè: Et ratio est quia sicut pænitenti credendum est se cōmisisse ea peccata quæ confitetur; cur nō etiam ei credendum erit, se facultatem habuisse, vt asserit? Quare ergo ei malum potius quod confitetur, credendum est, quàm

quàm bonum, quod affirmat?

Si vero censura erit publica, seu in iuducio deducta; debet pænitēs in scriptis Superioris facultatem afferre; Ità Sylu. confess. 1. quæsit. 17. in fine. Posseu. cap. 7. num. 31. & alij.

Sylu. Posseu.

1 Dub. 32. Vtrū excommunicatio maior nulli reseruata, siue sit à iure, siue ab homine, ac etiam Pontificia, possit à quolibet approbato absolui?

Respondetur affirmatiuè: nam cùm superior sibi non reseruat, omnibus Cōfessarijs licentiam concedere videtur. Nau. cap. 27. nu. 39. Eman. Sà verbo excommunicatio: Tit. absolutio ab excōmunicatione num. 15. Tolet. lib. 1. cap. 16. nu. 2. Sylu. absolut. 1. n. 5. Sotus dist 22. q. 2. art. 3. Conclus 2. Armill. absolut. nu. 36. Suarez Tom. 5. disp. 7. sect. 7. nu. 23. & 31. Diuus Thomas in 4. dist. 14. q. 2. art. 5. & est communis.

Nauar. Em. Sa. Tolet. Syl. Sot. Armil. Suar. D. Th.

2 Notandum primo, quòd Confessarij Regulares per eorum privilegia absoluere possunt, sibi confitentes ab omni excōmunicatione Papæ reseruata (exceptis illis in Bulla Cœnæ Domini contentis; Et in decreto Clem. 8. quod incipit: Sacra Congregatio &c. in quo etiā compræhenduntur casus, quos Episcopi sibi reseruant) satisfacta tamen parte: Ita cōcessit Paulus iij. Bulla 7. confessarijs approbatis è socie-

Paul. 3.

cietate Iesu, Quo priuilegio cæteri regulares per participationem non gaudent. 3
Et præterea possunt absoluere ab omnibus excommunicationibus tam à iure, quam ab homine, etiam specialiter & nominatim latis; satisfacta quoque parte, seu præstita sufficienti cautione, Quia his positis, censentur rationabiliter Superiores, & Iudices authoritatẽ cõcedere Religiosis, iurisdictionem delegatam habentibus in hoc (vt reuera habent per priuilegia vt supra dictum est) Rodriq. to. 1. quæst. Regul. q. 61. art. 5. 6. & 7. Ioannes Cruz. de Priuileg. Regul. lib. 2. cap. 6. dub. 5. concl. 5. Et Dub. 6. vbi multa scitu digna, reperiuntur, à Sorbo, verbo absolutio quoad sæculares primo fol. (mihi) 37. & alij ab istis citati. *Rodriq.* *Io. Cruz.* *Sorb.*
Dixi (satisfacta parte) nam pars intelligitur offensus quoad damnum, quæ quidem satisfactio erit ad iudicium prudentis Confessarij, non autem ad libitum offensi, Si verò casus excommunicationis erit deductus coram iudice, tunc pars nõ solum erit offensus, sed etiam Iudex; quibus satisfactis, Reus erit absoluendus. Doctores citati. 4
Notandum secundò, quod ipsimet Religiosi virtute prædictorum priuilegiorũ nõ possunt absolui à casibus, suis superioribus 5

ribus reseruatis, absque eorum speciali licentia; vt notat Ioannes Cruz loco citato dub.5.cōclus.2. Si vero petita licentia per Confessariū à superiore vt valeat Religiosum à reseruato absoluere, & ille negauerit: Tunc Confessarius auctoritate Apostolica poterit illū absoluere. Ità habetur expresse in fine Decreti Clem.8. his verbis
Clem. 8. Sanctitas sua deinceps declarauit, & declarat, vt si huiusmodi regularium Cōfessarijs, casus alicuius reseruati, facultatem petētibus superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarij *illa vice*, pænitētes Regulares (etiam non obtenta a superiore facultate) absoluere.

Vbi Nota ly, (Illa vice) nā quoties opus fuerit, tenetur Confessarius licentiam petere; & si Superior illam negauerit, tunc vtatur priuilegio prædicto, & auctoritate Apostolica, illum à reseruatis absoluendo.

1 Dub.33. Vtrum simplex Sacerdos ab excōmunicatione minori absoluere possit?

Respondeo in hoc duas esse opiniones;
Nauar. Prima est. Nauar. affirmantis; simplicem
Caiet. Sacerdotem posse, Nauar. cap.27. num.25. Contraria vero est Caiet. verbo Absoltuio ab excommunicatione. Et tom.1. opusc.7. affirmantis, hoc licere tantum Confessario approbato.

2 At Suarez tom.5. disp.7. sect.4. num.16.
Suar. dicit:

dicit vtramque opinionem esse probabilem;opinionem verò Caiet.probabiliorē. 2

Sed Toletus lib.1.cap.17.Armilla verbo Absolutio nu.38. Eman.Sà Tit. absolutio ab excommunicatione nu.21.&,alij tenent cum Nauarro cit. contra Caiet. Et certè si talis excommunicatus non haberet nisi venialia; poterit absolui à simplici Sacerdote, vt inquit Toletus, talis enim Sacerdos respectu venialium est proprius Confessarius, ergo idem dicendum de minori excommunicatione. Ita Toletus citatus: Si vero ligatus minori excommunicatione recipiet aliquod Sacramentum, peccabit mortaliter (excepto Sacramento pænitentiæ)quia in confessione semper præmittitur absolutio ab excommunicatione scilicet. Si teneris aliquo vinculo excommunicationis,&c. non tamen erit irregularis si celebret,c.Si celebret,de Clerico ex com.ministr.Qui vero actiuè confert aliis Sacramenta non peccat,nec fit irregularis quia tantum passiua participatione priuatur,cap. Statuimus,& cap. Constitutione de sent.excommunicationis in 6.Tolet.l.1 cap.11.nu.2.Nauarr.cap.20.nu.24.& communis.

Tolet. *Armil.* *Em. Sà.* *Tolet.* *Tolet.* *Nauar.*

Dub.34. Confessarius potestatem delegatam absoluendi habens à censuris,siue ex commissione Superioris,siue ex priuilegio;

gio; siue virtute Iubilei in foro conscientiæ, vel in foro pænitentiæ tantum: An possit hac vti auctoritate extra confessionem, licet non absoluat à peccatis?

Responsio est affirmatiua, & ratio est, quia facultas hæc non tantum cōcedi solet Confessarijs; verum etiam habentibus tantum minores ordines: nā in absolutione à censuris, cū sit potestas fori exterioris, non requiritur absolutio Sacramētalis. Ita Bonac. de censurss disp. 2. q. 3. pun. 6. n. 8. & 9. Sanchez de matrimonio lib. 8. disp. 34. nu. 2. Prax. Neap. cap. 66. num. 18. Suarez de Religione tom. 2. Tract. 6. lib. 6. cap. 16. num. 4. Rodriq. tom. 1. quæst. Reg. q. 20. art. 7. Coninch. disp. 14. dub. 16. q. 13. nu. 251. & 252. & alij à Bonac. citati, & est communis.

Bonac. *Sanch.* *Suar.* *Rodriq.*

2 Ad illam limitationē (in foro cōscientiæ tantū) respondet Rodriquez citatus Quod illa limitatio significat talem absolutionem ab excommunicatione siue intra, siue extra Sacramentū pænitētiæ, nō prodesse in foro exteriori, seu iudiciali (nisi parti satisfaciat) sed tantū prodesse in foro interiori animæ. Ideò quando huiusmodi clausula reperitur in bullis Pontificijs, seu priuilegijs Regularium, semper debet intelligi, secundum dispositionem iuris: scilicet, quòd à peccatis fiat absolutio

Rodriq.

tio in Sacramento pænitentiæ, & à cēsuris extra illud fieri posse: iuxta ea quæ notantur in iure, & tradunt Armilla verbo Excommunicatio §.20. Ledes.p.2.q.19. Sotus in 4.dist.18.art.5. Columna 9. & alij citati ab ipso Rodriq. vt supra. *Armil.* *Ledesm.* *Sotus.*

3 Non tamē sic dicendum est de casibus reseruatis, quia talis absolutio cadit super materiam; in qua per se requiritur sacramētalis absolutio; ideò non potest tribui extra pænitentiæ Sacramētum; vt inquit Bonac.loc.cit.nu.10. & omnes. *Bonac.*

4 Habentes vero potestatem ordinariam supra censuram, & reseruatum; Vtrumq. reseruationis vinculum extra pænitentiæ Sacramentum soluere, seù relaxare valēt; ita vt postea peccata simplicia remaneant Doctores citati, & est communis.

5 Dub.35. An excommunicatus occultus qui ad euitandum scandalum celebrare, vel cōmunicare tenetur, possit absolui à ceteris peccatis, relicta excommunicatione reseruata; & interim celebrare absque nota irregularitatis;

Respondetur quod circa irregularitatē nulli dubium est, illum non incurrere: sed quoad confessionem; duas esse opiniones Prima est D. Thomæ, & aliorum negātiū posse à ceteris peccatis absolui relicta excommunicatione, sed potius cōtritus ce-

le-

D.Tho. lebrare debeat; dummodo nō sit in morā
Sylu. petendi absolutionem: D.Th.in addit.q.8.
Henriq. art.4. ad 5. Sylu. verbo Eucharistia 2. q.2.
Henriq.lib.8.cap.46. nu.4. Et ratio istorū
est, quia tunc est, ac si nō haberet copiam
Confessoris, & sic ad euitādum scandalum
poterit cum cōtritione celebrare, & communicare: Quæ quidem opinio probabilis est.

2 At Practicè Contraria est probabilior, cum Caietano, & alijs; Quorum ratio est, nam vt quis de vera contritione certus sit debet cætera peccata cōfiteri, relicta excommunicatione. Nam cui licet quod est maius, licet quod est minus: dum per illos contrarię opinionis conceditur Eucharistia, quod est maximum omnium Sacra-
Caiet. mentorum, cur nō confessio, quod est mi-
Sotus. nus? Ita Caiet. verbo Confessio condit. 10.
Nauar. in fine, Sot. dist. 8 q.2. art.5. vers. Hoc autē dubium &c. Quibus concordat Nau. cap. 27. nu. 239. Vbi inquit Sacerdotem homicidam licitè posse, ad euitandum scandalum celebrare ante dispensationem Irregularitatis præmissa debita cōtrictione; & Confessione, & idem dicendum de cēsurato, & excōmunicato Papali in tali casu. Hæc Nauar. Qui ratione hoc probat, nam lex naturalis. & Diuina de defendenda fama, pręstat legi humanę, de abstinendo a

ſacro in Irregularitate,vel excommunicatione: Ergo &c. Idem dicendũ de moniali incidente occultiſſimè in Cenſuram Papalem, vt ante moram petendi abſolutionem poſsit cõmunicare,quando aliȩ ad id tenentur:poteſtq;intereſſe choro, & alijs, à quibus ſi abſtineret, fama eius periclitaretur. Hucuſq;Nauar.citat. Idem affirmat Bonac.de cenſuris diſp.2.q.2.pun.2.§.1.nu. 4.verſ.Dixi regulariter,&c.Sayr.lib.2.cap. 3.nu.27.circa finem,& nu.28. Suarez diſp. 10.ſect.1.nu.4.Coninch.diſp.14. dub.5 nu. 3.Filiucius tract 12.cap.3.quæſit.1. nu.56. & alij Recentiores cõmuniter.Immo hoc videtur eſſe ſecundum mentem Concilij Trid.ſeſſ.13.can.11.vbi habetur, Illis,quos conſcientia peccatis mortalis grauat,quãtumcumq; ſe contritos eſſe exiſtiment, habita copia Confeſſoris neceſſario præmictendã eſſe Confeſsionẽ Sacramentalẽ: ergo confiteri debet;eo modo quo poteſt cum propoſito ſe præſentandi Superiori, quam primum poterit. *Nauar.* *Bonac.* *Sayr.* *Suar.* *Coninc.* *Filiuc.* *Concil.* *Trid.*

3 Extra verò talem neceſsitatem, excommunicatus quantũuis occultus,celebrans efficitur irregularis; Ita Bonac.de Cenſur. diſp.7.q.1. pun.3. nu.8. Nau. c.27. nu.194. verſic. Sexto dico, &c. Et quidem liquidè colligitur ex verbis Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap.6.vbi habetur. Liceat Epiſcopis in irre- *Bonac.* *Nauar.* *Concil.* *Trid.*

regularitatibus omnibus ex delicto occul to prouenientibus dispensare &c. Ergo excommunicatus; (licet ex occulto delicto) celebrans irregularis existet, Nauar. in dicto cap. 27. num. 241. vers. Dixi iure. antico &c. quem sequitur Suarez disput. 40. sect. 3. num. 11. Coninch. disp. 18. dub. 2. nu. 15. & alij citati à Bonac. contra Alfonsum à Castro lib. 1. de leg. pænali cap. vlt. conclus. 3.

Nauar. Suar. Coninc. Bonac. Alph. de Castr.

1 Dub. 36. An relinquens data opera peccatũ mortale in confessione; si postea cõfiteatur eidem Confessario; teneatur totam repetere confessionem, vel tantum illud relictum?

Respondeo cum distinctione; Aut Confessarius aliorum peccatorũ, vel pænitentiæ impositæ, vel status pænitentis (saltem in confuso) memoriã habet; & tunc confessionem repetere nequaquam tenetur; sed tantum peccatum relictum, cum peccato sacrilegij malæ confessionis actæ.

2 Si verò Confessarius pænitus nihil istorum recordaretur; tunc confessio repetẽda erit. Nauar. cap. 9. nu. 19. in fine. Quamuis Medin. in cap. de Confessione fol. 25. absolutè teneat prædictam memoriã non esse necessariam; sed sufficere eidem confessario tantũ peccatum relictum dicere. Verũ tutius, & probabilius tenendũ est cũ Nau.

Nauar. Medin.

Nauar.& Sylu.verbo confeſsio 1. quæſt.3. verſic.Si tamen confiteretur, &c. Ita etiã D.Anton.3.p.tit.14.cap.19.§.4.& eſt communis. Nauar. Sylu. D.Ant.

Dub.37.An ſecundus Confeſſarius pænitentiam à primo datam commutare poſsit? 1

Reſpondeo, quòd ſi habuerit eandem auctoritatem circa peccata, quam primus; tunc poterit commutare pęnitentiã, quãuis primus confeſsarius ordinariã, Secundus verò delegatam poteſtatem habuerit: Si verò prædictam facultatem non haberet, regulariter commutare non poteſt. 2

Dixi regulariter: Nam cũ cauſa rationabili poterit illam commutare, vt communis opinio probat, Suar.tom.4.diſp.38.ſec. 10.nu.15. Tolet.lib.3.cap.11.nu.5. circa finem, verſic. Aduertendum eſt verò &c. Nau. de pœnit. & remiſs. conſil.25. & in Manuali cap.26. num.22. Eman.Sà verbo Satisfactio nu.5. qui dicit, etiam ſi fuiſset à Papa impoſita, poterit eam commutare, etiam non repetitis peccatis, ita etiam Poſseu.cap.7.nu.105. & alij ab iſtis citati. Suar. Tolet. Nauar. Em.Sà. Poſſen.

Cauſæ verò rationabiles, vt ex iſtis colligitur, ſunt; ſcilicet, quando confeſsarius videt pænitentem non impleuiſse datam; vel non impleturum timet; vel ſtatui pœnitentis aptã minimè eſse; uel complexioni, 3

ni, aut conditioni contraria, vel alijs de causis arbitrio prudentis Confessarij; Vt etiam sunt illæ, quæ excusant ab obseruatione præcepti Ecclesiastici, ob quas Episcopus, uel Prelatus, seu Medicus dispensare solet; Ita præfati Doctores locis citatis.

1 Dub. 38. Quomodo se gerere debeat Confessarius, cum illis peste, vel alijs contagijs affectis?

Respondetur, Quod prudenter se gerere debet; vt si fieri poterit; & propriç, & proximi saluti consulat; nè temerè absque necessitate Deum tentare præsumat, vbi necessitas, aut charitas hoc nõ expostulat; sed potius ad Dei gloriã, ac pro animarum salute, se conseruare debet; Neq; hoc contra Religiosam perfectionem erit, nam tẽpore pestis, operariorum piorum, vt plurimum, caritas est; Vnde tẽpore B. Caroli Borromei, quidam Sacerdos fuit ab ipsomet Sancto valdè reprehensus; nã cum aliquando plurimum fatigatus ex iterata Sacramentorũ administratione, super stratum peste affectum ad quiescendum imprudenter se collocaret; sequenti die morbo illo oppressus, interijt. Bonum tamen erit inter ipsum, & pœnitentem ignem accensum interponere; atq; etiã vento spirãti terga vertere, vt aerem infectum à se expellat; vel alia similia prudenter agere,

salua

falua semper integra, & perfecta Sacramẽtorum administratione pro animarum salute; pro qua (si opus fuerit) etiã propriam vitam, cum euidenti mortis periculo, exponere debet, ac tenetur. Ita D. Tho. 2.2. quæst. 25. ar. 5. in corp. & in responsione ad 3. & in 3. sẽn. d. 29. ar. fin. quodlib. 2. in resp. ad secũdum, vbi ait: Cum scimus fratrem nostrum posse liberari per mortẽ corporis nostri à morte animę, sine periculo animæ nostræ; tunc tradere vitam corporalem pro fratribus, non est perfectionis, sed necessitatis; Hæc ille. Posseu. cap. 7. nu. 79. Tab. verbo Episcopus nu. 6. Eman. Sà verbo Charitas nũ. 3. Tolet. lib. 4. cap. 10. nu. 2. versic. Primo si, &c. *D. Th.* *Posseu.* *Tab.* *Tolet.*

2 Nec prætermittam dictum Tabienæ, asserẽtis: Si viderem fratrem meum peste laborantem, qui desperat, nisi ad eum vadam; teneor exponere proprium corpus pro salute eius animæ. Ita ait verbo Episcopus nu. 6. concl. 1. *Tab.*

Immo hoc Charitatis opus, eminentissimus perfectionis gradus est; taliterq; Deo Opt. Max. gratum, quòd nõn solum in scripturis sacris extollitur; & præcipuè Ioã. 15. *Maiorem Charitatem nemo habet, vt animam suam ponat, quis pro amicis suis.* Verum etiam ipsemet Dominus exemplo confirmauit; seipsum pro nobis patibulo *Io. 15.*

1. Pet. 3 Crucis tradendo. Propterea Petrus Apost. inquit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.*

Quò verò ad collationem cæterorum Sacramentorũ, peste similiter affectis, suis locis dicetur, Vt in Practica 8. de Communione, dub. 19. & Practica 9. de Extrema Vnctione, dub. 25.

Dub. 39. An Confessarius possit absoluere infirmum graui ægritudine vexatũ, qui cum difficultate aliqua peccata confessus est, & si reliqua dicere voluerit, dubitatur de morte, qui si superuixerit, à reliquis absolui possit?

Respondetur affirmatiuè, nam in necessitate Cõfessarius uti debet tutiori uia, ut anima infirmi non periclitetur. Suar. tom. 4. disp. 23. sect. 2. Rodriq. in summa 1. p. cap. 59. n. 6. Victorell. in Addit. ad Posseu. cap. 7. nu. 79. & est communis.

Suar. Rodriq. Victor.

Dub. 40. Dum Confessarius audit usurarium, uel excommunicatum; si superueniente aliquo acciderit, & non adest tempus imponendi. Vni debitã restitutionem Alteri se præsentandi si conualuerit, poterit illos absoluere nulla obligatione imposita?

Respondetur affirmatiuè, nã ubi est necessitas, nulla lex est obligatoria; unde ad quod est maius, ocuius habendus est. Si uetò

ro postea Tales euadant periculum, impo natim ponenda. Tolet. lib. 5. cap. 36. num. 8. Posseu. cap. 7. nu. 89. estque communis. *Tolet.* *Posseu.*

Dub. 41. Deniq; quærendum est: An attritio cognita ut talis, sufficiat cum Sacramento pænitentiæ ad iustificationem peccatoris? 1

Responsio est affirmatiua: Et ratio est, tum quia si secus esset, Sacramentum pænitentiæ numquam produceret primam gratiam; nec per se primo remitteret mortalia, nam prius essent per contritionem remissa; At in Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. habetur: Hominem uirtute Sacramēti cū sola attritione iustificari; ergo sola attritio, etiam cognita, sufficit. *Concil. Trid.*

Præterea, Sacramenta uirtutem desumunt à Passione Christi, non autem à cognitione, seu ignorantia peccatoris; Ergo siue quis putet se esse contritum, & reuera non sit, nisi attritus: siue cognoscat se esse tantum attritum; uirtute tamē Sacramenti gratiam iustificationis acquirit.

Præterea in præcitato concil. Trid. habetur: Illam contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex metu gehēnæ concipitur, si uoluntatem peccādi excludat, cū spe ueniæ; Declarat Sancta Synodus, donum Dei esse, & Spiritus Sancti *Conc. Trid.*

impulsum: non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis: Et quamuis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem, nequeat tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam, disponit. Cum enim Sacr. Concil. declarat, Attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ ad salutem sufficere, nec distinguit de Attritione putata contritione, aut non putata, cur nos distinguere debemus?

Nec dicendum, quòd tot, tantiq; Patres in Spiritu S. congregati, rem tanti momenti silentio pertansiissent, si ad salutem hoc necessarium cognouissent. Ergo Attritio cognita, quamuis non putetur contritio, (cum exclusione peccati, & spe veniæ) cũ Sacramento Pœnitentiæ sufficit ad salutẽ. Ita Lopez 1.p.c.9. qui hoc colligere ait, ex D.Th.3.p.q.80.ar.4.ad secundum. Et in 4. sent.dist.24.q.1.ar.3. Canus in relect.de pœnit.par.5. Cordub.lib.1.q.1. Nugn.tom.2. in Additionib.ad 3.p.q.9.ar.1. dub.3. Pal. in 4.dist.12.q.8.concl.3.nu.8. Vasquez de Pœnit.q.92.ar.1 dub.2. num.1. Bonac.de Sacram.disput.5.q.5.sect.1.punct.3.num. 10.& alij ab istis citati. Contra Sotum in 4.sent.& Nauar.in manuali cap.1. nu.8.

Lopez. D.Tho. Canus. Nugn. Cordub. Palud. Vasq. Bonac.

Hæc de Confessione.

De

De testamento ab Infirmo faciendo.
Practica V.

PEracta Sacramentali peccatorum Cõfessione; Infirmum, puto, de bonis suis disponere debere: Dixit enim Isaias Propheta Regi Ezechieli; *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues.* Isa. 38.

Hoc autem Testamentum in principio ægritudinis fieri debere, censeo; Sensus .n. ac mens ipsa, infirmitate non dum præssi, negotia salutis rectiùs discernere valent: quod secus est ingrauescente ægritudine: Vnde fit, vt multa incõmoda nascantur: Aliquando enim, & solutionis æris alieni, ac aliarum restitutionum, in graue detrimentum animæ, obliuiscũtur, Lites inter consanguineos ipsos oboriuntur: Testamenti nullitates; non recto sensu dispositionem factã allegãtes; ac propterea dum præter Testamentum, & ab intestato successionem capiunt, nec legatis pijs, nec restitutionibus satisfaciunt.

Sacerdos verò, seipsum in hac re testamentaria ingerere nequaquã debet; prout laudabiliter puto eum facturum, si circa mutationem Testamenti, vel legatorum, nullo modo, cum Infirmo pertractet: Et hoc, ne de eo conquærantur illi, quibus, (cum

(cum maiora à Testatore sperassent) nihil, vel parum relictum fuerit: Vel si aliquid suæ Ecclesiæ legatum sit; rem suam, non hæredum, egisse videatur.

Si autem à consanguineis ipsis rogatus fuerit, vt presens sit, tūc nec pro se nec pro sua ipsa Ecclesia agere ostendat: Dicat verò quid in Domino sentiat, totum autem libertati Testatoris relinquat.

Cæterum; falluntur ij qui timore mortis perterriti. Testamentum condere recusant, immò horrent; Deum Opt. Max. mutabilē putantes. (vt sunt homines); Sciant tamen, Deū ipsum terminos constituisse vitæ ipsorum, qui præteriri non poterunt & ideo mors non est secutura, quia Testamentum facient, quasi ex eo malè ominētur sed quia sic fuit per Diuinum Decretum constitutum. Et ob id monendos cēseo, vt dispositionem bonorum faciāt, putantes potius ex ea infirmitate morituros, & sic tutiorem partem eligant, nè fortè, morte præoccupati, quærant spatium tēporis, & inuenire non valeant. Si verò de infirmitate conualuerint, humilitatis actū ac plenæ in Deum ipsum resignationis pu tauerint fecisse: Quibus bonis actibus pręuisis in eorum remunerationem (forsan) Deus Benedictus, ab ęterno statuerat salutē sui corporis eis restituere. qui alioquin mor-

mortem erant oppetituri. Erit autem hoc opus, tamquã boni Christiani, ac Catholici, omnibus exemplo, vt videant opera eorum bona. Sollicitos igitur esse nos cõuenit, cum Christus ipse apud Lucam 12. dicat: *Estote parati, quia nescitis diem, neque horam*; ne subito præoccupati, ex cusatione etiam careamus. Subnectam autem aliquos casus, circa materiam Testamentorum, quos necessarios duxi. *Luc. 12.*

Dubia aliqua circa materiam Testamentorum.

1 DVb. 1. An Testator existens in peccato mortali, si relinquat legata pia, vel suffragia; prosint Animæ suæ; si postea in gratiam redeat?

Respondeo, quòd licet Scot. in 4. sent. dist. 15. q. 1. cum Gabriele, & Maiore citatis à Nau. teneat. In gratiam redeunti, pro desse. *Scot. Gabr. Maior.*

a Tamen verior, & communior sententia est contraria. Et ratio est, quia illa fuerunt opera mortua, & per charitatẽ sequentẽ, non viuificatur, nec sunt satisfactoria pro vita æterna; sed præcepto restitutiones erunt satisfactoria. Ita D. Th. in sup. q. 14. ar. 9. Idem affirmat Nau. cap. 26. nu. 36. citans *D. Thõ. Nau.*

Bona

Bonauenturam,& Riccardum: dicitq; esse
Tolet. communem opinionem. Ita Tolet. lib.4. c.8.nu.3.vers.Primum ad finem; &c.

3 Quapropter (vt inquit Nau.) consulendum est Testatori, vt quum probabilius existimat se esse in statu gratiæ (vt est post
Nauar. Confesionem,& Communionem) Testamentum antea factum, cum omnibus in eo contentis, ratificet, & offerat Deo ad gloriam eius, pro remißione peccatorum promerenda; iuxtà mētem omnium. Hæc Nauar. citatus.

4 Ideo securius,& tutius erit antea confiteri,& Communionem accipere,& postea Testamentum condere, dicente Aposto-
1. Cor. 13. lo 1. Corin.13. *Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

5 Non tamen idem dicēdum erit de Missis pro se relictis; Nam sibi in gratia redeunti profunt pro satisfactione pœnę Purgatorij. Et hoc verum est, etiā si celebrentur à Sacerdote existenti extra gratiam. Et ratio est, Tum quia Sacerdos celebrat, & orat in persona Ecclesiæ; quæ sēper est in gratia; Tum etiam, quia Sacrificium habet effectum ex opere operato; licet hic,&
D. Tho. nunc, non ex opere operantis. Ita D.Tho. 3.p.q.82.ar 6. Et in Supplem. q.71. ar.3. & est communis.

Dub.

Dub. 2. An impediens testari volentem, vt ipse ab intestato succedat, peccet mortaliter, & restituere teneatur? 1

Respondetur affirmatiuè; immo in lege adest pœna amittendi hæreditatem, leg. 1. C. si quis aliq. testar. prohib. Nauar. c. 26. num. 36. in princip. D. Antonin. 3. p. tit. 10. cap. 1. §. 2. *Nauar.* *D. Ant.*

Hoc autem intelligendum est, quando impedit per modos iustitiæ contrarios; scilicet; per vim, metum, dolum, cum mẽdacijs, &c. Nõ autem si hoc faciat sine dolo; sed tantum rogando Testatorem, vt sibi potius, quam alijs; (quibus nõ competit ex iustitia hæreditas) relinquat. Ita Nauar. citatus; & cap. 17. nu. 72. vers. Dixi, nisi impediat, &c. Tolet. lib. 5. cap. 19. num. 5 & alij communiter. Dixi: Quibus non competit ex iustitia hæreditas; Nam si illis competeret de iustitia; etiã si impediret sine vi, dolo, mendacijs, &c. teneretur adhuc restituere; Et ratio est, quia ille habebat Ius in re, Nau. cap. 17. num. 73. versic. Dixi, &c. Ille verò dicitur habere Ius in re, cui de iustitia competit. 2 *Nauar.* *Tolet.* *Nauar.*

Quid dicendum, de Impediente Testatorem, nè faciat legata in fauorem Petri; sed potius in fauorẽ Ioannis, vel sui ipsius? 3

Respondetur si hoc faciat sine vi, fraude, dolo, &c. sed ex odio, peccat mortaliter,

ter,non tamen tenetur restituere: Si vero hoc faciat bona fide, rectaque intentione, quia Ioannes est pauper, Petrus vero diues: Vel potius sibi pauperi,quam alio diuiti;sine vi,dolo;fraude;nihil mali gessit.

4 Si legatum factum iam, mutare faciat, vel impediat faciendum in fauorem illius, qui habebat Ius ad rem, scilicet per promissionem,vel per determinatam Testatoris voluntatem; vel per emptionem, vel electionem, &c. & hoc faciat ex dolo, vi, metu &c.peccat mor.& restituere tenetur

Nauar. Ita Nauar.loc.citato supra.

5 Si autem mutare faciat in damnum habentis Ius in re;scilicet,quia illi competebat aliquo iusto titulo v. g. Ex Donatione inter uiuos; Ex recognitione meritorum, seu seruitiorum in utilitatem Testatoris factorum, uel ratione salarij famulorum; uel ex obligatione debitorum nō habentium scripturas: uel ex similibus causis; Tunc impediens, quamuis faciat, sine ui,

Nauar. metu,dolo &c.adhuc peccat, & restituere

Tolet. tenetur.Naua.cap.26.nu.36.Tolet.lib.5. c.

Em.Sa 19.nu.5. Eman. Sá uerbo restitutio nu. 3.

Petrus qui dicit: Impediens habentem Ius in re,

Nauar. etiam si nulla sit usus fraude,restituere tenetur,Petr.Nauar.lib.3.cap.5.n.2. Couar.

Couar. p.2.§.7.in fine.Salicet.in prædicta leg.1.C.

Salicet. si quis aliquem Testar.prohib.Sot.lib.4.q.

Sotus. 6.ar.

6.ar.3.Sylu.restitutio 3.D.Th.2.2.q.62.art. 7.Caiet.in D. Th. citatum D. Anton 3.p. tit.10.cap.1.§.2.in fine; Et omnes communiter. *Sylu.* *Caiet.* *D.Th.* *D.Ant.*

1 Dub.3. An Sacerdos siue secularis, siue Regularis, possit inducere Infirmum ad eligendā sepulturam in propria Ecclesia?.

Respondetur, quod si hoc sibi promittere faciat cum Iuramento, uel uoto, uel aliqua ciuili obligatione; tunc peccabit mortaliter, & incurret excōmunicationē Papæ reseruatam; vt in Clementina Cupientes de Pœnis, & Refert Nauar.cap.27. nu.103.Tolet.lib.1.cap.36.n.3.vers. Quarta habetur, &c. & alij. *Nauar.* *Tolet.*

2 Immo nec possunt Infirmum tali obligatione ligare, vt electam, in propria illorum Ecclesia sepulturam non mutet: & hoc sub eisdem pœnis, & censuris; Doctores cit.

Hoc vero limitatur, scilicet quādo hāc Electionem procurarent absque Iuramēto, seu voto; sed tantum exhortando illū, vt in eorum Ecclasia sepeliatur.

3 Dixi in propria Ecclesia; Nam si illum inducerent ad sepeliendum apud alienam Ecclesiā, etiam medio iuramento, seu voto; nullū esset peccatum, nullaque censura; sicut nec ille, qui nō est Religiosus, nec Clericus secularis, quamuis de hoc indu-

cat

Tolet. cat ad Iurandum, & vouendum. Tolet. lib. 1. cap. 36 nu. 3.

Dub. IV. Corolariè, dicendum erit in hoc loco: Qui teneantur Quartam funeralem soluere; & quæ sit ista Quarta?

Respondeo, quod stando Iuri communi; olim omnes Religiosi tenebãtur Quartam funeralem Episcopo, seu Parocho soluere, vt patet per Clement. Dudum: de sepult. Priuilegijs omnibus seclusis.

Attamen post dictam Clemẽtinam, per Summorum Pontif. Priuilegia nequaquã soluere tenẽtur, nec ad hoc coarctari possunt; Ita Eugen. 4. Bulla 12 pro Benedictinis, Sixtus 4. Bulla 14. pro Minoribus, & Bulla 37. pro Carmelitis. Eug. 4. Sixt. 4.

Clem. 8. Et nouissimè à Clem. VIII. in Bulla 26. pro Carmelitis descalceatis: Qui post cõtradictorium Iudicium, & ventilata causa; à solutione Quartæ funeralis liberati fuerunt; vt inquit Ioannes Cruz lib. 2. c. 9. dub. 5. conclus. 2. in Epitome Priuileg. Regularium. Ioannes Cruz.

Conc. Trid. Nec ad hoc obstat Concil. Trid. sess. 15. cap. 13. de reformatione; nam Concilium loquitur, quod teneantur soluere illa tantum monasteria, quæ ante annos 40 (à die determinationis Concilij) sunt fundata; dũmodo prius fuerint solita dictã Quartam soluere; nõ autem illa fundata postea ab

ab illo tempore vſque adhuc. Ita declarauit Pius V.(qui fuit poſt Concil.Trident.) Bulla 7. Quod priuilegium non fuit reuocatum per Greg.XIII. vt declarauit Sacra Congregatio Cardin. cuius declarationis tenorem refert Rodriq. in ſuis Quæſt.Regul.tom.1.q.39.art.2. in fine. Quæ priuilegia ſunt authentica,& omnibus Regularibus communicantur, & præciſè noſtræ Religioni. *Pius V.* *Rodriq.*

Quarta verò funeralis dicitur; quarta pars de Intorticijs,ſeu cereis tantum,delatis circa cadauer defuncti,cũ ad Eccleſiam defertur, non de alijs rebus peruenictibus ad manus Religioſorũ ratione funeris,ſiue pro Miſſis,ſiue pro candelis,ſiue pro Eleemoſynis,ſiue quocunque modo; Ita declarauit Sixtus 4. pro minoribus Bulla 14. Et Pius V. Bulla 7. & ita habet vſus communis, apud illos, qui prædictam quartam ſoluere tenentur ex antiquo vſu, ſcilicet à quadraginta annorum ante Concilium vt diximus. vt Notat Cardin. in Clement. Dudum,de ſepult.§.Verum,Coua.cap.vltimo de Teſtam.nu.6.& 7.Eman.Sà verbo Sepultura n.10. Molin. de iuſtitia Tract.2. diſp.215.& alij.Hæc omnia habentur apud Rodriq.tom.1. q.39.ar.2.per totum;& in eius Cõpédiolo, verbo Canonica,in principio.Sorbus in Compendio Priuileg.ver- 4 *Sixtus IV.* *Pius V.* *Card.* *Couarr.* *Em.Sà.* *Molin.* *Rodriq.*

bo Canonica portio, & signanter, vbi in margine habetur dictio: Quarta; & alij communiter.

1 Dub. 5. Vtrum filius familias, aut mulier Testari possint?

Respondeo, & dico primo. Quod filius familias de re aliqua testari nequit. Immo nec cum licentia Patris (stādo Iuri communi) l. Qui in potestate, ff. de Testa. Tamen si cum patris licentia testatus est, poterit legatarius tuta conscientia sibi retinere legatum; sed non poterit illud in iudicio petere; est communis; Vide Couar. 3. p. Rubr. de Testam. n. 8. & 28. Sylu. Test. 1. n. 3. & 4.

Couarr. *Sylu.*

2 Dico secundo: filius familias sine consēsu patris, nō poterit de peculio aduētitio testari, scilicet de bonis ex donatione, aut successione acquisitis: Dū. n. Pater viuit, illius sūt fructus; proprietas autem filij est. Quamuis de iure cōmuni peculiū ad filium pertineat. Glos. in dicta l. Qui in potest. ff. de Testam. Si vero fuerit Clericus, etiam primæ tonsuræ, poterit sine patris licentia de aduentitio testari; nam in eo, aduentitium, est quasi Castrense. Ita Eman. Sà verbo testam. n. 1. & alij.

Gloss.

Em. Sà

3 Dico 3. Filius familias cum licentia patris, poterit relinquere per viam donationis inter viuos, quia à lege hoc prohibitū

non est,dummodo non sit cum præiudicio aliorum filiorum; Ita Doctores infra citandi.

Dico 4.Si filius erit Emancipatus,poterit de medietate rei aduentitię testari,Ita Eman. Sà verbo peculium nu. 3. Nauarr. cap.17.n.141,Sylu. verbo peculium nu.2. & alij. 4 *Em. Sà* *Nau.* *Syl.*

Dico 5. filius familias de rebus aduentitijs,& profectitijs, etiam sine consensu Patris ad pias causas testari potest, dummodo filius sit in periculo mortis.Ita probat Ioannes Baptista de Thoro in summa Priuileg.piarum causarum,in Priuilegio 233.vbi citat multos. 5 *Thorus*

Dico 6.filius familias testari poterit de peculio castrensi,scilicet de bonis acquisitis in Bello; & etiam de bonis,seu de peculio quasi Castrẽsi,scilicet de bonis,seu lucris peruẽtis ex sua industria per aliquod officiũ publicũ;puta officiũ Iudicis, Aduocati,Scribę,Medici,aut Magistri in aliqua septem artiũ liberalium; aut quouis alio publico officio propter stipendium publicum; & ratio est,quia de tali peculio castrensi,vel quasi,Pater nullũ ius habet, sed solius filij est, tam quoad vsum fructuum;quam quoad dominium. Nauar. cap.17 num.141.Tolet.lib.8.de 7.peccatis mortalib.c.30.loquendo de Eleæmosyna nu.1. 6 *Nauarr* *Tole.*

Sylu. num. 1. Syluest. locis citatis.

7 Dico 7. Filia familias in potestate Patris de sua dote, etiam aduentitia, scilicet sibi peruenta ex donatione, successione, &c. testari non poterit; & hoc de Iure communi. Alex. Ita Alex. in leg. Senium C. de Testam. At de Iure consuetudinario Neapolitano, si erit iam nupta (licet sit filia familias) poterit de prædicta dote aduentitia testari; nã eo ipso, quod mulier nubit, efficitur sui iuris; vt in consuetudine Neap. Sed, & mulier, &c.

8 Dico 8. Si Testatrix non habuit dotem aduentitiam, sed paternam, scilicet ex paternis bonis; Tunc de Iure communi, de tota dote testari poterit, relicta tamen filijs legitima, quæ illis competit: leg. Quoniam in prioribus C. de Inoffic. Testam. At de Iure particulari consuetudinario Neapolitano, quando mulier habet filios, non poterit, nisi de decima parte dotis, testari; Si verò ei filij non erunt, tunc de medietate testari valebit, vt in cõnsuetudine Neapolitana, Si qua moriens, &c.

9 Dico 9. Si nupta habebit paraphernalia .i. pecunias, vel bona extra dotem acquisita, scilicet via donationis tempore nuptiarum, vel post nuptias, vel ex successione, & similia; de illis, aut pro eleemosynis, aut per donationem, aut per Testamentum,

aut

aut quomodolibet pro suo libitu, dispone- re poterit. Ita Tolet. de 7. pecc. mort. cap. 29. nu. 1. versic. Septimus, &c. per totum. Em. Sà, Eleemosyna nu. 11. & alij.

Tolet. 1

Em. Sà.

Dico 10. Mulier de eo, quod ex licito lucro acquisiuit ex sua industria, aut laboro (ad quod non tenebatur ratione sufficiẽtis dotis viro assignatæ,) pro suo libito quoque disponere poterit, sicut de paraphernalibus diximus. Molin. disp. 275. Armil. verbo Eleemosy. nu. 6. Nauarr. cap. 17. nu. 153. & communis.

10

Molin.

Armill.

Nauar.

Dub. 6. Quæ, & quanta sit legitima, seu portio, quæ filijs debetur?

1

Respõdeo, Quod solutis debitis defuncti, & impensis funeralibus, de reliquo hæreditatis, desumitur legitima diuidẽda inter legitimos filios, & filias, hoc modo videlicet: Si filij erunt plures quàm quatuor, legitima erit dimidium bonorum, idest medietas hæreditatis diuidenda pro rata inter filios: si verò erunt à quatuor infra; legitima erit tertia pars bonorum diuidẽda inter illos. Ita in Authent. nouiss. C. de Inoff. Test. Michael Graff. to. 1. de success. §. legitima q. 7. nu. 1. Consta. de Portione Ratæ q. 181. nu. 4. Merlin. in Tract. de legitima lib. 1. tit. 3. qu. 1. num. 2. 3. & 4. Vnde versus.

Graff.

Consta.

Merli.

Quatuor aut infra, dant natis Iura trientem.

Bertacc. *Semissem verò, dant Natis quinq; vel vltram* Bertacchinus in verbo legitima.

2 Si denique filius erit vnicus; tunc legitima erit tertia pars bonorũ; aut medietas totius hęreditatis. Parif. Parif. conf. 25. volu. 2. Graff. quod confirmat Graff. loco supra cit. Ita Em. Sà tiam Eman. Sà verbo legitima nu. 1. qui affirmat legitimam, etiam à matre deberi filijs.

3 Merl. Filius priuatur legitima, primo; ob delictum hæresis. Probat Merlin. in tract. de legitima lib. 4. tit. 1. q. 3.

Secundo, ob delictum commissum in Rempubl. Merl. ibid. q. 4.

Merl. Tertiò, quando filia in corpus suum peccauit, idem loc. cit. q. 5.

Dub. 7. An Cæcus testari possit?

1 Respondetur affirmatiuè, dummodo adsint octo testes; & hic numerus est de essentia huius Testamenti. Ita Ema. Sà verbo testam. n. 1. in fine. De hac materia Em. Sà Testamentorum multa apud Couarr. to. 1. à n. 1. & Mol. à dist. 124.

Dub. 8. An Testamentum scriptum à Couarr. Parocho, vel à Confessario, & subscriptũ Mol. à testatore tantum, (deficientibus Notario, & Testibus) validum sit?

Respondet Nauar. esse inualidum in foro exteriori; Etiam in statu Ecclesiastico: Tamen legatarius potest sibi tuta conscien-

ſcientia retinere legatum; Et ratio eſt, quia licet Teſtamentum ſit minus ſolemne; tamen conſtat de voluntate teſtatoris. Nau. tom. 1. conſiliorum de teſtam. lib. 3. conſ. 1. per totum. Vnde Vidua poteſt ſibi retinere quicquid à Viro ſuo relictum fuit; nẽdum per teſtamentum minus ſolemne; verũ etiam, ſi oretenus ſibi aliquid reliquit: Immo ſufficit ſibi conſtare de voluntate Teſtatoris, vt licitè poſſit ſibi retinere. Syl. hęreditas nu. 7. Salon. de dominio q. 5. art. 4. & alij. Licet in foro exteriori, poſſit omnia ei tolli ab heredibus per Iudicis ſententiam. Ita Nauar. loc. cit. nu. 2. in fine. Naua. Sylu. Salon.

2 Item teſtamentum, & omnis vltima diſpoſitio ad pias cauſas, valet ſine ſolẽnitate Iuris, & ſine inſtitutione hęredis; Et valet quãtũ ad legata pia: Immo, ſecundũ quoſdam, etiam non pia: ſufficiuntq; in eo duo teſtes, etiam non rogati; etiam ſi ſint fęminæ; vel ſcriptura ipſius teſtatoris. Coua. in c. Relatum 1. de teſtam. n. 5. 8. 12. Syl. verbo hęreditas n. 5. & 7. & alij. Cou. Sylu.

1 Dub. 9. An hęredes teneantur credere Confeſſario petenti v.g. 400. nummos aureos pro exoneratione conſcientiæ defuncti Teſtatoris, aſſerentis in teſtamento; vt hęredes; quidquid Confeſſarius dixerit, faciant?

Reſpondet Nauarr. quod hæredes non

tenentur credere; nisi quoad ea, quæ per aliquas coniecturas sunt verisimilia intentioni dicti Testatoris. Bart. in l. Zopompus, quem sequitur Cou. in d. c. Cum tibi, sub fine; citati à Nauarr. tom. 1. consil. lib. 3. de Testam. cons. 16. nu. 4. Rodriq. in summa tom. 2. cap. 70. num. 10. Quæ sint verisimilia intentioni Testatoris, relinquitur arbitrio prudentis.

Bart.
Couar.
Nauar.
Rodriq.

Nec Confessarius potest cogi ad dicendum caussas, & personas, ob quas, & quibus sunt distribuenda illa quadringenta. Ita Nau. cit. nu. 3.

Si verò Testator relinqueret explicitè aliquam quantitatem Confessario; tūc erit tamquam legatum, & hæredes in consciētia, & in iudicio ei satisfacere tenentur; Est communis.

1 Dub. 10. Qualis sit optimus testandi modus?

Respōdeo, Tunc esse, quādo testamentū fit clausum; & postea traditur Notario, & Iudici coram septem testibus, signandum eorum sigillis; affirmando, illam esse vltimam suam voluntatem. Couar. in cap. Relatum, de Testam. num. 1. & leg. Hac consultissima, & leg. Iubemus. C. de Testam. Armil. verbo Testam. nu. 5. & alij.

Couar.
Armill.

1 Et hoc modo dissentiones, rixęq; vitantur, quæ inter cōsanguineos accidere solēt

quan-

quando Teſtamentum publicè conditum eſt; in quo ſufficiunt quinque teſtes. Couar. lóc. cit. & hoc eſt de Iure Regio: Em. Sà verbo Teſtam. num. 9. vbi affirmat ſufficere etiam tres teſtes cum Notario, quando alij non reperiuntur. Couar. Em. Sà.

In Teſtamento Nuncupatiuo, ſcilicet quando non fit ſcripto, ſed ſola voce nominantur hæredes, eſt faciendum coram ſeptem teſtibus rogatis. Ita Couar. c. Cum eſſes, loc. cit. Molin. diſt. 126. Armil. verb. Teſtam. nu. 4. Sylu. eodem verbo n. 1. Em. Sà ibid. num. 6. Vbi etiam affirmat, Quod cũ difficile eſt habere in Teſtamento ſeptẽ teſtes, ſufficere quinque. Item ſi fiat ab habitante Rure. l. final. C. de Teſtamen. Sylu. Teſtam. num. 5. Verum ſtandum eſt conſuetudini locorũ, & Ciuitatum; quæ omnia ad peritos Notarios ſpectant. 3 Couar. Molin. Armil. Em. Sà. Sylu. Sylu.

In Codicillo verò ſufficiunt quinq; teſtes, etiam non rogati, etiam ſi ſint fœminæ: At inter liberos, vel inter milites in bello, ſufficiunt duo teſtes: Si verò Codicillans erit cæcus, neceſſariò requiruntur ſeptem teſtes, cum Notario, ſicut de Teſtamentis clauſis dictum eſt, l. vlt. C. de Codicillis, Sylu. Teſtam. nu. 2. verſic. Sexto, &c. Em. Sà verbo Teſtam. nu. 17. & alij. 4 Sylu. Em Sà.

Dub. 11. Quis poterit eſſe Exequtor Teſtamenti? 1

Re-

Respondeo, quod executor, non poterit esse, qui decimumseptimum annú non
Sylu. 2 excedit. Doctores citati.

Nec surdus, aut mutus, aut prodigus, nec Religiosi Franciscani; quibus in specie est prohibitum, vt in Clem. Exiui. de Verbor. significa. Sylu. ibid. n. 1.

Nec cæteri Religiosi, absq; licentia suorum Superiorum, & non aliter. Couar. in
Couar. c. Cum tua, de testam. n. 1.

3 Mulier potest esse Executrix testamenti, quamuis transeat ad secundas nuptias;
Sanch. Ita Sanchez de Matrimonio lib. 7. disp. 88.
Couar. n. 14. & 15. Couar. in cap. Tua de testam. & alij.

1 Dub. 12. Quis poterit esse tutor? Et quid sit Tutela?

Respondeo, & Dico primo, quod tribus modis accipitur tutela.

Prima dicitur legitima, quæ datur à lege, mortuo Padre abintestato.

Secunda dicitur testamentaria. i. quando à Padre nominatur tutor in testam.

Tertia dicitur Datiua; quæ datur à Iudice, quia in testamento non fuit assignatus tutor, vel ex obliuione, vel ex negligentia, vel ex alia causa.

2 Pupilli autem (qui tutore indigent) dicuntur vsq; ad annum duodecimũ complẽtum, in fœminis; In maribus verò vsque

ad

ad annum 14.completum. At ab isto anno vsq;ad 25.completum dicuntur minores; Et illis, non tutores, sed Curatores assignantur.Doctores infra citandi.

Dico secundò,Quòd tā Episcopi,quàm Sacerdotes seculares,aut Regulares non possunt cogi ad suscipiēdam aliquam Tutelam ex illis tribus. 3

Dico tertio, Si Præfati velint,possunt acceptare primam tutelam tantùm; Regulares verò non;nisi de licentia suorum superiorum. 4

Dico quarto;Dixi (primam tutelam tantùm);nam testamentariam, aut Datiuam,nec Episcopi, nec Clerici seculares, aut Regulares,nullo modo acceptare possunt. 5

Dico quinto, tutelam paupeгum, aut miserabilium personarum,tum Episcopi, tum etiam Clerici seculares acceptare tenentur:Regulares verò non;nisi de licētia suorum Superiorum;vt patet ibi.q.1.cap. Monachi. 6

Dico sexto,Mater potest esse tutrix pupillorum,non autem si transierit ad secunda vota;tunc enim desinit esse tutrix; & similiter si turpiter vixerit. 7

At quia tutores,secūdū omnes,tenētur gerere rem vtilem pupillorum;Ideo mortuo patre,statim cum Notario, inuētariū 8

omnium bonorum facere tenentur. Quorũ bona negotiationi licitæ exponere debent; & si neglexerint hoc agere, poterunt pupilli ad rationem quinq; pro centum à Tutoribus petere (etiam in iudicio): Ac deinde rationem de fideli administratione omnium bonorum reddere tenẽtur. Quæ omnia potius ad seculares de proprio possidentes, pertinent; quam ad eos, qui paupertatem vouerunt: Ideo Prælati Regularium, prudenter agerẽt, si sibi subditis talem facultatem negarẽt. Hæc omnia apud Zab. verbo Tutela à nu. 1. Nau. cap. 25. à n. 65. vsq; ad 68. Sylu. Tutor num. 10. Em. Sà Curator nu. 3. Armill. Tutor. 1. & alij Summistæ communiter.

Zab. *Nauar.* *Sylu.* *Armill.* *Em. Sà.*

Quæ omnia sic enarrata, peritiorem faciunt Sacerdotem, vt in tali occasione, rectum dare possit consilium.

De Famæ, ac Bonorum Restitutione,

Practica VI.

SCriptum reperimus in Iure; nõ remitti peccatum, nisi restituatur ablatum: Reg. peccatum de regul. Iuris in 6. Prudẽs igitur Sacerdos omnem curã adhibebit, vt Famæ, ac bonorũ restitutio proximo fiat ab eo, qui peccata cõfitetur: Anima .n. ipsius,

sius; si hoc grauetur onere, æternam damnationem sentiet. Restitutionem autem, quæ illicò fieri potest; vel ante mortem; nullo pacto in testamento relinquendam putet: Porrò hæredes ipsi, ne bonorū cōmodo priuentur: (*Aquæ .n. furtiuæ dulciores sunt*, Prou.9.) in graue damnum ipsius animæ; ne dum dilatione vtētur, ac etiam mille inuolucris negotium implicabunt, si fieri poterit, vt hę restitutiones non fiant. Quod quidem, quãtum animabus perniciosum sit; ex sequentibus casibus facilè colligi poterit. *Prou.9.*

Dubia aliqua circa Restitutionis materiam.

DVb. 1. Quomodo restituenda est fama? 1

Respondeo, Quòd vt quis restituere teneatur famam proximi; necesse est, vt sit de materia graui; recenti; & secreta; tunc .n. tenetur se retractare omni meliori modo, vt integra remaneat fama proximi; Ita communiter Doctores.

Dixi (de materia graui) nam si erit de materia leui, non afferente infamiam, nec notabile damnum, non tenetur restituere sub peccato mortali. 2

Dixi

Dixi (recenti) quia si detractio esset ãtiqua, & iam oblita, non tenetur se retractare, quia hoc esset infamiam renouare: sed sufficeret in genere illum laudare, tamquã honore, & deuotione præditum. Ita Rodriq. in summ. to. 1. cap. 254. nu. 3. Sot. & alij communiter.

Rodriq. Sot.

4 Dixi (secreta) nam de rebus publicis, etiã grauioribus, in eadem Ciuitate, Oppido, vel Domo; non est necessaria restitutio. Ita etiã si hoc scientes, inter se, mutuo colloquantur; absque animi prauitate: cũ prauitate vero animi, esset peccatum contra charitatem, sed non tenerentur restituere. Ita Tolet. lib. 5. cap. 65. nu. 4. & 5. per totum, Scot. in 4. dist. 15. q. 4 Caiet. opusc. 16. Respons. 9. Bart. in l. Ex ea ff. de postulat. & alij.

Tolet. Scot. Caiet.

5 Dub. 2. An qui detegit peccatum occultum, sed verum, teneatur restituere; Ratio dubitandi est, quia videtur mendacium dicere, se retractando.

Respondeo, Quod tenetur restituere famam, dicendo, se iniustè, hoc de Titio dixisse; Hoc. n. non est medacium; nam cum Titius iustè famam possidebat, iniustè abstulit detrahendo: Rodriq. in sum. tom. 1. cap. 254. num. 3. conclus. 3. Medina in summa fol. 173. Petr. Naua. lib. 2. de Restitutione cap. 4. n. 183. Henriq. lib. 2. de Pœnitentia

Rodriq. Medin. Pet. Na Henriq.

tia cap.11.nu.6.Tolet.lib.5.cap.69. num.1. vers. Alter modus,&c.& est communis. *Tolet.*
At quando falsò infamauit,potest addere iuramentum,vt ab illis retractatio credatur,Nauar.cap.18.num.45. 2
Dub.3. An reuelare occultum crimen Cōfessario,vel Superiori,vel Patri,ob bonum illius,vt corrigatur; vel alicui probo viro pro necessario consilio sumendo: vel ob bonum aliorum,vt ab illo caueant; sit peccatum,cum obligatione restituendi? 1
Responsio est negatiua, immo est actio meritoria;hoc.n. ex charitate prouenit,Ita Eman.Sà verbo Infamare n.4.Nauar.c.18. n.31.32.& 33.& alij communiter. *Em. Sà* *Nauar.*
Qui vero non potest famam à se læsam sufficiēter restituere,debet satisfacere pecunia,vel alia re,aut petere remissionem, vel alio meliori modo, ad iudicium prudentis Confessarij;cui pœnitens tuta conscientia stare debet,& potest.D. Tho. dist. 4.q.1.ar.8. Valentia tom.3.disp.5. q. 6.p.5. & alij supra cit. 2 *D.Tho.* *Valen.*
Dub.4. Quando facienda est restitutio temporalium bonorum?
Respondeo,quòd valens statim restituere,Illico facere tenetur restitutionem, vt supra diximus,nec in testamento relinquenda est;nam hæredes difficillimè alienum restituere solent:cum detrimento animæ 1
To-

Testatoris. Ideo Spiritus sanctus per os Salomonis inquit: *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*; Ecclesiastes cap. 9. Similiter in Leuitico cap. 19. est praeceptum a Deo de statim restitutione facienda, vbi habetur: *Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane*. Quare ergo Testator relinquit mercedem famulorum, ac famularum post mortem illis assignandam, dum ad praesens soluere potest?

Eccli. 9. Leuit. 19.

2 Qua propter Angelicus Doctor inquit: quod sicut accipere rem alienam, est peccatum contra iustitiam, ita etiam detinere illam; quia per hoc, quod aliquis detinet rem alienam inuito domino, impedit eum ab vsu rei suae, & sic ei facit iniuriam: Manifestũ est autem, quod nec per modicum tempus licet in peccato morari, sed quilibet tenetur peccatum statim deserere; secundum illud Ecclesiastici 21. *Quasi à facie colubri fuge peccatum*; ergo quilibet tenetur statim restituere, si potest, vel petere dilationem ab eo, qui potest vsum rei cõcedere. Hęc D. Th. 2. 2. q. 62. ar. 8. in corp.

Eccli. c. 21. D. Tho.

3 Quam sententiam omnes, tam Theologi, quam Canonistae, communiter sequũtur: Vnde Card. Toletus expresse inquit in hoc casu: Testatores esse in statu damnationis, his verbis: Multum falluntur qui de-

debita(cum possint) nolunt soluere, differentes vsque ad mortis Testamentum, & qui sic decedunt, secundum communem sententiam, in peccato decedũt, Tolet. lib. 5. cap. 24. n. 3. vers. oportent, &c. Nau. c. 17. n. 54. D. Anton. 3. p. tit. 2. cap. 8. Sylu. Restitutio 5. Tab. ibid. vers. 2. Caiet. eodem verbo cap. 6. Sot. de Iust. & iure lib. 4. q. 7. ar. 4. Medina lib. instruct. Confessariorum c. 14. §. 33. vers. sextum caput, &c. Phyliar. tom. 2. de officio Sacerdotis lib. 6. cap. 28. Sayr. lib. 10. tract. 5. cap. 2 nu. 1. & est communis. *Tolet. Nauar. D. Ant. Sylu. Tab. Caiet. Sot. Medin. Phyliar. Sayr.*

4 Cæterum, sentẽtia D. Chrysostomi nequaquam est prætermittenda; dum dicit; *D. Chr.*
1 Quod Iudas damnatus est propter serò tinam triginta denariorum restitutionem: Zacchæus verò, propter subitam satisfactionem saluatus est, dum dixit: *Si aliquem defraudaui, reddo quadruplum*: Non dixit reddam, sed reddo, nunc statim, &c. Chrysost. Homil. 68. in Matth. *Luc. 19.*

Dub. 5. Quomodo, & quo ordine faciẽda sit restitutio?

1 Respondeo, Quod quãdo hæreditas est opulenta, & sufficiẽs pro satisfactione omnium creditorum, tunc nõ est necessarius ordo; sed statim omnibus indifferenter integra facienda est restitutio.

Si verò hæreditas nõ erit sufficiens, tũc seruandus est ille ordo, quem leges, & Do-

ctores asserunt, vt seruetur Iustitia distributiua.

2 Et quauis in hoc variæ sint Doctorum
Bald. opiniones, nos tamen cõmuniorem sequemur: Præcipuè Baldi Iuris Peritorũ Principis in l. Pro debito C. de Bon. auctorit. Iudic. poss. quem vnanimiter infrascripti
Nauar. Doctores sequntur. Videlicet Nauar. c. 17.
Pet. nu. 47. Pet. Nau. lib. 4. cap. vlt. D. Anton. 2.
Nau. p. tit. 2. cap. 7. §. 3. Sylu. Rest. 6. q. 5. Caietan.
D. Ant. ibid. cap. 8. Tolet. lib. 5. cap. 25. à nu. 1. Medin. de Restitut. q. 2. Em. Sà Restitutio nu.
Sylu. 59. & alij communiter.
Caiet. Ex quibus Doctoribus nõnullæ Regu-
Tolet. læ pro recta Restitutione facienda, modo
Medin. sequenti, constituuntur.
Em. Sà. Primo loco restituantur res, quæ existsit
4 in specie, siue sint furto sublatę, siue depositæ, siuè inuētæ, siue mutuatæ, siue commodatæ, & non cõsumptæ; siue ęmptæ, & non dum solutæ; vel quocunq; modo adsint apud detẽtorem; Quæ restitutio proprio Domino facienda est, quo deficiente, paupeŕibus, vel Ecclesijs, consilio Confes-
Pe. Na. sarij, elargienda est. Ita Pet. Nau. lib. 4. cap.
Ludou. vltim. Lodouic. Carbon. de Testam. Tolet.
Carb. lib 5. cap. 25. nu. 1.
Tolet. Secundo loco; Dos vxoris extrahenda
5 est: Quamuis in aliquibus Ciuitatibus primum locum Dos obtineat; sed nos loquimur

mur de Iure communi. Tolet. loc.cit.n.2. *Tolet.*

Tertio loco, ijs, quibus bona expreßè 6
sunt Hypothecata, seu obligata; & prius prioribus habentibus specialem hypothecam, quam ijs, qui generalem. Sylu.verbo Restit.6.Eman.Sà Restit.num.59.Bald cit. & alij. *Sylu.* *Em Sà.* *Bald.*

Quarto loco; Illis,qui ex licita negotiatione,vel contractu licito, aliquid accipere debent; In quo seruanda sunt Iura: Et si in aliqua Ciuitate sunt aliquę consuetudines, vel aliquod particulare Ius, illud seruandũ est, dummodo iustũ sit; secus præualet Ius commune. Tolet. loc. cit.num.2. Quem in locũ ingrediuntur habẽtes Hypothecam tacitam.Em. Sà Restit.num.59. 7 *Tolet.* *Em.Sà.*

Quintum locũ obtinent Deposita perdita in potestate debitorum. Tolet.cit.nu. 2. & alij. 8 *Tolet.*

Sexto loco,veniunt Priuilegiati, scilicet creditores habentes priuilegia, vt soluantur eorum credita, secus non ingrederentur in graduationem creditorum soluendorum.Tolet.cit. D.Anton.loc.cit.Angel. Rest.2. à nu.16. 9 *Tolet.* *D. Ant.* *Ang.*

Vltimum locum obtinẽt cæteri Creditores, vnusquisq; pro sua rata, quantum fieri poterit: Aut interposito Iudicis decreto,seruari etiam poterit anterioritas,& posterioritas illorum. 10

11 Post hos omnes sunt hi, à quibus vsuræ acceptæ sunt: Et adhuc post istos; Bona incerta sunt restituenda. Tolet. lib. 5. cap. 25. num. 2. in fine.

Tolet.

12 Qui verò bona fide soluit prius petenti, vel valde indigenti, licet non seruauerit ordinem prædictum, excusabitur à peccato, & à restitutione. Em. Sà cit. num. 59. & alij vt supra.

13 Reliquum verò (si aderit) spectabit ad hæredes. Caueat autẽ Testator; ne aggrauet animam suam, relinquendo *filijs*, ac filiabus; seù etiam locis pijs illud, quod de iustitia tenebatur creditoribus relinquere. Debet enim potius filios, cõsanguineosque pauperes relinquere; quàm animam suam æternis cruciatibus tradere.

Propterea pius Sacerdos, sacris monitis,
14 Testatorem à tali damnatione auertat, vt animam illius Dominus Iesus lucrifaciat. Quapropter in rebus dubijs, circa Testamentum, aduocetur Doctor in Iure, & peritus Notarius; quorũ cõsilio omnia prudenter agantur; vt sic Infirmus tutus ab hac vita discedat.

1 Dub. 6. An si Confessarius non iussit, vel non curauit restitutionem à pœnitẽte faciendam; teneatur ipse restituere?

Respondeo, tres me in hac dubitatione inuenire sententias.

Qua-

Quarum Prima est: Si hoc fecit ex malitia aduertendo male agere; vel ex ignorãtia crassa, seù supina, (debebat enim studere, antequam absolutionem confert) in hoc casu dico teneri ipsum Confessarium de proprio restituere. Ita Posseu. cap. 7. nu. 63. Angel. verbo Restit. vlt. §. 5. Rosella ibidem 2. §. 5. Nau. cap. 17. num. 22. Qui dicit; quod quando Confessarius non præcipiẽdo restitutionem, est causa, quod pœnitẽs non restituat, tenetur de proprio iuxta illud; Qui causam damni dat, damnum ipse dedisse videtur, cap. fina. de Iniur. & l. Qui occidit ff. Ad l. Aquil.

2 *Posseu.* *Angel.* *Rosel.* *Nauar.*

Secunda est Lessij, dicentis, Solum Curatum, & Episcopum esse restitutioni obnoxios, ratio est, quia Isti ex iustitia tenentur; reliqui verò Confessarij ex charitate; Ideò isti minime restituere tenentur; Ita Less. de Iustitia lib. 2. cap. 13. nu. 77. Em. Sà verbo Restitut. nu. 2. inquiens: licet. n. Cõfessarius damnum dederit creditori, non monendo, vel non præcipiendo restitutionem; tamen quia non causam creditoris agit, sed pœnitentis, ideo non tenetur restituere. Sylu. Restit. 3. nu. 5 & alij.

3 *Less.* *Em. Sà.* *Sylu.*

4 Tertia Opinio est Rebelli, dicentis: Cõfessarium solum ad restitutionem teneri, quando malè iussit restitutionẽ fieri, puta Petro; cum facienda esset Ioanni. Non te-

neri; verò (licet mortaliter peccet) quãdo, etiam data opera non iussit eam fieri, Ratio est; quia Confessarius in ordine ad creditorem, nulla obligatione tenetur ratione officij suscepti, nec eius Procurator existit, vt de iustitia teneatur: Ergo Rebell. de Obligationib. lib. 2. q. 14. sect. 8. nu. 65. Lessius verò tenet hanc probabilẽ esse, etiam in Curato, & Episcopo. Verum prædictæ opiniones omnes sunt probabiles.

Rebell. *Less.*

5 quod dictum est, in prædictis opinionibus, intelligẽdum est, quoad restitutionem; nam quoad peccatum, Semper Confessarius peccabit grauiter nõ iubendo restitutionẽ, siue hoc faciat data opera, siue ex malitia, siue ex ignorantia crassa; nam tenetur scire ea, quæ ad suum pertinent officium; Ita habet communis sententia.

6 Secus verò si erraret bona fide credendo bene agere; quippe quia sufficientem habet (& si non perfectam) cognitionem circa materiam Restitutionis; In tali casu, nec peccat; nec restituere tenetur, secundũ omnium sententiã: Vnde Toletus inquit; *Non omnes omnia sciunt, nec omnis error præcaueri potest.* Tolet. lib. 1. cap. 81. num. 8. & 14. Nam doctissimi viri aliquando errant.

Tolet.

Sic etiam dicẽdum, si faciat ex obliuione, vel etiam si non iussit; quia credebat, pœnitentem hoc ex se sponte facturum,

Vide

Vide Posseu.c.7. nu.63. Nau.cap.17.nu.22. & alios ab istis citatos. *Possen. Nauar.*

De ijs, quæ Impedimento sunt saluti animæ ægrotantis; Ac de Iniuriarum remiss. Pract. VII.

CVrare debet Sacerdos, (vt pluries diximus) salutem animarum; & ob id occasiones ipsas tollat, ac impedimenta salutis penitus auferat, quę Infirmum ad lethale peccatum inducere possunt: Debet propterea accessum ad illũ omnino prohibere, eorum præsertim amicorum, cum quibus antea mala aliqua consuetudine fuerit vsus; ne præteritorum peccatorum recordatione in aliquam incidat delectationem.

Nec etiam accedant ij, qui eum aliquo modo offenderint; iniurias, vel vulnera intulerint, ac probra; ne occasionem capiat rancoris, vel vindictæ: Nisi ea intentione accedant, vt reconcilientur; tunc enim accessum negandum non censeo.

Prohibeat etiam lasciuas cantiones, vel sonus, choreas, fæminarum iocos, vel similia, quorũ incitamentis ipsius Infirmi animus à recta via deflectat. Laudabile autem puto cãtica spiritualia cantari, quæ deuo-

tionem excitent, & vnionem cū Deo, contritioniq; ac æternæ vitę spei aditum prębeant, vt multoties seruari vidi, magna circūstantium ædificatione, omnia enim in Domini laudem redundant; Propheta
Ps. 150. canente; *Laudate Dominum in cymbanis benè sonantibus*.

Similiter aduertat Sacerdos, nè in domo Infirmi, adsit aliqua propinqua peccādi occasio; Qualis esset, Scortum aliquod, cū quo Infirmus rem prius habuerit, quā mulierem illico è domo abire cogat: Nec in hoc excusationi indulgeat, & prætextui putai si diceretur illam Infirmo in rebus necessarijs ministrā esse: Scandala enim tollēda omnino sunt; nam hoc solum sufficiet ad perpendam illius animam.

Si autem Infirmus pauper fuerit, & alia commoditate ad res necessarias careat; in aliquo pauperum xenodochio potius curationem capiat corporis, quam domi salutem animæ amittat.

Si verò diues fuerit, ad sui ministerium alteram honestam ducat; Sicq; omne dānationis periculum vitabit: Aliàs verò in statu erit peccati mortalis, ratione scandali, quod actiuum vocant Doctores, cū D.
D. Tho. Th. 2. 2. q. 43. ar. 1. ad 4.

Sed veniamus ad dubia circa materiam propinquæ occasionis.

DU-

Dubia aliqua de hac materia.

DVb. I. An quando non adest periculum peccati, tàm ex parte Infirmi, quàm ex parte mulieris, nec quidem cogitatione, tamen est scandalum; possit talis mulier domi retineri? 1

Respondetur, Negatiuè; dicente Domino: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Ideo solum ad euitandum scandalum, separandi sunt. Nau. cap. 14. nu. 31. Rodriq. in summa tom. 2. capit. 49. & alij communiter. *Mar. 8.* *Nauar.* *Rodriq.*

Dub. 2. An Infirmus in domo suæ concubinæ existens, possit absolui? 1

Respondeo, Quòd siue cõcubinatus sit publicus, siuè hoc vnicus testis sciat, regulariter absoluit nõ debet, nisi prius à domo cõcubinę discedat. Sylu. verbo Cõcubinatus q. 2. Nau. cap. 3. nu. 19. Angel. eod. verbo à nu. 1. Tab. eodem nu. 2. & est communis; Et hoc non tãtum ratione scandali (vt in Dubio præcedẽti diximus) verũ etiam, quia Cõfessarius credere debet, quod nũquam, aut raró, si simul viuant, omittent peccare mortaliter, saltem voluntate. Posseu. cap. 7. nu. 94. Tolet. lib. 3. cap. 18. nu. 2. versic. Quartum petat, &c. Qui enim amat periculum; peribit in illo. *Sylu.* *Nau.* *Angel.* *Tab.* *Posseu.* *Tolet.*

2 Dixi regulariter, quia si aliqua iusta causa, non possunt separari; concurrentibus illis quatuor conditionibus, à Nauarro positis; poterit absolui. Conditiones verò sunt, quæ sequuntur.

Prima, vera pænitudo præteritorum delictorum.

Secunda, verum, firmumq; propositum non peccandi cum se inuenerit in ea occasione.

Tertia, credulitas, quod (Deo adiuuãte) non peccabunt cum in ea se inuenerint.

Quarta, quod subsit aliqua rationabilis causa, se non separandi ab ea occasione.

Nauar. Hæc Nauarr. c.3. nu.15. vers. *Dixi regulariter*.

3 Causa iusta non se separandi, est quando infirmus tam graui morbo laboraret, quòd esset periculum accelerationis mortis, si amoueretur. Et tũc vel potius discedat ipsa cõcubina; vel non compareat coram infirmo, nec coram circumstantibus; seque in aliqua remotiori parte domus constituat, vt periculum peccati, & scãdalum pænitus nitetur; & sic absoluatur;

Pro.30. Nam; *Qui multum emungit, eliciet sanguinem.*

Nauar. Prouerb.30. quam sententiam affert Nau. loco cit. nu.16. vt Confessarius non sit nimis

Posseu. scrupulosus; ita etiam Posseu. cap.7. nu.94. & alij ab istis citati.

Si

Si verò infirmus erit in propria domo, & non concubinæ; eijciat illam; siue cócubinatus sit publicus, siue secretissimus: Et aduocētur honestę mulieres ad ei seruiendum. Quo facto inducatur infirmus ad contritionem suorum peccatorum, & absoluatur: Præcipuè si infirmitas erit grauis, seu periculosa, vt est febris continua; & similia, Posseu.cap.7.n.94. non .n. cum periculo differenda est absolutio; Nam, *Deus non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* 4

Posseu. Ezech. 18.

Dub.3. An meretrix infirma existens in postribulo, possit absolui? 5

Respondetur, quòd si infirmitas erit grauis in periculo, seu articulo mortis, ita ut non possit extrahi a tali domo absque periculo accelerationis mortis; tunc Cōfessarius accessum Amasiorum prohibeat; ac personarum, quæ ad tentationem illam prouocare possint; committendo hoc negotium alicui personæ spirituali: & postea inducat illam ad veram contritionem, firmumque propositum non peccandi de cætero; & sic liberè absoluat; poteritque in loco sacro sepeliri.

Si verò non erit periculum mortis; sed potius recidiui in peccatum; pænitus non absoluatur. Ita Posseu. cap.7.nu.94.& 95. Tolet.lib.5.cap.10.nu.4. vers. sed hoc peccatum

Posseu. Tolet.

catum reducitur, &c. & alij.

1 Dub. 4. An Christianus teneatur ex corde, ignoscere inimicis?

Leuit. 19. nu. 18. Responsio est affirmatiua, fideque Catholica tenenda; dicēte Domino: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ne habeas super illo peccatum. Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Leuit. 19. num. 18. Et Dominus Noster in Euangelio, *Matth. 18.* Matth. 18. in parabulis docet nos hac doctrinam; dicens: *Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; non nè oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et traddidit illum tortoribus.* Et concludit; *Sic faciet vobis Pater meus cælestis, nisi remiseritis vnusquisque Fratri suo de cordibus vestris.* Et alibi: *Dimittite, & dimittemini. Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur, & vobis.* *Mat. 7. Luc. 6. Mar 4. D. Aug.* Vnde D. Augustin. super Luc. cap. 6. ait. *Ignosci vobis vultis? ignoscite.*

2 Quapropter offensas remittere, nihil aliud est, nisi clauis, qua Cœli Ianua aperitur: *Act. 9.* Sicut Illustriss. ille Prothomartyr, dum a Iudæis lapidaretur; *Vidit Cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei;* Quà ratione apertos? Quia pro inimicis orabat, dicens; *Nè statuas illis hoc peccatum.* Hanc doctrinam Stephanus à Domino in Cruce pendente accepit. Quādo dixit:

xit: *Pater ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt*. Ergo si Infirmus à Domino vult sua peccata ignosci, sibiq; Cœlum aperiri; Ex corde offensas remittat, ac inimicis indulgeat; secus non saluabitur. *Luc.*

Dub. 5. An Christianus teneatur remittere offensas in scriptis, apud Iudicem, & (vt vulgò dicitur) farli la Remissione? 1

Respondeo quòd ex iniuria, vel damno dato alicui, solent tria oriri; Primo scilicet rancor, seù odium in corde; Secundo signa externa rancoris; & Tertio actio iniuriarum contra iniuriantem.

2 Primum, Quisq; tenetur absolutè remittere, & à corde expellere; & hoc de necessitate salutis; vt in præcedenti dubio diximus.

3 Secundum: Cõmuniter est etiam remittendum: Inimico .n. signa cõmunia charitatis, non sunt deneganda. Dixi, communiter, nam alieuando læsus, talia signa ostendere non tenetur, quando hoc facit ad iustè illum puniendum; vel ad lædentis temeritatem reprimendam; & tunc nõ sunt dicenda signa rancoris; sed signa iustitiæ, vel correctionis, seù coerctionis; Immo signa charitatis, secundum D. Th. 2.2. q. 34. art. 3. *D. Tho.*

4 Tertium verò læsus non tenetur remittere; nisi ille satisfaciat pro posse; vt in cap.

Si

Si quis contristatus, 90. dist. & in cap. Ad Apostolicam de Re Iudic. lib. 6. & potest peti æstimatio in Iure, etiã vltra interesse rerum, cap. Quoniam de Immunit. Eccles. lib. 6. Nisi ex hac petitione vltra interesse
Tab. scandalum oriretur. Hæc Tab. verbo Charitas nu. 16. qui citat multos.

5 Clarius verò id explicat Lessius, dicens: Melius est, & maior actus virtutis, si iniurias remittat: At secluso odio, & rancore, non tenetur, sed potest vindictam sumere pro iniurijs sibi illatis: interuenietibus aliquibus conditionibus.

Prima est, vt non sumat vindictam ex propria auctoritate, sed Iudicis.

Secunda, quòd hoc faciat, vt punitus corrigatur in posterum.

Tertia, quòd vindictam petat ad aliorum exemplum, vt à malo retrahantur.

6 Istis tribus conditionibus positis, non erit peccatum vindictam in iudicio petere: Immò potius actus virtutis, scilicet iustitiæ. Nam sicut licitum erit procedere coram Iudice, & petere satisfactionem de damno dato in bonis tẽporalibus, quanto magis de damno dato in bonis corporis, vel honoris cum prędictis conditionibus?
Less. Ita Lessius de Iustitia, & iure lib. 2. cap. 47. dub. 4. à nu. 22. vsque ad 28. qui citat mul-
D. Tho. tos: vide etiam D. Thom. 2. 2. q. 108. ar. 1. in corp.

corp. Caiet. ibid. Sylu. verbo Iniuriæ nu. 7. *Caiet.*
Clauis Reg. lib. 11. cap. 8. num. 11. Eman. Sà *Sylu.*
verbo iniuria nu. 1. & communis. *Cl. Reg.*
Quapropter non benè agũt aliqui Confessarij, pænitentes scrupulis afficientes; dũ dicunt, illos nõ posse saluari, nisi etiam coram Iudice, actiones iniuriarum remittãt, cum hoc liquidè falsum sit; ut patet. *Em. Sà.* 7

Sed notandum, quòd quãdo læsus causam lædẽti dedit, u. g. si læsus fuit primus, & iniustus aggressor, & ille ad se defendẽdum percusit; uel quia læsus inuẽtus fuit cum uxore, uel consanguinea lędendis, & similia: tũc lęsum remissionem corâm Iudice in conscientia, facere debere, assero, & ratio est, quia lędens, iustè se defendit, & non sibi damni causa imputari debet, sed aggressori, danti operam rei illicitę; iuxta illud, Qui causam damni dat, dãnum dedisse uidetur; Et melius de reg. iur. in 6. Damnum quod quis sua culpa sentit; sibi debet, non alijs imputare; regul. 86.

De Sanctissima Communione, seù Viatico. Practica VIII.

Purgata cõscientia per Sacramentalem Confessionem, ac omnibus sublatis impedimentis, ac scrupulis; curet Sacerdos; 1

dos, vt infirmus sacram sumat Euchari-stiam; quam, grauescēte infirmitate, etiam nō ieiunus sumet per modum viatici. Curet autē ipse ad tàm grande Sacramentum infirmum accedere dispositum, æquè, ac deuotum: Deuotionem verò, suis monitis, ac pijs considerationibus excitabit, vt in illius pectore Diuinus exardescat ignis.

Si.n. tam auidè Medici aduentum expe-tit, vt corporalibus remedijs, corpori salu-tem restituat, quod tandem vermibus ci-bum dabit; maiori certè ardore cęlestem Medicum, ac Dominum Iesum Christum præstolabitur, à quo ad sandãam animam antidotum capiet: Salutem verò corporis adhuc ab eodem Saluatore sibi dandam putet, si expediens ad animæ bonum fue-rit; quod quidem certissimum habeat, ac firmum; si fide vera munitus, ac magna de-uotione communicet.

Dat verò hic cibus vigorem, ac vires, vt facilius ascendere posit anima ad mōtem Dei Horeb, cœlum dixerim, *Ante faciem Dei videntis, ac viuentis*; vbi nec ægritudi-num timor, fames, sitis, aut mors erit; cum sit ibi vita immortalis, ac æterna.

Cæterum, per accessum huius Diuini Medici, ditabitur ægroti anima cęlestibus thesauris, non deficientibus; à quo, & pec-catorum venia præteritarum culparum

per-

perfecta contritio, vera Fides, Spes firma; Charitas ignita, ac amor erga Deũ, datur; in aduersis, fortis patientia; suę Diuinę voluntati magna conformitas; suæque Passionis iugis recordatio; contra diabolicos incursus, gloriosa Victoria; ac tandem in eius mandatis perseuerans famulatus conceditur, vt ad finem, qui vita est æterna, peruenire valeat.

Has, & similes considerationes excitabit Sacerdos in infirmi pectore, vt ex affectibus, qui ex ijs orientur, maiori desiderio, ac deuotione excitetur eius animus ad præparandum cordis habitaculum, vt digne Corpus Christi recipere valeat.

Modo deueniamus ad casus frequenrìores de hac materia.

Dubia aliqua circa Communionem Infirmorum.

DVb. 1. An infirmo non ieiuno; danda sit Communio? 1

Respondetur, quod si infirmus non poterit cõmodè expectare vsque mane, quia de eius periculo dubitatur, statim est cõmunicãdus; sic etiam, si adesset periculum incidendi in frænesim; etiã post sumptum cibũ; ne fortè sine cõmunione decedat; &

K tunc

tunc per modum viatici est communicandus, D.Th. 3 p.q.80.ar.8. Palud.in 4.dist.8. q.2.ar.4. Tab.verbo communicare n.53.& est communis.

D.Tho. Palud. Tab.

1 Dub.2. An non ieiuno pluries, hoc viaticum, in eadem infirmitate, dari possit?

Respondeo si vellet communicare ieiunus ex deuotione, non dubito posse sępius id facere; si verò non ieiunus per modum viatici; adhuc poterit sæpius, dummodo duæ conditiones concurrant. Prima quòd infirmus non possit perdurare vsque mane absque aliqua refectione ex nimia debilitate; vel sine potu ex nimio febris ardore.

2 Et secunda, quod sit distantia sex, vel 8. dierum inter vnum viaticum, & alterum, D.Th. 3. p. q.80.ar.8. Tab.verbo communicare nu.54.q.48. Armil.cõmunio nu.18. Nauar.tom.2.consil.lib.5. de pænit. & remiss.consil.4. in fine; & cons.10. de Celeb. miss. Tolet.lib 6.cap.15. nu.2. vers.Ieiunus &c. Suar.tom.3. disp.66. sect.5. Graff. 1.p. lib.2.cap.38.nu.2. Posseu. cap.8.num.22. & alij communiter.

D. Tho. Tab. Armill. Nauar. Tolet. Suar. Graff. Posseu.

1 Dub.3. An sumens in sero Electuarium, vel confectum pro voce, seù gutture, seù pro medicina capitis, &c. & mane inuenerit illud nondũ consumptũ, quod statim expuit; possit communicare, seù celebrare? Et loquimur etiam de sano, extra necess-

necessitatem communicandi.

Respondeo, In hoc duas esse opiniones. Prima simpliciter negat; & ratio est, quia deglutio, quæ sequitur post mediam noctem, non fit per modũ reliquię præcedẽtis cibi, nam illa materia, quæ in serò in os ponitur, vt paulatim in stomacum descendat; ex intentione sumentis tãdiù durat eius comestio, donec ipse totam degluiuerit: secus de reliquijs cęnæ diei præcedentis, hærẽtibus inter dentes; quia secundum cõmunem hominum sensum; & intẽtionem sumentis, illa comestio fuit omnino absoluta ante mediam noctem, Ergo &c. ita Egid. Coninch quæst. 80. ar. 8. nu. 48. & 49. quem sequitur Bonac. de Sacram. disput. 4. q. 6. pun. 2. num. 7. citans Suar. disp. 78. sect. 4. Coninc. Bonac. Suar.

Secunda opinio est Tabienę affirmantis posse communicare, & celebrare: & ratio est, quia ad hoc vt cibus frangat hoc ieiunium naturale (pro Sacramẽti receptione necessarium) duæ conditiones requiruntur; quas elicit à D. Thom. in 4. sent. dist. 8. q. 2. art. 8. 2 D. Tho.

Prima conditio est; quòd cibus ille, vel potus veniat ab extrinseco post mediam noctem; vnde quòd ante mediam noctem est in ore, non frangit naturale ieiunium, quia nõ dicitur de nouo sumi: Hinc D. Th. 3 D. Tho.

in 4.loc.citato sic ait: Ieiunium naturę dicitur per priuationem actus comestionis, vel potionis.

4 Secunda conditio est; quòd deglutiātur reliquiæ, per modum cibi; nam si deglutirentur per modum saliuæ, non frangerent ieiunium naturale; quia quod sumitur per modum saliuæ non dicitur comestionis actus: ita quod istæ duæ conditiones accipiantur copulatiuè; scilicet, quòd cibus sit ab extrinseco post mediā noctem, & quòd deglutiantur reliquiæ per modum cibi; non.n.sanguis, vel quòd è naribus fluit (licet sit in magna quantitate) frangit ieiunium naturale; eo quod nō ab extrinseco; neque sunt per modum cibi. Et sic patet quid sit dicendum de eo, qui in serò recepit aliquid in ore pro voce, vel pro pectore, &c. quod postea remanet in ore post mediam noctem; non.n.venit ab extrinseco post transactum mediæ noctis spatium: *Tabien.* Hæc Tabiena. verbo Communicare n.49. *Palud.* per totum, citans pro se Petr. de Palud. in *D. Tho.* 4.sent.dist.8.q.2.ar.4.& D.Tho. loc.cit.

5 Et quamuis ambæ istæ opiniones sint probabiles, & tuta conscientia sequi possint; tamen ipse meam dicam sententiam: loquendo cum distinctione.

6 Vel electuarium, seù tabella confecta, in ore posita in serò; fuit in tanta quantitate

quod

quod verisimiliter poterat perdurare post mediam nocte, & adhuc ille sumpsit; tunc videtur voluntaria perduratio cibi præteriti ex intentione sumentis: Et tunc tenendum est cum prima opinione; quæ reuerentiæ tanti Sacramenti magis fauet.

Vel illa perduratio Electuarij fuit præter intentionem sumentis; quia quando in serò accepit, putabat tam paruam quantitatem non esse perduraturã post mediam noctem: Vel etiam quia hoc fecit obliuione; vel inaduertentia; vel quia statim fuit somno correptus, & sic remansit in ore vsque mane præter intentionem; quod experrectus statim expuit; Et tunc cum secunda opinione tenendum est. Quia reuera, quod post mediam noctem deglutiuit, & per modum saliuæ, & præter intentionem deglutiuit: Vt de reliquijs ciborum præter intentionem deglutitis, communis sententia asserit. Et præcipuè D.Tho.3.p. q.80.art.8.ad 4.Suar.tom.3. disp.68 sect.4. col 2. Valen. d.6. quæst.8. p.3.Rodriq.in summa par.1. cap 66.nu.3. Nauar.cap.21. nu.53.Em.Sà Eucharist.nu.27.& alij. 7

D. Tho. *Suar.* *Valen.* *Rodriq.* *Nauar.* *Em. Sà.*

Dub.4. An retinens in ore aliquid aromatis ad comprimendam respirationem mali odoris; frangat ieiunium naturale ad Communionem necessarium? 1

Respondeo, nõ frangere ieiunium, licet

2 Dixi regulariter, quia si aliqua iusta causa, non possunt separari; concurrentibus illis quatuor conditionibus, à Nauarro positis; poterit absolui. Conditiones verò sunt, quæ sequuntur.

Prima, vera pænitudo præteritorum delictorum.

Secunda, verum, firmumq; propositum non peccandi cum se inuenerit in ea occasione.

Tertia, credulitas, quod (Deo adiuuãte) non peccabunt cum in ea se inuenerint.

Quarta, quod subsit aliqua rationabilis causa, se non separandi ab ea occasione.

Nauar. Hæc Nauarr. c.3. nu.15. vers. Dixi regulariter.

3 Causa iusta non se separandi, est quando infirmus tam graui morbo laboraret, quòd esset periculum accelerationis mortis, si amoueretur. Et tũc vel potius discedat ipsa cõcubina; vel non compareat coram infirmo, nec coram circumstantibus; seque in aliqua remotiori parte domus constituat, vt periculum peccati, & scãdalum pænitus nitetur; & sic absoluatur;

Pro. 30. Nam; *Qui multum emungit, eliciet sanguinem*.

Nauar. Prouerb. 30. quam sententiam affert Nau. loco cit. nu. 16. vt Confessarius non sit nimis scrupulosus; ita etiam Possеu. cap. 7.

Posseu. nu. 94. & alij ab istis citati.

Si

Si verò infirmus erit in propria domo, & non concubinæ; eijciat illam; siue concubinatus sit publicus, siue secretissimus: Et aduocetur honestę mulieres ad ei seruiendum. Quo facto inducatur infirmus ad contritionem suorum peccatorum, & absoluatur: Præcipuè si infirmitas erit grauis, seu periculosa, vt est febris continua; & similia, Possèu.cap.7.n.94. non .n. cum periculo differenda est absolutio; Nam, *Deus non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* 4 *Posseu.* *Ezech.* 18.

Dub.3. An meretrix infirma existens in postribulo, possit absolui? 5

Respondetur, quòd si infirmitas erit grauis in periculo, seu articulo mortis, ita ut non possit extrahi a tali domo absque periculo accelerationis mortis; tunc Cōfessarius accessum Amasiorum prohibeat; ac personarum, quæ ad tentationem illam prouocare possint; committendo hoc negotium alicui personæ spirituali: & postea inducat illam ad veram contritionem, firmumque propositum non peccandi de cætero; & sic liberè absoluat; poteritque in loco sacro sepeliri.

Si verò non erit periculum mortis; sed potius recidiui in peccatum; pœnitus non absoluatur. Ita Posseu. cap.7.nu.94.& 95. Tolet.lib.5.cap.10.nu.4. vers. sed hoc peccatum *Possu.* *Tolet.*

catum reducitur, &c. & alij.

1 Dub. 4. An Christianus teneatur ex corde, ignoscere inimicis?

Leuit. 19. nu. 18. Responsio est affirmatiua, fideque Catholica tenenda; dicēte Domino: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ne habeas super illo peccatum. Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Leuit. 19. num. 18. Et Dominus Noster in Euangelio,

Matth. 18. Matth. 18. in parabulis docet nos hac doctrinam; dicens: *Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; non nè oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et traddidit illum tortoribus.* Et concludit; *Sic faciet vobis Pater meus cælestis, nisi remiseritis vnusquisque Fratri suo de cordibus vestris.* Et alibi: *Dimittite, & dimittemini. Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur, & vobis.* Vnde D. Augustin. super Luc. cap. 6. ait. *Ignosci vobis vultis? ignoscite.*

Mat. 7. Luc. 6. Mar 4. D. Aug.

2 Quapropter offensas remittere, nihil aliud est, nisi clauis, qua Cœli Ianua aperitur: Sicut Illustriss. ille Prothomartyr, dum a Iudæis lapidaretur; *Vidit Cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei;* Quâ ratione apertos? Quia pro inimicis orabat, dicens; *Nè statuas illis hoc peccatum.* Hanc doctrinam Stephanus à Domino in Cruce pendente accepit. Quãdo dixit:

Act. 9.

xit: *Pater ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt*. Ergo si Infirmus à Domino vult sua peccata ignosci, sibiq; Cœlum aperiri; Ex corde offensas remittat, ac inimicis indulgeat; secus non saluabitur. *Luc.*

Dub. 5. An Christianus teneatur remittere offensas in scriptis, apud Iudicem, & (vt vulgò dicitur) farli la Remissione? 1

Respondeo quòd ex iniuria, vel damno dato alicui, solent tria oriri; Primo scilicet rancor, seù odium in corde; Secundo signa externa rancoris; & Tertio actio iniuriarum contra iniuriantem.

Primum, Quisq; tenetur absolutè remittere, & à corde expellere; & hoc de necessitate salutis; vt in precedenti dubio diximus. 2

Secundum: Cõmuniter est etiam remittendum: Inimico .n. signa cõmunia charitatis, non sunt deneganda. Dixi, communiter, nam alicuando læsus, talia signa ostendere non tenetur, quando hoc facit ad iustè illum puniendum; vel ad lædentis temeritatem reprimendam; & tunc nõ sunt dicenda signa rancoris; sed signa iustitiæ, vel correctionis, seù coerctionis; Immo signa charitatis, secundum D. Th. 2. 2. q. 34. art. 3. 3 *D. Tho.*

Tertium verò læsus non tenetur remittere; nisi ille satisfaciat pro posse; vt in cap. 4

Si

Si quis contristatus, 90. dist. & in cap. Ad Apostolicam de Re Iudic. lib. 6. & potest peti æstimatio in Iure, etiã vltra interesse rerum, cap. Quoniam de Immunit. Eccles. lib. 6. Nisi ex hac petitione vltra interesse
Tab. scandalum oriretur. Hæc Tab. verbo Charitas nu. 16. qui citat multos.

5 Clarius verò id explicat Lessius, dicens: Melius est, & maior actus virtutis, si iniurias remittat: At secluso odio, & rancore, non tenetur, sed potest vindictam sumere pro iniurijs sibi illatis, interuenientibus aliquibus conditionibus.

Prima est, vt non sumat vindictam ex propria auctoritate, sed Iudicis.

Secunda, quòd hoc faciat, vt punitus corrigatur imposterum.

Tertia, quòd vindictam petat ad aliorum exemplum, vt à malo retrahantur.

6 Istis tribus conditionibus positis, non erit peccatum vindictam in iudicio petere: Immò potius actus virtutis, scilicet iustitiæ. Nam sicut licitum erit procedere coram Iudice, & petere satisfactionem de damno dato in bonis tẽporalibus, quanto magis de damno datò in bonis corporis, vel honoris cum prędictis conditionibus?
Less. Ita Lessius de Iustitia, & iure lib 2. cap. 47. dub. 4. à nu. 22. vsque ad 28. qui citat mul-
D. Tho. tos: vide etiam D. Thom. 2. 2. q. 108. ar. 1. in corp.

corp.Caiet.ibid.Sylu.verbo Iniuriæ nu.7. Claius Reg.lib.11.cap.8.num.11. Eman.Sà verbo iniuria nu.1.& communis. *Caiet.* *Sylu.* *Cl.Reg.* *Em.Sà.*

Quapropter non benè agũt aliqui Confessarij, pænitentes scrupulis afficientes; dũ dicunt, illos nõ posse saluari, nisi etiam coram Iudice, actiones iniuriarum remittãt, cum hoc liquidè falsum sit; ut patet. 7

Sed notandum, quòd quãdo læsus causam lædẽti dedit, u.g. si læsus fuit primus, & iniustus aggressor, & ille ad se defendẽdum percussit; uel quia læsus inuẽtus fuit cum uxore, uel consanguinea lędendis, & similia: tũc lęsum remissionem coram Iudice in conscientia, facere debere, assero, & ratio est, quia lędens, iustè se defendit, & non sibi damni causa imputari debet, sed aggressori, danti operam rei illicitę; iuxta illud, Qui causam damni dat, dãnum dedisse uidetur; Et melius de reg. iur. in *6.* Damnum quod quis sua culpa sentit; sibi debet, non alijs imputare; regul.86.

De Sanctissima Communione, seu Viatico. Practica VIII.

PVrgata cõscientia per Sacramentalem Confessionem, ac omnibus sublatis impedimentis, ac scrupulis; curet Sacerdos; 1

dos, vt infirmus faciam sumat Eucharistiam; quam, grauescēte infirmitate, etiam nō ieiunus sumet per modum viatici. Curet autē ipse ad tàm grande Sacramentum infirmum accedere dispositum, æquè, ac deuotum: Deuotionem verò, suis monitis, ac pijs considerationibus excitabit, vt in illius pectore Diuinus exardescat ignis.

Si.n.tam auidè Medici aduentum expetit, vt corporalibus remedijs, corpori salutem restituat, quod tandem vermibus cibum dabit; maiori certè ardore cęlestem Medicum, ac Dominum Iesum Christum præstolabitur, à quo ad sandāam animam antidotum capiet: Salutem verò corporis adhuc ab eodem Saluatore sibi dandam putet, si expediens ad animæ bonum fuerit; quod quidem certissimum habeat, ac firmum, si fide vera munitus, ac magna deuotione communicet.

Dat verò hic cibus vigorem, ac vires, vt facilius ascendere possit anima ad mōtem Dei Horeb, cœlum dixerim, *Ante faciem Dei videntis, ac viuentis*; vbi nec ægritudinum timor, fames, sitis, aut mors erit; cum sit ibi vita immortalis, ac æterna.

Cæterum, per accessum huius Diuini Medici, ditabitur ægroti anima cęlestibus thesauris, non deficientibus; à quo, & peccatorum venia præteritarum culparum per-

perfecta contritio, vera Fides, Spes firmaq; Charitas ignita, ac amor erga Deũ, datur; in aduersis, fortis patientia; suę Diuinę voluntati magna conformitas; suæque Passionis iugis recordatio; contra diabolicos incursus, gloriosa Victoria; ac tandem in eius mandatis perseuerans famulatus conceditur, vt ad finem, qui vita est æterna, peruenire valeat.

Has, & similes considerationes excitabit Sacerdos in infirmi pectore, vt ex affectibus, qui ex ijs orientur, maiori desiderio, ac deuotione excitetur eius animus ad præparandum cordis habitaculum, vt digne Corpus Christi recipere valeat.

Modo deueniamus ad casus frequenriores de hac materia.

Dubia aliqua circa Communionem Infirmorum.

DVb. 1. An infirmo non ieiuno; danda sit Communio? 1

Respondetur, quod si infirmus non poterit cõmodè expectare vsque mane, quia de eius periculo dubitatur, statim est cõmunicãdus; sic etiam, si adesset periculum incidendi in frænesim; etiã post sumptum cibũ; ne fortè sine cõmunione decedat; & tunc

tunc per modum viatici est communicandus, D.Th.3 p.q.80.ar.8. Palud.in 4.dist.8. q.2.ar.4.Tab.verbo communicare n.53.& est communis.

D.Tho. *Palud.* *Tab.*

1 Dub.2.An non ieiuno pluries, hoc viaticum, in eadem infirmitate, dari possit?

Respondeo si vellet communicare ieiunus ex deuotione, non dubito posse sępius id facere; si verò non ieiunus per modum viatici; adhuc poterit sæpius, dummodo duæ conditiones concurrant. Prima quòd infirmus non possit perdurare vsque mane absque aliqua refectione ex nimia debilitate; vel sine potu ex nimio febris ardore.

2 Et secunda, quod sit distantia sex, vel 8. dierum inter vnum viaticum, & alterum, D.Th. 3. p. q.80.ar.8.Tab.verbo communicare nu.54.q.48.Armil.cõmunio nu.18. Nauar.tom.2.consil.lib.5. de pænit. & remiss.consil.4. in fine; & conf.10. de Celeb. miss.Tolet.lib 6.cap.15. nu.2. vers.Ieiunus &c.Suar.tom.3. disp.66. sect.5. Graff. 1.p. lib.2.cap.38.nu.2.Posseu. cap.8.num.22. & alij communiter.

D. Tho. *Tab.* *Armill.* *Nauar.* *Tolet.* *Suar.* *Graff.* *Posseu.*

1 Dub.3.An sumens in sero Electuarium, vel confectum pro voce, seù gutture, seù pro medicina capitis,&c. & mane inuenerit illud nondũ consumptũ, quod statim expuit; possit communicare, seù celebrare? Et loquimur etiam de sano, extra necess-

necessitatem communicandi.

Respondeo, In hoc duas esse opiniones. Prima simpliciter negat; & ratio est, quia delgutio, quæ sequitur post mediam noctem, non fit per modũ reliquię præcedẽtis cibi, nam illa materia, quæ in serò in os ponitur, vt paulatim in stomacum descendat; ex intentione sumentis tãdiù durat eius comestio, donec ipse totam deglutiuerit: secus de reliquijs cęnæ diei præcedentis, hærẽtibus inter dentes; quia secundum cõmunem hominum sensum; & intẽtionem sumentis, illa comestio fuit omnino absoluta ante mediam noctem, Ergo &c. ita Egid. Coninch quæs.80.ar.8.nu.48. & 49. quem sequitur Bonac. de Sacram. disput.4.q.6.pun.2.num.7. citans Suar. disp. 78.sect.4. *Coninc.* *Bonac.* *Suar.*

Secunda opinio est Tabienę affirmantis posse communicare, & celebrare: & ratio est, quia ad hoc vt cibus frangat hoc ieiunium naturale (pro Sacramẽti receptione necessarium) duæ conditiones requiruntur; quas elicit à D. Thom. in 4. sent. dist.8. q.2.art.8. 2 *D.Tho.*

Prima conditio est; quòd cibus ille, vel potus veniat ab extrinseco post mediam noctem; vnde quòd ante mediam noctem est in ore, non frangit naturale ieiunium, quia nõ dicitur de nouo sumi: Hinc D.Th. 3 *D.Tho.*

in 4. loc. citato sic ait: Ieiunium naturę dicitur per priuationem actus comestionis, vel potionis.

4 Secunda conditio est, quod deglutiātur reliquiæ, per modum cibi; nam si deglutirentur per modum saliuæ, non frangerent ieiunium naturale; quia quod sumitur per modum saliuæ non dicitur comestionis actus: ita quod istæ duæ conditiones accipiantur copulatiuè; scilicet, quòd cibus sit ab extrinseco post mediā noctem, & quòd deglutiantur reliquiæ per modum cibi; non.n. sanguis, vel quòd è naribus fluit (licet sit in magna quantitate) frangit ieiunium naturale; eo quod nō ab extrinseco; neque sunt per modum cibi. Et sic patet quid sit dicendum de eo, qui in serò recepit aliquid in ore pro voce, vel pro pectore, &c. quod postea remanet in ore post mediam noctem; non.n. venit ab extrinseco post transactum mediæ noctis spatium: *Tabien.* Hæc Tabiena. verbo Communicare n. 49. *Palud.* per totum, citans pro se Petr. de Palud. in *D. Tho.* 4. sent. dist. 8. q. 2. ar. 4. & D. Tho. loc. cit.

5 Et quamuis ambæ istæ opiniones sint probabiles, & tuta conscientia sequi possint; tamen ipse meam dicam sententiam: loquendo cum distinctione.

6 Vel electuarium, seù tabella confecta, in ore posita in serò; fuit in tanta quantitate quod

quod verisimiliter poterat perdurare post mediam nocte̅, & adhuc ille sumpsit; tunc videtur voluntaria perduratio cibi præteriti ex intentione sumentis: Et tunc tene̅dum est cum prima opinione; quæ reuerentiæ tanti Sacramenti magis fauet.

Vel illa perduratio Electuarij fuit præter intentionem sumentis; quia quando in serò accepit, putabat tam paruam quantitatem non esse perduratura̅ post mediam noctem: Vel etiam quia hoc fecit obliuione, vel inaduertentia; vel quia statim fuit somno correptus, & sic remansit in ore vsque mane præter intentionem; quod experrectus statim expuit; Et tunc eum secunda opinione tenendum est. Quia reuera, quod post mediam noctem deglutiuit, & per modum saliuæ, & præter intentionem deglutiuit: Vt de reliquijs ciborum præter intentionem deglutitis, communis sententia asserit. Et præcipuè D. Tho. 3. p. q. 80. art. 8. ad 4. Suar. tom. 3. disp. 68 sect. 4. col. 2. Valen. d. 6. quæst. 8. p. 3. Rodriq. in summa par. 1. cap 66. nu. 3. Nauar. cap. 21. nu. 53. Em. Sà Eucharist. nu. 27. & alij. 7

D. Tho. *Suar.* *Valen.* *Rodriq.* *Nauar.* *Em. Sà.*

Dub. 4. An retinens in ore aliquid aromatis ad comprimendam respirationem mali odoris; frangat ieiunium naturale ad Communionem necessarium? 1

Respondeo, no̅ frangere ieiunium, licet

illud dentibus terat; dummodo non deglutiatur illa materia: Quàmuis illa odorifera saliua deglutiatur; Quia sicut degustatio cibi, vel parum aquæ per modum saliuæ in stomacum descendens, non frangit ieiunium naturale, vt omnes cõmuniter concedunt; sic nec illa odorifera saliua si deglutiatur. Coninch. q.80. art.8. nu. 48. Bonac. de Sacr. disp.4. q.6. pun.2. nu.9. & alij.

Conine. Bonac.

1 Dub.5. An Infirmus existens in periculo mortis, teneatur sub peccato mortali communicare?

Responsio est affirmatiua: Adest enim præceptum Diuinum; *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis*. Ioan. 6. Est etiam decretum in Sacris Canonibus, 26. q.6. can. De ijs, &c.

Ioan. 6.

2 Non desunt, qui hoc præceptum interpretantur semel in vita obligare. Vt Caiet. verbo Eucharistia. Victor. de Communione, & alij.

Caiet. Victor.

3 At securius, & melius tenẽdum est cum Paludano, & alijs: Quòd si quis communicauit pauló ante, quã incideret in periculum mortis, non teneretur ex Diuino prçcepto iterum cõmunicare: v.g. si quis cõmunicauit, & postea intra sex, vel octo dies incurrit periculum mortis. Palud. dist.9. q.1. Quàm opinionẽ probabilem appellat,

Palud.

Tolet.

Tolet.lib.6.cap.18.n.2.in fine. Nau. lib. 5. consil.de Pænit.& Remiss. consil.40. nu.8. versic.Tertio,Quod est &c. Duran.dist. 3. quæst.1. art.4. Petr. de Soto lect.9. de Eucharistia.Suarez tom.3.disp.69. sect.3. Bonac.de Sacramentis disp.4. q.7. pun.1.n.2. Coninch.q.80. art.11.dub.3. nu.98. Victorel.in Addit.ad Posseu.cap.8.nu.20.versic. Iure Diuino, &c. & alij cōmuniter ab istis citati. Licet non desint,qui contrarium sentiant.

Nauar. *Dur.ād.* *Pet.Sot.* *Suar.* *Bonac.* *Coninc.* *Victor.*

Dub.6. An damnatis ad mortem Sāctissima Eucharistia sit ministranda? 1

Responsio est affirmatiua; Etiam si non essent ieiuni, & non esset permissum à Iudice, vt expectaretur vsq; mane; Et tunc per modum Viatici illis ministranda erit; Sunt enim in articulo mortis;Aduertendū autem, quòd planè vna hora saltem antè mortē communicādi sunt. Suar.to.3. disp. 66. sect.5. in fin. Graff. par.1. lib.2. cap.38. nu.28.Nauar.in Miscel. de Orat.;Sylu.Eucharist.3.nu.7. Tolet. lib.2.cap.28.nu.3. & 4.Sot. dist.12. q.1. art.2. col.7. Coninch.q. 80 art.8.nu.50. & 51. Bonac.de Sacramentis disp.4. q.6.pun.2.nu.22. Et est cōmunis.

Suar. *Graff.* *Nauar.* *Sylu.* *Tolet.* *Sot.* *Bonac.*

Neapoli verò ex Constitutione Synodali Diœcesana c.15.Prohibetur Communio damnatis ad mortem non ieiunis. 2

Dub.7. An Freneticis, seu Amentibus 3

Communio sit administranda?

Respondeo, Si esset periculum irreuerentiæ, non erit administranda, quàmuis tales sint in articulo mortis; Secus verò si non esset huiusmodi periculum, & Infirmus antea petijsset; vel antequã in frænesim, vel amentiam incideret, deuotionem, & desiderium tanti Sacramẽti ostendisset; tunc vtique administranda erit Sanctissima Eucharistia. D. Th. 3. p. q. 80. ar. 9. Imò

D. Tho. in tali casu, tenetur Parochus illi hoc Sa-

Suar. 1 cramentum ministrare, vt affirmat Suar. tom. 3. disp. 69. sect. 2. Et ratio est, quia cum hoc Sacramentum (sicut & cætera) faciat de attrito, contritum; non debet Infirmus tali medicina priuari. Em. Sà Eucharistia

Em. Sà. nu. 3. Ita etiam habetur in Rituali Roma-

Rit. Ro. no Pauli V. & est communis.

Et secundum Sotum: si Fræneticus ante

2 infirmitatem christianè vixit, & ostendit deuotionem ad Eucharistiam; licet factus fræneticus, non potuerit confiteri; est saltẽ communicãdus in morte, dummodo non

Sot. sit periculum irreuerentię. Sot. dist. 12. q. 1.

Posseu. ar. 9. conclus. 3. citatus à Posseu c. 8. nu. 31.

1 Dub. 8. An hoc Sacramentum Pueris vsu rationis pollentibus, ministrari possit?

Respondeo, quamuis Doctores asserãt, istos non teneri præcepto annuæ Cõmunionis ante duodecimũ annum, vt inquit

Em.

Em. Sà verbo Eucharistiã num.12. Tamen Sotus, & alij infra citandi, dicunt: posse illis ministrari, qui sunt intra decimum annum. Sot. dist. 12. q. 1. art. 9. Valent. tom. 4. disp. 6. q. 8. p. 4. Lopez p. 1. c. 11. Medin. lib. 1. cap. 14. § 42. & alij Summistæ communiter in verbo Eucharistia, & in verbo Communio. Em. Sà. Sot. Valen. Lopez. Medin.

Et licet post annum septimum sint capaces Confessionis: non ex hoc sequitur; quòd sint etiã Communionis: maior enim rationalitas, & discretio pro Sacra Communione sumenda requiritur, quàm pro Confessione; vt inquit Nauar. cap. 21. nu. 57. in fine. 2 Nauar.

At quia alijs citius; alijs tardiùs illucescit rationis radius; & indiuisibilis terminus præscribi nequit: Ideo prudẽs Cõfessarius de tali Cõmunionis obligatione iudicium feret: Videtur autem concludi terminus à decimo, vsq; ad 16. ætatis annum. Possευ. in Addit. ad Sà verbo Eucharistia nu. 12. Et Suar. tom. 3. disp. 70. sect. 1. & alij. 3 Suar. Possευ.

Pueris verò, qui nũquam Communionem sumpsere, in prædicta ætate decem annorum, concedi debet; præcipuè in periculo, seu articulo mortis; procul habitis, tantis scrupulis, secundum Nauar. cap. 21. nu. 57. in fine. 4 Nauar.

Ipse verè vidi Peritissimor Theologos 5

pas-

passim cōcedere tanti Sacramenti frequē-tiam pueris, & puellis nouem annorū; tāta erat (in tali ætate) illorū prudentia, Iudicium;ac Deuotio; Quòd planè est secūdū intentionem Suar. tom.3.disp.7.sect.1.

Suar.

1 Dub.9. An Sacerdos Regularis, Infirmis in articulo mortis constitutis hoc Sacramentum ministrare possit?

Antequam dubitationi respōdeam: Aliqua mihi præmittēda sunt, pro maiori intelligentia.

Et primo, Quòd olim per Sūmos Pont. Regularibus fuit prohibitum sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reseruatæ, huius Sacramenti administratio; vt habetur Clemēt. Religiosi de priuileg. in princip. per Clementem V. his verbis: Religiosi, qui Clericis, aut Laicis Sacramētum Vnctionis Extremæ; vel Eucharistiæ ministrare; aut matrimonia solemnizare præsumpserint; Excommunicationis sententiam, ipso facto incurrant: per Sedem Apostolicam, dumtaxat, absoluendi, &c.

2 Sed postea per diuersos Summos Pontifices priuilegium ipsis Regularibus fuit concessum; per quod omnibus Christi fidelibus toto anni tempore Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum administrare possint, ac valeant; Excepto die Paschatis Resurrectionis tantùm. Ita per Bullas authent.

thent. Cõceſſit Nicolaus V. Fratribus Minoribus; Bulla 2. & confirmauerunt Sixtus jv. Bulla 11. Leo x. Et alij Summi Pontifices alijs Regularibus. Quod priuilegium per communicationem omnibus Regularib. extẽditur. Vt in ſpecie hæc participatio conceditur à Gregor. 14. noſtræ Religioni Miniſtr. Infir. fuitque à Clemente VIII. confirmata, ac ſi eſſent æquè principaliter omnia priuilegia cęterorũ Regularium nobis conceſſa: vt ex Bullis apparet. Ioannes Cruz. lib. 2. cap. 5. dub. 3. concluſ. 3. *Nico. v. Sixt. jv. Leo x. Gregor. xjv. Cle. vij Cruz.*

3 Quæ omnia, & ſingula priuilegia ſingulis conceſſa, refert Rodriq. tom. 1. q. 54. ar. 3. Nau. cap. 21. nu. 52. à Sorbo in compend. priuileg. verbo Communio, & verbo Eucharistia, & verbo Communicatio priuilegiorum, Ioannes Cruz de priuileg. Religioſorum lib. 2. cap. 4. dub. 1. de communicatione priuilegiorum, & alij. *Rodriq. Nauar. Sorb. Cruz.*

4 A prędictis priuilegijs; excipitur ſolus dies Paſchatis Reſurrectionis, nam in eo Pontifices volunt, vt Chriſti fideles ad ſatisfaciendum præcepto annuæ Communionis, in propria parochia communicẽt; vt in can. Omnis vtriuſque ſexus, &c. & eſt etiam notatum in Concil. Cartag. 1. cap. 7. & in Concil. Meluit. cap. 8. *Concil. Cartag. Meluit.*

5 Et in tali die Paſchatis, niſi adſit licentia

expressa, vel tacita Parochi, Regularis non potest hoc Sacramentum fidelibus ministrare; tamen Regularis credere tenetur dicēti, se habere licentiā à Parocho, etiam ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto in eorum Ecclesijs. Tolet. lib. 1. cap. 36. nu. 2. Nauar. cap. 21. nu. 52. Rodriq. tom. 1. q. 54. ar. 2. & alij communiter.

Tolet. *Nauar.* *Rodriq.*

6 Non desunt Doctores dicentes; quòd licet quis satisfecerit præcepto annuæ cōmunionis in propria parochia, vel habeat propositum satisfaciendi alio die; nō ideo poterit ex deuotione in die Resurrectionis Domini, de manibus Regularium Eucharistiam sumere; & hæc est opinio Nauarr. cap. 21. nu. 52. Et ratio est, inquit ipse, quia satis sufficienter Leo X. se declarauit, in illis verbis: Excepto die Resurrectionis Dominicę. Ità Sylu. verbo Excom. 15. q. 3. Tolet. lib. 6. c. 17. nu. 1.

Nauar. *Sylu.* *Tolet.*

7 Quam Nauarri sentētiam potissimis rationib. confutat Rodriq. tom. 1. quęst. Regul. q. 54. ar. 3. per totum; & probat, ex deuotione tali die Paschatis, Euchariftiā de manib. Regulariū sumi posse, non obstante Leonis X. exceptione: & ratio est, quia prohibitio eatenus obligat, quatenus cadit sub pręcepto: sed deuotio nō cadit sub præcepto; ergo, &c. quia si caderet sub præcepto multi abstinerēt à communione

Rodriq.

ne ex deuotione tali die. Hoc etiam affirmat Suarez tom.3.disp.72.sect.2.colum.7. vers. sentio, &c. Valen. tom.4. disp.6. q.8. par.4. Henriq.tom.2. lib.8. de Eucharistia cap.55.nu.1.littera G.Sot.in 4. dist.18.q.4. ar.2. & alij ab istis citati contra Nauarri sententiam. *Suar.* *Valen.* *Henriq.* *Sot.*

8 Quorum rationibus, & authoritatibus certè Nauarri sententia proijceretur; nisi munita esset à declaratione Sacrę Cōgregationis Concil. Trid. Quæ cum interrogata esset.

9 An eis, qui intra tempus Paschale de manu Parochi Euchariſtiam acceperunt, & sic præcepto Ecclesiæ satisfecerunt; vel intentionem habent, priusquam labatur octaua Paschalis de manu Parochi eam sumere: licitum sit, ipso Resurrectionis die de Religiosorum manibus communicare?

Sacra Congregatio; Die 23. Ianuarij 1586. censuit, id non esse licitum, cum sit expresse prohibitum. Ità refert Farinacius in suis decis. varijs Rotæ Romanæ, & in declarationib. Concilij Tridentini Azor. lib.8.q.7.f.917.& 918. In fauorem Nauarri, & Syluestri, & Toleti: ex quibus ista sequitur conclusio. *Farin.* *Azor.*

10 Nullo modo potest quis (etiam ex deuotione) communicare in Ecclesijs Regularium in die Dominico Resurrectionis, *Concl.*

nis,sed tantum in propria Parochia,vel de Parochi licentia.

11 Fuit etiam Sacra Congregatio interrogata: An si aliquis communicaret in Ecclesijs Regularium infra tempus Paschale (excepto die Resurrectionis) animo satisfaciendi præcepto Ecclesiæ;erit verè præcepto satisfactum,ita ut nòn teneatur amplius in propria Parochia communicare?

Sacr. Congr. Sacra Cōgregatio, eodem die 23.Ianuarij 1586. Censuit negatiuè, idest non satisfacere pręcepto;quia in can. Omnis vtriusque sexus, &c. Præcipitur à Parocho proprio Eucharistiam sumi. Et quia subdit: (nisi de proprij Sacerdotis consilio duxerit abstinendum ab Eucharistia)ab eodem illam recipere debet; Eius enim est destruere, cuius est condere; vt inquit Alex. in l.vlt.C.De leg.n.3. Card.in Clem.1. nu. 2.de Priuileg.Et Nau. cap.21. num.52 cit. Hæc omnia apud Farinac. loco sup. cit. p. 4.fol.(mihi)151.§.saltem in Paschate.

Alex. Cardin. Nauar.

12 Et nota; quòd sicut Regulares, nō peccant alijs diebus intra tempus Paschale (excepto die Resurrectionis) administrando fidelibus Eucharistiam;sic nec illos interrogare tenentur; Vtrū ad satisfaciendū præcepto,nec nè,cōmunicēt;Ex charitate verò simplices personas monere poterūt.

13 Prædicta Sacra Congregatio in eodem

S. Cōg. loco

loco declarat; Laicos seculares seruientes Regularibus, debere in propria Parochia ad satisfaciendum præcepto communicare; aut in maiori Ecclesia.

Hoc autem restringendum putat Bonacina ad eos, qui nō degunt in Monasterijs, alijsuè locis, à cura Parochorum exēptis: nam degentes in huiusmodi locis, videntur licitè posse Communionem sumere in illis locis, in quibus degunt seù habitant: Tum quia videntur exempti à Parochis: Tum quia sicut ibi possunt sepeliri inconsultis Parochis; Ità etiam videntur ibi posse Sacramēta sumere, vt apertè colligitur ex ijs, quæ tradidit Sanchez de Matrimonio lib. 3. disp. 23. num. 12. Bonac. de Sacram. disp. 4. quæst. 7. pun. 2. num. 10. vers. Hoc autem &c. 14 *Sanche. Bonac.*

Sacerdotes verò, siuè seculares, siuè Regulares vbicumque Missas celebrauerint; Ecclesiæ præcepto satisfaciūt. Azor. lib. 8. quæst. 8. Ità declarauit Eugenius IV. Et est vsus Vniuersalis Ecclesiæ. 15 *Azor. Eug. jv.*

His præmissis, Dubitationi Respondendo satisfaciam.

Vtrum Regulares Viaticum infirmis ministrare valeant? Et ratio dubitandi est; quia Pontifices id non prohibent, nisi solum in die Paschatis; Ergo sicut licebit sanis alijs diebus totius anni ministrare: sic - 16

etiam

etiam licebit Infirmis per Viaticum. Nam secundum Regulam Iuris; Exceptio firmat Regulam in contrarium. His non obstantibus.

Respondeo, Quamuis lex de Viatico, mentionem non faciat, in tali tamen exceptione subintelligitur prohibitum etiam Viaticum; non solum in signato die Resurrectionis, verum etiam toto anni tempore: Et ratio est (vt inquit Suarez) quia prohibitio istius Clementinæ facta Religiosis, nè Religiosi ministrent Clericis, vel Laicis, in die Paschatis, fit ratione præcepti annualis satisfactionis; quantò magis de Communione præceptiua in articulo mortis? Ideo ipso Iure intelligitur prohibita, etiam per modum Viatici per totum anni tempus. Suar. tom.3. disp.72. sect.2. dub.vlt. Rodriq. tom.1. quest.56. art.4. post medium. Sot. in 4. dist.12. q.1. art.11. §. Secũdum dicimus, &c. Immo Suarez inquit esse communem Doctorum sententiam: quia Paulus III. anno 1549. in Priuilegio concesso Societati Iesu, de ministrãdo Eucharistiam: sicut excipit diem Paschatis; sic etiam excipit Viaticũ in articulo mortis: vt habetur in Compẽd. eorum Priuilegiorum, §. 2. Et in Compend. Priuileg. Cistercienſiũ, §. vnico, vt refert Rodriq. loc. cit. art. 4. in fine.

Suar. Rodriq. Sot.

Et

Et sic sumus in claris; nam est iam expressa in iure hæc prohibitio, nè Religiosi vllo vnquam tempore viaticũ ministrent; absq; expressa, seu tacita, Parochi licentia. 7

Dub. 10. An in articulo mortis, absente Parocho, licitum sit Religioso (quando periculum est in mora) viaticum infirmis ministrare? Idem de extrema Vnctione dubitandum, quæ eodem iure, ac Viaticũ prohibetur. 8

Respondeo, in hoc, duas esse opiniones, quarum prima negat posse id fieri etiam in extrema necessitate: Et ratio est, quia ista duo Sacramenta non sunt de necessitate salutis, & per consequens, etiam in articulo mortis non datur talis excusabilis necessitas. Nauar. c. 21. nu. 52. Tolet. lib. 1. c. 36. n. 2. Card. in Clem. q. 1. Sylu. verbo excom. 7. casu 14. & alij. *Nauar. Tolet. Card. Sylu.*

Contraria vero est verior, & animabus fauorabilior: Asserens licitè, & liberè posse in tali articulo mortis, absente Parocho, prædicta duo Sacramenta administrari; Tum sub ratihabitione ipsiusmet Parochi, vel Episcopi; Tum etiam Summi Pont. si fortè de iniqua Parochi voluntate constaret. Nec Pontifices tam inhumani existimandi sunt, vt velint priuare tali auxilio animas fidelium in mortis articulo existẽtes, etiam per manus Regularium. 9

L Im-

3 Immò Paulus 3. in priuilegio pro administratione Eucharistiæ Societati Iesu cõcesso: excipiendo diem Resurrectionis, & articulũ mortis; Addit: Nisi necessitas vrgeret. Ergo liquidè apparet Pontificem in tali necessitate consentire. Rodriq. 1. tom. quæst. Regul. q. 56 ar. 5. Eman. Sà Eucharistia nu. 4. & verbo extrema vnctio num. 8. Suar. tom. 4. disp. 44. sect. 2. nu. 4 in fine de Extrema Vnctione, cum Soto, Valentia, Caiet. verbo excommunicatio cap. 64. & alijs ab istis citatis.

Rodriq. *Em. Sà.* *Suar.* *Sot.* *Valen.* *Caiet.*

4 Ad fundamentum cõtrariæ opinionis. Respondetur: Quòd quamuis ista duo Sacramenta nõ sint simpliciter de necessitate salutis; sunt tamen taliter necessaria secundùm quid; quòd æquiparâtur simpliciter necessariò: Vnde Nauar. loquẽdo de necessitate Extremæ Vnctionis, dicit: Per hoc Sacramẽtum Extremæ Vnctionis remittuntur peccata; non tantùm venialia; sed etiam mortalia (si fuerit saltem attritus) vnde fieri potest, vt aliquis moriens absque hoc Sacramento damnaretur, & vnctus eo, saluaretur: Fieri n. potest, vt aliquis sua peccata confiteri non valeat, aut quamuis possit, non esset ei necessarium confiteri, quia est iam confessus, sine tamẽ attritione ad remissionem sufficienti: & postea tanta attritio ei superueniat, quę licet

Nauar.

cet de se, nõ sufficiat ad remissionem peccatorũ; Sacramenti tamẽ calore adiũcto, sufficeret, iuxta D.Th.3.p.q.79 ar.1. communiter receptum; Hæc Nauar.cap.22 n. 13.cui etiam cõcordat, Suarez,loco supra citato eodem nu.4.in fine.Sot.in 4.dist.23. q.2.ar.1. col.penult. Zabar. in dicta Clem. 1.q.39.Graff.1.p.lib.4.cap.20.num.6.Tab. excom.5.casu 11.nu.6. Qui dicit hanc esse probabiliorem, & veriorem opinionem; animabusq; magis fauorabilem, qui citat pro se Angelum, & Rosellam verbo, Excommunicatio,contra D.Antoninum. D. Tho. Nauar. Suar. Sot. Zabar. Graff. Tab.

1 Dub.11. An Religiosi incurrant in dictam Clementinam; si ista Sacramẽta alijs Regularibus ministrauerint?

Respondet D.Ant.affirmatiuè; quam suam opinionem securiorem esse asserit, & per consequens, Religiosi debent abstinere à tali administratione.

Contraria verò est verior, & sequenda, etiam si hoc fecerint extra necessitatẽ, vel in die Paschatis ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto. Nã liquidè patet ex verbis dictæ Clementinæ, scilicet; Religiosi, qui laicis, aut clericis Sacramẽtum Vnctionis Extremæ,aut Eucharistię ministrare præsumũt, &c. Tres.n.personarum species distinguit;nempe,Religiosos, Laicos, & Clericos; Primi.n.prohibentur; quoad secun- 2

dos, & tertios; Ergo quoad primos, non comprehenduntur.

3 Præterea lex dicit; nisi de licentia Parochi: certè ad Parochum non pertinet cõcedere licentiam pro Sacramentis Regularibus administrandis; cùm sint exempti, sed tantum suis subditis, scilicet Clericis, & Laicis suæ Parochiæ: ergò &c. Ita Tolet.lib.1.cap.36. nu.2. Et hoc est verum; etiam si sint diuersæ Religionis, vt dicit Tab.excom.5.casu 11.n.3.affirmans cum Panor. in Rubr. de vita, & honest. Cleric. Quòd in odiosis, nomine Clericorum nõ veniunt Religiosi, vt in casu nostro, & in hoc citat pro se summ. Angel. Ita etiam Suar.to.4.disp.44.sect.2.num.4.circa med. Caiet.verbo excom.casu 64. Graff.1.p.lib. 4.c.20.n.7.& alij: contra Syluestrum.

Tolet. Tab. Panor. Angel. Caiet. Graff. Suar.

Nota etiã, quòd sicut nomine Clericorum non comprehenduntur Religiosi, vt
4 probauimus; sic nec comprehenduntur moniales existentes intra clausuram. Quapropter Regularis habens licentiam à prælato, seu Vicario monialium ingrediendi claustra monasterij ad audiendam Confessionem alicus monialis infirmæ; si ipse Confessarius prudenter iudicauerit debere illi, etiam Viaticum ministrare, seu Extremam Vnctionem; poterit absque vllo scrupulo, hoc facere; tum quia sũt à iuris-

di-

dictione parochiali exemptę; Tum etiam, quia cùm non veniant nomine Laicorũ, seu Clericorum; non comprehẽduntur in dicta Clementina; tum denique sub ratihabitionę prælati, qui sicut iam concessit ingressum pro vno sacramento, intelligitur etiam pro cæteris ad salutem opportunis, absque noua licentia, cum iam Cõfessarius intra claustra reperiatur; Sed non potest exire, & postea cum Sacramentis iterum introire absque noua licentia; ideo ab alio Sacerdote per fenestellam illa sibi porrigenda curabit; vt ex præfatis Doctoribus colligitur.

Dub. 12. An Regulares Viaticum, & Extremam Vnctionem suis familiaribus, seu illis seruientibus intra septa Monasterij ministrare valeant? 1

Respondetur affirmatiuè, dummodo actu seruiant, & degant intra septa Monasterij: nam prohibitio illius Clementinæ fuit, nè perturbaretur iurisdictio Parochorum; quod non accidit cum seruitoribus, & familiaribus existentibus intra claustra Religiosorum ad eorum seruitia, & famulatum; in quibus non licet parochis introire pro Sacramẽtis præfatis personis administrandis; secus inferretur Regularibus præiudicium, cum sint exempti à subiectione Ordinariorum: tum etiam, quia

tra mentis arcana &c. quæ etiam in Bullario magno est in nu.17. Bullarum Leonis X. ergo &c.

Concil. Trid. Nec obstant verba Concilij Tridentini sess.24 cap.11.citati: Immo fauent; Nam postquam ibi dicitur: Exceptis ijs, qui actu seruiunt; & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia viuũt: statim subiũgit nouum genus personarũ, cum dictione disiunctiua (siue) dicẽs: Siue ijs, qui legitimè, & secundum Regulam earundem militiarum, professionẽ fecerint. Ergo apertè patet, quod in prima exceptione (ijs) concilium loquitur de merè laicis secularibus, non profitentibus; & intra septa Monasteriorum Regularium seruiẽtibus. At in secunda exceptione (ijs) loquitur de profitentibus in militijs; licet viuãt habitu seculari extra septa Monasteriorũ; vt sunt Equites Sancti Ioannis Hyerosolimitani, qui professionem emittunt; sunt.n. verè Religiosi: Cum .n. sint duo genera personarum, vnum distinctum ab altero, non debet confundi priuilegium per ly (& sint professi) sic.n. explicat Prosper Farinacius in Decis. Rot. Romanæ, & in declarationibus Concil. Tridentini, in prædicta sess.24. cap.11. His verbis: Quòd Equites Sancti Ioannis Hyerosolimitani, qui non inseruiunt actu militiæ, nec inseruiunt in

Farin.

eius

eius domo, nec sub vllius obedientia, si nõ probauerint in ea legitimam professionẽ emisisse; non debent eorum priuilegio gaudere. Hæc ille.

Nostra ergo conclusio pro famulis, & seruis Regularium remanet in robore suo. 4
Vide etiam Rodriq. tom. 1. q. Regul. q. 66. ar. 1. per totum. *Rodriq.*

Dub. 14. Vtrum prædicti serui, ac familiares Religiosorum possint absolui ab ipsis Regularibus, ab Episcopo loci, non approbatis? 1

Responsio est negatiua; hoc. n. expressè cauetur in iure, non obstãtibus priuilegijs. Ita Concil. Trid. sess. 23. cap. 15. Ioannes Cruz loco cit. Rodriq. tom. 1. q. 67. art. 1. & est communis. Excepto articulo mortis, vt supra de Confessione dictum fuit. *Concil. Trid. Cruz. Rodriq.*

Dub. 15. An vltra prædicta Sacramenta, possit etiam dari prædictis famulis sepultura intra Ecclesiam eorundem Regularium, nulla Parochorum requisita licentia, si ex hac vita decesserint? 1

Responsio est affirmatiua; etiam parochis contradicentibs, & recusantibus. Ita concessit Iulius II. & alij Summi Põtifices. Immo prædictus Iulius II. concessit ipsis Religiosorum famulis omnia, & singula priuilegia, & exemptiones, concessas ipsismet Regularib. Ordinis Minorum: Vt refert *Iul. 2.*

Ioann: Cruz fert Ioannes Cruz in suo Epit. priuileg. Regul.lib.2.cap.5. dub.4.& seq. & clarius, & copiosius in cap.6.dub.1.

2 Quæ priuilegia omnia (vt supra) sunt authentica, & in vsu aliorum Religiosorũ: Vt ipse à Patribus Benedictinis, & ab alijs sciscitatus sum.

1 Dub.16.Per constitutionem Greg. XV. nuper emanatam; De Exemptorum priuilegijs; quæ incipit: Inscrutabili Dei prouidentia, &c. Sub Datum Romæ anno 1623. Subijciuntur omnes Regulares Episcopis locorum, quoad Sacramentorum administrationẽ tantùm; non obstantibus eorum priuilegijs. Ergo omnia priuilegia, supra allata ruunt, nullaq; videntur.

Respondeo, Quòd idem Greg. XV. supplicationibus ipsorum Regularium inclinatus, reuocauit præfatam constitutionẽ; & declarauit priuilegia, & exemptiones Regularium remanere in robore suo, etiam quoad administrationes Sacramentorum; per nouum Decretum, His verbis.

12 Sacra Congregatio Cardinaliũ Conc. Trid. interpretum censuit; Constitutionẽ

Greg. 5 S.D.N. Gregor.XV. de exemptorum priuilegijs, nequaquam subijcere Regulares exemptos (quibus cura animarum secularium non incumbit) Episcoporum iuris-

dictio-

dictioni, in his, quę Sacramẽtorum administrationem concernunt; Nisi cum in Sacramentis personis secularibus administrandis, ijdẽ Regulares delinquunt. Quod Decretum fuit confirmatum ab Vrbano VIII. suo successore, ad præsens feliciter viuente. Vrb. 8. 2

Immò eadem Sacra Congregatio, in secundo dubio illius decreti, interrogata: An Episcopi possint Regularibus præscribere, vt certis tantùm locis, ac temporibus, aut certarum personarum confessiones audiant; vel aliàs illorum priuilegia restringere, ac moderari in Sacramentis administrandis? 3

Respondit Sacra Congregatio: Constitutionem nihil noui Iuris in hac parte induxisse, nec vllam nouam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse: Ideòq; in vim ipsius Constitutionis, non posse Episcopos Regularibus præscribere, vt certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarũ personarum confessiones audiant, vel aliter illorũ priuilegia in Sacramentis administrandis, restringere, aut moderari. 4

Ex dictis, hæc conclusio desumitur. Regulares, vigore prædictorum priuilegiorum, possunt familiaribus, & famulis infirmantibus intra septa Monasteriorum, durante eorũ seruitio, & famulatu, omnia Concl. 5 6

Sacramenta ministrare; necnon sepulturã in eorum Ecclesijs dare; nulla Ordinariorum, seu Parochorum requisitã licentia; Immo illis etiam contradicentibus.

1 Dub. 17. In præfata Constitutione Gregorij XV. adest illa particula: Nisi, cum in Sacramentis personis secularibus administrandis, ijdem Regulares delinquunt: Modo dubitatur. An Episcopi possint cõdere leges contra Regulares antequam circa ea huiusmodi Sacramenta administranda delinquant?

Greg. 15

Respondeo, Pontificem, vigore illius Constitutionis, seu Decreti; nihil noui Iuris in hac parte indixisse: nec vllam nouã auctoritatem in Regulares, Episcopis attribuisse, vt patet in prædicta declaratione Cardin. in Respons. ad secundum. Et propterea antequam Regulares delinquãt circa dictam administrationem Sacramẽtorum personis secularibus; nullum Ius, nullamq; potestatem habent Episcopi in eos; At postquam deliquerint, vt præfertur, acquirunt Ius in eos, ratione delicti; Cognita tamen prius causa iuridicè, & tũc poterunt illos punire, auctoritate eius cõcessa à Summo Pontifice, in hac parte.

2 Dixi, (Post patratum delictum, & non antea) nam Episcopus Ius acquirit in Religiosum, ratione patrati delicti: Quippe quia

quia,(vt inquit Bonac.)delinquens in alieno territorio,ratione delicti commissi in foro externo,& contentioso efficitur subditus Superiori illius loci, vbi delinquit: Bonac.de Censur.disp.5.q.6.pun 5.§.2 nu. 12. vers. Obijcies &c. Ita & in casu nostro; Episcopus Ius acquirit in Religiosũ post delictum commissum circa Sacramenta personis secularibus administrata, & non antea. *Bonac.*

3 Dixi(Et non antea)quia si hoc prius eis licitum esset, nulla esset differentia inter Clericos seculares, & Regulares: Nam circa seculares Clericos, Episcopus potest condere leges, & censuras pro futuris culpis antequam delinquant,quę obligant in conscientia suos subditos antequam delictum deducatur in iudicium;vtputa si lex dicat; sub pœna excommunicationis, vel suspensionis ipso facto: At non ita dicendũ de Regularibus,qui cum non sunt Episcopis subiecti,sed immediatè Summo Pontifici,pro tempore existenti, leges contra illos condere nequeunt; Leges enim respiciunt proprios subditos, quos ligandi, & restringendi vim habent; l.1.ff.de leg.& in l. Extra territorium, ff. de Iurisdictione omnium Iudic.Et notant cõmuniter Doctores in l.Omnes populi ff.de iust. & iur. Et si contra hoc aliquid attẽtauerint,nul-
lius

lius roboris esset; nullumq; produceret effectum.
4 Dixi (Cognito delicto iuridicè) Quia cum Regulares sint exempti ab Ordinariorũ Iurisdictione, vt dixi, necesse est, vt post patratum delictum, appareat de iustitia, recti iudicij, iustæq; sententię, per cognitionem causæ iuridicè factam; Aliàs esset
Clem. 4. contra prædictum Decretum, seu Consti-
Nico. 4. tutionem Greg. XV. & Vrbani VIII. Et
& 5. contra exemptiones ipsorum Regularium
Bened. per diuersos Sũmos Pontifices concessas:
11. .s. per Clementem iv. concessione 342. nu.
Bonif. 8 8. in Compend. priuil. Capuccini per Ni-
Mart. 5 col. iv. & v. Per Bonifac. viij. Per Benedi-
Sixt. 4. ctum xj. Martinum v. Sixt. iv. Greg. xiij. &
Gre. 13. xiv. nostrę Religioni. Et per alios Summos
Gre. 14. Pontif. vt in Compend. priuileg. supra allato, suntque omnia authentica.
5 Dixi (In Sacramentis personis secularibus) Quia cum ipsi Regulares delinquunt in Sacramentis alijs Regularibus exemptis administrandis; tunc cognitio delicti, & punitio, non ad Episcopos, sed ad eorum Regularium Superiores pertinet. Nisi sit delictũ sollicitationis in Confessione; Tũc .n. ad Inquisitores, & ad Episcopos pertinet; vt in Bulla Greg. XV. contra sollicitã-
Gre. 15. tes in Confessionibus; incipiens: Vniuersi Dominici gregis curam &c. Sub annulo

Pisca-

Piscatoris, die 30. Augusti 1622. Pontific. sui anno primo, apparet.

Dub. 18. Quomodo se gerere debeat Sacerdos in administrãdo Eucharistiam Infirmis peste affectis? 1

Respōdet Tabiena, & absolutè affirmat; Sacerdotē non teneri exponere se periculo mortis, propter talem administrationē; non. n. (inquit ipse) hoc Sacramentum ad salutem esse necessarium. Tab. verbo Episcopus n. 6. concl. 4. cui concordat Rodriq. in summa 1. p. cap. 67. nu. 2. & 18. *Tabien.* *Rodriq.*

Contraria est verior, & magis pia, & per consequens, amplectenda; qua tenet Suar. tom. 4. disp. 44. sect. 3. num. 17. & 18. vbi inquit: Quamuis non sit necessarium simpliciter hoc Sacramentum; tamen est necessarium moraliter: Quia auxilium, quod per hoc Sacramentum datur; moratiter necessarium censetur ad preseruandum in iustitia, per pœnitentiam recuperata, & vincendas tentationes illo tempore occurrentes: Vel etiam quia potest conferre gratiam primam, quam imperfecta pœnitentia prius non contulit. 2 *Suar.*

Et multo magis si non valuit confiteri, quia amisit loquelã, vel est surdus, vel nō adest Sacerdos, sed tantum Diaconus pro administratione in tali necessitate; vel etiã ne amittatur fructus tanti Sacramenti. 3

Ex

etiam licebit Infirmis per Viaticum? Nam secundum Regulam Iuris; Exceptio firmat Regulam in contrarium. His non obstantibus.

Respondeo, Quamuis lex de Viatico, mentionem non faciat, in tali tamen exceptione subintelligitur prohibitum etiam Viaticum; non solum in signato die Resurrectionis, verum etiam toto anni tempore: Et ratio est (vt inquit Suarez) quia prohibitio istius Clementinæ facta Religiosis, nè Religiosi ministrent Clericis, vel Laicis, in die Paschatis, fit ratione præcepti annualis satisfactionis; quantò magis de Communione præceptiua in articulo mortis? Ideo ipso Iure intelligitur prohibita, etiam per modum Viatici per totum anni tempus. Suar. tom.3. disp.72. sect.2. dub.vlt. Rodriq. tom.1. quæst.56. art.4. post medium. Sot. in 4. dist.12. q.1. art.11. §. Secũdum dicimus, &c. Immo Suarez inquit esse communem Doctorum sententiam: quia Paulus III. anno 1549. in Priuilegio concesso Societati Iesu, de ministrãdo Eucharistiam: sicut excipit diem Paschatis; sic etiam excipit Viaticũ in articulo mortis: vt habetur in Compẽd. eorum Priuilegiorum, §.2. Et in Compend. Priuileg. Cistercienſiũ, §. vnico, vt refert Rodriq. loc. cit. art.4. in fine.

Suar. *Rodriq.* *Sot.*

Et

Et sic sumus in claris; nam est iam expressa in iure hæc prohibitio, nè Religiosi vllo vnquam tempore viaticũ ministrent; absq; expressa, seu tacita, Parochi licentia. 7

Dub. 10. An in articulo mortis, absente Parocho, licitum sit Religioso (quando periculum est in mora) viaticum infirmis ministrare? Idem de extrema Vnctione dubitandum, quæ eodem iure, ac Viaticũ prohibetur. 8

Respondeo, in hoc, duas esse opiniones, quarum prima negat posse id fieri etiam in extrema necessitate: Et ratio est, quia ista duo Sacramenta non sunt de necessitate salutis, & per consequens, etiam in articulo mortis non datur talis excusabilis necessitas. Nauar. c. 21. nu. 52. Tolet. lib. 1. c. 36. n. 2. Card. in Clem. q. 1. Sylu. verbo excom. 7. casu 14. & alij. *Nauar. Tolet. Card. Sylu.*

Contraria vero est verior, & animabus fauorabilior: Asserens licitè, & liberè posse in tali articulo mortis, absente Parocho, prædicta duo Sacramenta administrari; Tùm sub ratihabitione ipsiusmet Parochi, vel Episcopi; Tùm etiam Summi Pont. si fortè de iniqua Parochi voluntate constaret. Nec Pontifices tam inhumani existimandi sunt; vt velint priuare tali auxilio animas fidelium in mortis articulo existẽtes, etiam per manus Regularium. 8

3 Immò Paulus 3. in priuilegio pro administratione Eucharistiæ Societati Iesu cõcesso: excipiendo diem Resurrectionis, & articulũ mortis; Addit: Nisi necessitas vrgeret. Ergo liquidè apparet Pontificem in tali necessitate consentire. Rodriq. 1. tom. quæst. Regul. q. 56 ar. 5. Eman. Sà Eucharistia nu. 4. & verbo extrema vnctio num. 8. Suar. tom. 4. disp. 44. sect. 2. nu. 4. in fine de Extrema Vnctione, cum Soto, Valentia, Caiet. verbo excommunicatio cap. 64. & alijs ab istis citatis.

Rodriq. *Em. Sà.* *Suar.* *Sot.* *Valen.* *Caiet.*

4 Ad fundamentum cõtrariæ opinionis. Respondetur: Quòd quamuis ista duo Sacramenta nõ sint simpliciter de necessitate salutis; sunt tamen taliter necessaria secundùm quid; quòd æquiparãtur simpliciter necessariò: Vnde Nauar. loquẽdo de necessitate Extremæ Vnctionis, dicit: Per hoc Sacramẽtum Extremæ Vnctionis remittuntur peccata; non tantùm venialia; sed etiam mortalia (si fuerit saltem attritus) vnde fieri potest, vt aliquis moriens absque hoc Sacramento damnaretur, & vnctus eo, saluaretur: Fieri enim potest, vt aliquis sua peccata confiteri non valeat, aut quamuis possit, non esset ei necessarium confiteri, quia est iam confessus, sine tamẽ attritione ad remissionem sufficienti: & postea tanta attritio ei superueniat, quę licet

Nauar.

cet de se, nō sufficiat ad remissionem peccatorū; Sacramenti tamē calore adiūcto, sufficeret, iuxta D.Th.3.p.q.79 ar.1. communiter receptum; Hæc Nauar.cap.22 n. 13.cui etiam cōcordat, Suarez, loco supra citato eodem nu.4.in fine.Sot.in 4.dist.23. q.2.ar.1. col.penult. Zabar. in dicta Clem. 1.q.39.Graff.1.p.lib.4.cap.20.num.6. Tab. excom.5.casu 11.nu.6. Qui dicit hanc esse probabiliorem, & veriorem opinionem; animabusq; magis fauorabilem, qui citat pro se Angelum, & Rosellam verbo, Excommunicatio, contra D.Antoninum. *D. Tho. Nauar. Suar. Sot. Zabar. Graff. Tab.*

1 Dub. 11. An Religiosi incurrant in dictam Clementinam; si ista Sacramēta alijs Regularibus ministrauerint?

Respondet D.Ant.affirmatiuè; quam suam opinionem securiorem esse asserit, & per consequens, Religiosi debent abstinere à tali administratione.

2 Contraria verò est verior, & sequenda, etiam si hoc fecerint extra necessitatē, vel in die Paschatis ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto. Nā liquidè patet ex verbis dictæ Clementinæ, scilicet; Religiosi, qui laicis, aut clericis Sacramētum Vnctionis Extremæ, aut Eucharistię ministrare præsumūt, &c. Tres.n.personarum species distinguit; nempe, Religiosos, Laicos, & Clericos; Primi.n.prohibentur; quoad secun-

dos,& tertios; Ergo quoad primos, non comprehenduntur.

3 Præterea lex dicit; nisi de licentia Parochi: certè ad Parochum non pertinet cōcedere licentiam pro Sacramentis Regularibus administrandis; cùm sint exempti, sed tantum suis subditis, scilicet Clericis, & Laicis suæ Parochiæ: ergò &c. Ita Tolet.lib.1.cap.36. nu.2. Et hoc est verum; etiam si sint diuersæ Religionis, vt dicit Tab.excom.5.casu 11.n.3.affirmans cum Panor. in Rubr. de vita, & honest. Cleric. Quòd in odiosis, nomine Clericorum nō veniunt Religiosi, vt in casu nostro, & in hoc citat pro se summ. Angel. Ita etiam Suar.to.4.disp.44.sect.2.num.4.circa med. Caiet.verbo excom.casu 64. Graff.1.p.lib. 4.c.20.n.7.& alij: contra Syluestrum.

Tolet. Tab. Panor. Angel. Caiet. Graff. Suar.

4 Nota etiā, quòd sicut nomine Clericorum non comprehenduntur Religiosi, vt probauimus; sic nec comprehenduntur moniales existentes intra clausuram. Quapropter Regularis habens licentiam à prælato, seu Vicario monialium ingrediendi claustra monasterij ad audiendam Confessionem alicus monialis infirmæ; si ipse Confessarius prudenter iudicauerit debere illi, etiam Viaticum ministrare, seu Extremam Vnctionem; poterit absque vllo scrupulo, hoc facere; tum quia sūt à iuris-

di-

dictione parochiali exemptę; Tum etiam, quia cùm non veniant nomine Laicorũ, seu Clericorum; non comprehéduntur in dicta Clementina; tum denique sub ratihabitione prælati, qui sicut iam concessit ingressum pro vno sacramento, intelligitur etiam pro cæteris ad salutem opportunis, absque noua licentia, cum iam Cõfessarius intra claustra reperiatur; Sed non potest exire, & postea cum Sacramentis iterum introire absque noua licentia; ideo ab alio Sacerdote per fenestellam illa sibi porrigenda curabit; vt ex præfatis Doctoribus colligitur.

Dub. 12. An Regulares Viaticum, & Extremam Vnctionem suis familiaribus, seu illis seruientibus intra septa Monasterij ministrare valeant? 1

Respondetur affirmatiuè, dummodo actu seruiant, & degant intra septa Monasterij: nam prohibitio illius Clementinæ fuit, nè perturbaretur iurisdictio Parochorum; quod non accidit cum seruitoribus, & familiaribus existentibus intra claustra Religiosorum ad eorum seruitia, & famulatum; in quibus non licet parochis introire pro Sacramẽtis præfatis personis administrandis; secus inferretur Regularibus præiudicium, cum sint exempti à subiectione Ordinariorum: tum etiam, quia

hæc administratio Sacramentorũ prædictis seruis, & familiaribus facienda est specialiter Regularibus concessa per diuersos
Clem. 4. Summos Pontif. Ita concessit Clemens 4.
Sixt. 4. Minoribus cõcessione 315. Sixtus 4. Benedictinis concessione 96. (qui fuit post Clementem V. à quo emanata fuit prædicta Clementina: Religiosi, &c.)
2 Et denique post omnes Leo X. prædi-
Leo x. ctum priuilegiũ confirmauit concessione 74. vt videre est apud Compend. Priuileg. à Sorbo, verbo familiares, seu famuli fratrum: & Rodriq. in quæst. Regul. tom. 1. q.
Rodriq. 56. ar. 14. qui adducit quoque priuilegium
Mart. 5 Martini V. concessum Benedictinis obseruantię Hyspaniarum, per quod possunt, non tantum famulis intra claustra existentibus: Verum etiam extra, omnia Sacramenta infirmorum administrare, scilicet Viaticum, & Extremam Vnctionem; omniaq; sunt priuilegia authentica.
3 Verum (inquit ipse) hoc priuilegium, quoad famulos extra claustra existentes tãtum, est abrogatum per Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 11. nõ autem quoad illos intra claustra degentes, & actu seruientes (vt supra diximus) circa quos priuilegium remanet in robore suo, vt in di-
Concil. cto Concil. Trid. habetur; cuius verba sũt
Trid. hęc: Exceptis tamẽ ijs, qui prædictis locis,
aut

aut militijs actu seruiunt, & intra eorum septa, ac domos resident, subq; eorũ obedientia viuunt. Ioannes de Cruz in Epit. priuileg. Regul. lib. 2. c. 5. dub. 4. Bonac. de Sacram. disp. 4. quæst. 7. pun. 2. nu. 10. vide supra dub. 9. nu. 14. *Cruz* *Bonac.*

Dub. 13. In prædicto priuilegio: dubiũ ingerit nobis Capuccini annotantio; in dicto verbo familiares, & famuli fratrum. Vbi habetur: Hoc sanè debet intelligi, secundum constitutionem Leonis X. videlicet, pro tempore, quando in actuali eorũ seruitio perseuerauerint; & sint professi. Ista particula (& sint professi) satis nos vrget ad dubitandum. 1 *Leo X.*

Respondendũ tamẽ, quòd (gratia tanti viri) hæc particula, gratis dicta fuit: Nam Professi nõ indigent famulorum priuilegijs pro receptione omnium Sacramẽtorum; quippe qui à semetipsis sufficientissima priuilegia, & exemptiones habent. 2

Nec in Bulla ipsius Leonis X. habetur (quòd sint Professi) sed simpliciter dicit: Insistentibus obsequio eorũdem fratrum Sacramenta huiusmodi ministrare valeat, durante illorum obsequio: vt ipse perlegi in prædicta Bulla Leonis; quæ est 45. nu. 7. ex Bullis relatis à Rodriq. in suis collectionibus Bullarum Apostolicarum pro Regularibus, fol. 313. quæ incipit: Dum in- *Leo X.*

tra mentis arcana &c. quæ etiam in Bullario magno est in nu.17. Bullarum Leonis X. ergo &c.

Nec obstant verba Concilij Tridentini sess. 24 cap. 11. citati: Immo fauent; Nam postquam ibi dicitur: Exceptis ijs, qui actu seruiunt; & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia viuũt: statim subiũgit nouum genus personarũ, cum dictione disiunctiua (siue) dicẽs: Siue ijs, qui legitimè, & secundum Regulam earundem militiarum, professionem fecerint. Ergo apertè patet, quod in prima exceptione (ijs) concilium loquitur de merè laicis secularibus, non profitentibus; & intra septa Monasteriorum Regularium seruiẽtibus. At in secunda exceptione (ijs) loquitur de profitentibus in militijs; licet viuãt habitu seculari extra septa Monasteriorũ; vt sunt Equites Sancti Ioannis Hyerosolimitani, qui professionem emittunt; sunt.n. verè Religiosi: Cum .n. sint duo genera personarum, vnum distinctum ab altero, non debet confundi priuilegium per ly (& sint professi) sic.n. explicat Prosper Farinacius in Decis. Rot. Romanæ, & in declarationibus Concil. Tridentini, in prædicta sess. 24. cap. 11. His verbis: Quòd Equites Sancti Ioannis Hyerosolimitani, qui non inseruiunt actu militiæ, nec inseruiunt in

Concil. Trid.

Farin.

eius domo, nec sub vllius obedientia, si nõ probauerint in ea legitimam professionẽ emisisse; non debent eorum priuilegio gaudere. Hæc ille.

Nostra ergo conclusio pro famulis, & seruis Regularium remanet in robore suo. Vide etiam Rodriq. tom.1.q. Regul. q.66. ar.1. per totum. 4 *Rodriq.*

Dub.14. Vtrum prædicti serui, ac familiares Religiosorum possint absolui ab ipsis Regularibus, ab Episcopo loci, non approbatis? 1

Responsio est negatiua; hoc.n. expressè cauetur in iure, non obstãtibus priuilegijs. Ita Concil. Trid. sess. 23. cap. 15. Ioannes Cruz loco cit. Rodriq. tom.1.q.67.art.1. & est communis. Excepto articulo mortis, vt supra de Confessione dictum fuit. *Concil. Trid.* *Cruz.* *Rodriq.*

Dub.15. An vltra prædicta Sacramenta, possit etiam dari prædictis famulis sepultura intra Ecclesiam eorundem Regularium, nulla Parochorum requisita licentia, si ex hac vita decesserint? 1

Responsio est affirmatiua; etiam parochis contradicentibs, & recusantibus. Ita concessit Iulius II. & alij Summi Põtifices. Immo prædictus Iulius II. concessit ipsis Religiosorum famulis omnia, & singula priuilegia, & exemptiones, concessas ipsismet Regularib. Ordinis Minorum: Vt refert *Iul.2.*

Ioann: Cruz fert Ioannes Cruz in ſuo Epit. priuileg. Regul. lib. 2. cap. 5. dub. 4. & ſeq. & clarius, & copioſius in cap. 6. dub. 1.

2 Quæ priuilegia omnia (vt ſupra) ſunt authentica, & in vſu aliorum Religioſorũ: Vt ipſe à Patribus Benedictinis, & ab alijs ſciſcitatus ſum.

1 Dub. 16. Per conſtitutionem Greg. XV. nuper emanatam; De Exemptorum priuilegijs; quæ incipit: Inſcrutabili Dei prouidentia, &c. Sub Datum Romæ anno 1623. Subijciuntur omnes Regulares Epiſcopis locorum, quoad Sacramentorum adminiſtrationẽ tantùm; non obſtantibus eorum priuilegijs. Ergo omnia priuilegia, ſupra allata ruunt, nullaq; videntur.

Reſpondeo, Quòd idem Greg. XV. ſupplicationibus ipſorum Regularium inclinatus, reuocauit præfatam conſtitutionẽ; & declarauit priuilegia, & exemptiones Regularium remanere in robore ſuo, etiam quoad adminiſtrationes Sacramentorum; per nouum Decretum, His verbis.

12 Sacra Congregatio Cardinaliũ Conc. *Greg. 5* Trid. interpretum cenſuit; Conſtitutionẽ S.D.N. Gregor. XV. de exemptorum priuilegijs, nequaquam ſubijcere Regulares exemptos (quibus cura animarum ſecularium non incumbit) Epiſcoporum iuriſdictio-

dictioni, in his, quę Sacramẽtorum administrationem concernunt; Nisi cum in Sacramentis personis secularibus administrandis, ijdẽ Regulares delinquunt. Quod Decretum fuit confirmatum ab Vrbano VIII. suo successore, ad præsens feliciter viuente. *Vrb. 8.*

3 Immò eadem Sacra Congregatio, in secundo dubio illius decreti, interrogata: An Episcopi possint Regularibus præscribere, vt certis tantùm locis, ac temporibus, aut certarum personarum confessiones audiant; vel aliàs illorum priuilegia restringere, ac moderari in Sacramentis administrandis?

4 Respondit Sacra Congregatio: Constitutionem nihil noui Iuris in hac parte induxisse; nec vllam nouam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse: Ideoq; in vim ipsius Constitutionis, non posse Episcopos Regularibus præscribere, vt certis tantùm in locis, ac temporibus, aut certarũ personarum confessiones audiant, vel aliter illorũ priuilegia in Sacramentis administrandis, restringere, aut moderari.

Ex dictis, hæc conclusio desumitur. Regulares, vigore prædictorum priuilegiorum, possunt familiaribus, & famulis infirmantibus intra septa Monasteriorum, durante eorũ seruitio, & famulatu, omnia *Concl.* 5 6

Sacra-

Sacramenta ministrare; necnon sepulturã in eorum Ecclesijs dare; nulla Ordinariorum, seu Parochorum requisita licentia; Immo illis etiam contradicentibus.

1 Dub. 17. In præfata Constitutione, Gregorij XV. adest illa particula: Nisi, cum in Sacramentis personis secularibus administrandis, ijdem Regulares delinquunt: Modo dubitatur. An Episcopi possint cõdere leges contra Regulares antequam circa ea huiusmodi Sacramenta administranda delinquant?

Greg. 15

Respondeo, Pontificem, vigore illius Constitutionis, seu Decreti; nihil noui Iuris in hac parte indixisse: nec vllam nouã auctoritatem in Regulares, Episcopis attribuisse, vt patet in prædicta declaratione Cardin. in Respons. ad secundum. Et propterea antequam Regulares delinquãt circa dictam administrationem Sacramẽtorum personis secularibus; nullum Ius, nullamq; potestatem habent Episcopi in eos. At postquam deliquerint, vt præfertur, acquirunt Ius in eos, ratione delicti; Cognita tamen prius causa iuridicè, & tũc poterunt illos punire, auctoritate eius cõcessa à Summo Pontifice, in hac parte.

2 Dixi, (Post patratum delictum, & non antea) nam Episcopus Ius acquirit in Religiosum, ratione patrati delicti; Quippe quia

quia,(vt inquit Bonac.)delinquens in alieno territorio,ratione delicti commissi in foro externo,& contentioso efficitur subditus Superiori illius loci, vbi delinquit: Bonac.de Censur.disp.5.q.6.pun 5.§.2.nu. 12. vers. Obijcies &c. Ita & in casu nostro; Episcopus Ius acquirit in Religiosū post delictum commissum circa Sacramenta personis secularibus administrata, & non antea. **Bonac.**

3 Dixi(Et non antea)quia si hoc prius eis licitum esset, nulla esset differentia inter Clericos seculares, & Regulares: Nam circa seculares Clericos, Episcopus potest condere leges, & censuras pro futuris culpis antequam delinquant,quę obligant in conscientia suos subditos antequam delictum deducatur in iudicium;vtputa si lex dicat; sub pœna excommunicationis, vel suspensionis ipso facto: At non ita dicendū de Regularibus,qui cum non sunt Episcopis subiecti,sed immediatè Summo Pontifici,pro tempore existenti, leges contra illos condere nequeunt; Leges enim respiciunt proprios subditos, quos ligandi, & restringendi vim habent; l.1.ff.de leg.& in l. Extra territorium, ff. de Iurisdictione omnium Iudic.Et notant cōmuniter Doctores in l.Omnes populi ff.de iust. & iur. Et si contra hoc aliquid attētauerint,nullius

lius roboris esset; nullumq; produceret effectum.

4 Dixi (Cognito delicto iuridicè) Quia cum Regulares sint exempti ab Ordinariorũ Iurisdictione, vt dixi, necesse est, vt post patratum delictum, appareat de iustitia, recti iudicij, iustæq; sententię, per cognitionem causæ iuridicè factam: Aliàs esset contra prædictum Decretum, seu Constitutionem Greg. XV. & Vrbani VIII. Et contra exemptiones ipsorum Regularium per diuersos Sũmos Pontifices concessas: s. per Clementem iv. concessione 342. nu. 8. in Compend. priuil. Capuccini per Nicol. iv. & v. Per Bonifac. viij. Per Benedictum xj. Martinum v. Sixt. iv. Greg. xiij. & xiv. nostrę Religioni. Et per alios Summos Pontif. vt in Compend. priuileg. supra allato, suntque omnia authentica.

Clem. 4. Nico. 4. & 5. Bened. 11. Bonif 8 Mart. 5 Sixt. 4. Gre. 13. Gre. 14.

5 Dixi (In Sacramentis personis secularibus) Quia cum ipsi Regulares delinquunt in Sacramentis alijs Regularibus exemptis administrandis; tunc cognitio delicti, & punitio, non ad Episcopos, sed ad eorum Regularium Superiores pertinet. Nisi sit delictũ sollicitationis in Confessione; Tũc n. ad Inquisitores; & ad Episcopos pertinet; vt in Bulla Greg. XV. contra sollicitãtes in Confessionibus; incipiens: Vniuersi Dominici gregis curam &c. Sub annulo Pisca-

Gre. 15.

Piscatoris, die 30. Augusti 1622. Pontific. sui anno primo, apparet.

Dub. 18. Quomodo se gerere debeat Sacerdos in administrãdo Eucharistiam Infirmis peste affectis? 1

Respõdet Tabiena, & absolutè affirmat; Sacerdotē non teneri exponere se periculo mortis propter talem administrationē; non. n. (inquit ipse) hoc Sacramentum ad salutem esse necessarium. Tab. verbo Episcopus n. 6. concl. 4. cui concordat Rodriq. in summa 1. p. cap. 67. nu. 2. & 18. *Tabien.* *Rodriq.*

Contraria est verior, & magis pia, & per consequens, amplectenda; quã tenet Suar. tom. 4. disp. 44. sect. 3. num. 17. & 18. vbi inquit: Quamuis non sit necessarium simpliciter hoc Sacramentum; tamen est necessarium moraliter: Quia auxilium, quod per hoc Sacramentum datur; moraliter necessarium censetur ad preseruandum in iustitia, per pœnitentiam recuperata, & vincendas tentationes illo tempore occurrentes: Vel etiam quia potest conferre gratiam primam, quam imperfecta pœnitentia prius non contulit. 2 *Suar.*

Et multo magis si non valuit confiteri, quia amisit loquelã, vel est surdus, vel nõ adest Sacerdos, sed tantum Diaconus pro administratione in tali necessitate; vel etiã ne amittatur fructus tanti Sacramenti. 3

Ex

4 Ex quibus omnibus quædam necessitas insurgit, quæ licet non sit extrema; tamen est adeo gratis: vt obligetur Parochus ad administrãdam Eucharistiam cum aliquo periculo cõmuni, & ordinario talis ægritudinis pestis: Et in hoc casu, licet non sit necessitas extrema; tamẽ Parochi obligantur non tantum ex charitate; verum etiam ex iustitia: Nam in extrema necessitate etiam illi obligantur, qui Pastores nõ sunt. Hæc Suar. loc. cit. ex D. Th. 2. 2. q. 184. ar. 7. & in q. 185. art. 5. loquens de obligatione Pastorum Animarum. Sot. in 4. dist. 12. q. 1. art. 11. dub. vlt. Victorel. in Addit. ad Posseu. c. 8. n. 34. & alij ab istis citati.

D. Tho. Suar. Sot. Victor.

5 Idem Suarez loc. cit. num. 19. conciliat opinionem Tabienæ, dicens: Quod tunc est vera; quando Parochus est solus pro Sacramentis administrandis peste affectis; & non est alius, qui supplere possit; tunc si periclitaretur eius vita pro administratione Viatici, & confessionis toti populo; excusabitur ab administratione Viatici, tanquã minus necessarium, quàm Confessio; quæ est de necessitate salutis simpliciter, supposito pecc. mortali. Hæc Suarez.

1 Dub. 19. An Sacerdos teneatur propria manu peste laborãtibus Eucharistiam ministrare; vel possit aliquo decenti instrumento vti, ad euitandum mortis periculũ?

Suar.

Re-

Respondeo in hoc, duas esse opiniones; Quarũ prima negat hoc fieri posse aliquo instrumento, sed tantùm propria manu; quia sic postulat reuerentia tanto Sacramento debita: Et rationabilius est, mortis periculum subire communicando, seruata reuerentia Sanctissimo Sacramento debita, quam Eucharistiã infectis peste denegare, vel eam administrare, nõ seruata forma ab Ecclesia præscripta: Bonac. de Sacram. disp. 4. q. 5. pun. 2. nu. 10. fol. 186. *Bonac.*

Immo Posseu. c. 8. nu. 34. affirmat; tempore S. Caroli Borromei, vetitũ fuisse ministrare aliquo instrumento, sed tantùm manu propria; & Rodriq. in summa 1. par. cap. 67. nu. 2. asignat rationem: Quia tales Infirmi præ calore pestilenti, quo sunt affecti, sæpius nõ possunt Sacramentum sumere, sed illis remanet in ore, vel saltem aliquæ reliquiæ adhærentes palato, & gutturi; vnde conuenit, vt adsit minister, qui purificationem, seu lauatorium præbeat, ad hoc necessarium. Hæc Rodriq. citatus. *2 Posseu. Rodriq.*

Secũda opinio est: Posse, secluso periculo irreuerentiæ tanti Sacramenti, vti aliquo decenti instrumẽto ad euitandum mortis periculum; Nam quod sibi prodest, & alteri non nocet, facilè concedendũ est. Posseu. cap. 8. nu. 34. & 35. quem sequitur Victorellus in Addit. ipsius Posseu. loco ci-

tato, Qui dicit: sicut potest administrari patena, ita & aliquo instrumento affabre facto; etiam si istud non sit consecratum, vt est patena; Nam posset responderi pyxidem, in qua seruantur particulę, nec benedictam de necessitate debere esse, vt inquit Azor. p. 1. Instit. moral. lib. 10. cap. 27. q. 7. Eman. Sà verbo Eucharistia nu. 31. Ita nec instrumentum ad hunc effectum affabrefactum. Ita Posseu. loc. cit.

Azor
Em. Sà.

4 Quã opinionem Bonac. loco cit. probabilem esse putat; immo Victorell. in addit. ad Posseu. c. 8. nu. 34. inquit: Quòd Scotiæ Regina fide, pietate, alijsq; Christianis virtutibus insignis: cùm in Anglia iniustæ mortis supplicium subitura esset; Diuinum Viaticum, clam allatum, sũma cũ veneratione sibi ipsi ministrauit. Hæc Victor. citans Suar. to. 4. disp. 72. sect. 3.

Bonac.
Victor.
Suar.

5 Ad rationem Rodriquez dicẽtis: quod Sacramentum palato adhæret, & ideo indiget ministro pro purificatione porrigẽda. Respondeo, quòd ipsimet ministri, qui ad corporale ministeriũ infirmorum peste affectorum, sunt destinati, hoc officiũ porrigendi purificationem faciunt; & sic non erit periculum irreuerentiæ, ab ipso suppositum.

Non ergò erit incongruum, cum decẽti instrumento, & debita reuerentia, absq; scan-

candalo, hoc Sacramentum, tempore pestis administrare.

Accedit deniq; vsus assiduus, quem tenet Reuerendiss. Dom. D. Petrus de Marchis Archiepiscopus Smirnensis, in sua Diœcesi, in qua ferè assiduè pestis vrget; vt ipsemet Patribus meæ Religionis retulit; Estq; huiusmodi. 7

Post illorum Confessionem Sacramentalem: Sacerdos ponit reuerẽter Particulam consecratam super folium paginæ albæ, extensæ super scabellum ad id præparatum: Et dictis verbis; Domine non sum dignus; Infirmus accedit ad Sacramẽtum, & lingua Particulam reuerẽter sumit, accepitq; à Ministris purificationem: Interim Clericus candela accensa in summitate virgæ, paginam illam comburit. Hæc præfatus Dominus Archiepiscopus, quẽ vsum probabilem puto, tutaque conscientia teneri posse, tempore pestis tantùm.

8 Prædictus Dominus Archiepiscopus Extremam Vnctionem in illis partibus, peste quoq; affectis, sic Sacerdos administrare asseruit: Ligant in summitate virgæ paruę globulum bombaceum, quẽ Oleò Sancto intingunt, & vngũt partes corporis vngendas, cum debita forma; deinde alia parua virga, (in cuius summitate, est

alligatus paruus globulus stuppæ, seu bō-bacis) partes vnctas abstergit. Hæc ille. Quem modum vngendi, vtendo aliqua virgula oblonga à distantiori loco, approbat Suar. to.4.disp.44.sect.3.n.20. fol.549. Vide infra pract.9.dub.14.n.3.

Suar.

1 Dub.20. An Sacerdos peste affectus, possit extra Missam seipsum communicare?

Respondetur affirmatiuè; Et ratio est, quia proprijs manibus sumere potest; & sic periculum irreuerentiæ euitabitur Rodriq.in summa par.1. cap.67. nu.2. in fine. Caiet.verbo Communicare, tit.De Ministro Communionis. Armill.cod.verb.nu. 8.& est communis.

Rodriq. *Caiet.* *Arm.*

2 Si verò non poterit accedere ad Altare, & non aderit alius Sacerdos; suo iussu illud à Diacono sibi deferri faciet: sicut etiā ipsemet Diaconus, deficiente Sacerdote, poterit illud in necessitate alijs ministrare; nam in tali casu, suo vtitur officio. Victorell. in Addit.ad Posseu.c.8.n.34.vers.Diaconus &c.& est communis.

Victor.

1 Dub.21. An morsus à cane rabido, possit Eucharistiam sumere?

Responsio est negatiua, secundum Posseuinum; nam tali morbo laborantes, non possunt aliquid deglutire (vt aiunt Medici) nisi maxima cum difficultate; & præcipuè omne liquidū abhorrent, & per

con-

consequens non possunt purificationem aquæ, seu vini sumere. Immo aliquando vidi rabidum hominem nolle, neq; syrupum recipere; Vnde sequitur adesse manifestum irreuerentiæ periculum, quia poterit Sacramentũ palato inherere. Posseu. c.8.nu.35.de Rabido. *Posseu.*

2 Secus verò si tales posſent facilè deglutire, & sumere aquam, vel vinum pro purificatione: & tunc diligenter hoc faciendũ est, ne illius saliuam digitis tangat Sacerdos; ideo prius linteo os infirmi est abstergendum. Tali etiam diligentia sunt communicandi Leprosi, vel habentes cancrũ, vel vulcus maximè fætidum; quibus accedendum est solùm in actu Communicationis. Posseu.c.8.n.37. *Posseu.*

3 Qui verò charitate Dei, & proximi feruent, nihil timere debent: Nec sunt deferendi, non tantùm pro Sacramento administrandis, verùm etiam pro cibo, & potu eis porrigendo: Et præcipuè hoc agere debent, qui voto adstricti sunt ad inseruiendum infirmis, quos etiam pestis incesserit; vt sunt Religionis nostræ Professi, qui hoc quarto ligantur voto.

4 Vnde Tabiena verbo Episcopus, nu. 6. conclus.1.inquit: Quòd non solùm Prælatus (cui ex officio competit) sed etiam quilibet alius Sacerdos, qui videt aliquẽ sub- *Tabien.*

iacere periculo Animę; cũ potest illi subuenire, etiam exponendo se periculo mortis corporalis, tenetur subuenire: cuius verba sunt hæc: Non tantùm si viderem aliquem deceptum ab Infideli; Vel si viderem puerum moriturum absque Baptismo in casu pestilentiæ: Verum etiam, si viderem fratrem meum peste laborantem, qui desperat, nisi ad eum vadam: In his, & similibus teneor exponere propriũ corpus pro salute animæ eius. Hæc Tabiena loco citato.

Si hęc doctrina est pro omnibus Sacerdotibus in communi, (vt patet) quanto magis spectabit ad eos, qui ex officio, vel voto astringuntur?

1 Dub. 22. An Infirmo non volenti Sacramentum Eucharistiæ sumere, possit illud afferri saltem ad adorandum?

Sacr. Congr. Respõdetur negatiuè, cum sit hoc prohibitum à Sacra Congreg. Concil. Trid. sess. 13. can. 7. Farinac. in declarat. Rot. Romanæ, & Decis. Concil. Trid. sess. 13. cit. §. Adorandum &c. Fuit etiam hoc prohibitum à Pio V. vt ait ipsemet Farinac. Em. Sà Eucharistiam nu. 6.

Pius V. Em. Sà.

1 Dub. 23. An in die Parasceuæ, idest Veneris Sancti, possit Sanctissima Eucharistia infirmis administrari?

Responsio est affirmatiua, ex Decreto

Sa-

Sacræ Rituum Congregationis, sub die 19. Februarij 1622. Decretorum à Patre Gauanto collectorum, nu. 20.

Vbi etiam habetur, quòd si in tali die incidet festum Sanctiss. Annuntiatæ, fideles non teneantur Sacrum audire: cum in tali die propriè non dicatur Missa.

Dub. 24. An in casu necessitatis communicandi infirmum, si non adsunt Particulæ consecratæ posit Sacerdos, non ieiunus, celebrare? *Nauar.* *Suar.* *Azor.*

Responsio est negatiua, quia tunc infirmus, etiã si sit in articulo mortis, excusabitur à receptione Eucharistiæ. Nau. c. 21. nu. 53. Suar. disp. 68. sect. 1. vers. Secundum Dubium &c. Azor. p. 1. l. 10. c. 30. quæsit. 2. Posseu. cap. 8. nu. 25. Coninch. q. 80. art. 8. nu. 56. Sylu. Eucharistia 3. num. 6. Reginal. lib. 29. nu. 121. Bonac. de Sacram. disp 4. q. 6. pun. 2. nu. 24. & est communis. *Posseu.* *Coninc.* *Syl.* *Regin.* *Bonac.*

De Sumptione Cibi corporalis.

SIcut hucusq; diximus de sumptione cibi spiritualis, scilicet Sanctissimæ Eucharistiæ; Ita nunc operè pretium duxi, de sumptione cibi corporalis aliqua pertractare.

Dub. 25. An infirmus peccet mortaliter 1

non ſumendo cibũ, vel medicinam à Medico ordinatam ad ſuam ſalutem.

Reſpondetur diſtinguendo: Vel adeſt magna ſpes vitæ, vel exigua: Si exigua, aut ferè nulla ſpes erit vitæ, & tunc, ſi Infirmus propter nimiam difficultatẽ non ſumit cibum, vel medicinã, non peccat mortaliter, Secus ſi adeſſet ſpes probabilis vitę, in quo caſu debet ſeipſum conari ad ſumendum cibum, & pharmaca, ſub pœnæ peccati: Si verò adhuc adeſſet nimia difficultas, cenſetur impoſſibilitas, & tunc etiã excuſabitur à mortali. Eman. Sà verbo Infirmus nu. 1. Lopez par. 1. c. 64. col. 3. §. Sed neque &c.

Em. Sà. Lopez.

1 Dub. 26. An teneatur infirmus migrare ad loca ſalubrior, vel emere exquiſita, ſeu pretioſa remedia pro ſalute corporis recuperanda?

Reſpondetur negatiuè; ſed ſufficit vti remedijs communibus, & ordinarijs in illa Ciuitate vbi deget, Lopez par. 1. cap. 31. in fine. Si verò erit diues, & abſq; detrimento familiæ vult prædicta pretioſa quærere, eiſq; vti poterit abſque peccaato.

Lopez.

1 Dub 27. An infirmus nolens ſumere remedia propter mortificationem corporis peccet mortaliter?

Reſpõdetur, Si non eſſet periculum vitæ, ſed tãtùm prorogationis infirmitatis,

non

non solùm non erit peccatum, sed meritũ, secundùm Caiet. Secus verò si esset periculum vitæ, quia nemo debet esse homicida sui ipsius Lopez p.1.c.41.in fine. *Caieta.* *Lopez.*

Limitatur etiam, quando infirmus suo labore solebat alere familiam suam; tunc tenetur sub peccato mortali procurare sanitatem. 2

Dub.28. An ęgrotus sumens cibum obnoxium, uel potum aquę contra ordinem Medici, peccet mortaliter. 3

Respondetur, Quòd si probabiliter putabat se in mortis periculũ incursurũ, uel in febrim malignã utiq; mortaliter peccauit; sed si non putabat hoc, sed tantùm aliqualiter morbũ prorogare, uel potius aliquid boni facere, sitim ardenté extinguẽdo, applicando contraria contrarijs, licet postea malum habuerit exitum, tamen quia bona fide egit, mortaliter non peccauit; nam si hoc sciuisset, utiq; non egisset; grauior .n. potest esse afflictio sitis, quàm febris. Graff.par.1.lib.2.de Homicidio casuali, c.66.nu.8.per totum; Syl.uerbo Medicus q.7.& alij. *Graff.* *Syl.*

Dub. 29. An Mulier teneatur pudenda Medico ostendere, ad sanitatem recuperandam? 1

Respondetur, Quòd si uelit, poterit; Si uerò ob pudicitiã, aut ex nimia uerecundia

dia ostẽdere recuset,etiam cum ad sanitã-
tem hoc videatur necessarium,non tene-
Em.Sà. tur.Em.Sà loc.cit.num.2.

2 Poterit verò alicui peritæ mulieri ostẽ-
dere,quæ Medico referat,vt medicamina,
ab ipsamet applicanda præcipiat.

1 Dub. 30. An is, cui à Medico vsus car-
nium concessus est, sit solutus à lege ieiu-
nij;ita vt possit bis in die comedere?

Responsio videtur affirmatiua:Et ratio
est,quia ieiunium est institutum ad carnis
mortificationem, quæ non potest consi-
Tolet. stere cum esu carnium;Ergo &c. Tolet.li.
Henriq 6.c.2.& 3.nu.2.Henriq.lib.7.cap.13. §.12.
Medin. Bart.à Medin.Instruct.Confess. lib.1.cap.
Caiet. 14.§.10.Caiet.2.2.quæst.147. art.7. ad vlt.
Azor. & artic.8. Azor.lib.7. cap.10. quæst.3. &
alij.

Contraria verò sententia, est verior, &
tutior, si loquamur cũ distinctione; Quã
nõ fecerunt præfati Doctores; Videlicet.

Vel cõceditur esus carnium ex infirmi-
2 tate corporis, seu ad vires recuperandas
ex præterito morbo, & tunc quidem li-
ber est à lege ieiunij propter esum carniũ,
cum prima DD.sententia.

Vel talis esus carnium cõceditur ad vi-
res corporis præseruandas, seu ad pericu-
lum futuri morbi euitandum,& prçcauẽ-
dum,seu quia pisces adhorret,aut naturæ

temperamento nocere putantur, & tunc causa nõ subest, cur gemina comestio cõcedatur; Ideo cum esu carnium ieiunare debet, vnicamq; comestionem seruare, vt sit tutus in cõscientia. Cordub. in summa quæst.143.fol.420.Nauar.cap.21.num.22. Reginal.lib.4.num.168. Valen.tom.3. d.9. q.2. par.5. vers. Qui dicunt &c. Eman. Sà verbo Ieiun.nu.11.Summa Vict.de Ieiun. cit.à Rodriq.par.1.cap.24. Ioannes à Medin.de ieiun.q.5. dub.1. Lessius lib.4. cap. 2.de ieiunio dub.6.nu 45.in fine; Andreas Victor.in Addit.ad Tolet.loc.sup.cit.Bonac.de legib.disp.vlt.de præceptis Ecclesiæ q.1.punct.1.num.3.Alijq; Neotherici communiter.

Cordu. Nauar. Regin. Valen. Em. Sà. Victor. Rodriq. Medin. Victor. Less. Bonac.

Ad rationẽ propositam, scilicet: Quòd ieiunium non potest consistere cum esu carnium, quia institutum est ad carnis mortificationem. 3

Respondeo, Quòd hoc verum est, cum illis, quibus cõcessũ est comedere carnẽ ex corporis infirmitate, vel ad vires deperditas recuperandas ex preterita ægritudine, vt diximus: non autẽ cum illis, quibus est cõcessum ad futuri morbi preseruationẽ; vel quia cibi quadragesimales corporis tẽperamento nocent; immo isti valdè vtilis est sobrietas, & vnica comestio; Ideo cum esu carnium ieiunare debent, ac tenẽtur;

vt ſecunda ſententia Doctorum affirmat.

4 Accedit quoque, Quòd in ieiunio duo præcepta adſunt: Alterum negatiuum, de non comedendo carnes: Alterum verò affirmatiuum, de vnica comeſtione ſeruanda: Cum verò Medicus ad carnes propter præſeruationem futuri morbi diſpenſat, non proptcrea diſpenſat, nec diſpenſare poteſt ad ſecundum prçceptum vnicę comeſtionis: ſobrietas enim valdè perutilis eſt ad valetudinem ſeruandam, & ad ægritudines præcauendas: Ergo cum vnica comeſtione carnium, in tali caſu, legem ieiunij ſeruare tenetur, ſaltem quo ad partes, & ſi non in totum; vt inquit Nauar. loc. cit. *Nauar.* Et probat ex tex. in cap. Cum delictum, de Dolo, & Contum.

5 Deniq; accedit Summi Pont. intentio, ſic ſentientis; Cum enim aliquando Dominæ D. Iuliæ de Aragonia Principiſſæ. Roccellæ, à Paulo V. tempore Quadrageſimæ propter præſeruationem, ad carnes diſpenſatum fuiſſet, Pontifex ei impoſuit, vt cum eſu carnium, ieiunij legem, vnica comeſtione, ſeruaret; & ſic ieiunij meritũ non amittere.

Immo ipſe multos noui, hanc legem ieiunij, vnica comeſtione cum eſu carnium ſeruare, quando eis à Medico conceſſum fuit ad præſeruationem futuri morbi. Diſpen-

ſpenſati ergo ad carnes, ieiunij tempore, oculos aperiant.

Dub.31. An ſeruientes infirmis, teneantur ieiunare? 1

Reſpondetur negatiuè, Nam redderentur debiles ad charitatem miſeris præſtãdam (vt ſuppono) & ad excubias, vigiliaſq; noctis tempore, faciendas, præcipuè ſi ſeruitium erit aſſiduũ: Et ratio eſt, quia charitas maior eſt ieiunio; nam illa eſt de præcepto naturali, & Diuino; Iſtud eſt de præcepto poſitiuo: Propterea, nec Confeſſarius, qui multum laborat in audiendis cõfeſſionibus, tenetur ieiunare. Nau.c.21. n. 17. Tolet.lib.6.cap.4.nu.4. Azor. lib.7. à c. 8. Ludou. Carbonus de Præcept. Eccleſiæ. Em.Sà verbo ieiunium nu.9. Sylũ. Tab. Et communis. *Nauar. Tolet. Azor. Carbo. Em. Sà. Sylu. Tab.*

Immo, ſi infirmus non poteſt relinqui ſolus abſque detrimento illius, aut periculo: cuſtos excuſatur ab auditione Miſſæ in die feſto. Azor.lib.7.cap.7. Suar. d.88. ſect. 16. Tolet.lib.6.cap.9.nu.2. Nau.cap.21.nu. 3. Et communis. 2

De Extrema Vnctione. Pract. IX.

HOrtetur infirmum Sacerdos, cũ tẽpus erit opportunum, vt quàm deuotè,

uotè Sacram sumat Vnctionem; timorē verò omnem ab eo expellet: Timidos .n. ac remissos, nōnullos Infirmi domesticos vidi, ea tātum causa, ne infirmus ipse perterreatur: Quos in hoc non benè agere cēseo, ac grauiter falli: Propterea Sacerdotes ipsos rogatos velim, vt præstò sint, cū ad ipsos cura pertineat animarum, quæ Christi sanguine redemptæ sunt; quibus omni sollicitudine curare debent, vt omnia ad salutem necessaria ministrantur; Hæc autem magna dexteritate, æquè ac religiosa libertate exequentur.

Post enim omnia corporalia medicamina, frustra parata, grauescente iam valetudine monendus erit infirmus, vt spiritualibus vtatur remedijs; Peculiare etenim hoc est Sacramentū Extremæ Vnctionis, vt corpus de infirmitate cōualescat (si expediens erit); præteres animam purgat à peccatis, obliuioni datis; nè dum venialibus, sed etiam mortalibus, faciens de attrito, contritum. Vnde D. Iacobus, nos monens, vt hoc Sacramento vtamur: *Infirmatur* (inquit) *quis in vobis, Inducat Presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eum, vngentes oleo, in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittuntur ei.*

D. Iaco. cap. 5.

Nulla igitur mora interponenda est ab

infir-

infirmo, vt hoc salubri Sacramento muniatur: Si.n. Domino visum fuerit, ac in suij gloriam redundabit; sanitati pristinæ restituetur. Ego autem, in hoc testis oculatus sum, quamplurimos conualuisse vidi, hac Sacra Vnctione recepta. Si autem Dominus sua æterna dispositione statuerit illum ex illa infirmitate mortẽ oppetere, armatus, paratusq; ad pugnam inuenietur, cum contra Diaboli tentationes sibi pugnãdum sit; Quòd quidem magni faciendum est: Immo & plus merentur, ac maiori efficacia muniuntur ij, qui hoc Sacramentum ore proprio sibi ministrari petierint; Maior etenim eorum deuotio sine maiori præmio relinquenda non est à Domino, *Qui dat omnibus affluenter*.

Vidi autem innumeros hac Sacra Vnctione perungi, aliquos verò alijs maiori deuotione fulcitos: Inter omnes verò, tãquam inter sydera Solem splendescere, vidi deuotum illum Seruum Dei Nostræ Religionis Institutorẽ, Camillum, qui (vt in eius vita iam prælo impressa narratur) cum per multos dies me tũc suum Confessarium vrgeret, immo protestaretur, se hoc Sacramentũ instanter expetere; ego verò tẽpus ipsũ nondũ venisse, responderem; nec adhuc signa grauescentis valetudinis adesse: Ille maiori deuotione, ac affe

ctu,

ctu,impellebat:Tandem vt eius desiderio potius indulgerem, quàm necessitati, Sacro Oleo inunctus fuit; Et cũ sensibus rectis polleret,ac si sanus esset clara, & articulata voce confessionem recitauit;(quã, Confiteor,vocamus)ac cuiuslibet vnctionis actui ad verba,respondens,Amen:Magna deuotione, ac circumstantiũ ædificatione omnia explens, hilaris remansit. Postea verò in lecto sedens,maximo feruore, nos ipsos, suos in Christo filios, deuotissimè est allocutus,qui multas profundentes lacrymas, suã in Domino benedictionem accepimus: Ille verò tribus illinc diebus, ad æternam, beatamq; vitã (vt piè credimus)feliciter migrauit.

Est igitur, non tantum boni Christiani, sed etiã sancti viri opus proprio ore omnia Ecclesiæ Sacramenta, maximè autem Sacram Vnctionem expostulare; Immò, nec benè facere eos puto, quos obtestari oportet,vel eos,qui monitionẽ expectãt, vt hoc bonum exequantur:Etenim maximò esset alijs exemplo,magnamq; præberent edificationem.si ipsimet infirmi alios exposcant, vt præstò eis sint circa Sacramentorum administrationem.

Placuit exemplum breuiter adducere circa huius Sacramenti excellentiã, ac circa desiderium, affectũq; quo ipsi infirmi arde-

ardere deberent, vt illud exequantur.

Narrat Ioãnes Herolt in suo promptuario Exemplorum. Quòd quidam vir magnorum operum cultor, in extremis laborãs, cum interrogatus fuisset, vtrum Oleo Sancto perungi vellet? Respondit, nolite obsecro talia mihi nunc dicere, nam omnes, qui vnguntur, moriũtur. Et his dictis (Iudicio Dei) spiritum exalauit, & mortuus est. Sed cũ linteaminibus corpus inuolueretur, Deo volẽte, spiritum reassumpsit, oculosq; aperiens, locutus est; dicens: Quia Extremæ Vnctionis salutare Sacramentum (licet non ex contemptu) abhorrui, cẽtum annis ignibus Purgatorij, iusto Dei iudicio torquebor; sed si perunctus fuissem, vtiq; de hac ægritudine côualuissem: Sacra. n. Vnctio, non est mortis acceleratio, sed dilatio: sicq; verbis dictis. Animam iterum exalauit. Hæc ille.

Discip. in Prõp. exẽplorum lit. V. Exẽ. 29.

Poterunt .n. omnia hæc à Sacerdote põderari, ac adduci, vt infirmi animus accendatur ad Sacram Vnctionem petendam antequam sensibus ipsis destituatur.

Dubia aliqua circa Sacramentum Extremæ Vnctionis.

DVb. I. Quæ sit materia huius Sacramenti?

Respondeo, Esse Oleum Oliuarum, ab Episcopo in die Cœnæ Domini benedictum; & hoc est de necessitate Sacramenti; Quapropter inquit Toletus, quòd si per mixturam alterius olei, vel alterius liquoris, mutaretur species, non esset Sacramẽtum. Tolet. lib. 7. cap. 1. num. 1. Ex Concilio Tridentino sess. 24. c. 1. D. Tho. in supplem. q. 29. art. 4. & 6. Sylu-verbo Vnctio in principio.

Tolet. *Concil. Trid.* *D. Th.* *Sylu.*

1 Dub. 2. An Curatus vti possit Oleo Extremæ Vnctionis benedicto anno præterito?

Respondetur negatiuè: Ita decretũ fuit, in can. Litteris de Consecr. dist 3. In necessitate verò (citra crassam negligentiam) quando nondum à Cathedrali potuit afferri Oleũ nouiter benedictum, & periculum esset in morâ, poterit veteri Chrismate vti sine peccato. Bonac. disp. 7. de Sacramentis q. vnica pun. 2. nu. 6. Posseu. c. 9. n. 1. Eman. Sà eodem verbo num. 6. & alij communiter.

Bonac. *Posseu.* *Eman.* *Sà.*

2 Non desunt qui dicunt: Vti Oleo veteri, sine contemptu, & scandalo, lethalem culpam non esse. Ita Andr. Victorell. in Addit. ad Posseu. c. 9. n. 1. Est probabilis.

Victor.

1 Dub. 3. An deficiente Oleo benedicto. possit addi non benedictum?

Respondetur affirmatiuè; Dummodo illud,

illud, quod additur, sit oliuarum, & guttatim addatur, ita vt non benedictum, sit in minori quantitate. Bonac. loc. cit. num. 8. Posseu. c. 9. nu. 2. & alij. *Bonac.* *Posseu.*

Dub. 4. An Diaconus hoc Sacramētum administrare possit? 1

Respondetur negatiuè, Quia est proprium Sacerdotis officium, & Diaconus non conficeret Sacramentum; dicēte Diuo Iacobo cap. 4. *Infirmatur quis in vobis inducat Presbyteros Ecclesiæ*: Et est de fide tenendum. Conc. Trid. sess. 14. can. 4. de Extrema Vnctione. *Iaco. 5.* *Concil. Trid.*

Et licet Diaconus possit administrare Sanctissimam Eucharistiam; tamē illud est Sacramentum à Sacerdote iam peractum: At extrema Vnctio efficitur Sacramentū in actu administrationis tantùm; Ideo non potest à Diacono confici, sed à solo Sacerdote. D. Th. in suppl. q. 31. art. 2. Et est communis sententia. 2 *D. Th.*

Dub. 5. An Parochus teneatur administrare hoc Sacramentum infirmo, sub pœna peccati mortalis? 1

Respondet Victorellus; Parochum teneri, sub peccato mortali hoc Sacramentū infirmo administrare; præcipuè cùm alia Sacramenta recipere non valuit: quandoquè enim infirmus erit attritus, & cū hoc Sacramento fiet Contritus, & sic saluabi-

 tur:

tur:hac seclusa necessitate, lethale nō erit; quia ex cæteris Sacramentis constitutus fuit in gratia. Ita Victorellus citatus à Possеu.cap.9.nu.3.Bonac. disp.7.q.5. pun.5.n. 12.& alij. *Victor. Bonac.*

2 At quia Parochus de iustitia tenetur hoc Sacramentum administrare; Ideo nisi excusetur, ratione periculi vitæ, vel alterius causæ rationabilis, licet infirmus sumpserit cætera Sacramēta non est excusandus Curatus ab hoc munere. Suar.tom.4. disp. 44. sect.3. de Extrema Vnctione nu.20. Vide quæ supra diximus Pract.8.dub.18.

1 Dub.6. Quo tempore hoc Sacramētum infirmis conferri debet?

Respondetur, Tunc esse; quando Infirmus constitutus est in vltimo discrimine vitæ, imminente periculo mortis. Ita Cōcil.Trid.sess.14.c.3. His verbis: Hanc Vnctionem esse infirmis adhibendam; Illis verò præsertim, qui tàm periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ constituti videātur; Vnde & Sacramentum exeuntium nuncupatur. Hæc ibi. *Concil. Trid.*

2 Vbi notandum est, (ly in exitu vitę constituti) Nō debere accipi metaphysicè, sed moraliter, puta, quando adest probabile periculum vitæ; & tunc est, quando Medicus desperauit illius vitam, licèt vsum rationis habeat, & optimè sit mētis compos;

Im-

Immò in tali statu rationis administrandũ esse (si fieri potest) vt magis ad fructum huius Sacraměti recipiendum, se disponat; Bonaç.disp.7.q.5.punct.5 num.7. Henriq. lib.3.cap.11.num.3. Catechismus Roman. c.8.Sot.dist.17.q.2.ar.4. Coninch. disp.19. dub.7.col.1.num.24.Posseu.c.9.num.5. Et est communis. *Bonac.* *Hĕriq.* *Cat.Ro.* *Sot.* *Coninc.* *Posseu.*

Dub. 7. An hoc Sacramentum conferri debeat ijs, qui sani sunt; aut quibus pœnitus nullum imminet vitæ periculum? 1

Respondetur negatiuè; Quia tunc ministrãs, non conficeret Sacramětum; cum iam Sacramentum infirmorum esse probauimus; tum ex verbis D.Iacobi c.5. *Infirmatur quis in vobis, &c.* tum etiam ex Conc. Trid. affirmante, hoc esse exeuntium Sacramentum, ergò periculum mortis necessarium est. Coninch.disp.19. dub.7. nu.25. versic. Dices &c. ex Concil.Trid.sess.14.c. 3.Et communis. *D.Iaco. cap.5.* *Coninc.* *Concil. Trid.*

Dub. 8. An existenti in periculo mortis, adhuc autem adsit spes aliqua vitę conferri possit? 1

Respondetur affirmatiuè; Immo inquit Suarez; non esse expectandum tempus, in quo iam constet infirmum nõ posse naturaliter viuere, nam hoc derogat secũdario fini huius Sacramenti. Quamuis enim hoc Sacramentum supernaturaliter iuuet ad

ſantitatem recuperandam, non tamen eſt conſentaneum inſtitutioni, nec rationi, expectare tempus in quo, ferè, manifeſtum ſit neceſſarium miraculum; nam hoc eſt, quodammodo, tentare Deum, & virtutem
Suar. Sacramenti velle experiri. Hæc Suar. tom.
Tolet. 4. diſp. 42. ſect. 2. n. 5. circa finem. Tolet. lib. 7. cap. 3. nu. 2. Patet ex verbis Concil. Trid. cit. dicentis: Quòd ſi Infirmi poſt ſuſceptã hanc Vnctionem conualuerint &c. Ergo non debet expectari quouſq; nõ ſit aliqua
Bonac. ſpes vitæ. Bonac. diſp. 7. q. 5. pun. 5. num. 7.
Poſſeu. Poſſeu. nu. 4. Et communis.

1 Dub. 9. An hoc Sacramentum ſit miniſtrandum ijs, qui ſunt in periculo mortis, ſed non ſunt infirmi: v. g. Gerentibus bellum; Exiſtentibus in mari cum periculo naufragãdi; Damnatis ad mortem per Iudicis ſententiam, & ſimilibus?

Reſpondetur negatiuè; Et ratio eſt, quia non infirmantur; ideo nec cõficeretur Sa-
D. Iac. cramentum; tum ex auctoritate D. Iacobi, *Infirmatus quis &c.* Tum ex verbis Concil.
Bonac. Trid. Tum deniq; ex rationibus ſupra alla-
Coninc. tis Bonac. citatus nu. 4. & 5. Coninch. diſp.
Henriq. 19. dub. 7. nu. 25. Henriq. lib. 3. c. 11. D. Th.
D. Th. Suppl. q. 32. artic. 1. Suar. cit. & omnes com-
Suar. muniter.

1 Dub. 10. An conferendum ſit, exiſtentibus in articulo mortis, non ex præcedenti

infir-

infirmitate, sed ex senectute, ex partu, & veneno, ex peste: ex vulnere lethali; ex morsu canis rabidi, & similibus?

Respondetur affirmatiuè; & ratio est, quia omnes isti dicuntur infirmi ex repentino morbo; nam eo ipso, quòd sunt in via ad interitũ, ex se & naturaliter, (licèt præcesserit causa ab extrinseco) infirmari dicũtur; Et quo ad senes attinet; Senectus ipsa morbus est; Quòd verò ad rabidum ex morsu canis, monet Bonac. vt Sacerdos caueat, ne saliuam illius digitis suis attingat; nam attingẽtẽ inficit; Ideo inquit Posseu. vnguatur loco oris, pars vicina, vel linteo os prius abstergatur. Posseu. cap. 9. num. 4. Bonac. disp. 7. q. 5. pun. 5. nu. 6. Sylu. verbo Extrema Vnctio num. 5. Armill. eodem verbo nu. 6. Tab. eodem nu. 5. & alij communiter. *Posseu.* *Bonac.* *Sylu.* *Arm.* *Tab.*

Dub. 11. An pueris ministrãdum sit hoc Sacramentum? 1

Respondetur, Quòd si erunt doli capaces (vt post septimum annum euenit) administrari potest. Probatur auctoritate D. Iacobi 5. *Et si in peccatis sit, dimittentur ei.* Cum ergo in septennio peccare possunt, poterit etiam hoc Sacramentum conferri. Tolet. lib. 7. cap. 3. nu. 1. Em. Sà verbo Extrema Vnctio num. 2. colligitur ex D. Thom. in suppl. q. 32. art. 4. ad secundum, vbi inquit, *D. Iac. cap. 5.* *Tolet.* *Em. Sà.* *D. Th.*

quod hoc Sacramentum nō datur pueris, qui habent solum originale, sed qui habēt peccata actualia; vt est in ætate prædicta, vt verificetur forma, scilicet: Quidquid per visum, locutionem &c. deliquisti. Bonac. Suar. Sot. Bonac.disp.7.q.5.pun.5.nu.6. Suarez disp.42. sect.1.nu.2. & alij communiter. Quamuis Sot.dist.23.art.2.conclus.4.dicat;Non esse dandam,antequam detur Eucharistia: Cui Bellar. cōtradicit etiam Bellarm. de Extrema Vnctione lib.1.c.9.

1 Dub.12. An Amenti,vel Frænetico hoc Sacramentum conferri debeat?

Respondetur, Si incidit in amentiam in euidenti peccato mortali; aut nunquam fuit mentis compos,sed fatuus à Natiuitate:tunc illi administrandum minimè est.Si verò habuit lucida interualla, & antequam in amentiam incideret, petijsset illud, aut deuotionem ostendisset, aut aliquem contrictionis actum fecisset; vt est percussio pectoris, vel inuocatio nominis Iesu,vel Mariæ,& similia;tunc Vnctio Sacra tribuenda erit; Immo quilibet Christianus præsumitur ad hoc Sacramentum dispositus,nisi oppositum constet; Nullus Bonac. enim Christianus præsumitur malus, nisi Suar. probetur;Ita docet Bonac.disput.7.quęst. Nuar. 5. punct. 5. num.2. & 3. Suarez disput. 42. Henriq. sect.1.num.6. Nauar.cap.22.num.13. Henriq.

riq.lib.1.cap.22.nu.3.& lib.3. cap.13. nu.1. Em.Sà,Extr.Vnct.nu.1. Posseu.nu.4. & alij commumiter. Posseu. Em.Sà

Dub.13.An conferri possit Adulto incidenti in morbũ lætalem, statim post Baptismum susceptum? E ratio dubitandi est, quia cum non habeat actuale peccatum, non verificaretur forma, scilicet: Quidquid per visum,auditum &c. deliquisti. 1

Respondet Nugnus q.32.art.4. negando posse dari,quia vbi non erit peccatum,neque etiam medicina peccati, quia non verificaretur in forma (ly Deliquisti.) Nugn.

Contrariam verò sententiam probabiliorem esse affirmat Henriq. lib. 3. cap. 11. n.3.Sylu.Extr.Vnct.in fine.Naldus eodem verbo nu.9. Posseu. cap.9.num.4. Bart. ab Angelo Dialog.3.§.139. Lopez,& alij quãplurimi: Et ratio est, quia potuit statim peccare saltem venialiter, nam *Septies in die cadit iustus*; & nemo scit odio, an amore dignus sit; Ideo cum pro certo nesciatur, debet dari sub conditione saltem, v. g. (si deliquisti). Et præterea, quia Infirmus nõ debet priuari alijs effectibus istius Sacramenti,quamuis sit sine actuali peccato: vt est augmentum gratiæ; robur in resistendo Diaboli versutijs &c. Suar.tom.4. disp. 4.sect.2 num.7. & 8. Bonac.disp.7.q.5.p.5. n.13.& 14.Tol.lib.7.c.3.n.2. & communis. 2 Hẽriq. Sylu. Nald. Posseu. Bart. de Angel. Suar. Bonac. Tolet.

Dub.

1 Dub.14. An in casu necessitatis quando periculum est in mora, quia infirmus est iã moriturus, poterit Sacerdos relinquere orationes præcedentes, & tãtùm vngere partes cum debita forma; & deinde supplere, quod omissum fuit?

Respondet Suarez affirmatiuè; Immo si periculum mortis esset tàm imminens, poterit Sacerdos vngere infirmũ per vnicam formam; Nec erit necesse in tali casu, vngere ambas partes, sed vnum oculum, vnam aurem, &c. Nec in qualibet vnctione vngere per modum Crucis, sed transeundo vngere, simul, & proferre formã. v.g. per istam S. Vnctionẽ, indulgeat tibi Deus quicquid per Visum, Auditum, Odoratũ, Gustam, & Tactum deliquisti. Si verò aderit tempus, poterit addere vnctionem pedum, quæ non erit necessaria necessitate Sacramenti, sed tantùm præcepti; vt infra
Suar. dicemus. Suar. tom.4. disp.41. sect.3. f.528. col.2. nu 7. & 8.

2 Nec hic modus caret auctoritate, & cõsuetudine (vt inquit ipse Suarez) nam in libro pastorali, seu manuali Mechliniensi can. 9. de Extrema Vnctione; de consilio, & sententia facultatis Theologicæ Louaniensis, ita decretum est.

In morbis contagiosis, & peste grassante, vt periculum vitetur, sufficit iungi sen-

sus

ſus organum magis ad vnctionem expoſitum, aut detectum, dicendo: Per iſtam Sanctam Vnctionem, indulgeat tibi Deus quicquid per Viſum, per Auditum, per Odoratum, per guſtum, per Tactum, & greſsum deliquiſiti. Hæc Suarez, & Poſſeu. cap.9.num.19. Bonac.diſp.7.q.2. punct.4. num.5.Em.Sà verbo Extrema Vnctio numer.16.in Addit.Victorel.& alij quamplurimi. *Suar.* *Bonac.* *Em. Sà*

4 Qui verò non vult vti hoc modo; faciat ſecundùm communem vſum; & dum dubitat, an viuat; dicat ſub conditione. Si adhuc viuis &c. Poſſeu. cap.9.nu 19. ſed melius eſt in extrema neceſſitate adhærere ſententiæ Suarez. *Poſſeu.*

1 Dub.15. An neceſſitate Sacramenti, ſit neceſſe vngere vtrumque organum vnius ſenſus, v.g. vtrumque oculum, vtramque manum? &c.

Reſpondetur negatiuê; Quia ſignficatio huius Sacramenti ſaluatur per vnctionẽ vnius organi: De neceſſitate verò præcepti (extra caſum neceſsitatis) ſeruanda eſt locorum conſuetudo. Bonac. diſp.7.q.5.pun.5.n.21.Suar.diſp.44.ſect.2.& alij. *Bonac.* *Suar.*

1 Dub. 16.An hoc Sacramentum conferat gratiam in quinta vnctione quinti organi?

Reſpondetur affirmatiuè, Ita vt ſi obex pec-

peccati tollatur ante quintam vnctionem, gratiã consequatur infirmus peracta quinta vnctione. Victorel. in Addit. ad Em. Sà nu.16.cum Bonac.disp.7.q.5.pun.6. n.2. & 3.& alij communiter.

Victor. Bonac.

1 Dub.17.An vngere pedes, & renes sit de necessitate Sacramenti?

Respondetur negatiuè, Immo vnctio in renibus in fæminis penitus omittenda est. Bonac.disp.7.q.5.pun.5.nu.18.Posseu.cap. 9.& communis.

Bonac. Posseu.

1 Dub.18.An Sacerdos vngi debeat in palma manus?

Respondetur negatiuè;Sed supra manũ, quia semel in susceptione Ordinis Sacerdotalis fuit inunctus in palma. Posseu.c.9. nu.5.Bonac.cit.n.19.& communis.

Posseu. Bonac.

1 Dub.19.An necessariò sit seruandus aliquis Ordo,in vngendis quinq. sensibus?

Respõdetur negatiuè, necessitate Sacramenti, sed tantùm necessitate præcepti. Certè imminente periculo mortis, quãdo periculum esset in mora,ne infirmus decedat absq: hoc Sacramento, poterit Sacerdos incipere vnctiones ab illo sensu magis exposito ad vngendum. Suar. disp.39.sect. 2.n.9.Posseu. cap.9.nu.14. Bonac.disp.7.q. vnica pun.6.nu.20.& communis.

Suar. Posseu. Bonac.

1 Dub.20.An cæcus à natiuitate, vel mutilatus sit vngendus?

Re-

Respōdetur affirmatiuè: Nam licet cæcus per visum non peccauerit, ob cōcupiscentiam tamen illius organi, vel per internam visionē peccauit, vel peccare potuit. Ita etiam de Surdo à natiuitate: Mutilatus verò, ad partes propinquiores illius membri vngendus est Tol. lib. 7. c. 3. nu. 4. ex D. Th. suppl. q. 32. ar. 7. Estq; communis. *D. Tho.* *Tolet.*

Dub. 21. An hoc Sacramentum iterari possit in eadem infirmitate? 1

Respondetur affirmatiuè, sed cùm recedit, & iterum accedit periculum mortis, licet infirmus non surgat è lecto: nam tunc dicitur diuersus infirmitatis status, quoties nouum mortis periculū superuenit. Tab. Vnctio Extrema n. 9. & hoc accidere solet in diuturnis morbis, vt in Hydropisi Ethicia &c. D. Thom. suppl. q. 33. art. 2. Posseu. cap. 9 nu. 18. Bonac. dis. 7. q. vnica. pun. 6. n. 4. Sylu. eodem verbo nu. 4. Tab. & Armill. eodem verbo num. 9. Suar. tom. 4. disp. 40. sect. 4. nu. 7. Coninch. disp. 19. dub. 8. nu. 26. & est communis. D. *Tho.* *Posseu.* *Bonac.* *Sylu.* *Tab.* *Armil.* *Suar.* *Coninc.*

Distantia tēporis pro reiteratione istius Sacramēti (supposito nouo periculo mortis) mihi videtur illa, de qua diximus supra de reiteratione Viatici Dub. 11. scilicet per octo saltem dies post præcedentē Vnctionem, in quo temporis spatio, verisimiliter peccare potuerit, saltem venialiter.

Dub.

1 Dub.22. An in necessitate Sacerdos possit ministrare hoc Sacramentum sine Ministro?

Tolet. *Bonac.* Respondetur affirmatiuè. Tolet. lib.7. c. 2.nu.2.in fine. Bonac.disp.7.q.5.pun. 6.nu. 6.qui dicit, Non opus esse, dum Sacerdos hoc Sacramētum administrat, vt adsit Minister ad respondendum, & Posseuinus affirmat communiter sine ministro, hoc Sacramentum conferri posse cap.9. num.11. *Posseu.* Seruanda tamen est consuetudo loci, extra necessitatis tempus.

1 Dub.23. An in necessitate, possit plures Sacerdotes simul hoc Sacramentum administrare?

Respondetur affirmatiuè; Dummodò vnusquisq; suam formam proferat, & vngat locum distinctum à socio, & est communis sententia; attamen hoc minimè faciendum absque extrema necessitate: at si aliquādo primus Sacerdos aliquo mortali accidenti moreretur: alius poterit supplere vngendo tantùm partes non vnctas à primo. D.Tho.in 4.dist.23.q.1.ar.1. Sylu. verbo Vnctio loc.cit. Posseu. cap.9. nu.8. Tab.eod.verb.num.6. Bonac. disput.7.q.5. pun.4.nu.8.& alij communiter. *D Tho.* *Sylu.* *Posseu.* *Tab.* *Bonac.*

1 Dub.24. An simul sit proferenda forma cum applicatione materiæ in Sacramento Extremæ Vnctionis?

Re-

Respondetur affirmatiuè: Sufficit tamē, quòd proferatur parum post vnctionem, vel parum antea: licet non sint simul physicè. Debet tamē Sacerdos ad singulas vnctiones, nouam stuppam adhibere. Tolet. lib.7.cap.3.in fine. Est communis. *Tolet.*

Dub. 25. An peste infectis sit conferendum hoc Sacramentum? 1

Responsum iam est supra Practica VIII. Dub.18. & 19. circa finem, vbi locuti fuimus de Viatico peste infectis administrando: Ideo hic nihil iterum dicemus.

Dub.26 An peccet mortaliter Sacerdos ministrando prius hoc Sacramentum, quàm Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ? 1

Respondetur negatiuè: Sed tantùm venialiter, & ratio est, quia infirmus potest se disponere ad hoc Sacramentum per contritionem, vel saltem per attritionem: nam per illud efficitur de attrito, contritus Posseu. infra cit. Si verò Sacerdos hoc faceret cum causa, puta quia Infirmus amisit loquelã, & sensus; tunc nec veniale esset: Immo in hoc casu tenetur hoc Sacramētum illi ministrare: & si postea ad sēsus redierit: tunc ei cętera Sacramēta ministrabit. Bonac.disp.7.q.vnica pun.5.nu.15.Suar.tom. 4.disp.44.sect.1.Posseu.c.9.n.10 Em.Sà.nu. 3.D.Ant.3.p.tit.14.cap.15.§.6. & alij communiter. *Bonac.* *Suar.* *Posseu.* *Em.Sà.* *D. Ant.*

1 Dub. 27. An omittere hoc Sacramētum sit peccatum mortale?

Respōdeo distinguēdo; Si infirmus hoc faceret ex contemptu, vel cū scandalo, erit peccatum lethale; Secus verò si ex incuria, vel ex negligentia, vel putando nō esse ad salutē necessarium, sicut reuera non est; Et ratio est, quia nullum extat præceptum obligatorium ad hoc Sacramentum suscipiedum. Tolet. lib. 7. cap. 3. num. 3. Bonac. disp. 7. q. 5. pun. 5. nu. 10. Suar. disp. 44. sect. 1. nu. 1. vsque ad 7. Coninch. to. 2. disp. 19. dub. 10. nu. 30. & alij communiter, licèt aliqui contrarium sentiant.

Tolet. Bonac. Suar. Coninc.

1 Dub. 28. An Religiosi possint licitè hoc Sacramentum administrare?

Respondetur negatiuè; Cum prohibitū sit illis sub pœna excommunicationis Papæ reseruatæ, vt in Clement. 1. de Priuil. vt diximus supra Practica VIII. de Viatico Dub. 10. At in casu necessitatis, & cùm Parochus abesset, & periculum esset in mora; tunc Regularis absq; peccato (cum spe ratihabitionis, non tātùm Parochi, verum etiam Episcopi, & Papæ, qui non sunt existimandi tàm inhumani, circa salutem animarum illis à domino cōdemnatarum) illud administrare poterit. Bonac. disp. 7. q. vnica pun. 5. nu. 6. Suar. tom. 4. disp. 44. sect. 2. n. 3. Nau. c. 17. n. 101. & alij ab istis citati.

Bonac. Suar. Nauar.

Dub.

Dub.29. An Porochus teneatur festinare, seu currere tempore necessitatis pro administrandis Sacramentis infirmo, Vel illa deferre sine lumine, & alijs requisitis cæremonijs Eccclesiæ? 1

Respondetur, Quòd sufficit si festinet in Sacramento Eucharistiæ, sed cum decenti grauitate debita tanto Sacramento, cum non sit de necessitate salutis: Ideo nec deferendum esset sine lumine, nec sine superpelliceo, & stola: Secus dicendum erit de Extrema Vnctione, quæ cum non sit Sacramentum, nisi in actu administrationis, poterit Oleum Sanctum deferre absq; lumine, & stola, & alijs cæremonijs in casu vrgenti, nec tenetur festinare, ita vt habeatur fatuus, sed sufficit properare decenter. Quando verò accedit ad Baptizzandum, vel ad audiendam Confessionem, si periculum esset in mora, quia ista sunt Sacramenta necessaria ad salutem, debet currere, nedum festinare; & non tantum tenetur exponere propriam reputationem, verum etiam, & propriam vitam pro salute Animæ proximi sui. Vt ait D.Thom.2.2.q.185 art.5. Posseu.cap. 5. num. 37. & 38. Bonac. disp.4.q.5.pnn.2.num.8. *D. Th.* *Posseu.* *Bonac.*

Immo, cum vergeret necessitas pro Baptismo, & Confessione, deberet Curatus accedere etiam semiuestitus, de nocte, etiam 2

O cum

De Irregularitate prouenientè ex mortis acceleratione: in seruiendis Infirmis.

Practica Decima.

SOlent sæpius Sacerdotes, qui morienti bus assistunt, eosq; in agone adiuuant; Vel ij, qui infirmis (grauescent morbo) ministrant, mortis causam dare, vel saltem accelerationis: Siue potum, aut refectionẽ aliquam porrigendo, siue voluendo ægrotum huc illuc; siue aliquantulum attollendo, seu alio quouis modo: Quod quidem aliquando vitare non posse videtur, sine charitatis, ac miserationis præiudicio: Cõscientia verò ipsius, scrupulis inuoluta, irregularitatis non tam incurrisse persuadet, sibi ipsi numquam quieta, numquam tranquilla. Propterea autem nonnulli hoc charitatis opus relinquentes, se ipsos eo pietatis fructu priuant; Quod quidem Christus sibi factum reputat; dicens: *Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* *Matt. c. 25.*

Quamobrem destituuntur aluquando infirmi, nec adest (prè tali timore) qui illos reficiat, cibet, aut saltem ad os abluendum calicem aquæ frigidæ ministret; His autem infirmus priuatus, ac paulatim subdebilitatus, mortem facilius subijcit, quam

alioquin non incurrisset, si refectionibus, aut cibis statis horis, & temporibus adiutus fuisset: Qui quidem, quam positiuè mortem (scrupulosè) accelerare noluerunt eam, negando (vt ita dicam) alimenta, aliaque refocillamenta, negatiuè dedere, iuxta illud Diui Ambrosij in cap. Pasce 86. dist. *Si non pauisti occidisti*. Quibus etiam optimè quadrat illud, quod communiter dicitur, incidit in Scyllam, cupiens vitare Caribdim.

D. Amb.

Quàmplurimos quoque vidi, qui vita quasi destituti, sumpta etiam Sacra, Extremaque Vnctione; ac ad mortem laxis habenis currentes; leuibus instaurari cibis, vires ipsas renouantes, conualuerunt.

Dum autem hæc scriberem, senem (Damianum Cirillum nomine) pluries visitaui, qui annum agens circiter sexagesimum quartum, Sacro Oleo iam vnctus; ac Medicorum iudicio vita penè destitutus; & cum duabus noctibus apud eum pernoctassem commendationem Animę faciens; iamque mortem ipsam expectans, vxoris diligentia statis horis refectus, vires reassumpsit, ac tandem conualuit, & adhuc viuit optima valetudine.

Censui ergo paucos huius Irregularitatis casus subnectere, ne aliqui vano illius timore affecti infirmorum curam deserant

cum

cum graui charitatis detrimento.

Dubia aliqua circa Irregularitatem ex mortis acceleratione.

DVb.1. Quomodo appelletur hæc species irregularitatis ex acceleratione mortis infirmi, in tuitu charitatis præstitę? 1

Respondetur, Quòd dicitur irregularitas ex homicidio casuali Rodriq. in summa tom.1.cap.177.n.15.conclus.14.Graff. p.1.lib.2.cap.66. nu. 10. Tab. Irregularitas 3.num.13.& alij. *Rodr. Graff. Tab.*

Dub.2. Qui contrahunt hanc Irregularitatem ex acceleratione mortis infirmorum? 1

Respondeo, Illi, qui dant operam rei illicitæ: Vt sunt hi, qui nesciunt medicinā, nec facultati physicæ operam dederunt; attamen volunt mederi, appellarique Medici. Et alij reperiuntur, qui non sunt experti circa gubernium infirmorum, neque habent cognitionem pulsi, seu febrium; Et nihilominus ægrotum curam gerere volunt, illosque cibare, & proprio marte medicamina præbere; & alia multa gerere, sine Medicorum mandato, seu peritorum consilio. Hi omnes, proculpubio, accelerando mortem irregulares efficiuntur, gra

uiterque peccant: quoniam dant operam rei illicitę, dum exercent artem, quam non didicerunt, neque sciunt. Et licet praua voluntas errandi, non sit in intentione; est tamen in causa, dum quod nesciunt, agunt; vel contra Medicorum ordinationem, vel absque peritorum consilio.. Qui enim amat periculum, peribit in illo, & irregulares fiunt. Estq. communis sententia DD. supra cit. Tolet. lib. 1. cap. 81. num. 4. vers. 7. Qui absq. consilio Medici, &c. Sayr. l. 10. c. 14. nu. 4. Bonac. de Censur. disp. 7. q. 4. pun. 7. num. 12.

Tolet. *Sayr.* *Bonac.*

2 Dub. 3. Quomodo possumus cognoscere aliquem incurrisse huiusmodi Irregularitatem?

Respondeo, Inspectis duabus conditionibus, seu circumstantijs.

Prima, Quòd certum sit, vel satis probabile accelerationem illam esse sequutam propter talem actionem ab ipso, eodem tempore factam; nam si erit in dubio speculatiuo, potius erit dicendus scrupulus, quam dubium practicum, & tunc talem scrupulosam conscientiam deponere debet; & pro certo tenere, ex actione ab ipso facta, intuitu charitatis, nequaquã accelerationem secutam fuisse, & sic nec etiam in foro coscientiæ irregularis erit. Ita Speculator tit. de Dispensatione § 1. Iuxta versic.

Spec.

Simi-

Similiter custodiens infirmum &c. Albericus verbo Homicidium num. 3. & alij. Aller.

Secunda conditio: Si ipse potuerit præuidere ex tali actione accelerationem secuturam, & non præuidit, vel fuit valdè negligens ad illam præuidēdam; quippe quia 2
infirmus valde grauiter decumbebat, & faciliter accelerationem futuram, præuidere poterat: & tunc secuta acceleratione. irregularis erit; secus si non potuerit præuidere; tum ex bono statu infirmi, tum etiā leuitate actionis, vel ex paruitate materiæ propter illius refectionem præstitæ.

Altera enim istarum conditionum deficiente; non erit irregularis. DD. citati. 1

Dub. 4. Quando non incurritur irregularitas, licet mors sequatur?

Respondetur, Quando quis circa cognitionem infirmitatum, morborum, febriū; nec non circa ægrotorum curam est peritus; Vt est Doctor in medicina; suus expertus Assistens, seu practicus; peritus infirmarius, & quælibet persona in tali infirmorum exercitio experta, & assueta (etiam si sit Sacerdos,) Isti dicuntur dare operam rei licitæ; & per consequens, facta morali diligentia, tum in medendo, tum in reficiādo, vel cibando, vel voluendo infirmum, licet acceleratio, & mors sequatur, irregulares non sunt. Et hoc verum est, etiam in

Medico, qui peritus in arte, adhibita diligentia, tamen propter medicinam à se datam, infirmus præter intentionem moritur non efficitur irregularis. Tolet. lib. 1. cap. 81. nu. 8. & nu. 14. ibi Non enim omnia sciri possunt, nec omnis error præcaueri. *Sayr.* lib. 7. cap. 14. nu. 4. Rodriq. in summa 1. p. c. 177. nu. 15. conclus. 14. Tab. irregular. 3. nu. 13. Graff. p. 1. lib. 2. cap. 66. nu. 10. Eman. Sà Irreg. ex deformitate nu. 4. post medium. Sot. lib. 5. q. 1. art. 9 Nau. cap. 27. num. 228. Angel. Homicidium n. 14. Sylu. ibid. q. 15. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 4. nu. 3.

Tolet. *Sayr.* *Rodr.* *Tab.* *G.aff.* *Sot.* *Nauar.* *Ang.* *Sylu.* *Maiol.*

2 Immo Nauar. apertè dicit: Quando quis bona fide, & animo iuuandi facit, licet in aliquo errauerit, & sequatur mortis acceleratio, irregularem non esse. Ita Nau. loc. cit. Vide etiam Bonacinam dicētem: Eum non fieri irregularem, qui aliquid infirmo tradit bona fide, vel ex præscripto periti Medici: Aut qui d aliquid, quod nō est vetitum infirmo pro cibo, seu potu tradit, nec dubitat noxium: Aut qui re voluit infirmum in lecto, non vt citius pereat, sed vt facilius somnum, vel cibum capiat, etiā si mors ex aliqua culpa acceleretur (modo non sit culpa lata, aut negligentia notabilis) sed adhibuerit illam diligentiam, quam communiter adhibent homines illius professionis, non est irregularis. Hæc Bonac. de

Bonac.

de Censur.disp.7.q.4.pun.7.num. 12. circa finem versic. Verumtamen est, &c. citans Suar.disp:47.sect.7.nu.3. Vgolin.cap.19.§. 13.& dicit, hanc esse communem Doctorũ sententiam. *Suar.* *Vgolin.*

5 Dub.5. An dans operam rei illicitæ semper incurrat irregularitatem, secuto homicidio?

Respondetur distinguendo: Aut non adhibuit debitam diligentiam, vt non sequeretur mors, & sic erit irregularis (vt supra diximus dub. 2.) & ratio est, quia fecit actionem peccaminosam; dum peccatum fuit volitum in causa ex non adhibita diligentia. Vel adhibuit debitam diligentiam, ne sequeretur mors, etiam si dabat operam rei illicitæ, non dicitur homicidium voluntarium, quia voluntarium tollitur per diligentiã factam, & per consequens tollitur peccatum; & sic irregularis non efficitur, Ita Bonac. citatus num. 8. & dicit esse communem opinionem Doctorũ, contra Syl. Homicid. 2. & Tolet. *Bonac.*

Ex hoc capite fit consequentia, de illis, qui infirmis accelerant mortem, adhibita diligentia debita præter intentionem, non effici irregulares, vt mox melius dicetur.

1 Dub. 6. An imperitus in exercitio infirmorum; si in casu repentino, vt tempore noctis, vel in Villa, vbi Medici, seu periti

in

in arte absunt; & ipse adhibita sua possibili diligentia, & bona fide, rectaque intentione, infirmum voluit, illique cibum, vel potum ad refocillandum præbet; Incurrat irregularitatem, si mors acceleretur?

Respōdetur negatiuè, Nam ista dicitur cenessitas, quę legem non habet: nam sicut in præcedenti dubio diximus, etiam si quis daret operam rei illicitæ, si adhibeat diligentiam debitam, non esse irregularem, sic iste, qui non solum contra mandatum Medici absentis non fecit, verum etiam non habebat, quem cōsulere potuisset; & quicquid fecit animo iuuandi fecit, seruata sua possibili diligentia, vt supponitur. Ideo irregularitatem non incurrit, etiam sequuta

Bonac. mortis acceleratione, hoc colligitur ex Bonac. de Censuris disp 7. quæst. 4. pun. 7. nu. 9. vers. Secunda sententia &c. vbi habetur, quòd dans operam rei illicitæ periculosæ homicidij; si adhibuerit debitam diligentiam ne sequeretur; etiam secuto homici-

Less. dio irregularis non efficitur. Ita Less. lib. 2.

Pet. Na. cap. 9. dub. 15. Pet. Naua. lib. 1. de restitut. c.

Henriq. 3. nu. 362. Henriq. lib. 14. cap. 15. num. 1. Ex

Suar. parte etiam Suar. disp. 45. sect. 6. num. 3. & alij apud Bonac. Ergo, & in casu nostro.

1 Dub. 7. An dans auxilium mutilationi fiat irregularis?

Respondeo, Dantem auxilium mutilationi

tioni illicitæ, & peccaminosæ, irregularem esse; nulli dubium est, vt communis opinio affirmat.

At dans auxilium licitæ mutilationi, absque peccato, intuitu charitatis, nequaquam irregularis efficitur; Vt qui auxilium dat Chirurgo secanti brachium, vel pedē, ad seruandam vitam infirmi; cum iste sit actus perfectæ charitatis cum intetione iuuandi. Nau. cap. 27. num. 118. Ergo actio quæ per se esset illicita, & causatiua irregularitatis; vt est auxilium mutilationi præstare; tamen propter charitatem, animumque iuuandi, fit licita, nullamque inducens irregularitatem. Videte quanta sit charitatis vis, recteque intentionis, in quibus fundari debet, qui infirmos curat, cibat, voluit, &c. vt congnoscat se ab irregularitate immunem esse, cum debitam diligentiam præmiserit. a Nauar.

Dub. 8. An qui diligentiam debitam nō adhibuit; & dubitat, an causa sui secuta sit acceleratio: Quid agere debeat? 1

Respondeo, Quòd consulat Medicos, vel viros peritos in tali exercitio infirmorum, à quibus accipiat, an illa actio fuerit causa efficax accelarationis, nec nè, & consilio illorum acquiescat. Nec facile admittendi sunt scrupuli in hac materia. Ita Bonac. de Censuris disp. 7. q. 4. pun. 7. num. 12. Bonac.

in

Vgol. in fine. Vgolin. cap. 19. §. 3. Henriq. lib. 14.
Henrqi cap. 15. n. 5. Sayr. lib. 7. c. 6. n. 13. & alij.
Sayr. Dub. 9. Quantum temporis ſpatium re-
1 quiritur, vt quis dicatur peritus, ſiue expertus in hac cognitione infirmorum, vt poſſit non tantum alijs conſilium præſtare: ſed etiam ſe ipſum, ſua prudentia gubernare abſq. irregularitatis nota, ſi mors caſu ſequatur?

Rodriq. Reſpondeo, In hoc certa regula aſſignari non poteſt; tamen Rodriq. in ſumma 1. p. c. 247. nu. 1. ait, quòd ſicut in Medico requiritur, vt ſit in aliqua Vniuerſitate examinatus, & approbatus ad Theoricã, quæ acquiritur ſtudio quinq; annorum; Et pręter hoc, vt exercuerit praxim per duos annos; & ſic liberè poterit curam infirmorũ gerere, & adhibita diligentia debita: etiam ſi ſequatur mortis acceleratio præter intẽtionem nulla erit irregularitas; nec non alij poterunt ab ipſo conſilium accipere, tuta conſcientia abſque irregularitatis timore. Nauar. c. 27. n. 228. Et eſt communis.

Nauar. Ita etiam, & quilibet, qui prædictos ſeptem annos in exercitio infirmiorum conſũ
2 pſerit; procul dubio, & ſi non dicatur Doctor in Theorica; dicitur tamen peritus in praxi. Nam Theorica eſt neceſſaria ad cognitionem morborum, vt poſſint deinde Pharmaca contraria, contrarijs applicare: ſe-

secundum medicinæ artem. Practica verò, seu praxi necessaria est ad applicandum infirmo, ea quæ à Medico commissa sunt, Et ista non minus necessaria est, quàm ipsa Theorica. Nam sæpe sæpius accidit, vt postquam Medicus ab infirmo discesserit, illum varia accidentia, sintomaque aggrediantur (maximè noctis tempore) & tunc Medico absente, peritus assistens, siue exercitatus infirmarius ad iuuãdum infirmum præualere debet: Immo aliquando propter inopinata, accidentia, possunt, ac debẽt Medicorum ordinationem secundum eorum prudentiam mutare, præcipuè cum Medicus accersiri non possit, nec opportunè sit accedere. Propterea Aristotel. in Problem. inquit: Expertus, melior est scientifico. *Arist.*

Ideo, qui tali experientia est præditus, poterit liberè infirmorum curam gerere in omnibus: adhibita morali diligintia: & tunc etiam secuta mortis acceleratione præter intentionem, nullam irregularitatem, (vt ex communi supradictorum sententia patet) incurrit. 3

Hæc autem experientia, & praxis, multo minus septem annorum spatio acquiri potest: Propterea multos peritiores aliquibus Medicis in hac materia cognoui: de quorum numero sunt ferè omnes Nostræ

Re-

Religionis Patres, propter assiduam consuetudinem erga ægrotos: Quorum iudicium, sentẽtiaq. admodum præualet apud peritos Medicos.

5 Qua propter nedum Nostri Religiosi (etiam Sacerdotes) peracto quinquennio, saltem, circa infirmorum exercitium, poterunt infirmis necessaria porrigere ad illorum substentationem, ac refocillationẽ absque irregularitatis nota, etiam si mortis acceleratio sequatur præter intentionem, & adhibita eorum solita diligentia, vt probauimus: Verum etiam, & quilibet alius simili peritia præditus, (gerendo se, vt præfertur) nullam irregularitatem incurrit: nec non hic omnes poterunt licitè, & liberè pro tali causa, alijs eorum consilium pręstare. Hæc doctrina apertè colligitur ex Doctoribus supra citatis: Et præcipuè ex

Bonac. Bonac. de Censuris disp. 7. q. 4. pun. 7. n. 12. circa finem, vesic. Verum tamen, &c. vbi inquit: Quòd etiam si mors ex aliqua culpa accelararetur, dummodo non sit culpa lata: sed adhibita illa diligentia, quam communiter adhibere solẽt homines illius professionis, non esset irregularis. Hæc ille. Et certè dum dicit (homines illius professionis) videtur loqui, precipue, de Nostris, qui hãc eximiam charitatem profitemur: Ergo adhibita illa diligẽtia, quæ à Nostris

adhi-

adhiberi solet, nulla incurritur irregularitas, etiam si casu mortis acceleratio sequatur, vt sæpe diximus: & apud ipsum Bonac. videre est: qui multos citat.

Dub. 10. An ad incurendam irregularitatem huius speciei requiratur contēptus? 1

Respondetur affirmatiuè: idest animus faciendi contra legem Ecclesiasticam prohibentem homicidium causale sub pœna, seu impedimento irregularitatis. Qui contemptus potest esse duplex: aut explicitus in intentione faciendi contra mandatum Ecclesiæ: vel implicitus, seu volitus in causa, puta proueniens ex ignorantia crassa, seu ex lata culpa, vt in præcedenti dubio diximus: Sed sic est, quòd in homine experto, & perito in tali ægrotorum exercitio, non datur ignorantia crassa, nec lata cslpa, quia prudens, & sciens, adhibet debitam diligentiam, vt suppono: & sic non adest contemptus in causa: Nec habet prauam intentionem: quia facit animo iuuan di proximū intuitu charitatis: Ergo neque contemptus in itentione. Dum ergo procul sit contemptus ex omni parte, procul quoque erit irregularitas, licet mortis acceleratio sequatur. Nauar. tom. 2. Consilio rum lib. 1. consil. 15. num. 4. & tom. 1 lib. 5. Consil. 13. num. 4. citans Panormitanum in cap. Pastorali, §. verum de Appelat. & Do- *Nauar.* *Panor.*

Domin. in c. folè, de Sent. Excommunicat.
Domin. lib. 6. & alios.
1 Dub. 11. Quis in hac ſpecie irregularitatis, nempè ex homicidio caſuali, prouenientis ex mortis acceleratione, diſpenſare poſſit?

Reſpondeo. Quòd Epiſcopi quò ad ſuos ſubditos diſpenſare poſſunt, dummodo delictum ſit occultum: Ita conceſſit Illis Concil. Trident. ſeſſ. 34. c. 6. Liceat, &c, Et ratio eſt, quia Conciliũ excipit homicidium voluntarium tantũ; Ergo in iſta irregularitate poſſunt Epiſcopi diſpenſare. Ita Bonac. de Cenſur. diſp. 7. q. 4. pun. vlt. nu. 5. Immo poſſunt in homicidio occulto, patrato ob ſui defenſionem, non ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ. Suar. diſp. 46. ſect. 1. nu. 13. Coninc. diſp. 18. dub. 14. num. 111. Sayr. lib. 7. cap. 7. num. 22. Nauar. cap. 27. nu. 239. Vinc. Filiuc. tract. 20. cap. 3. nu. 86. Reginald. lib. 2. Tract. 3. num. 28. & eſt communis.

Cõc. Tr. *Bonac.* *Suar.* *Coninc.* *Sayr.* *Nauar.* *Filiuc.* *Regin.*

2 Obijcies. Concil. Tridentinum concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi ſuper irregularitates omnes, ex delicto prouenientes; modo hæc irregularitas ex mortis acceleratione in miniſterio infirmorũ, nõ videtur prouenire ex delicto, ergo non poteſt Epiſcopus diſpenſare?

Reſpondeo, Satis iam probauimus ſupra

pra Dub. 5. Quòd ad incurrendam hanc irregularitatem, requiritur peccatum, ſcilicet vt fiat ex culpa lata, & ignorantia craſſa, & non adhibita debita diligentia, vel deniq. (ſecundum Nauarrum) fiat ex contemptu, quod idem eſt; quæ omnia certè delicta ſunt; ſecus non incurritur irregulatitas iſta; Ergo poteſt Epiſcopus in ſuos ſubditos illam diſpenſare; & concluſio remanet in robore ſuo.

Dub. 12. An Epiſcopus poſſit diſpenſare in irregularitate proueniente ex mutilatione voluntaria? 1

Reſpondetur affirmatiuè, nam non comprehenditur in exceptione facta ab ipſo Concil. Trident. vbi non excipitur, niſi illa proueniens ex homicidio volũtario mutilatio verò, non eſt homicidium; ergo, &c. Ita Suar. diſp 44. ſect. 4. nu. 35. Molin. tom. 4. tract. 2. diſp. 70. nu. 19. & diſp. 79. num. 8. Em. Sà. Irregularitas in fine. Tolet. lib. 1. c. 48. n. 6. & eſt communis.

Suar. *Molin.* *Tolet.* *Em. Sà*

Dub. 13. Regulares incidentes in irregularitatem huius ſpeciei accelerationis ex lata culpa, à quo poſſunt diſpenſari?

Reſpondeo, Poſſe diſpenſari à ſuo Prælato, habẽte poteſtatem temporalẽ, & ſpiritualem in ſuos ſubditos; vt ſunt Generales, Prouinciales, Præpoſiti, Rectores, Præfecti Guardiani, Cuſtodes, & alij quocunq. no-

mine nuncupentur, Qui non solum possũt suos subditos in hac irregularitate dispensare; sed in omnibus alijs (excepta illa proueniente ex bigamia, vel ex homicidio voluntario, vel ex mutilatione) tàm in foro conscientię, quàm in foro fori. Dummodo

Mar. v. delictum non sit deductum in iudicio per
Iul. ij. accusationem coram Iudice competenti.
Six. jv. Ita concessit Martinus V. Iulius II. Sixtus
Rodriq. IV. & alij Summi Pontifices: vt refert Rodriq. tom. 1. quæst. Regul. quæst. 24. art. 12.
Nauar. 13. & 14. Nauar. tom. 1. Consiliorum consi. 84. num. 1.

2 Immo possunt etiam suos subditos dispensare in illa Irregularitate proueniente

Io. Cru. ex celebratione in excommunicetione ma
Suar. iori. Ita Ioannes Cruz in Epit. Priuileg. Re-
Nau. gul. lib. 1. cap. 6. dub. 19. conclus. 3. Suarez
Regin. disp. 44. sect. 6. nu. 13. Nauar. cap. 27. nu. 240.
Molin. Reginal. lib. 30. nu. 23. tract. 2. Molin. disp.
Bonac. 79. num. 3. & alij apud Bonac. de Censuris disp. 7. q. 4. pun. vltim. n. 13. in prima Respõsione ad quæsitum tertium.

Et hæc satis dicta sufficiant in hac Prima Parte, pro adiuuandis Infirmis, tàm in exercitio spirituali, quàm corporali.

Finis Primæ Partis.

APPENDIX POSHVMA

Ad Primam Partem

Practicæ visitandi Infirmos.

Circa ea, quæ ad Sacramentalem Confessionem pertinent.

Ab eodem.

P. IACOBO MANCINO

Religionis Cleric. Regular. Ministrantium Infirmis, & Sacr. Theol. Professore dum viuebat, formata.

Præfatio

CVm denuò liebellum hunc in lucem demandare statuerim, vt multorum satisfacerem expostulationibus, Miscellaneas aliàs Practicas adieci de aliquibus dubijs, quæ forsan in materia Sa-

cramentalis confeſſionis deſiderari videretur, ne vigil, & pius animam cultor aliquid ſibi hic deeſſe quereretur, quod ad earum ſolutem, & quietem exactè, ac ſedulò procurandam, & conſcientiæ inuolucra enodanda neceſſarium exiſtimetur, quapropter practicę aliquę, & dubia: veluti De Opinione eligēda, De Reo iuridicè interrogato, De Caſibus reſeruatis; De informi, ſeu non integra cōfeſsione, & De Hæreſi mēta li, in hac ſecunda impreſsione acceſſerunt, quæ Sacramentalem confeſsionem reſpiciunt, & magis declarant, & quidem ad cōplementum doctrinæ, dum harum practicarum reſolutiones adduco, cōſentaneum duxi, aliqua de varijs Doctorum opionibus pertractare, vt prudens Confeſſarius, & tuta conſcientia, & promptè opinionem illam, quam maluerit, pro abſolutione præſtanda, eligere poſsit, ac valeat.

De Opinione eligenda. Practica Prima.

DVbium primum. An communis opinio dicatur à multitudine Doctorū? Reſpondetur. Vt plurimum ex numero, & auctoritate ſimul tractantium ex profeſſo de aliqua materia, eſſe Iudicandum; nō autem ex ſolo numero Doctorum, qui aliquando vnum alium more ouium, ſeu volu-

volucrum, secuntur; nulla alia ratione ducti, nisi quia alij Doctores ita asseruere. Sic affirmat Nau. c. 27. n. 289. Azor. Inst. mora. lib. 2. c. 3. fol. mihi 147. & alij quamplurimi. *Nauar.* **Azor.**

Qua propter Nauarrus loco citato inquit: Communiorem opinionem existima rem illam, quam sex, vel septem Doctores clasici rem ex professo tractantes; asserent, quam opinionem probatam à quinquaginta Doctoribus sola ferè auctoritate priorum doctorum ductis, Hæc Nauarr. citatus. **Nauar.**

Dub. 2. Si duæ opiniones vndique pares sunt; tum ex Doctorum numero, tum ex auctoritatibus, quam eligere debemus?

Respondetur. Si materia est Theologica tūc Theologos sequi debemus: Si erit materia Pontificia, seu Canonica, Canonistas sequemur: si denique Iuris ciuilis: Legistas: Et denique si adhuc in prædictis erit paritas, ad arbitrium prudētis Confessarij manebit eligere illam quā maluerit. Ita Nau. loco cit. n. 287. versic. Octauo, si nullo modo, &c. Azor. lib. 2. c. 16. lit. D. fol. 156. & alij communiter. *Nauar.* *Azor.*

Dub. 3. An aliquando liceat in foro conscientiæ tenere sententiam vnius Clasici Doctoris tantum, contra communem opinionem?

1 Resp. Id passim, aut crebrò non licere: Aliquando verò, culpæ, aut vitio dandum non est; si eam singularem contra communem sequamur: Nam contigit aliquando, vt vnius Classici Doctoris opinio firmiori, meliorique fundamento nitatur. Ita Azor. lib. 2. cit. cap. 16. quæst. 6. fol, (mihi) 159. litter. B. Bonac. de legib. disp. 2. q. 4. pun. 9. nu. 4. Qui plura de hoc adducit Exempla. v. g. Primo, De officio Diuino recitando post Missam; communis opinio pro lethali culpa condemnat: contra quam Sot. lib. 10 de Iust. & Iur. q. 5. ar. 4. conclus. 2. negat esse peccatum mortale, pluribus rationibus; Qui verò Sotum sequeretur mortaliter nō peccaret; licet hanc sententiam quamplurimi moderni sequantur, & precipuè Car. Tolet. Instit. Sacerdotum, lib. 2. cap. 1. vers. Recita, &c.

Azor. Bonac. Sot. Tolet.

Item, Missæ Sacrificium esse certi, ac finiti valoris, ac fructus; & proinde, pro pluribus oblatum, minus singulis prodesse, quam si pro vno tantum offerretur, cōmuni Theologorum sentētia probatur: Contra quam est Caietanus tom. 2. opuscul. tract. 3. quæst. 2. Herueus quodlib. 10. quæst. 13. & alij asserentes, non esse per se certi, ac finiti valoris, sed infiniti; Et quamuis communis opinio sit verior, tamen Caietani sententia sua probabilitate non caret. Ita

Caiet. Heru.

Azor.

Azor.loco cit.cap.16. eadem quæst.6. fol. 159.D.

Item, Si quis occiderit aliquem ob defensionem innocentis vxoris,parentis,aut filij;verum etiam cognati,vicini,amici,aut etiam extranei ab iniqua, seu iniusta morte;communis inquit esse irregularem: Cõtra quam probabiliter putat Couar. in c. si furiosus de homic.p.3.§.1.nu. 5.Irregularitatem non incurrere,rationibus ab illo allatis;& est probabilis opinio. **Couar.**

Item;si quis furem occidat vt bona sua tueatur,& seruet; communis irregularem esse affirmat:contra quam Couar.loco cit. negat esse irregularem:certè in vtroque casu de irregularitate,qui vt probabilem sententiam Couarruuiæ sequeretur,eum non damnarem;ita Azor.loco citato. **Couar.**

Item communis opinio antiquorum, Angeli,Rosellę,Syluestri,Tabienę, Astensis,Armillæ, Nauarri, & ferè omnes Summistæ docent;in die Natalis Domini, illa tria Missarum sacrificia,quæ iuræ comuni de more offeruntur,non esse noctu ante lucem diurnam facienda:Contra quam adest opinio omnes tres Missas ante lucem dici posse,non obstante quòd obijcitur ex glo. cap.Contulisti De celebr.Missar.& in cap. Nocte.De consecrat.dist.1.scilicet: Ea tria Sacrificia ita fieri,& offerri debere, vt pri- **Ang. Rosell. Sylu. Tab. Asten. Armil. Nau. Can.**

mum statim post mediam noctem: Secundum, in aurora; Tertium, orto iam Sole: Nam ad hoc facilè Respondetur. Hoc esse ex vetere Ecclesiarum more, & communi iure; cui tamē videtur esse derogatum per contrariam consuetudinem vsu receptam; & ius antiquum, nouę consuetudini ex vsu approbatæ, cedere debet. Ita Azor. lib. 2. Instit. mor. c. 10. fol. 138. litt. A.

Azo.

Item, communis opinio, inquit Nauarrus (infra cit.) Neminem teneri circumstantias aggrauantes in eadem specie confiteri; nisi solum speciem mutantes: Quæ quidem opinio est fundata in Concilij Tride. sententia, sess. 14. cap. 5. circa medium; vbi habetur: Circumstantias in Cōfessione explicandas esse, quę speciem peccati mutāt. Ita D. Thom. in 4. dist. 16 q. 3. art. 2. D. Ant. 3. p. tit. 17. cap. 17. §. 5. Caiet. 1. 2. quæst. 18. art. 10. med. quęs. 7. tract. 2. de Confess. Nau. cap. 6. nu. 6. de circumstantijs, qui in nu. 7. versic. Neq; obstat &c. inquit: Intrepidè hanc partem elegimus, contra aliquos graues Auctores, qui contrarium affirmant, quos nos etiam legimus; Hæc Nauarrus. Ita etiam Tolet. lib. 3. cap. 18. num. 1. & alij quam plurimi idem sentiunt.

Nau. *Cōc. Tr* *D. Tho.* *D. Ant.* *Caiet.* *Med.* *Nauarr.* *Tolet.*

1 Et certè supradictam opinionem tutà conscientia sequi quis potest: tamen contraria est tutior, & magis conscientiæ fauet;

uet;Ita Azor.Instit.mor.lib.2. cap. 12. fol. 14.litter. B.Sot.in 4. dist.18.quæst.2.art.4. conclus.7.Pe.Sot. De Integritate Confess. lect.9.Vict.q.176. Em.Sà confessio nu. 18. & alij. *Azor. Sot. Pet. So. Vict. Em. Sà*

Tamen, omnes Doctores vtriusq; opinionis conueniunt,quòd quando adest casus reseruatus,siuè excommunicatio,debet aperiri in confessione circumstantia, licet speciem non mutet. Ita Nauar. citatus; & ponit varia exempla v.g. *Naua.*

Si furtum erit reseruatum in magna quantitate,debet dici quantitas.Si incestus erit casus reseruatus in primo, vel secundo gradu;(vt solet)tenetur explicare gradum sic etiam gradum affinitatis. Similiter,si quis locutus est de obscenis, debet explicare tum quibus personis;quia,si cum monialibus talis est excommunicatus hic per Eminētissimum Cardinalem Archiepiscopum Neapol.Sic etiam, non sufficit dicere percussi Clericum;sed necesse est vt explicet grauitatem percussionis; nám si læuis est,casus erit Episcopalis;si grauis Papalis; & sic de singulis quando de aliqua censura timetur,aut reseruatione peccato annexa. Sic etiam debet explicare speciem blasphemiæ;si alicubi reseruatur hæreticalis. Explicanda est etiam circumstantia, quæ aggrauat in infinitum; scilicet quæ facit de ve-

veniali mortale. Multa alia exempla ponit Azor. loco citato, vt quis valeat in foro cõſcientiæ tenere opinionẽ probabilẽ vnius Claſſici Doctoris, relicta communi: Paſſim verò à communi non eſt recedendum.

Dub. 4. An diſcipulus tuta conſcientia poſſit ſententiam ſui Magiſtri, ſeu Præceptoris ſequi, ita vt eam ſecutus, probabiliter ſentire cenſeatur?

1 Reſpondetur affirmatiuè. Ita Azor. cit.
Azor. lib. 2. cap. 17. quęſit. 4. colligitur ex Abbate
Abb. Innoc. & Sylu. verbo opin. quæſt. 1.
Innoc. Hoc limitatur; dummodo non ſit de ma
Sylu. teria clarè, & apertè contra fidem, vel bo-
2 nos mores; & ſecundo, quod magiſter in opinione gentium, ſit catholicus, & nõ prę ſumatur malam doctrinam docere velle: & tertio quod diſcipulus ſit rudis, neſciens diſcernere Doctorum opiniones.

Dub. 5. An rudis poſſit ſibi eligere opinionem alicuius Doctoris probati, ex multis Auctoribus, quos in legendo reperit, vt doctrinam ſibi comparet, & dicatur probabiliter, & tutè ſentire in tali opinione?

Reſpondetur affirmatiuè; non. n. talis rudis tenetur, nec poteſt inueſtigare de varijs Doctorum opinionibus: Sic etiam poterit ſtare, tuta conſcientia, dicto ſui Con-
Azor. feſſarij, ſeu alterius docti viri. Ita Azor. lib. 2. c. 17. q. 5.

Dub.

Dub.6. An quando vir Doctus, & Prudens, nullum probatum; & classicum Doctorem habet ex parte sua: nihilominus ipse habet manifestas, firmasque rationes cõtra communem opinionem: An iste probabiliter sentire dicetur, si suam contra cõmunem opinionem sequatur?

Respondetur. Hoc tuta conscientia fieri posse videtur: Et ratio est: Quia sicut vnũ Doctorem probabilioribus, & firmioribus fundamentis, rationibusque fundatum, sequi possumus cõtra communem, vt supra probauimus: sic quilibet vir scientijs valdè præditus potest suam tenere opinionem contra communem, dum sua opinio similiter est fundata in manifestis rationibus, & probabilioribus fundamentis: v.g. Nau. cap.27.n.63. probabiliter sentit, Christianos captiuos remigantes contra Christianos, etiam metu mortis, peccare mortaliter: Aliquis vir doctus potest tenere contrariam opinionem, & ratio est, quia remigatio est opus indifferens: Et præterea, quia christiani captiui sunt Turcarum serui, ideo possunt vt serui suis dominis in operibus non per se malis, seu indifferentibus, absq; peccato obedire: secus erit, quãdo christiani captiui iuberentur alios Christianos occidere, vel armis pugnare: hoc.n. esset opus per se malũ illicitũ. Ita Azo. Insti.mor.to.1.lib.2.c.17.q.6. Nauarr.

De

Practica II.

1 DVb. I. Reus interrogatus à Iudice an teneatur veritatem fateri?

Respondetur. Et dico primo reum non teneri veritatem fateri si à Iudice iuridicè non interrogaretur, seu non seruato Iuris ordine; colligitur ex cap. Qualiter, & quã-
Can. do. Et cap. Inquisitionis; De Accusationi-
Henriq. bus. Ita Henriquez quodlib. 1. q. 34. Syluest.
Sylu. verbo Confessio delicti quæst. 1. Pet. Nau.
Pe. Na. lib. 2. cap. 4. num. 136. & est communis sententia.

2 Et ratio est, quia cum non iuridicè interrogatur nulla obligatio reo imponitur ad respondendum, & ideo non tenetur ad Iudicis intentionem respondere, aut iurare: sed aliquo artificio verborum, posse elude-
Leß. re scilicet æquiuocare. Ita Leß. de iust. &
Tolet. iur. lib. 2 c. 3. dub. 3. n 8. Tolet. lib. 5. c. 58. n. 2. & omnes communiter.

3 Notandum; Illud quòd de reo dicitur, Non teneri veritatem fateri, quando non Iuridicè interrogatur: Sic etiam dicendum de Teste similiter non legitimè interroga-
D. Tho. to. Ita D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. communiter ab omnibus receptus.

Dico,

Dico ſecundo tunc Iudex non legitimè interrogat, quando non ſeruat ordinem in 2
lege preſcriptum, De reo interrogando: Et tunc eſt, quando de crimine occulto interrogat, de quo reus non publicè eſt infamatus, in opinione proborum virorum, vt inquit Valentia: Vel non adſunt inditia ſufficientia, & æquipollentia, vt ait Nauarrus: Vel non eſt ſemiplena probatio per vnum teſtem oculatum ſaltem, omni exceptione maiorem: Vnum ex his tribus, inquit Valentia, ſufficere ad veritatem fatendam, quę ſint notificata reo, vt cognoſcat teneri ad veritatem fatendam.

His verò deficientibus, delictum negare 3
poteſt, non tamen ſimpliciter reſpondẽdo mendaciter, (nam mendacium ſemper eſt malum) ſed æquiuocatione vtendo, & ſic iurare poteſt verum iuxta mentem ſuã, & aptam æquiuocationem, licet non ſit verũ iuxta mentem exigentis iuramentum: Et ratio eſt, quia defenſio eſt de iure naturæ: & hoc verum eſt, nè dum ſi præcipiatur ſub pęna capitis, triremis, carceris, &c. Verum etiam ſi præcipiatur ſub pęna excommunicationis, nam occultum manifeſtari non debet in foro exteriori: Et Iudices malè agunt, reos reſpondere cogentes contra iuris formam. Ita D.Tho. 2.2. quæſ. 69. ar. 2. Caiet. ibid. Nauar. cap. 25. nu. 36. Idem ſentit

D. Tho. *Caiet.* *Nauar.*

Bartol. tit Bartol.in leg.fin.num.7.ff.de quęst.Valen.tom.3.disp.5.quæst.13.pun.3. versicul. Verumtamen,&c.Tolet.lib. 5. cap. 58.de reo.Leff.de iuſt.lib.2.dub.3. num. 9. & eſt communis. *Valent.* *Tolet.* *Leſſ.*

4 Dico 3.Non tenetur reus crimen fateri ſi dubitat,An iudex iuridicè eum interroget necnè.Idem dicendum de teſte non legitimè interrogato: Et ideo iudex tenetur oſtendere proceſſum reo,vt cognoſcat delictum eſſe ſufficienter iuridicè probatum, & illum teneri verum fateri (vt ſupra diximus)ſecus non tenetur. Ita Caiet.in D. Thom.2.2.q.69.ar.1.Tolet.loco cit.num.2. Leſſ.de iuſt.lib.2.dub.3.nu.10.& communis. *Caiet.* *D.Tho.* *Tolet.* *Leſſ.*

5 Dico 4.Non tenetur reus ideo ſuum crimen prodere;eo quòd videat alteri ab aliquo falsò imponi; Poteſt tamen ſi velit:ſecus verò ſi legitimè interrogaretur. Naua. cap.15.n.17.colligitur ex D.Tho.2.2.q.70. art.1.Sot.de iuſt.lib.4.q.6.ar.3.& alij communiter. *Naua.* *D.Tho.* *Sot.*

6 Dico 5.Reus non tenetur illa fateri, ob quæ reuelata iniuſtè condemnaretur; v. g. Petrus abſtulit pugionem ab Antonio, quò aliquem interfecit,ſi Antonius Iudici diceret pugionem eſſe ſuum,fortaſsè iniuſtè condemnaretut:& ideo æquiuocando, poteſt negare eſſe ſuum.Ita Bannes quæſt. *Bann.*

69.ar.

69.ar.2.colum.9.Em.Sà cit.num. 7. & alij. *Em.Sà*

Dico 6. Quando reus legitimè interrogatur, idque ei notum est, veritatem fateri tenetur, etiam si capite plectendus esset; est communior, & probabilior Doctorum sententia, & præcipuè D.Thom.2.2.q. 69.ar.1. Ibid.Caiet.Henriq. quodlib. 1. quæst. 32. Palud.d.19.q.4. circa finem.Gabr. in 4.dis. 15.q.6.ar.2.conclus.6.Sot. de secreto mẽb. 2.q.7.Nau.cap.25.nu.36.Couar. qq. pract. quæst.23.Tolet.lib.5.cap.58.à nu.1.Valentia tom.3.disp.5.quæsi.13. & alij ab istis citati. Et ratio est, tum quia quilibet tenetur obedire suo superiori præcipienti secundum iuris ordinem; tum etiam quia Iudex habet ius eliciendi veritatem ob bonum publicum, Ergo, &c. 7 *D.Tho.* *Caiet.* *Henriq.* *Palud.* *Cab.* *Sot.* *Nau.* *Cou.* *Tolet.* *Valen.*

8 Sũt tñ Doctores qui asserunt oppositũ. Non esse improbabile, Reum non peccare mortaliter negando crimen, paesertim in causa capitali, quamdiù est spes euadendi mortem, etiam si iuridicè interrogaretur: Et ratio inquiunt est, quia si negando crimen est spes euadendi, sequitur quod non est plenè probatum. Doctores infra citandi.

9 Addunt præterea, quia pręcepta vt obligent, debent esse consentanea conditioni humanę, sicut & leges; At pręceptum illud criminis fatendi, videtur nimis difficilè,

neq.

neq. satis accommodatum humanæ imbecillitati, vix.n.è centum, vnus reperietur, qui si speret hac ratione, posse euadere mortem, non sit crimen negaturus: ergo, &c. secus, si non esset spes euadendi.

10 Præterea: lex humana, non potest obligare cum periculo mortis, nisi magnitudo negotij aliud expostulet, vt plerique Doctores docent, ergo nec præceptum humanum; nempè Iudicis.

11 At quia etiam intercedit præceptum diuinum scilicet iuramentum, quod nullo modo violare licet, ideo vt periurium euadat, æquiuocare potest.

Less. Hanc sententiam sic probatam cũ alijs rationibus tenet Leonardus Lessius de iust. & iure lib.2.cap.31.dub.3.num.11.16 & sequen. qui doctè respondit ad obiectiones

Panor. contrariæ sententiæ: cui aderet etiam Pa-

Sylu. nor. in cap. cum super. De Confessis col. pe

Bonac. nult. Sylu. verbo confessio delicti q. 1. Pro-

Rodr. babilem quoq. asserit Bonac. de leg. in 8.

Regin. præcepto decalogi disp. 10. q. 3. pun. 2. nu. 7.

Filiuc. Item Rodriq. in quæst. Regul. tom. 2. q. 19.

Ang. art. 4. Reginal. lib. 24. nu. 37. Filiucius tract.

Armil. 40. cap. 9. quęst. 4. nu. 266. Angel. eod. verbo

Pe.Na. num. 1. Armilla confess. num. 8. Pet. Nauar.

Em.Sà lib. 2. cap. 4. nu. 36. vsque ad nu. 142. Eman. Sà de reo num. 6. & 7. citatus à Lessio. Et alij recentiores.

Sed

Sed tamen prima opinio pro communi bono omnino tenenda est, etsi aliam, vt probabilem, quia rationibus, & Doctoribus fundata est, tuta conscientia teneri posse existimant citati auctores, eo præsertim (præter allata) quia in odiosis illa opinio potest sequi, quæ est mitior, relicta rigorosa, vt docet Azor. lib. 2. cap. 11. littera B. præter quam quod inter diuersas opiniones, probabilem possumus sequi, relicta probabiliori, vt idem Azor. lib. 2. cap. 12. in fine, & nos supra diximus de opinione eligenda dub. 3. & hinc sequitur dilucidatio alterius dubij in hac re. Azo.

Dubium. 2. Vtrum Confessarius possit cogere reum ad fatendum veritatem, etiã si legitimè interrogaretur?

Respondet Lessius iuxta sua principia supra cit. num. 16. & 17. quod quamdiu est spes euadendi mortem, ne dum corporalẽ, verum etiam ciuilem, non debet cogere reum ad veritatem aperiendam, rationibus ab ipso allatis: quod etiam probat Bonac. de præceptis disp. 10. quæst. 3. pun 2. nu. 7. cum omnibus Doctor. secundæ sententiæ, qui probabilem appellant; Vide etiam Sot. lib. 5. de iust. quæst. 6. ar. 2. Em. Sà de Reo, n. 6, & alios. 1 Less. Bonac. Sot. Em. Sà

Dub. 3. An Confessarius possit cogere reum ad supplicium ductum, vt fateatur

delictum,quod falsò negauit, Iuridicè interrogatus?

Respondetur distinguẽdo; vel adest notabile preiudicium vitæ tertij,vel honoris vel bonorum; & sic tenetur se retractare: secus si nemini præiudicium dederit. Ita Nau.cap.25.n.38.Bonac.de præcept. disp. 10.q.3.pun.2. n. 8.& communis.

Naua. *Bonac.*

Dub.4.Ań Confessarius possit absoluere Reum habentem animum capiendi è carceribus fugam ad propriam vitam tuendam,seu mutilationem vitandam?

Respondet S.Thomas,& affirmatiuè: siue ante, siue post iustam condemnationẽ: etiam effrigendo carceres: Et ratio est, quia non potest ei præcipi,vt cũ tanto suo damno ibi maneat: Hoc.n. esset præceptũ nimis difficile, superans humanam conditionem:Et ius naturæ de vita tuenda,præualet iuri positiuo legali:Et quòd ad effractionem pertinet:cui licet finis, ideſt fuga, licet,& mediũ,scilicet effractio.Ita D. Th. 2.2.q.69.ar.4.Caiet.ibid.Sot.lib.5.q.6.ar.4. Couar.lib.1.var.resolut.cap.2.nu.13.Naua. cap.17.nu.102.Lessius de iust.lib.2. dub. 5. à nu.31.& alij recentiores.

D. Tho. *Caiet.* *Sot.* *Couar.* *Nau.* *Leß.*

2 Tenetur tamen (docet Caietanus)resarcire damnũ ex effractione carceris secutũ, cuius sententiæ sunt etiam Sot. & Nauar. citati.Lessius verò cit.num. 38. putat,hanc

reiti-

estitutionem vix esse in vsu.

Dub. 5. An dantes auxilium ad fugam è carceribus, teneantur ad restitutionem?

Respondetur. Qui dat auxilium in casu prædicto ad fugiendam mortem, seu muti lationem: nō peccat, nec ad restitutionem tenetur: Qui verò dat causam, seu auxilium fugienti, qui detinebatur, vt solueret de bibita creditoribus (dum poterat soluere) peccat mort. & tenetur ad restitutionem ipse: etiam si hoc faciat misericordia motus: secus si esset adeo pauper, vt neque per se, neq. per alium probabiliter soluere posset. Ita Nauar. cap. 17. num. 101. Ioannes de Platea in leg. Quoties de exa. lib. 10. cit à Nau. & alij communiter. *Nauar.* *Plat.*

Dub. 6. Quas pęnas teneatur reus sibi infligere, seu subire, post iustam condemnationem?

1 Respondeo, Et dico primò: reum non teneri sibi mortem infligere: vel mutilationem: vel ad suspendendum; vel sibi elicere è venis sanguinem, vt paulatim moriatur: Et ratio est, quia hoc esset contra rectam, & humanam rationem: sed sufficit, eas pęnas ab alio illatas pati. Ita Sot. de iust. q. 6. art. 6. conclus. 5. Graff. 1. par. lib. 2. cap. 11. n. 40. Suar. de leg. lib. 5. cap. 7. ad finem: & cap 10. num. 12. Vasq. part. 2. disp. 173 & alij. *Sot.* *Gràff.* *Suar.* *Vasq.*

2 Dico secundò Reum teneri (secuta iusta sententia) in auxilium proficisci: persistere in carcere: accedere ad patibulum: collum præbere carnifici: laqueum sibi adaptare: scalam ascendere: soluere pœnam inediæ: extendere manum ad mutilationem: & similia. Ita Couarr. in Epit. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 10. Arrag. 2. 2. tom. 2. q. 62. ar. 3. Regin. lib. 13. nu. 283. Azor. p. 1. lib. 5. c. 8. quæst. 6. Sayr. lib. 3. cap. 9. num. 4. Valent. disp. 7. q. 5. pun. 6. §. 3. Suar lib. 5. de leg. cap. 7. num. 6. & cap. 10 num. 13. Em. Sà Iudiciales actus nu. 64. Bonac. de leg. dis. 1. q. 1. pun. 7. §. 2. Et alij quamplurimi.

Couar. Arrag. Regin. Azor. Sayr. Valen. Suar. Em. Sà Bonac.

3 Dico 3. Reũ posse, & debere sumere potionem veneni, post condemnationem: Patet ex dictis; & probat Em. Sà loco cit. de Reon. 11. & 12. Bonac. loco cit. num. 34. & alij. Quamuis Lessius lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 26. & alij à Bonac. citati contrarium, non improbabiliter teneant, de veneno.

Bonac. Em. Sà Less.

De Casibus reseruatis Pract. Tertia.

DVb. I. An Confessarius absoluens Pœnitentem à casu Papæ reseruato, intelligatur absoluere etiam à reseruatione Episcopi, si idem casus erit alia via etiam Episcopo reseruatus: An potius indigeat alia Episcopi licentia?

Re-

Respondetur. Nô indigere alia Episcopi licentia, cùm ablato maiori ligamine, non remaneat aliud minus, Et qui potest in maiori, potest à fortiori, & in minori. Nauarr. cap. 27. nu. 254. Tolet. lib. 3. cap. 14. num. 2. vers. sequitur secundo. Et alij. v. g. hic Neapoli, reseruatur percussio clerici: si quis ex priuilegio, vel ex speciali mandato Pontificis absolueret. à tali censura percussionis; non remaneret alia reseruatio Episcopi. Et sic de singulis, Ita etiam Eman. Sà verbo casus reseruatus n. 3. 1 *Nauar. Tolet. Em. Sà*

2 Ex dictis à fortiori sequitur: Quòd Confessarius absoluens pęnitentem (laborantē inuincibili ignorantia) ab excommunicatione Episcopo reseruata, non remanet in eodem casu alia reseruatio. Eidemmet Episcopo, vt ex prædictis Doctoribus patet.

Dubium 2. An casus dubius præsumatur reseruatus?

Respondeo. Qui dubitat per modũ scrupuli absq; aliquo fundamẽto, siue sit dubiũ iuris, siuè facti etiam si agatur de censura aliqua, potest à quolibet confessario absolui; qui verò dubitat esse latam aliquam legem reseruantem aliquod peccatũ, si adhibita sufficienti diligentia, adhuc in tali dubio perseuerat, tunç confessarius practicè deponat dubium, & absoluat, quia in tali

casu nō præsumitur reseruatio;& ratio est, quia conditio possidētis stat pro cōfessario dubitante se facultatem habere ad absolutionem peccatorum impendendam,& hoc
Bonac. dubium dicitur,dubium iuris,ita Bonac.de pœnit.disp.5.q.7.punct.5.§.4.num.1.

Dubium 3. An si casus dubius sit circa dubium facti,possit à quolibet approbato confessario absolui?

1 Pro cuius intelligentia dico quod dubiū in aliquo facto dicitur v.g quando pœnitēs dubitat se aliquem occidisse (homicidium enim aliquibus in locis est reseruatum) vel dubitat se compleuisse peccatum incestus, sodomiæ,& similium, quando alicubi reseruantur, quæ constant esse reseruata, si completa,& consumata fuerint; vel quando dubitat an peccauerit mortaliter circa talem casum reseruatum. His positis.

2 Respondeo,quod quilibet confessarius approbatus potest absoluere pœnitentem in prædictis,& in similibus dubijs pertinētibus ad reseruationem, etiam si sint circa reseruationem censurarum, nec confessarius habeat facultatem pro reseruatis; nisi adsit sufficiens præsumptio in contrarium
Suar. de reseruatione facti,vel nisi aliter à iure
Sanch. in aliquo casu decernatur.Ità Suar.de cens.
Henriq. tom.5.disp.40.sect.6.nu.5. Sāchez in sum. lib.1.cap.10.num.23.Henriq.lib.6.cap. 26. nu.7.

nu.7.Bonc.de pęnit.disp.5.q.7. punct. 5.§. 4.num.1.& alij. *Bonac.*

3 Sed hæc intellige,quod semper Confessarius deponat conscientiam dubiam, & teneat pœnitētem non incurrisse in casum seù censuram reseruatam, & cum tali formalitate liberè absaluat, nam secus incurreret in censuram reseruatam à Clemente VIII.qua cauetur,ne quis audeat,seù præsumat absoluere à casibus clarè, vel dubiè contentis in Bulla Cęnæ Domini. vel alias Sum.Pontif.vel locorum ordinarijs reseruatis,vt ex decreto incipiente Sacra Congregatio sub die 9.Ianuarij 1601.patet.

4 Ex quo infertur eum, qui sequitur opinionem probabilem.Doctorum sentientiū Confessarium habere iurisdictionem absoluendi à reseruatis, seù priuilegium absoluendi non esse reuocatum (etiam si relinquat probabiliorem) validè absoluere, ac si re ipsa iurisdictionem haberet,ac priuilegiū nondū esset reuocatum,etiā si opinio illa probabilis à parte rei forte non subsistat,sed falsis realiter nitatur fundamentis;nam in tali casu Ecclesia supplet iurisdictionem, sicut eamdem supplet quando aliquis titulo colorato,& errore communi vulgi habetur pro legitimo Iudice,vel Parocho,quamuis reipsa non sit Iudex,neque Parochus, nam communis error facit ius,

Less. l. Barbarius, ff. de officio Prætoris, ita Lessius lib. 2. cap. 29. dub. 8. Suar. disp. 76. sect. 6. Reginaldus lib. 1. num. 102. & 103. Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 26. nu. 6. Henriquez lib. 2. cap. 14. num. 3. & 4. Coninch. disp. 8. dub. 3. concl. 6. nu. 22. & dub. 6. num. 47. Filiucius tract. 7. cap. 8. quæst. 10. nu. 227. Bonac. de Pœnit. disp. 5. qu. 7. puncto 5. §. 4. nu. 4. & 5. & alij communiter.

Suar. *Regin.* *Sanch.* *Henriq.* *Coninc.* *Filiuc.* *Bonac.*

Dub. 4. An talis restrictio præfati decreti Clement. VIII. ne Regulares absoluant à casibus dubijs, locorum ordinarijs reseruatis, intelligatur etiam circa casus dubios suis superioribus reseruatis? & ratio dubitandi est, quia religiosorum prælati ordinarij illorum dicuntur. Loquor quoad censuram incurrendam.

1 Respondeo, Saluo meliori iudicio negatiue, nam illud decretum emanauit contra religiosos in fauorem Episcoporum, quorum iurisdictionem aliquando regulares sibi vendicabant, vel ea vti posse putabant; & respectu religiosorum stricta est facienda interpretatio, quia odia sunt restringenda, vt in cap. Odia de reg. iuris in 6. Ideo non extenditur ad casus Prælatis regularium reseruatis, vide Eman. Sà verbo casus reser. n. 5. & alios.

Em. Sà

Dub. 5. An confessarius comperiens male absoluisse pœnitentem à censuris, possit

post obtentam facultatem absoluendi, ab illis absentem absoluere?

Respondeo affirmatiuè, & ratio est, tum quia absolutio à censuris ferri potest in absentem, & ignorantem, & existentem in mortali peccato, tum etiam quia nisi illum absolueret, esset in causa, vt pœnitentes priuaretur Ecclesiæ suffragijs. Ita Bonac. de Pœnit. disp. 5 quæst. 7. puncto 6. num. 1. & 2. Suar. disp. 32. sect. 6. num. 2. Nauarr. cap. 26. num. 14. Vasq. quæst. 93. art. 3. dub 8. nu. 6. Coninch. disp. 8. dub. 17. num. 541. Filiuc. tract 7. cap. 12. quæst. 6. nu. 370. & alij. 1 *Bonac.* *Suar.* *P. Nà.* *Vasq.* *Coninc.* *Filiuc.*

Dub. 6. An confessarius comperiens malè absoluisse pœnitentem à peccatis reseruatis; possit illum absentem absoluere?

Respondetur negatiuè non solum à peccatis reseruatis, verum etiam à non reseruatis, tum quia absolutio Sacramentalis conferri non potest absenti, qui recessit à conspectu confessarij, tum etiam quia hoc expresse prohibetur sub pœna excommunicationis à Clemente VIII. & in simili casu confessarius postquam facultatem obtinuerit à Prælato pro tali reseruato debet cautè admonere pœnitentem de malè impertita absolutione, petendo prius ab illo licentiā loquendi de peccatis in cōfessione apertis, deindè illum absoluat, si hoc fieri poterit sine scandalo; Secus relinquat illum 1

in bona fide, nam pęnitens constituetur in gratia per aliam confessionem alteri faciēdam, per quam ex attrito fiet contritus, & consequenter non patietur aliquod spirituale detrimentum ex absolutione prius inualidè collata; ita Nauar. cap. 26 num. 14. Angelus verbo Confessio V. num. 14. Coninch. disp. 8. dub. 17 num. 143. Henriq. lib. 4. cap. 12. num. 5. circa finem. Reginal. lib. 8. num. 30. Suar. disp. 32. sect. 6. Bonac. de Pœnit. disp. 5. quæst. 7. punct. 6. num. 2. 3. & 4 Victor. Sylu. & alij apud Henriq. loco citato.

Nauar. Ang. Coninc. Henriq. Regin. Suar. Bonac. Vict. Sylu.

Dub. 7. Si ab Ordinario reseruetur Sodomia, qualis intelligatur reseruata?

1 Respondetur ex D. Thoma quod peccatum sodomiti cū propriè accipitur pro concubitu duorum eiusdem speciei, vt maris cum mare, & fœminæ cum fœmina; D. Thom. 2. 2. quæst. 154. ar. 11. Caiet. ibidem, Sayr. lib. 8. cap. 5. num. 16. Sylu. verbo luxuria num. 1. Armilla eodem Verbo, Lopez 1. parte cap. 74. de speciebus luxuriæ antemedium, Valent. disp. 9. quæst. 3. puncto 3. tol. mihi 1811. col. 1. vers. peccatum contra naturam litera E. & in cap. vsus 32. quæ. 7. Couarruias in Epit. in 4. Decretal. parte 2. cap. 7. §. 5. num. 7. & alij.

D. Tho. Caiet. Sayr. Sylu. Armil. Lopez. Valent. Couar.

2 Et quamuis non desint affirmantes peccatum maris cum fœmina prępostere esse etiam

etiam peccatum sodomiticum, vt inquit Lessius lib.4.dub.13.num.89. vers. Quarto si in diuerso sexu, Eman. Sà Verbo luxuria num.5.& alij; tamen iuxta definitionem sodomiæ supra allatam, & secundum sententiam D. Thomæ, & aliorum primæ opinionis non dicitur propriè peccatum sodomiticum, sed alterius modi, nempe peccatū innaturale, seu innominatum, & per consequens non comprehenditur sub reseruatione Episcopi reseruantis sodomiam, ità Bonac. tom. 1. de Matrimonio qu. 4. puncto 11. à num. 1. vsq. ad 5. citans Gomez in leg. Auri 80. num. 33. Sayr. lib. 8. cap. 5. num. 17. & 19. in fine vers. Obseruandum denique, citans Sum. Coron. de circumstantijs 1. p. cap. 2. num. 16. quam sententiam alij sequuntur, & huic me subscribo. Less. Em. Sà Bonac. Gomez. Sayr. Sum. Coron.

Dub. 8. Cum Episcopus sibi reseruat peccatum contra naturam, quid censendus sit sibi reseruasse?

Respondeo. Quod cẽsetur sibi reseruare omne peccatum innaturale impediens generationem, vt sunt pollutio voluntaria, sodomia inter personas eiusdem sexus, abusus mulieri præposterè, & bestialitas cum brutis, ità Sayr. loco citato in dub. præcedenti, & omnes Doctores ibid. citati cum D. Thoma. Sayr. D. Tho.

Dub. 9. An peccatum cōtra naturam cū per-

persona coniugata, cum consanguinea, vel affine; cum Virgine; cum rapta, cum moniali dicatur adulterium, incestus, stuprum raptus, & sacrilegium?

Respondetur negatiuè propriè, & per se loquendo, sed tantum similitudinariè, & reductiuè, ideo non cadere sub reseruatione adulterij, incestus, & stupri, & ratio est quia omnes species luxuriæ naturalis significant deformitatem in concubitu naturali, & propterea ex huiusmodi circumstantijs in crimine contra naturam non contrahitur affinitas, nec incurruntur pœnæ adulteorum, incestuosorum, & stupratorum; propriè tamen videtur esse sacrilegium si sodomiticè abutatur moniali, vel persona ligata voto castitatis, & dicetur raptus si tali modo abutatur rapta; eo quod hæc duo peccata non significant deformitatem in certa, & determinata materia, seù in naturali concubitu, (vt tres primæ species) sed absolutè in quacunque materia, idest in quacunque parte corporis contra personam Deo dicatam agatur, siue fiat naturaliter, siue contra naturam, similiter dicetur raptor, qui rapit aliquam, vt ea quocunque modo abutatur; ità Sayr. lib. 8. cap. 5. num. 20. circa finem, & alij, ideò vt distinctius peccata in confessione aperiantur, tenetur secnndum veriorem, & tutiorem

Sayr.

rem

rem sententiam exprimere in confessione se commisisse peccatum contra naturam cum vxorata, cum Virgine, cum consangui nea, non quia propriè sit species distincta, sed quia nouam deformitatem addit; ita Azor. 3. part. lib. 3. c. 18. Bonac. tom. 1. de ma trimonio q. 4. punct. 11. nu. 6. & alij recentiores. *Azor.* *Bonac.*

Dub. 10. An qui ingreditur vas, sed non seminat, dicatur incurisse in casum reseruatum propter sodomiam, incestum, adulterium, & similia?

Respondetur negatiuè, cum nō sint peccata perfecta, & consumata, & ratio est, quia cum reseruatio sit pęna, & pœna non debeatur nisi secuto effectu, ideo qui vas ingreditur absque eo quod seminet, in reseruatum incidisse non est damnandus, de pœnit. dist. 4. §. Hæc autem verba; vbi habetur, cum effectu accipimus non verbo tenus; ideò si cum vellet statuere, prohibitus sit, nec effectum decretum habuit, cessat ædictum; nam statuit, rem perfectam significat, & consumatam, non cœptam, vbi Glossa, cum effectu verba esse accipienda, arg. non obesse alicui malum, nisi ad finem perducatur. Ita Graff. in suis decis. lib. 2. cap. 80. num. 7. inquiens non seminantem intra vas non contrahere affinitatem, quia non consumauit actum, idem affirmat in *Graff.*

cap.

cap.90 num.11. quod sodomia intelligitur solũ, cum in vase naturali semen nõ effudert, ita etiam Nauar. de Irregularit. cap.27. num.250. Sayr. lib.8. cap.5. num. 16. in fine, & alij.

Nau. *Sayr.*

Dub. 11. An blasphemans actualiter Deum, vel B. Virginem, alterius imaginem expuendo, vel pedibus conculcando incidat in casum reseruatum Episcopo, vbi blasphemia reseruatur?

1 Respondeo affirmatiue incurrere, immo hæc talis blasphemia dicitur hæreticalis, Alph. de Castro lib.1. de iusta hæretic. punit. cap.12. vers. Quod autem.

Alph. de Cast.

Dub. 12. An blasphemans Deum, vel B. Virginem coram vxore, filijs, & domesticis testibus, incurrat in casum reseruatum; vbi blasphemia coram pluribus est reseruata?

2 Respondetur affirmatiuè, nam quamuis domestici testes ad forum fori non deducantur, tamen in conscientia sufficiunt ad incurrendam culpam, & pœnam.

Dub. 13. An dicere, Puó far Dio. Sit blasphemia?

3 Respondetur dicendo, si relatio fiat negando Dei potentiam, vel de illa dubitando, vtiq. blasphemia est, & peccatum mortale, cum Deus omnia possit; si autem relatio fiat affirmando Dei potentiam, ita vt potius sit dictio quædam admirantis, tunc

erat

erit veniale. Couar. in cap quamuis 1. par. §. 7. num. 9. Nau. cap. 12. num. 84. *Cou.* *Nauar.*

Dub. 14. An dicere, al Corpo di Dio, al sangue, &c. sit basphemia? 1

Respondet negatiuè Caiet. in sum. Verbo Blasphemia, quoniã postquam Verbũ Caro factum est, & corpus, & sanguinem habet, verum, quia talia verba semper arguunt irreuerentiam, erit peccatum veniale graue, notat Nauar. cit. num. 85. sed si talia, & similia verba proferantur in derisum vel per modũ iniuriantis, semper erit mortale. Sylu. verbo Blasphemia quæst. 2. Ema. Sà eodem verbo num. 3. in fine. *Caiet.* *Nau.* *Sylu.*

Dub. 15. An dicere, per vita di Dio, sit blasphemia? *Em. Sà*

Responsio est affirmatiua, & ratio est, quia talia verba sunt execratoria, quibus significatur Dei vitam subiectam esse morti; probat Cauar. 1. par. de pactis §. 7. nu. 9. vers. 6. At si quis proferret per modum iurantis non esset blasphemus. Sot. lib. 8. qu. 2. art. 3. 2 *Sot.*

Dub. 16. An blasphemans inaduertenter, ita vt si aduerteret non blasphemaret peccet mortaliter?

Respondetur negatiuè, Et si aliqui putẽt non improbabiliter, blasphemare etiam inaduertenter esse mortale, Nau. cap. 12. nu. 83. Eman. Sà verbo Blasphemia num. 3. 2 *Nauar.* *Em. Sà*

Dub.

Dub. 17. An si quis vnico actu blasphemaret Deum, B. Verginem, Angelos, & Sanctos, committat plura peccata, vel vnum?

Nauar. Respondet Nauar. cap. 6. num. 18. plura committere peccata; Verius tamen dicendum putamus vnicum esse peccatum; sed grauissimum, & ratio est, quia non multiplicantur actus in specie subiecti, quapropter vnus est numero actus contra vnam speciem; at non negamus prudenter facere viros timoratæ conscientiæ illud explicando, nam poterit euenire illos nescire discernere an vnus sit actus, vel plures, & sic tutius erit in confessione distinctè, rē aperire.

Dub. 18. An confessarius possit eodē modo absoluere pœnitentem laborātem ignorantia inuincibili ab excōmunicatione reseruata ac à peccato reseruato?

Respōdeo, reseruatio excomunicationis principaliter respicit pœnitentem, at vero peccati reseruatio, directè impedit confessarium nè absoluat. Præterea in excommunicationem reseruatàm non incurrit laborans ignorantia inuincibili, vt diximus in 1 parte pract. 4. dub. 9. nu. 6. at in casum reseruatum incidit pœnitens siue sciat, siue nesciat peccatum esse reseruatum; à quo non potest confessarium absolui absque licentiam, nam in reseruatione casuum non requiritur scientia illos esse reseruatos,

quem-

quemadmodum requiritur ad incurrenda excommunicationem. Naua. c. 27. nu. 16. Sylu. verbo Ignorantia num. 16, Sayr. lib. 1. cap. 18. & alij. *Nauar.* *Sylu.* *Sayr.*

Dub. 19 An propter ignorantiam inuincibilem possit quis excusari à peccato circa aliquod præceptum etiam diuinum?

1 Respondeo, per se loquendo, seu directè contra præcepta decalogi non datur ignorantia excusans à peccato, quia dicuntur prima principia iuris naturæ, nam ipsa natura docet Deum omnium factorem esse colendum, parentes esse honorandos, neminem esse occidendum, nec lædendum, mulierem, nec rem alienam esse concupiscendam, & similia, quæ apertè lumine naturæ cognoscuntur; Per accidens verò, seù indirectè potest dari ignorantia inuincibilis circa aliquod preceptum, etiam diuinum, pręsertim scilicet in rudibus, in fœminis, & in pueris, exempligratia, aliqui putant mendacium esse licitum ad liberandum innocentem à morte, aliqui pueri inuincibiliter ignorant pollutionem voluntariam esse illicitam, internum desiderium fornicandi inuincibiliter ignorant esse peccatum, putantes tantum externam fornicationem, & opere consummatam esse illicitam, isti excusantur à peccato mortali, quia pro suo statu laborant ignorantia inuincibili,

quod hæc sint contra præcepta diuina, ita
Valent. Valent. parte 2. disp. 6. quæst. 6. punct. 1. Cor-
Cor. duba lib. 2. quæst. 4. Sayr. lib. 2. cap. 9. nu. 17.
Sayr. Sanchez in opere morali cap. 16. quæst. 3.
Sanch. num. 33. Coninch. de pænit. disp. 8. dub. 17.
Coninc. num. 135. Reginal. lib. 11. nu. 23. Azor. part.
Regin. 1. lib. 1. cap. 15. quæst. 1. Vasq. parte 2. dispu.
Azor. 22. cap. 2. Bonac. de legibus disp. 2. quæst. 8.
Vasq. puncto 3. num. 9. 10. 11. 25. & 26. & alij com-
Bonac. muniter; immò Doctores conueniunt, peccata commissa à pueris non putantibus esse mortalia, sufficere, eà confiteri, cum co-
3 gnouerint illa esse mortalia, & interim cōfessiones factas validas esse; nec ego damnaui peccati mortalis ream puellam recenter nuptam, quæ inuincibiliter ignorabat vti vase præpostero cum suo viro esse illicitum, sed à me in confessione monita, erat parata potius mori, quàm iterum marito in hoc assentiri.

Dub. 20. An confessarius absoluens cum causa pœnitentem à peccatis non reseruatis, relicto aliquo peccato, quod putat esse reseruatum, pro quo imponit, vt cum primum poterit se Superiori præsentet, at post modum cognoscit confessarius, tale peccatum non esse reseruatum, vel habere facultatem pro illo absoluendo, vtrum pęnitens indigeat noua absolutione?

Respondetur negatiuè, cum sit talis verè

rè absolutus, sed debet à confessario moneri pœnitens (petendo prius ab illo licentiam loquendi aliquid de præterita confessione) se esse bene absolutum, & aliquo non indigere, est communis.

Dubium 21. An cum Episcopus concedit confessario licentiam pro peccato reseruato absoluendo, & taxat pœnitentiam impo nendam, teneatur confessarius seruare præscriptam pœnitentiam?

Respondeo affirmatiuè, Verum si pœnitens iusta causa non poterit persoluere taxatam ab Episcopo pœnitentiam; poterit confessarius adhuc illum absoluere, & pœnitentiã suo arbitrio in aliam possibilẽ, & congruentem mutare, quia hodiè omnes pœnitentiæ (nisi aliud statuatur) sunt arbitrariæ, & voluntariæ simul, vt in prima parte huius libri Pract. 4. dub. 37. nu. 2. sufficienter probauimus, vbi asseruimus secũdum confessarium posse cum causa pœnitentiam commutare, etiam datam à Papa, Doctores ibi citati, & est communis; vbi etiam causas pro tali pœnitentiæ commutatione retulimus num. 3.

De informi, seù non integra confessione.
Practica Quarta.

1 DVb. 1 Quæ sit confessio informis? Respondeo esse illam, quæ non recipit effectum absolutionis, scilicet remissionem peccatorum, & gratiam; ea est in duplici differentia, primò quando voluntariè, & scienter pęnitens relinquit aliquod mortale, vel non habet dolorem attingentem attritionem debitam, & veram de præteritis, nec propositum cauendi de cætero, & tunc confessio est nulla, & necessariò reiteranda; attamen si à pęnitente cum eodē confessario memoriam habente statusp ęnitentis, saltem in confuso, vel pęnitentiæ datæ, confessio reiteretur, sufficit in confessione aperire fictionem, vt iterum absoluatur ab omnibus peccatis; ita Doctores infra citandi Secundo modo confessio informis dicitur illa, quando pęnitens nō habet dolorem sufficientem de præteritis, siue attritionem, nec firmum propositum cauēdi de cętero, sed ipse non aduertit, immò credit se habere dolorem sufficientem, & propositum verum, & firmum cauendi in futurum; & sic bona fide confitetur, tunc confessio est informis sine gratia Sacramentali,

li,& talis confessio est bona,& non reiteranda,quia est pars Sacramenti pęnitentiæ, licet non recipiat gratiam, ex quo non est actus virtutis,sed sufficit illam fictionem confiteri,& tunc recipiet gratiā sacramentalem;ita D.Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art.4. & in suppl. quæst.9.ar.1.Sot.in 4. dist. 18.quæst.3.ar.2.& 3.Azor.lib.2. moral. instit.cap.17.quæst.7. ante medium,Tol. lib. 3.cap.10. num. 5. vers. Tertius casus; & per talem confessionem satisfacit præcepto annuæ confessionis. Bonac. de Pęnit. disp. 5. quæst.5.sect.2.punct 4.num.22. Suar. disp. 36.sect.7.nu 6.Filiuc.tract.7.cap.2. quæst. 8.& cap.3.num.65. & alij multi citati à Bonac.Sunt etiam aliæ causæ reiterandi confessionem, quas reperies apud Toletum, Nauarrum, & alios supra citatos. *D. Tho.* *Sot.* *Azo.* *Tolet.* 5 *Bonac.* *Filiuc.*

Dub.2.An petens confessionem, sed adueniente confessario amisit loquelam, nec potest vlla contritionis signa ostendere,nec etiam nutibus,nec astantes affirmant illum petijsse confessionem,posit his non obstantibus à confessario beneficium absolutionis obtinere? 1

Negant Henriq. Nauar. Coninc. Vasqu. Nugnus,& alij apud Bonac. *Nugn.* *Nauar.* *Coninc.* *Vasq.*

Sed melius alij affirmant, vt Valent. tomo 4.disp.7 quæst.11.punct. 1. circa finem vers. Atq.hæc quidem, Zerola in praxi de *Valent.* *Zerola.*

pænit. cap. 13. quæst. 2. vers. Dico secundò,
Suar. Suar. disp. 19. sect. 3. & disp. 21. sect. 4. num. 9.
Filiuc. Filiuc. tract. 7. cap. 1. quæsito 10, num. 18,
Regin. Reginal. lib. 8. num. 28. cum D. Ant. 3. parte
D. Ant. tit. de pęnit. Bonac. de Pęnit. disp. 5. quæst. 5.
Bonac. sect. 2. punct. 2. §. 4. num. 10. & alij ab istis citati, notandum tamen est, quod absolutio detur sub conditione de præsenti, si es capax, ego te absoluo, &c. sicut diximus in

3 Pract. 4. dub. 4. quando astantes affirmant infirmum petijsse, modo addimus etiam cum nulli affirment, nec possit excipi signũ aliquod, nec etiam nutibus, adhuc est absoluendus cum tali conditione; quæ quidẽ doctrina intelligitur, si præcessit testimonium de petitione confessionis, nam aliter improbandum omninò censeo, vt detur absolutio etiam sub conditione, si neque hunc habuit petitionis actum, aut vllum dederit signum Sacramenti; hoc enim Sacramentum, sicut & cætera, materia, & forma constare debet.

Dub. 3. An confessarius possit validè absoluere pęnitentem nondum peracta integrè confessione?

1 Respondeo affirmatiuè cum causa, seù necessitate, quæ causa, seù necessitas potest esse vel ex parte confessarij, vel ex parte pęnitentis; Ex parte enim confessarij potest considerari periculum mortis ipsius, dum

audit

audit, v. g. infirmum graui contagione infectum, & probabiliter timet se moriturũ, antequam illius confeßio compleatur, tunc interueniente vera neceßitate ex parte cõfessarij, poterit absolutionẽ dare ante consummatam integram confeßionem, & ratio est; quia præceptum de integritate confeßionis non obligat, sicut nec aliud positiuum, ad simpliciter, aut etiam moraliter impoßibile; Neceßitas verò ex parte pęnitentis potest considerari si timeatur probabiliter imminens mors illius, & tunc potest conferri absolutio ante perfectam, & integram confeßionem, at si mors statim non sequatur, debet continuari confessio, donec integrè fiat, si tempus hoc concesserit. Sua. tom. 4. disp. 23. sect. 1. in princ. Reginald. lib. 8. num. 29. 2 Suar. Regin.

Dub. 4. An pænitens imminente mortis periculo teneatur exprimere peccatum certum, & in specie, & si habuerit peccatum mortale, debeat potius de illo confiteri, an sufficiat exprimere tantum peccatum veniale?

Respondetur, Quoad fieri potest debet pęnitens exprimere in confeßione peccatũ certum, & in sua specie, etiam si non haberet conscientiam peccati mortalis, cum religio huius Sacramenti id expostulet, Attamen si recordetur se commisisse pec-

catum mortale, & oblitus sit cuius speciei fuerit tale peccatum, tenetur confiteri se peccatum mortale admisisse, cuius memoriam in particulari habere nequit; quod si aliquo mortali peccato. s. non confesso erit grauatus, & pro breuitate tẽporis, & mortis periculo non poterit integrè confiteri, debet potius de illo mortali confiteri, quã de quocumq; veniali; cum peccatum mortale sit de necessitate præcepti confitendũ, non autem veniale. ita Doctores proximè supra citati; siuè vt alij loquuntur, peccatũ mortale sit materia necessaria cõfessionis, peccatũ verò veniale, materia voluntaria.

Dub. 5. An quando numerus peccatorũ non fuit determinatus, sed pœnitens dixit v.g. decies plus, vel minùs, si recordetur postea esse vndecies, an talis teneatur confiteri illud vnum supra decem?

1 Respondeo negatiuè, nam in illo numero, & modo loquendi plùs, vel minus, vel circa intelligitur illud vnum; &c. Bonac. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. § 3. num. 9. & alij communiter. **Bonac.**

De Hæresi Mentali. Practica V.

DVb. 1. An hæreticus purè mentalis, nempè qui interius tantum sentit aliquid contra fidem, sed nullum signum

exte-

exterius exhibet; sit excommunicatus?

Respondeo negatiuè, & ratio est, quia Ecclesia non iudicat de occultis, vt in cap. Christiana 32. quæst. 5. & cap. Consuluisti 2. quæst. 5. §. spontanea, & per consequens ab omnibus confessarijs absolui potest. Azor. 1. parte lib. 8. cap. 10. quæst. 3. & communis. Azor.

Dub. 2. An dicens verbum, vel faciens aliquod signum exterius indifferens, ob quod astantes non possunt percipere illius internam hæresim, sit excommunicatus?

Respondeo non esse excõmunicatum ratione dicta; quia est adhuc hæresis occulta, & interna. D. Thom. p. 2. quæst. 91. art. 4. Alexand. de Ales. 2. parte quæst. 182. memb. 2. Tolet. lib. 1. cap. 19. nu. 3. & omnes communiter. 1 D. Tho. Alex. de Ales. Tolet.

Dub. 3. An proferens verbo, vel signo hæresim internam, sed nemine audiente, sit excommunicatus?

Respondetur affirmatiuè, & nihil refert vtrum aliquis audierit, necnè, quia hoc est per accidens, & tunc Ecclesia habet potestatem iudicandi de tali actu externo, & per consequens talis proferens est excommunicatus Papali reseruatione, ita Caiet. verbo Hæresis, Sylu. verbo Excommunicatio 7. §. 3. Tolet. loco cit. & communis. 2 Caiet. Sylu. Tolet.

Dub. 4. An proferens verbum hæretica-

les,

le, vel blasphemiam contra Deum, sit excommunicatus?

1 Respondeo si proueniat illa blasphemia ex interna hæresi, erit excommunicatus, secus si hoc dicat sine voluntario perfecto: ex motu v.g. iræ, quia ad verè incurrendam excommunicationem debet concurrere actus externus adiunctis cum interna hæresi, altero istorum deficiente, non erit excommunicatus; Bonac. de censuris disp.2. quæst.4.punct.2.num.7.& omnes communiter.

Bonac.

Dub.5. An manifestans suam hæresim internam amico, vel confessario, animo capiendi consilium, vel cõfitendi, ex tali actu dicatur publicare hæresim, & per consequens sit excommunicatus?

Respondeo negatiuè, quia non manifestat cum animo hæreticali interno; quod requiritur ad incurrendam excommunicationem contra hæreticos latam, sed talis est paratus corripi, ideo petit consilium, secùs esset, si hoc diceret animo asserendi pertinacem hæresim mentalem, ità Bonac. loc. cit.& alij.

Bonac.

Dub.6. An hæreticus occultus proferens suam hæresim internam (contra suam voluntatem) in somnis, dicatur publicare, & ex eo incidat in excommunicationem?

Respondeo negatiuè, nam hæc dicitur hæ-

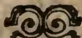
hæresis materialis tantum, & non formalis, cum ad incurrendam excommuuicatio nem necesse requiratur, vt sit hæresis materialis, & formalis, ideò talis nō erit excom municatus; ita Sanchez cap. 8. nu. 24. Duardus quæst. 24. num. 19. Bonac. de censuris disp. 2. quæst. 5. puncto 2. num. 7. & alij com muniter. *Sanch. Duard. Bonac.*

Aduertat denique prudens confessarius quod quotiescumq; quis proferet blasphemiam hæreticalem, vel aliquod verbum hæresis, cognoscens se peccare mortaliter talia proferendo, non erit ex hoc purè hæreticus, & ratio est quia talis non habet errorem in intellectu; neq; pertinaciam, cognoscit enim se malefacere, & peccare. Hęc regula colligitur ex Doctoribus citatis, & est communis.

PRA-

PRACTICA VISITANDI *INFIRMOS*

PARS SECVNDA.

De modo alloquendi Infirmum. *Practica Prima.*

SAcerdos, qui Infirmo Sacramenta necessaria opportunis temporibus ministrauit, ipsum debet sæpè visitare; monitis spiritualibus reficiendo ac instaurando; maximè autem grauescente ægritudine.

Cauere autem debet, nè voce leuata, illum alloquatur; neuè accentus faciat ad instar prædicatoris: Hoc enim modo, & Infirmum, & circumstantes tedio afficiet. Debet verò placidè, & suauiter loqui; magis verò, vt exardescat deuotio, ac sequatur

vti-

vtilitas animæ ipsius ægroti studeat, quàm persuasibilibus humanæ eloquentiæ verbis, vel electo sermoni; Scimus enim quòd infirmus tunc modicum tempus habet, nec debet Sacerdos illud vanitati consumere, aut eruditis periodis: Plurimum autē simplicitas ipsa iuuabit infirmū, ac colloquia moralium, spiritualiumq; exemplorū, quibus excitetur ad Dei amorem, ac æternæ vitæ desiderium.

Immo verò censeo, nec debere Sacerdotem prolixiori sermone vti, licèt Infirmus libenti animo audiat: optimum, autem fore iudico ipsum potius imitari ad loquendum, quam vt taceat, hoc etenim indiscretionis, ac imprudentiæ tribuetur.

Si autem Infirmus, nō dum morti sit ita proximus: Sacerdos ipse breui sermone vtatur ad reijciendas tentationes; eumque ad Dei amorem excitando, & animo reuertendi; Benedicta, ac lustrali aqua illum asperGat, orationemque recitet: Visita quæsumus Domine &c. & sic inde recedat: Nec ipsum infirmum solum destituat; immo alicui ex domesticis magis deuoto, expertoq; committat, vt sæpius de rebus spiritualibus alloquatur, ac ad Dei amorem deuotis inducat considerationibus.

Morti verò proximum desererr non debet, nec omninò discedat, ac sæue orando,

do,

do, vel Diuinũ officium recitando, siue infirmum paulisper alloquendo, iteratis vicibus, magna (vt par est) breuitate; peccatorum contritionem; spem in Deum, ac suæ ipsius Diuinæ voluntati plenam resignationem; & similes deuotos actus in eo excitando.

Ad circumstantes etiam aliquando dirigendo sermonem, vt à peccati facie fugiant veluti à facie colubri: incertam mortis horam bonis operibus præueniant; & hoc, vt eius præsentia, (dum ibi licuerit morari) etiam alias lucrifaciat, ac ædificet: Hoc verò, voce demissa, nè infirmum, ac alios tedio afficiat; ac partim sedendo; partim genua flectendo, prout occasio postulauerit; Omnia autem curet exequi religiosa grauitate, ac magna omnium in Domino ædificatione: Proinde non debet oculos cirtumferre, ne curiosum se præbeat, ac leuem: quodquidem vitium à Sacerdotali statu procul abesse debet; maximè autem si mulieres adsint, quas bono exemplo ædificabit.

Hortari etiam poterit circumstantes, vt pro infirmo orent, ac ipsum Deo commendent, vt iustorum morte moriatur, ac victis hostibus, ad æternam vitam transeat: Quapropter alij Coronam B. Virginis, alij eius Rosarium; hic Litanias; ille septem

Psal-

Psal Pęnitentiales recitet, quos S. Augustinus morti proximus pronũtiauit: alij alias deuotas preces, prout cuiq; deuotio dabit.

Plurimum autem iuuabit infirmum recitatio Officij Sanctæ Crucis iuxta Ritum Romanæ Ecclesiæ, quem ad manus habebis infra circa finẽ; in quo & Christi Domini Passio, & deuota illius mysteria, non parum aduersus Diaboli tentationes valent.

Alternatim etiam Rosarium B. Mariæ, seu illius Coronam recitari faciebat coram infirmo Sanctus Philippus Nerius, submissa autem voce, nè infirmus molestia, vel tedio afficiatur: secus autem quisq. poterit ex seipso recitare; Et hoc etiam sedendo, ne circumstantibus fastidium inferatur.

Prohibeat autem nè coram infirmo risus, aut nugæ, seu ioci fiant; aut iocosè quispiam loquatur; Quod quidem intelligi volo, nè dum de illicitis, immo etiam de indifferentibus, quæ ad rem non pertinent: Omnino autem, quæ tractantur, spiritualia sint, vel de rebus ad salutem animæ infirmi spectantibus.

Vt autem circumstantium orationes, quæ (vt diximus) pro infirmo fiunt, acceptabiles sint apud Deum; Iuuabit, vt Sacerdos circumstantes ad actus contritionis inducat: & ideo simul cum illis dicat: Confiteor Deo &c. Postea verò ipse

dicat; Misereatur vestri, &c. Indulgentiam &c. illosque benedicendo: Et hoc vt efficaciores reddantur eorum orationes, per illorum contritionis actus.

Placet mihi in hoc loco ponere dubium de Officio diuino recitãdo coram infirmo, nè recitantes illum tedio afficiant.

Qualis, & quanta debeat esse vocis pronunciatio in eo, qui priuatim Officium recitat?

Caiet. *Med.* Respondeo, Quòd *talis* debet esse pronũtiatio, vt seipsum audiat; vel ab alio audiri possit, si præsens ibi esset. Ita Caiet. 2. 2. q. 83. ar. 13. Medin. de Orat. qu. 7. Et alij citati ab Azor. infra.

Sanè, si quis solus Diuinum Officiũ persoluat, satis est, si sic recitet, ac proferat, vt verè dici queat, ore, & voce preces fundere; siue ab alio, vel à se audirj possit, siue nõ; Quoniam Iure solum cogitur voce, & ore (& non tantum mẽte, & animo) precari, & orare. Ac proinde, si reuera, linguam moueat, & labia; voce orat, non mente dumtaxat. *Azor.* Ita Azor lib. 10. cap. 11. qu. 4. Quæ sententia animabus magis fauet. Et ratio est, quia recitatio Diuini officij, Sacrificium de fructu labiorum dicitur; non autem auriũ. *Graff.* Ita etiam affirmat Graff. part. 1. lib. 2. cap. 52, nu. 21. & alij.

De

De Deuotionis actibus, quibus excitatus Infirmus ad Dei Amorem, ac vnionem. Practica. II.

EXcitetur super omnia infirmi animus ad deuotionem, ac cum Deo Benedicto vnionem; cum hoc, vt gloriam, qua cõsumata in Cælo fruetur, hic etiam incipiat inchoatam habere.

Debet propterea ad illum alcuius Sancti, seu Sanctæ Sacras Reliquias deferre, quas supra caput, seu aliam partem corporis, quæ ægritudine premitur, imponat; Vel apud ipsum illam deponat ad fugandos Demones, qui illius timore perterriti, fractis viribus, illius Sancti meritis, ac intercessione, non valeant ad infirmũ accedere.

Iuuabit etiam Sanctissimi Crucifixi imaginem infirmo protendere, cuius Sacratissimas plagas, vt osculetur curabi; ac ad illum preces porrigat, eiq; animam suam cõmendet: Ab ipso enim animæ, & corporis salus sperari debet: & cum eo, deuoto colloquio, seu dialogo, contritionem peccatorum; Dei amorem, ac in eum spem viuam excitabit.

Sæpè etiam lustrali aqua, lectulum aspergat, ac cubiculum, asi fugandos Demo-

nes,vt innumeris exemplis accidisse nouimus: Quod quidem proprium est huius aquæ benedictæ, inter cæteras eius virtutes,ac vtilitates.

Super brachium eius præterea alligabit vnam ex ijs,quæ (medaglie) vulgo dicuntur;in qua, Summi Pontificis benedictio, cum plenaria peccatorum indulgentia in articulo mortis annexa sit, inuocando ore, vel corde nomen Sanctum Iesu,quo inuocato,indulgentiam capiat delictorum.

Post Crucifixi imaginem, ipsum iuuari, quàm maximè censeo ex alicuius deuotæ imaginis B.Mariæ Virginis aspectu, seu alterius Sancti, qui fuerit Infirmo deuotus; quibus sæpè seipsum commendabit. Sic legimus de Venerabili Patre nostro Fundatore Camillo, qui circa postremos suos dies,imaginem quandam fieri fecit; in qua & Christum Crucifixum, ac Patrē, & Spiritum Sanctum pingi curauit: Mariam etiā semper Virginem ad Filij Crucifixi dexteram;ad læuam verò Michaelis Archangeli imaginem; Ergo quos omnes ipse multa deuotione erat affectus : Proximus verò morti, semotis arbitris, sæpissimè deuoto colloquio cum his Sāctis vtebatur, magna sui animi consolatione,ac vtilitate; Quibus imaginibus deosculatis, maxima ergo Deū deuotione ardebat ; quam quidem sereno

quo

quo erat aspectu, quàm maximè omnibus demonstrabat; omnes autem in Domino ædificabat.

Quàm vtile sit, vt Infirmus Protestationes faciat. Pract. III.

TAntam vim, efficaciamq; Protestationes habent, quas Infirmi enunciare solent, vt censeatur infirmus, illis peractis, in eadem voluntate esse: ac persistere vsq; ad exitum animæ; nisi illam determinatè mutauerit; Quod quidem magnum affert emolumentum, vt scilicèt ad finem vsque vitæ, virtualiter, omnes actus permaneant.

Proderit certè hoc, nam irruentibus tentationibus, poterit ore, seu corde omnia remittere iuxta primas eius determinationes propositas in protestationibus enixè editas coram Sacerdote; Hoc.n.modo omnia Diaboli tentamenta vincere poterit; omnia namq; in ijs protestationibus continetur.

Aliam etiam afferunt vtilitatem; Nam meritum quod acquisiuit infirmus ex actibus virtutum, quos fecit inter protestationes ipsas, perdurare censetur, etiam si sensibus destituatur, ac ex accidēti aliquo, animo deficiat. Si enim protestatus fuerit v. g. pati velle omne malū, vt similis fiat Chri-

sto Iesu, qui tanta pro nobis passus est, vel vt conformet se Diuinæ voluntati; certè meritum, quòd ex hac voluntate, & consequenter, ex sacra Passione acquiret, totum primæ tribuitur volutati, ac perinde semper durare presumitur, donec passionis causa extet, licet sensibus sit destitutus, vt diximus.

Contritionis preterea actus (cuius necessitas maxima est) in protestatione factus, ac propositum non peccandi, eodem modo perdurare censetur, ac gratiam conseruare videtur, quam ex eo actu primitus acquisiuit: Immò omnes defectus (non tamen voluntarios) in Confessione factos, tollit; gratiores Deo reddit: Ideoq; minuit, in partem Purgatorii pœnam.

Dæmones etiam imbecilles reddit, omnesque quos parauerat laqueos ad infirmi animam perdendam, confringit.

Sunt hæc emolumenta actus contritionis, quos ideo enumeraui, vt videat omnes quàm perutile sit, protestationes ipsas emittere.

Quia verò aliquando infirmus, etiam morti proximus, loquentem Sacerdotem, libenter audit: immò, & ipse loquitur sine tedio aliquo, poterit Sacerdos curare, vt hic talis, protestationes faciat, quæ communes sunt; breuitati autem studeat.

Cum

Cum eo autem, qui malè audit, immò nec loqui valet, breuissimis vtitur protestationibus, quas hic statim subnectam vtroque modo.

Modus Protestationum, quas Infirmus, dum libenter loquentem audit, facere potest. Pract. IV.

CVm hæ Protestationes ei fiant, qui ad mortem accedit, ac propterea sensibus non benè vtitur; placuit illas vulgari sermone adducere, prout verè eodem modo assolent fieri; suntque huiusmodi.

Fratel mio: voi state per far passaggio da questa all'altra vita, nel qual vi sono molti pericoli, che per ciò gli astuti Demonij vi stanno al passo aspettando: Per questo è necessario, che vi armiate con le armi spirituali delle sante proteste; acciò à questo modo di quelli riportiate sicura, e gloriosa vittoria, mediante il diuino aiuto. Dite dunque meco diuotamente.

1 In nome del Padre, & del Figliolo, & dello Spirito Santo.

Io N. mi protesto, in presenza della Santissima Trinità, e della B. Vergine Maria Madre di Dio; del mio S. Angelo Custo-

de, e di tutta la Corte del Cielo; E nella presenza di voi Padre spirituale, di voler viuere, e morire sotto il stendardo, & insegna della santa Croce, E credere fermamente tutto quello che crede, e tiene la Santa Madre Chiesa Catholica, & Apostolica Romana; E tutto quello, che si contiene nel Credo; E qui dirà il Credo.

2 Qualsiuoglia tentatione, che in quell'vltima hora mi darà il Demonio contro la Santa Fede, Io adesso per all'hora, la detesto, & abrenuntio; e mi protesto di non volerci dar'niuno consentimento, perche intendo di credere, e morire in quella Santa Fede, nella quale sono morti tanti Santi Martiri, Confessori, & Vergini di Christo, che hora in Cielo godono la vision di Dio.

3 Se il Demonio mi tentarà di Disperatione con dire, che i miei peccati sono tali, e tanti, che non meritano perdono: Io adesso per all'hora mi protesto di non volerci accõsentire; Ma spero in Dio, ad ogni modo per la sua misericordia, e per il pretioso Sangue di Christo di saluarmi.

4 Se il Demonio mi tentarà di Vanagloria; e con dire che Io mi saluarò per li miei meriti, e buone opere fatte; e che Dio è obbligato per giustitia darmi il Paradiso: Io dico, e protesto questo esser mentita, e biastema grandissima; mà ben confesso meri-

tar

tar'mille inferni per li miei peccati; E ſpero ſaluarmi per la bontà, e miſericordia di Dio mio Creatore, e per li meriti della Paßione del ſuo Figliolo Gieſù.

5 Se il Demonio mi tentarà di ſcrupoli, con dire, che Io non hò fatto bene le mie confeßioni, e che non hò hauuto dolor'de miei peccati; ne propoſito fermo d'emendarmi: Adeſſo mi pento di tutti li mancamenti fatti nelle mie confeßioni, quali ſe Io conoſceßi, che fuſſero ſtati fatti malitioſamente, & io me ne ricordaſſe; me ne confeſſarei adeſſo: e mi doglio non hauer quel perfetto dolore, e contritione de miei peccati, che dourei hauere, pregando il Signore Iddio, che ſuppliſchi con la ſua infinita miſericordia; à quello che io haueßi mancato; e perciò deteſto ogni tentatione del Demonio, che ſopra ciò, mi poteſſe dare nel tempo della morte mia.

6 Se il Demonio mi tentarà d'Impatienza; con dire, che Iddio mi manda ſouerchi dolori, ò infermità di quello, che io merito, o poſſo ſopportare: Io dico, che egli mentiſce; e mi proteſto, che è poco, à quello, che io douria patire per li miei peccati; e ringratio Iddio, che mi dà occaſione di purgarli in queſta vita, per darmi poi minor pena di Purgatorio, nell altra.

7 Se mi tentarà d'inuidia con dire; che

io moro presto, ò giouane, e che potria scã-par molt'altri anni; e che gli altri restano in vita sani, e gagliardi: Io mi protesto, che mi contento di quello, che sà Iddio, qual ringratio, che con tirarmi à se; mi toglie da questo mondo, doue non si fà altro, che peccati, & offese à S. D. M. Et è pur'meglio andar'giouane in Paradiso, che vecchio all'Inferno; Et di quelli, che restano in vita, me nè rallegro; atteso hauurò chi priegarà per me dopò la mia morte.

8 Se mi tentarà intorno al lasciar'la robba, i figli, la moglie, ò li parenti: Io di questo non voglio altro, che quello vuole, e piace à Dio; E si come viuendo io, egli hà tenuto cura di quelli, tãto maggiormente, ne harà, mentre restaranno orfani, e soli; e questa ferma speranza ho in Dio. E s'io lascio la robba temporale, e corruttibile, spero d'andar à posseder li beni celesti, & eterni; con la gratia, e misericordia di Dio, non per miei meriti.

9 Finalmente dono tutto me stesso, e l'anima insieme à Giesù mio Creatore, e Redentore, à Maria Vergine Madre di Dio, Auuocata mia, & al mio Santo Angelo Custode, e guardiano; qual supplico, e priego, discacci da me tutte le tentationi del Demonio: e mi dia il suo aiuto, e forza per poterne riportar'gloriosa vittoria: acciò

ciò l'Anima mia vada à quel fine, per il quale da Dio è stata creata, cioè, à godere la sua Diuina essenza nella Celeste Patria. Amen.

10 Et voi Padre, che state in logo dell'Altissimo, riceuete questa mia vltima volontà, intentione, e protestationi: onde io per sugello, & confirmatione di quanto hò detto, e protestato, bascio li santissimi piedi di questo Giesù Christo, Crocifisso, e morto per mio amore, e per mia salute.

Et con questa speranza mi poserò in pace con il Profeta, dicendo: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam: Quoniam tù Domine singulariter in spe constituisti me.*

Breuiores Protestationes proÿs Infirmis, qui nec loqui multum, nec audire loquentem valent.

Prattica V.

FRatel'mio; non vi protestate di voler' credere fermamente, tutto quello, che crede, e tiene la Santa Madre Chiesa, Catholica, & Apostolica Romana, e tutto quello, che si contiene nel Credo? Padre sì

2 Non vi pentite d'hauer'offeso Iddio con tanti peccati; & vi dolete, non hauer' quel-

quella perfetta contritione, che si due per piacere à Dio? Padre sí.

3 Non sperate di saluarui per li meriti della Santissima Passione di Christo, e non per i vostri? Padre sí.

4 Non vi protestate di non voler acconsentire à qualsiuoglia tentatione del Demonio, che vi suggerisse nel ponto della vostra morte? Padre sí.

5 Non date l'anima vostra nelle mani di Giesù Christo Figliuol di Dio, nostro Signore, e Redentore? Padre sí.

6 Non raccommandate l'anima vostra à Maria Vergine Madre di Dio, & all'Angelo vostro Custode? Padre sí.

7 Hor sù in segno di ciò, dite: Giesù, e Maria, e basciate diuotamente i santissimi piedi di questo Christo Crocifisso per vostro amore. Et il Signor vi benedichi: In Nomine Patris †, & Filij †, & Spiritus Sancti † Amen.

Solent aliqui (adhuc bene valentes) scribere Protestationes; aut illas typis demandatas (quæ ad formam spiritualis testamenti circumferuntur) sumere; ac manu propria subscriptas assiduè apud se retinere. Cum verò infirmantur illas sæpe legunt, siue audiunt; vt propositũ in illis iam per actum, magis ac magis renouetur, ac cõfirmetur ad mortem vsque. Quod quantum

ani-

animabus profit, facilè dici non poteſt.

Quapropter cum proteſtatio, nihil aliud ſonet, quàm, Animi noſtri declaratio, cauſa alicuius iuris acquirendi, vel conſeruandi, vel damni depellendi, facta: manifeſtè ſequitur, quòd qui in morte proteſtantur (vt dictum eſt) nil aliud deliberarè intendunt, quàm Ius acquirere, ſeu perſiſtere in illa bona eorum erga Deum voluntate, in qua cum compotes eſſent menti, exiſtebant: nec non contraria depellere, ſcilicet telis, inſidijſq; tartareis, nolle aſſentiri Et ſicut per ſpirituales has proteſtationes animi vires ægroti corroborantur; ita tenebrarum Principis cum ſatellitibus ſuis inſidiæ, ſulfureæq; inſufflationes euaneſcunt: Vnde D. Aug. de ſingularit. Cleric. inquit: Tandiu Diabolus ceſſat ſæuitiæ ſuæ tela ſupponere; donec ſicut peritus venator, quod occiſurus, laquei vinculis alliget; Qui laquei, ac vincula, Proteſtationibus franguntur: & ſic proteſtantis Animæ cœli aditus facilè panditur, ac reſeratur.

Vltra has Proteſtationes, volui hic addere aliquas Practicas per modum colloquij ex varijs Sacræ Scripturæ, & Doctorum ſententijs collectas, vt valeat Infirmus ex illis dolorem peccatorum, Fidem viuam, Spem firmam, ac verum erga Deum Amorem, acquirere: Poterit autem, ex ijs, illos

ver-

versiculos eligere, ex quibus nouerit, maiori deuotione affici.

Vt etiam illis poterit Sacerdos ipse, vt possit infirmum ipsum morti proximum iuuare, vt actus deuotionis in eo, ac circumstantium cordibus moueantur.

De Actibus Contritionis, Soliloquium. Pract. *VI.*

PRoijce Domine post tergum tuum omnia peccata mea.

Ne proijcias me à facie tua, & gratiam tuam ne auferas à me.

Signor mio, alli vostri santissimi piedi, come la Madalena, mi butto, e da quelli non mi partirò giamai, fin tanto che non direte anche à me: *Remittuntur peccata tua*. Si che da quei amorosi piedi, per me piagati, aspetto ogni mia salute; *Sana Domine, sana Animam meam, quia peccaui tibi.*

Delicta iuuentutis meæ; senectutis meæ; Ignorantias meas, & malitias meas, ne memineris Domine.

Sono il peggior'huomo del mondo: Nõ si troua, chi con hauer riceuuto tanti beneficij, habbi fatto tanti peccati com'io.

Vbi me abscondam a vultu iræ tuæ?

Vbi fugiam nisi ad te Deus meus?

Ah

Ah Signore quanto è maggior la mia miseria, tanto più degnateui di mostrar in me la vostra misericordia, e pietà; che certo sarà delle maggiori, che habbiate mai ad altri peccatori fatto.

Nihil dignum in conspectu tuo egi, ideo deprecor Maiestatem tuam, vt tu Deus deleas iniquitatem meam.

Peccaui super numerum arenæ maris; non sum dignus videre altitudinem Cœli, quia irritaui iram tuam, & malum coram te feci.

Dio mio hò peccato contro la vostra bontà, che meritaua esser infinitamente amata; è me nè spiace sopra ogni cosa; non per timore dell'Inferno, nè per interesse del Paradiso: ma solo per hauer offeso la vostra bontà infinita, amabile sopra ogn'altra cosa creata.

Per non hauerui offeso, pigliarei qualsiuoglia male senza eccettuarne alcuno, e sono risolutissimo s'io viuessi mill'anni, di patir qualsiuoglia tormento, più tosto che volontariamente mai più offenderui.

Pœnitet me peccasse, cupio emendare quod feci.

Non vorrei per altro la vita, se non per fare vna perpetua penitenza de miei peccati; ma ad ogni modo son pronto à far quanto à voi piace. *Pater, fiat voluntas tua.*

Vi

Vi offerisco Signore questi pochi dolori dell'infermità mia, in penitenza de miei peccati. Et hauendo io tante volte meritato l'inferno; vorrei che questi dolori fussero molto maggiori per sodisfare alla vostra giustitia.

Hic vre, hic seca, modo in æternum parcas.

Desidero di patir più, & vorrei io stesso esser carnefice, e manigoldo di me medesimo per vendicare l'offese ch'à voi hò fatto ò Signor mio.

Deprecor Maiestatem tuam, vt tu Deus deleas iniquitatem meam.

Odio questa mia carnaccia, & vorrei che patisse ogni dolore, hauendo io tante volte per quella offeso la Maestà vostra.

Vorrei che le mie mani, e li miei piedi non hauessero hauuto mai moto, quando si moueuano per offenderui: anzi vorrei, che mi fussero stati troncati in mille pezzi.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege tua.

Vorrei più tosto non esser' nato, & esser stato per sẽpre nel mio niẽte; più tosto che hauerui offeso pur vna volta. Et perciò;
Comitus meus à te non est absconditus.

Peccaui, quid faciam tibi, ò custos hominum?

Del passato, quel ch'è fatto è fatto; non vi è altro rimedio, che dolore, lacrime, e pen-

pentimento ; *Ne proijcias me à facie tua* però ricorro alla vostra misericordia, & in ricompensa del perso, gli offerisco il tempo di vita, che mi resta, vnito con la vostra Passione.

Firmabo super te oculos meos.

V'offerisco in penitenza la morte mia, accettandola volontieri per sodisfatione de miei peccati, in quell hora, e punto, che Dio vorrà, vnendola con la morte del Figlio di Dio; Offerendo ancora tutto quello, che patisco, & patirò, insieme con li dolori di Christo.

Siuè bonus, siuè malus semper tuus sum.

Ergo nè derelinquas me Domine Deus meus; ne discesseris, à me.

Affogo tutti i miei peccati in quel mare di sangue con desiderio di hauer tutto quel dolore, e contritione, che hebbero mai tutti i Santi insieme.

Parce mihi Domine, Nihil enim sunt dies mei.

Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine.

Pater, peccaui in Cœlum, & coram te. Io sono vn'altro figliuol Prodigo. *Non sum dignus vocari filius tuus.*

Propitius est mihi peccatori.

Domine non secundum peccata nostra facias nobis, neque secundum iniquitates nostras retri-

tribuas nobis.

Non merito Signor mio, ne anche d'alzar gli occhi in Cielo.

Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea.

Tibi soli, Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.

Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Non mirate Signor'i miei peccati, mà la vostra misericordia.

Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.

Cito anticipient nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.

Signore, niuno mi puol' quello aiuto dare, nè farmi quella gratia, che mi potete far voi: però stò piangendo à vostri piedi: & del continuo grido: *Deus propitius esto mihi peccatori.*

Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, nè despicias.

Perdono chieggo Signore de miei peccati: & io anche di tutto cuore perdono à chi m'hauesse offeso. Gosí anche dimando perdono à chi io hauessi oltragiato: e sarei pronto à buttarmi à suoi peidi, e darli ogni sodisfatione possibile, e per l'obligo mio: e per far cosa grata al mio Dio, e Creatore: *Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos.*

Par-

Parce Domine, parce seruo tuo, quem prætioso sanguine redemisti.

De Actibus Fidei, Soliloquium. Practica. VII.

FIdes tua te saluum faciet; E fiat tibi sicut credidisti. Queste Signor mio sono promesse fatte ci con la vostra santissima bocca: Dunque mentre io fermamente credo, che voi siete il mio Saluatore, che moristi in Croce per saluarci; son sicuro, che mi osseruarete la vostra parola; e mi saluarete; & potrò dire; Fiat mihi sicut credidi.

Vi rendo infinite gratie, poiche questa Fede l'hò da voi riceuuta nel Santo Battesimo, e che m'hauete fatto viuere nella vostra S. Fede, & mi fate morire in quella.

Mi protesto in presenza della B. Vergine, e di tutta la Corte del Cielo, che intendo di morir nella santissima Fede Cattolica della Santa Romana Chiesa, & rinuntio ad ogni cosa, che il Demonio mi suggerisse in contrario.

Tengo fermamente per vero (Dio mio) quanto Voi ci hauete riuelato nella Sacra Scrittura.

Credo fermamente tutti gli articoli del-

la Fede; & son pronto à morire; & dar'il sangue,& la vita propria per la verità della Fede Christiana.

Credo quicquid dixit Dei Filius: nihil hoc verbo veritatis verius.

Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam.

Credo quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum; Et rursum circumdabor pelle mea; Et in carne mea videbo Deum Saluatorem meum.

Credo Domine, adiuua incredulitatem meam.

Adauge nobis Fidem: quia sine te nihil possumus.

De Actibus Spei, Soliloquium.

Practica VIII.

SPerate in Deo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra.

Per raggione dobbiamo sperare in questo Dio d'immensa bontà,& misericordia.

Nihil dignum in conspectu tuo egi; Et conosco di meritar mille inferni: ma pure hò speranza grande di saluarmi, perche *Maior est misericordia tua, quàm iniquitas mea.* La vostra misericordia eccede tutti li peccati del mondo.

Plus potes dimittere, quàm ego committere.

Plus

Plus potes parcere, quam ego miserrimus peccator peccare.

Se vna gocciola del sangue di Christo bastaua à saluar mille mondi. Che cosa non deuo sperar'io, hauendone voi sparso tanto per me?

Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio; & ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Non in Arcu meo sperabo: neque gladius meus saluabit me; sed dextera tua; brachium tuum, & illuminatio vultus tui.

Iddio mio quanto è maggior la mia miseria; tanto più dò materia alla vostra misericordia, di vsarla meco, che sol voi saluarmi potete.

Deus meus misericordia mea.

Quoniam tu es Domine spes mea.

In te Domine speraui, non confundar in æternum.

Io non porto opera buona, che vaglia; *Nihil dignum in conspectu tuo egi*; Comparisco affatto nudo innanzi al vostro conspetto, confidando solo nella vostra misericordia; *Ideò deprecor, vt deleas iniquitatem meam.*

Io non merito il Paradiso; ma lo merita Christo per me; però offerisco per me tutte l'opere di Christo, che sono di valore infinito, e tutto quello, che s'è degnato di

patir per me. Pro nobis dedit Filium suum.

Le spine di Christo sono le mie, & io le offerisco per tutti i peccati, che hò fatto cō li pensieri.

Le Battiture di Christo, per sua gratia, so non tutte mie, & io le offerisco per tutti i peccati della sensualità.

L'humiltà di Christo, e tutte l'ingiurie, & affronti, che hà patito per me; li offerisco per sodisfattione della mia ambitione e superbia.

Offerisco per tutti i miei peccati, tutti i dolori, le piaghe, la Croce, e la morte di Christo: e per questo chiedo di giustitia la vita eterna, & il Paradiso: non già per i miei meriti; Sed quia lauauit nos in sanguine suo.

Vi priego Christo mio, ch'applichiate per me vna sola gocciola del vostro sangue sparso, & con quella, Asperges me, & mundabor: Et ancor'che io sia lordissimo per i peccati; Lauabis me, & super niuem dealbabor.

Sommergete tutti i miei peccati nel mar rosso del vostro sangue; Et proijce post tergum tuum omnia peccata mea.

Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?

Deus est, qui iustificat: quis est, qui condemnet?

De-

Dominus Iesus, qui mortuus est; immo, qui resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Aduocatum habemus apud Patrem Christum iustum, quoniam ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

Adeamus cum fiducia ad Thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur.

In te eripiar à tentatione: & in Deo meo transgrediar murum: Vincerò col tuo fauore l'inimici infernali, Signor mio.

Dominus illuminatio mea, & salus meæ quem timebo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum; quoniam tu mecum es.

Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu es adiutor meus.

Quare tristis es Anima mea, & quare conturbas me? Spera, spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vltus mei, & Deus meus.

Credo videre bona Domini in terra viuentium.

Ma trà tanto Anima mia, *Expecta Dominum, viriliter, age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.*

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.

Non mi curo di consolatione alcuna in questa vita; ma tutta la mia speranza è nell'altra eterna: *Tunc satiabor cum apparuerit gloria tua.*

Ad perennis vitæ fontem,
Mens sitiuit arida:
Claustra carnis præsto frangi,
Clausa quærit Anima;
Gliscit, ambit, eluctatur,
Exul frui Patria.

Io spero di peruenire à quella patria, per la quale m'hauete creato, Signor mio.

Patriam nostram Paradisum computamus; Parentes, Patriarchas habere iam cœpimus: Quid non properamus, & currimus, vt patriam nostram videre; & parentes salutare possimus? Magnus enim charorum numerus expectat. Ideo cum his cito esse optemus, vt citò ad Christum venire contingat.

Io ne sono indegnissimo; ma pure: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

Etiam si me occiderit, sperabo in eum.

Io son pronto, Dio mio, à darui ogni sodisfattione, per quanto potrò, in questo tempo, che mi resta, per i miei peccati, & di ciò voi (Signor mio, me ne darete la forza, & il potere.

S'io mi ricordassi di cosa alcuna, sarei pronto à confessarmene mille volte, etiandio in presenza di tutt'il mondo.

Sete

Sete tanto sitibondo della salute mia, che per me dicesti sù la Croce, *Sitio scilicet salutem animarum*: trà le quali ero ancor'io.

Auanti che l'huomo si confessa, col pentirsi già l'hauete perdonato: *Dixi confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei.*

Oh felice me, s'io conoscessi vna scintilla della vostra carità, & misericordia verso di me, & quanto desiderate la mia salute, molto più che io stesso non la desidero.

Quanti col braccio vostro misericordioso hauete tratti dalla bocca dell'inferno, che stauano per dannarsi? *Fecisti potentiam in brachio tuo; Per viscera misericordiæ tuæ.*

Sò bene Signore, che reuelasti à S. Brigida, che se fusse stato bisogno, saresti morto tante volte, quante sono le anime, che stanno per dannarsi, solo per desiderio di saluarle. *Propter nostram salutem descendisti de Cœlis.*

Hor'che dunq; non si deue sperare da vn si tanto grande amore?

Dunque quando verrà quel giorno, che *Rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Saluatorem meum?*

Io ciò non merito; ma pur lo spero; *Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

De Actibus Diuini Amoris; Soliloquium. *Practica* IX.

HAurietis aquas in in gaudio de fontibus Saluatoris.

E chi non t'amasse Signore, qual sete il Sommo nostro bene?

O mio cuore, che tanto tempo sei stato otioso senza amar'Iddio: essendo che Dio, non t'hà creato per altro, che per amar lui?

Diligant te Domine fortitudo mea: Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

Vi lodo, & vi ringratio Signore con tutte le viscere dell'anima mia per tante gratie, che mi hauete fatto nella mia vita; & vorrei hauer mille bocche, & mille lingue per lodarui, & benedirui per sempre.

Benedic anima mea Domino; & omnia, quæ intra me sunt nomini sancto eius.

Benedic anima mea Domino; & noli obliuisci omnes retributiones eius.

Vorrei, che tutti gl'Angeli, e Santi del Cielo, e tutte le creature m'aiutassero à lodarui, e benedirui.

Benedicite omnia opera Domini Domino; laudate, & super exaltate eum in sæcula.

O Bontà infinita, degna d'esser infinitamente amata; quanto tardi t'hò conosciuta;

sciuta: Sero te cognoui; sero te amaui pulchritudo tàm antiqua.

Oh s'io potessi dar mille vite per amor vostro quanto volontieri lo farei?

Dalle vostre mani, Signore, mi è dolcissima la morte; e qualsiuoglia altro castigo. che mi darete: Et hæc mihi erit consolatio, vt affligens me dolore non parcas.

Deus meus, Amor meus, Deus meus, & omnia.

Amo te plusquã me; nec me, nisi propter te

Dio mio io v'amo sopra ogni cosa; & lasciarei qualsiuoglia altro bene, & pigliarei qualsiuoglia pena per vostro amore; se cosi à voi fusse di gusto.

Rimetto alle vostre mani la morte, e la vita, e tutto lo stato mio temporale, & eterno; Et non voglio, nè cercò altro, se non che Fiat voluntas tua, sicut in Cœlo, ita & in terra cordis mei.

Eccomi apparecchiato à riceuere dalle vostre mani qualsiuoglia castigo. Paratum cor meum Deus, Paratum cor meum.

Se le fiamme dell'inferno, fussero fiãme d'amor di Dio, non mi curarei della pena, & mi gettarei in quelle dà me stesso s'hauessi ad ardere dell'amor tuo, Signor mio.

Desidero vscir presto da questa valle di lagrime, oue non si fà altro, che peccare, & offendere Iddio; Et spero d'andar presto

in

in luogo, doue non l'habbia d'offender mai più.

Cupio dissolui, & esse cum Christo.

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?

Quando vedrò Dio mio, la vostra bellissima faccia?

Ostende mihi faciem tuam, & saluus ero.

Quando mi satiarò di lodarui, & amarui per sempre?

Iesu Nostra Redemptio,
Amor, & desiderium.

Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram?

Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde: Ma mi par, Dio mio, che sei anche Buono, *his qui prauo sunt corde*: Ma contriti, perche *Cor contritum non despicies.*

Amor Iesu dulcissimè,
Quàm fœlix est, quem satias.

Ami chi vuole ogn'altra cosa di questo mondo, ch'io amarò solo te Dio mio sopra ogni cosa.

Mihi autem adhærere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo meo spem meam.

Trans-

Transfige dulcissime Iesu cor meum iaculo amoris tui

Nascondete quest'anima mia dentro le vostre piaghe; Degnateui di pormi dentro del vostro costato; E fate, che dentro quella fornace io brugi del vostro Amore.

Ignitum eloquium tuum, & seruus tuus dilexit illud.

De alijs Eiaculatorijs, ac deuotis actibus pro Infirmi Agone.

Practica X.

TAntam vim habent hæc spiritualia colloquia, vt eorum auxilio, anima ipsius infirmi, quàm sæpissimè saluetur: Lucerna enim ipsius pedibus est verbum Domini, nè offendat ad lapidem pedem suum; Tutissimum namq; ei conferunt auxilium, & qui in tenebris ambulat, cum nesciat, an odio, vel amore dignus sit; & vtrum lignũ ad Aquilonem cadat, vel ad Austrum. Irruunt quippè in eum Dęmones, vt Leones rugientes, quærentes quem deuorent: sunt ergo hæ orationes eiaculatoriæ, ac deuotionis actus, lucerna semitis eius, nè in latrones incidant, qui eum despolient.

Notandum tamen puto, non deferendũ

esse infirmum; nec tacere Sacerdotem debere, etiam si infirmus videatur non audite; hoc namq. euenire solet in eis, qui febre maligna, aut frænetica laborant: Immo, & in eis, qui capitis vulnus, vel veternum (quod lethargum dicitur) patiuntur. Hos enim nunquam deserendos, censeo; immo semper eis spirituales cibos ministrandos; Nam non raro audiunt, etsi contrarium nobis videatur.

Præterea verò credendum; Dominum nostrum ei sensum auditus ad finem vitæ permittere, vel nè *illum* omninò derdant, vt faciliori via saluari possint *ij*, quos proprio sanguine redemit; cum idem ipse sit Dominus, qui surdos fecit audire; quamuis in vita tali sensu priuati fuissent.

Hoc autem etiam naturalitet euenire posse aliquando, non dubitamus: Cum.n. meatus illi, qui aeris percussione vocem ipsam recipiebant, per crassitudinem humorum erant impediti; Postea verò eorumdem humorũ cessatione, per corporis exinanitionem euacuantur, & sic iterum vocẽ articulatam suscipiunt, & audiunt: Quod quidem licet nobis notum, ac patens non sit, immò cõtrarium aliquando credamus, tamen à spiritualibus verbis cessare nequaquam debemus.

Debet ergo Scerdos, sæpe infirmum

allo-

alloqui (vt diximus) de rebus spiritualibus dato etiam, quòd infirmus penitus non audiat; Hoc enim circumstantium ædificationi, ac sui ipsius vtilitati, excitationiq; inseruiet: Immo, & Dęmones ipsos, fractis viribus, fugabit; ac faciliori via anima infirmi, cælorum viam gradietur.

Poterit igitur sequentibus, vel similibus Iaculatorijs verbis vti; quæ vulgari lingua similiter apposuimus, vt possint etiam seculares, illis vti, qui (vt assolet) infirmo morti proximo præsto sunt.

Fratel mio; Ecco qui Christo nostro Redentore; Vedi come stà con le braccia aperte per riceuer l'anima tua?

Non odi che dice: Venite ad me omnes, qui laboratis, nelli affanni della morte: Et onerati estis, dalla moltitudine de peccati: Et ego reficiam vos, col perdono, & con la gratia mia?

Benche tu sij, quel figliol prodigo, che hai dissipata la sostanza paterna delle gratie riceuute; Ad ogni modo ti hà perdonato, ti hà riceuuto nella sua gratia; & viene all'incontro per abbracciarti, Quia perieras, & inuenit te.

Dimãdategli perdono dell'offese fatte, & ditegli cõ tutt'il cuore: Pater peccaui in cęlũ, & corã te: iam nõ sũ dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis,

Et

Et cosi ſarai ſicuro, che t'introdurrà nella ſua caſa del celeſte Regno.

Cariſsimo mio: Due coſe ti biſona fare per ſaluarti; cioè, hauer dolore de peccati tuoi: Et ſperanza ferma che Dio t'habbia à perdonare: Però dirai con Dauid: *Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam.* Et anche, *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum.*

Fratel mio, ſtate conſtante nella ſanta Fede Cattolica Romana: credete fermamente tutto quello, che crede la Santa Madre Chieſa; & à qualſiuoglia tentatione del Demonio non date altra riſpoſta, che inuocare il Santiſsimo nome di Gieſù, e di Maria.

Ricorrete con fiducia alla Regina degli Angeli, Auuocata de peccatori; confidate in lei, che vi proteggerà, & vi darà aiuto in queſto paſſo, dite diuotamente: *Maria Mater gratiæ: Mater miſericordiæ; Tu me ab hoſte protege, & in hac hora mortis ſuſcipe animam meam.*

Signor mio, non mirate alli demeriti di queſta voſtra creatura; perdonategli le ſue colpe; perche humilmente vi domanda perdono; & noi per lei ve ne ſupplichiamo: ma guardate à quell abbondantiſsimo Sangue, che per lei hauete ſparſo in Croce.

Recordare Ieſu pie, quod ſum cauſa tuæ viæ, nè me perdas iſta die.

Ri-

Ricordateui Signore, che non per altro siete venuto à patir tanto nel mondo, che per saluar l'anime nostre; dunque adesso, che vi si porge occasione di saluare questa anima non l'abbandonate; ma riceuetela nella vostra gratia.

Quærens me sedisti lassus, Redemisti crucem passus, tantus labor non sit cassus. Non sia in vano spesa tanta fatica per me; ma fatemi Signor partecipe di vna sola gocciola del vostro sangue, acciò l'anima mia si salui.

Signore io mi pento d'hauerui offeso, *Quid faciam tibi, ò custos hominum*; non debbo sconfidarmi; ma spero in voi.

E ben'che io non meriti la vostra gratia, & la salute; ad ogni modo la spero dalla vostra pietosa mano almeno per far dispetto al Demonio; qual non vorrebbe, che voi mi perdonassi. *Dele iniquitatem meam, amplius laua me Domine.*

Fate Signor mio, ch'io senta quella dolce parola, che senti la Madalena; *Remittuntur peccata tui, vade in pace*: ò Anima da me creata, ti hò perdonato tutti i tuoi peccati, vattene in pace alla santa gloria del Paradiso.

Illumina oculos meos, nè vnquam obdormiam in morte: nè quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Non permette-

mettete Signor mio, che il mio, & vostro nemico habbia parte alcuna sopra di me vostra creatura, che pentita à voi ricorre, & in voi spera perdono, & salute.

Fate Signor mio, che l'orecchie mie sentano quella vostra dolce voce, con la quale chiamate al Cielo l'anima, con dire: Veni electa mea, veni formosa mea, veni, & coronaberis, tutto però per gratia vostra, Sonet vox tua in auribus meis; ma voce di carità, voce di pace, voce di perdono, voce di misericordia.

Ne proijcias me à facie tua; perche, Manus tuæ fecerunt me, ad imaginem, & similitudinem tuam.

M'hauete fatto con le vostre mani, m'hauete creato ad imagine, & similitudine vostra; m'hauete dato il lume della vera Fede; mi darete anche la salute.

Vbi me abscondam à vultu iræ tuæ, quia peccaui? Dentro al vostro costato, mi nasconderò, & iui sarò sicuro dalli miei nemici infernali.

Se tardi m'accorsi del mio errore; non son già tardi à riceuer'il perdono, nè tardi sete voi Signore à farmi misericordia; perche mi haueue promesso, che, In quacunq; hora peccator ingemuerit iniquitatum eorum non recordabor amplius.

Se non sono il primo con gli Apostoli;

mi

mi contentarò d'esser l'vltimo col buon Ladrone, che all'vltimo dimãdandoui perdono; gli dicesti quella dolce parole; *Hodie mecum eris in Paradiso*; degnateui Signor mio di ponermi nel numero, & per compagno di questo felice Ladrone, acciò che io senta la paterna vostra voce; che mi dia il Cielo per gratia, già che non lo merito per giustia.

Promettesti Signore, & vi sete obligato di parola diuina, che ogni volta che domãdaremo, riceueremo; Quando cercaremo ritrouaremo; quando picchiaremo, ci sarebbe aperto: *Petite, & accipietis*; *Quærite, & inuenietis*: *Pulsate, & aperietur vobis.*

Hora vi domando il perdono de miei peccati: Cerco la gratia, & amicitia vostra, & picchio alla porta del Cielo, acciò mi si dia l'ingresso; Et fermamente spero nelle vostre promesse: *Memento verbi tui, seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.*

Se il Medico dà la medicina corporale, ne pretende, & spera la sanità dell infermo: Et voi Signore, che mi hauete dato tẽpo di riceuer tanti Sacramenti, che sono medicine spirituali; non ne deuo sperare la salute certa dell'anima mia?

Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti.

Io confesso tutti gli Articoli della santa

Fede contenuti nel Credo , & dechiarati da Sacri Concilij , perche , *Corde creditur ad iustitiam, confessio ore autem fit ad salutem*, però, *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Credo in Iesum Christum, & c.*

Educ de custodia Animam meam , me expectant Iusti, Signore libera l'Anima mia dal carcere di questo corpo , acciò nel fiorito campo del Paradiso vi possi lodare in eterno; doue li Santi, & Spiriti Beati m'aspettano in eterno. Giesù Maria , salua quest'Anima mia.

Dimenticateui, Fratel mio, di queste cose del mondo, aspirate à quelle del Cielo, & dite: *Cupio dissolui, & esse cum Christo.*

Iesu esto mihi Iesus. Giesù vuol dir Saluatore, dunque Giesù mio , sij à me Iesù, cioè salua l'Anima mia, *Quam pretioso sanguine redemisti.*

Niuna scala fà salire al Cielo più facilmente , se non quella del patire , però Fratel mio habbiate patienza in questo vostro male: prendete questa morte per penitenza de vostri peccati, & al sicuro vi sarà vna scala di Giacob, per la quale gli Angioli scenderanno per riceuer l'anima vostra.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus ; questa vita non è casa nostra , ne habitatione nostra ; *Nostra autem conuersatio in cœlis est* ; Quella quel-

la è

la è la casa nostra, e la patria nostra, iui sono i nostri amici, e parenti, che sono li Santi, e Sante: iui è la nostra madre Maria Vergine, che vi aspetta, *In te Domine speraui, non confundar in æternum.*

De signis, quæ proximam spiritus exhalationem arguunt. *Practica XI.*

ET si certam normam in hac materia dare nemo possit, cum adhuc peritos medicos viderim non rarò falli: Aliquando enim morti ad horam, vel semi, proximus videtur; post diem autem moritur: Et sic è conuerso, multoties vidimus accidisse Hæc omnia namque improuiso accidenti; vel casu, catharri fluxione, breui mutantur.

Visum tamen mihi fuit, vtile forè, aliquas regulas generales ex ijs, quas aliàs obseruaui, hic adducere, è quibus non mediocris cognitio in hac materia eruetur.

Hæc autem volui in fine huius libri subnectere, vt valeant Sacerdotes, qui hæc signa in infirmo agnouerint, illum maiori, ac validiori auxilio iuuare, ac prorsus non deserant: Domestici verò magis curent Sacerdotes vocare, qui infirmo præsto sint in animæ auxilium.

Quia verò etiam ſecularibus aliquando, neceſſitatis cauſa, hoc munus adiuuandi infirmos morti proximos commune eſt; vel ſaltem circa corporalia illis adminiſtranda; Placuit ergo, hæc communi, ac vulgari lingua explicare, vt omnibus commune ſit, quod omnibus commendatur.

Primo ſi dà per regola infallibile, la perſeueranza, & continua aſſiſtenza; mà con prudenza però, aſſiſtẽdoui il più che ſi puole, quando ſi vedeſſe il pericolo dubioſo: Atteſo, ſe troppo s'aſſicurerà in laſciare il moribondo, à pochi ſe ritrouarà preſente.

Seconda Regola: Deueſi oſſeruare la mutation del polſo, la qualità della reſpiratione, & il color del viſo, quali ſogliono variare ne i quattro tempi del giorno naturale; cioè la mattina all'vſcir del Sole, il mezo giorno, la ſera, & la meza notte; Et ſecondo ſarà la mutatione, ſi potrà fare il giuditio.

Terza Regola: Deue oſſeruare i moti della Luna, quale dominando gli elementi inferiori, caggiona anche mutatione alli corpi compoſti: che perciò vi ſono li Lunarij, che queſto inſegnano: & in tali mutationi non ſi deue abbandonar l'infermo, che pochiſſima virtù tiene.

Quarta Regola: Deue hauer mira alla qua-

qualità dell infermità : Atteso in diuersi morbi,diuersi sono i segni proximi al spirare,come appresso diremo ne'mali particolari.

Quinta Regola : Nell'infermità di Etticia,ò Hidropisia;si deue auertire, che questi ordinariamente moiono fauellando, & con retto giuditio ; sempre cercano da bere,& da mangiare, Et questi scappano facilmente dalle mani: ma à costoro si deue auertire la poca virtù del polso : il sudor della fronte,il liuor della carne, e delle labbra,la fredezza dell'estremità, come mani, orecchie,naso,e piedi: l'affanno frequente, & il non poter spuntar il catarro : questi sono segni di campar poche hore : nè deue facilmente lasciarlo.

Sesta Regola : Nella pontura : quando l'affanno cresce,per la respiratione impedita:se hauerà poco virtù,con liuore alle labbra,& punte delle dita, frà poche hore se nè morirà,ancor fauellando, e mouendosi, come hauesse gran virtù : non si lasci, perche corre le poste.

Settima Regola:Se l'infermità è di febre maligna, qual riduce à morte il patiente: se vedrà,che resta di cibarsi:non dorme,ne quieta:harà affanno di cuore ; và facendo sospiri profondi;non vuole altro che bere; dentro bruggia , & per di fuora è freddo

A questi si deue osseruare il mancamento del polso, con l'intermission di quello; la respiratione non libera, ma affannosa; gli occhi inuetrati: Et quando starà vicino al morire, resterà far moto al corpo: & l'affanno, che hauea nel ventre andarà nel petto; poi nella gola, & scamperà meno di due hore: ma poi, quel moto passarà al mento; e starà mez'hora, ò vn quarto, e spirerà.

Ottaua Regola: Alle volte queste febri maligne daranno l'vltimo segno di morte, quando gli vien vna repentina basca, che non troua luogo; si vuol leuar da letto, ò se riuolta in quà, & in là; & con questi segni, benche vi sia molta virtù, nondimeno il polso è tanto veloce, che *Nullum violentum durabile*; si che passata detta Inquietudine, dopò vn hora in circa, si metterà in Agonia: & frà poco spatio se ne muore.

Nona Regola: A questi febricitanti: quādo li verrà vn'occhio gonfio, & li verrà gran sudore in faccia, con affanno nella respiratione: quando il sudor và mancando, verrà vn lamento, qual mentre andrà scemando, l'infermo s'andrà auuicinando alla morte: Et quando da tanto in tanto và repigliando il fiato, starà poco più d'vn hora, ò due, & spirerà: Ne si deue confidar nel gagliardo polso: perche subito all'improuiso mancherà.

Decima Regola : A questi febricitanti, si è osseruato vn'altra cosa, cioè, che quando hauranno quell'affanno nel respirare, & il poso intermittente, se farà vn moto di vna spalla da tanto in tanto, morirà frà trè, o quattr'hore in circa. Et se quando costoro hauranno finito di far moto col corpo, & seguiterà il continuo affanno; se non faranno motiuo nessuno nelli occhi, nè nel viso quando se li aspergerà con l'acqua benedetta, questo è segno, che han persa la virtù sensitiua, & sono destituti dalla virtù vitale, & fra due hore in circa sogliono morire.

Vndecima Regola : Se muore con il catarro nella gola, benche sia virtù nel polso; ad ogni modo, se non puol sputar il catarro; mentre và mancando quella violenza di catarro, và anche mancando la respiratione, & così da quello viene ad affogarsi, & muore.

Duodecima Regola : Se l'Infermo muore di vecchiaia, questo se ne và per declinatione col polso sottilissimo, e tanto ritirato, che appena se ritrouerà; Questi quando non mangiano, ne beueno niente, pure dureranno due, & tre giorni; anzi staranno in agonia con moto di gola, & di mento, ò col soffiare con la bocca dieci, ò dodici hore; Et io hò osseruato, che alcuni vecchi, e

vecchie, senza polso, sono state 24. hore in agonia, che pareuano voler spirare da hora in hora; però non si deueno lasciare.

Decimaterza Regola: Se l'infermità sarà di ferita in testa, non si fidi nel polso gagliardo; mà attenda alla viuacità delli occhi, al retto giuditio, & alla respiratione; perche quando hauerà perso i sentimenti, con gli occhi inuetrati, gli sogliono venir spessi accidenti, & sintomi in modo di mal caduco quali come sono troppo spessi, presto morirà con vno di detti accidenti; & in vn tratto perde il polso, & spira.

Decimaquarta Regola: Se l'infermo muore di gotta, ò gocciola, che toglie la metà del corpo, fà perder la fauella: & alli pieni di carne, dà morte; à questi s'osserua la virtù del polso, & l'affanno della respiratione, & quando ferma il moto del corpo, come và raffredando, & manca il polso, presto muore.

Decimaquinta Regola: se l'infermo muore di flusso di sangue, ò per la ferita, ò per rottura di vena, & il sangue sequitasse ad vscir in abondanza; questo morirà senza polso, senza moto, & quietissimo, che appena se ne potranno accorgere; però bisogna stare attento come, e quando manca il polso, qual e quando manca, non lo lasci.

Decimasesta Regola: se l'infermo morisse di

se di male di gola,quale è principiato con febbre, & freddo, & di già la gola è gonfiata, & per dentro vi sono piaghe, & per di fuora vi è infiammatione,che và descendendo verso il petto;subito si confessi, & il secondo giorno si communichi,& pigli anche l'Oglio santo, perche se è giouanetto, al quarto, ò al quinto và a rischio probabilissimo di morire: se sarà di età virile, ò matura morirà al settimo, ò all'ottauo in circa; Benche alcuni pochi di età matura ne scampino; quando però piglia la strada di sopra verso il naso: ma quando và verso il petto,non vi è rimedio;Et se bene pare, che la gola sia guarita, come in effetto sarà, nondimeno perche hà presa la strada del petto, & va lauorando la malignità per dentro verso il cuore, & nei polmoni, & per altre parti secrete,però questi tali sempre si sogliono mantener mal sani, & alli 30.ò 40 giorni se ne moiono;& alle volte dopò esser stati licentiati dal Medico, come che guariti fussero, e la notte sequente sono morti,& à me è successo più volte:Et questi sogliono morire all'improuiso;però non bisogna abbandonarli; o almeno visitarli spesso nelli quattro tempi sopradetti, come è la mattina,la sera, mezo giorno, & meza notte,che all'hora sogliono calar maggiormente l'influssioni de gli humori, & sos-

soffocarli; & principalmente la sera, & la meza notte fauellando con i circostanti; Et per segno vltimo se stia auertito quando à costoro viene souerchia basca, & souerchio affanno, che più dell'ordinario non trouano luogo, frà vn'hora in circa moriranno, & anche per il più, passato l affanno, & quella basca spirano.

Decimasettima Regola: Se l Infermo hauerà ferite nella pancia penetranti, quando la respiratione è impedita, & il polso và mancando con inquietudine, presto morirà; & spesso mentre starà parlando, Quando questi si medicano, stia sempre presente, perche spesso auuiene, che quando sono nell'atto di medicarsi, spirano; & ciò occorre à quelli, che sono debilitati di forze, & di poca virtù, per la lunghezza dell infermità; ò per la quantità del sangue vscito dalla ferita. Auertasi à questi; perche sogliono morir soffocati dalla furia del sangue, qual sarà peggiore se sara per di dentro; poiche và soffocando le parti vitali; & moiono all improuiso; Questo auuiene quando la ferita è fresca; e tal flussione di sangue suol esser anche per di fuora.

Decimaottaua Regola: Si deue auertire ad ogni moribondo, di qualsiuoglia infermità, che trè sono li maggiori segni mortali da osseruarsi.

Pri-

Primo la respiratione affannosa, & questa fà conoscere più principalmente il tempo di spirare.

Il secondo segno il polso; per la poca, ò assa virtù, del quale si conoscerà se l'infermo morirà presto, ò tardi, *ut plurimum.*

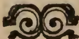
Il terzo segno sono gl'occhi, quali, se l'infermo dormendo non li potrà serrare affatto, è segno che la virtù và mancando; e quando sono inuetrati, & appannati che non ci vede; è segno di vicina morte, cioè di hore, non di giorni.

Tutte le sudette Regole, benche io le habbia pratticate, & esperimentate nel modo, che hò qui raccontato; & m'hanno giouato assai à farsi, che io mi sia ritrouato presente all'vltimo fine del spirare de moribondi: Nondimeno pur ci hò ritrouato tante varietadi, che molte volte sono rimasto ingannato, per li varij, & repentini accidenti; & per le diuerse variationi de mali, & mutationi di virtù, succedute all'improuiso. Si che non hò ritrouato il meglior rimedio à questo, nè la meglior regola che quando il caso è dubbioso, farci continua assistenza per assicurarsi; che così ci esortaua quel Sant'huomo del P. Nostro Camillo, molto zelante di questa santa opera.

Quando l'infermo spirerà, gli cascherà da vn occhio vna lagrimetta, però non subito,

subito s'alzi, ma seguiti à far oratione per altri 2. ò 3. Miserere; acciò si asicuri; atteso dopò l'vltimo respiro, ne suol fare vno, & due altri, segno che non è passato. Et perciò potrà dire con li circonstanti trè Pater, & 3. Aue Maria alla Santissima Trinità, ò alli trè chiodi di Christo Signor Nostro: e poi l'oratione. Tibi Domine.

Finirò questo capitolo con dar auiso al P. Sacerdote, cioè che mai facci giuditio affirmatiuo alli circonstanti, con dire, che il tal giorno, ò alla tal'hora l'iinfermo morirà: atteso, pone à rischio la sua reputatione, quando succedesse altrimente: però sempre metta la cosa in dubio: ò non dichi nulla.

ORDO

ORDO COMMENDATIONIS ANIMAE.

Iuxta Rituale Romanum. Pauli V.

Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon.
Chriſte audi nos.
Chriſte exaudi nos.
Pater de Cęlis Deus. miſerere ei.
Fili Redemptor mundi Deus. miſerere ei.
Spiritus ſancte Deus. miſerere ei.
Sancta Trinitas vnus Deus. miſerere ei.
Sancta Maria. ora pro eo
Sancta Dei Genitrix. ora pro eo.
Sancta Virgo Virginum. ora pro eo.
Omnes Sancti Angeli, & Arcangeli. orate.
Sancte Ioannes Baptiſta. ora.
Omnis Chorus Iuſtorum. orate.
Omnes SS. Patriarchæ, & Prophetæ. orate.
Sancte Petre. ora.
Sancte Paule. ora.

Sancte Andrea. ora.
Sancte Ioannes. ora.
Omnes SS. Apostoli, & Euangelistæ, orate.
Omnes Sancti Innocentes, orate.
Sancte Stephane, ora.
Sancte Laurenti, ora.
Omnes Sancti Martyres, orate.
Sancte Siluester, ora pro eo.
Sancte Augustine, ora pro eo.
Omnes SS. Põtifices, & Confessores, orate.
Sancte Benedicte, ora pro eo.
Sancte Francisce, ora pro eo.
Omnes SS. Monachi, & Heremitæ, orate.
Sancta Maria Magdalena, ora pro eo.
Sancta Lucia, ora pro eo.
Omnes SS. Virgines, & Viduę, orate pro eo
Omnes Sancti, & Sanctæ Dei, Intercedite.
Propitius esto, Parce ei Domine.
Ab ira tua, libera eum Domine.
A mala morte, libera eum Domine.
A pœnis inferni, libera eum Domine.
Ab omni malo, libera eum Domine.
A potestate diaboli, libera eum Domine.
Per S. Natiuitatem tuam, libera eum Dñe.
Per Mortem, & Sepulturam tuam, libera.
Per gloriosam Resurrectionem tuã, libera.
Per admirabilem Ascẽsionem tuam, libera.
Per gratiã Spiritus Sancti Paracliti, libera.
In die Iudicij, libera eum Domine.
Peccatores, Te rogamus audi nos,

Vt ei parcas, te rogamus audi nos.
Vt ad veram pœnitentiam eum perducere digneris, te rogamus audi nos.
Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon. Pater noſter.
℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos à malo.

Oremus.

PRoficiſcere Anima Chriſtiana de hoc mundo: in nomine Dei Patris † omnipotentis, qui te creauit. In nomine Ieſu Chriſti † Filij Dei viui, qui pro te paſſus eſt. In nomine Spiritus ſancti † qui in te effuſus eſt: In nomine Angelorum, & Archangelorum. In nomine Thronorum, & Dominationum. In nomine Principatum, & Poteſtatum. In nomine Cherubim, & Seraphim. In nomine Patriarcharum, & Prophetarum. In nomine Sanctorum Apoſtolorum, & Euangeliſtarum. In nomine Sanctorum Martyrum, & Confeſſorum. In nomine Monachorum; & Heremitarum. In nomine Sanctarum Virginum, & omnium Sanctorum, & Sanctarum Dei. Hodie ſit in pace locus tuus: & habitatio tua in ſancta Sion. Per Chriſtum Dominum noſtrum.
℟. Amen.

Ore-

Oremus.

DEus misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, peccata pęnitentium deles, & præteritorum criminum culpas, venia remissionis euacuas; Respice propitius super hunc famulum vel famulã tuũ N. & remissionem sibi omnium peccatorum suorum, tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renoua in eo pijssime Pater, quidquid terrena fragilitate violatum est: & vnitati corpori Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituũ, miserere lacrymarum eius: & non habẽtem fiduciam, nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Oremus.

COmmẽdo te Omnipotenti Deo (charissime frater) & ei, cuius es creatura, cõmitto, vt cum humanitatis debitũ, morte interueniente, persolueris, ad auctorem tuum, qui te de limo terræ formauerat, reuertaris. Egredienti, itaque animæ tuæ de corpore, splendidus Angelorum cætus occurrat. Iudex Apostolorum tibi senatus adueniat. Candidatorum tibi Martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te Confessorum turma circumdet

Iu-

Iubilantium te Virginum chorus excipiat: & beatæ quietis in sinu Patriarcharum te complexus astringat. Mitis, atque festiuus Christi Iesu tibi aspectus appareat, qui te inter assistentes sibi iugiter interesse decernat. Ignores omne, quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus Sathanas, cum satellitibus suis: In aduentu tuo, te comitantibus Angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane diffugiat. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eũ à facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur, & erubescant omnes tartareæ legiones, & ministri Sathanæ iter tuum impedire non audeant. Libere te à cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Constituat te Christus Filius Dei viui intra Paradisi sui semper amæna virentia: & inter oues suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te absoluat: atque ad dexteram suam, in electorum suorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, & præsens semper assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Cõstitutus igitur inter agmina Beatorum,

torum, contemplationis diuinæ dulcedine potiaris in ſæcula ſæculorum. ℞. Amen.

Oremus.

SVſcipe Domine Animam ſerui tui in locum ſperandæ ſibi ſaluationis à miſericordia tua. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui ex omnibus periculis inferni: & de laqueis pœnarum; & ex omnibus tribulationibus. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Abraham, de Vr Chaldæorum. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Noë de diluuio. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Iob de paſſionibus ſuis. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Iſaac de hoſtia, & de manu patris ſui Abrahæ. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Loth de Sodomis, & de flamma ignis. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Moyſen de manu Pharaonis Regis Ægyptiorum. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti Danielem de lacu leonum. Amen.

Libera Domine animam ſerui tui, ſicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardentis. Amen.

Libe-

Libera Domine animam serui tui, sicut liberasti Susannã de falso crimine. Amen.

Libera Domine animam serui tui, sicut liberasti Petrum, & Paulum de carceribus. Amen.

Et sicut Beatissimam Teclam Virginem, & martyrem, de tribus tormentis atrocissimis liberasti, sic liberare digneris animã huius serui tui, & tecum facias in bonis congaudere cœlestibus. Amen.

Oremus.

COmmendamus tibi Domine animam famuli tui N. precamurq; te Domine Iesu Christe Saluator mundi, vt propter quam ad terram misericorditer descendisti, Patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas. Agnosce Domine creaturam tuam, non à dijs alienis creatam, sed à te solo Deo, viuo, & vero; quia non est alius Deus præter te, & non est secundum opera tua. Lætifica Domine animam eius in conspectu tuo; & ne memineris iniquitatum eius antiquarum, & ebrietatum, quas suscitauit furor, siue feruor mali desiderij: licet enim peccauerit, tamen Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non negauit, sed credidit, & zelum Dei in se habuit, & te Deum, qui fecisti omnia, adorauit. ℟. Amē.

Oremus.

DElicta iuuentutis eius, & ignorantias eius quæſumus Domine ne memineris : ſed ſecundum magnam miſericordiam tuam memor eſto illius in gloria claritatis tuæ.

Aperiantur illi cœli;collætentur illi Angeli;in regnum tuum Domine, ſeruum tuum ſuſcipe.

Suſcipiat eum Sanctus Michael Archangelus Dei,qui militiæ cæleſtis meruit principatum.

Veniat illi obuiam ſancti Angeli Dei, & perducant eum in ciuitatem cęleſtem Hieruſalem.

Suſcipiat eum Beatus Petrus Apoſtolus, cui à Deo claues regni cœleſtis traditæ ſunt.

Adiuuet eum S. Paulus,qui dignus fuit eſſe vas electionis.

Intercedat pro eo S. Ioannes electus Dei Apoſtolus,& Euangeliſta, cui reuelata ſunt ſecreta celeſtia.

Orent pro eo omnes Sancti Apoſtoli, quibus à Domino data eſt poteſtas ligandi, atque ſoluendi.

Intercedant pro eo omnes Sancti,& Electi Dei,qui pro Chriſti nomine tormenta in hoc ſęculo ſuſtinuerũt,vt vinculis carnis exutus,peruenire mereatur ad gloriã

regni

regni cœleſtis. Præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu Santo viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Tres Pater Noſter, & Aue Maria, cum tribus orationibus efficaciſſimis pro Agonizantibus.

Kyrie eleiſono. Chriſte eleiſon
Kyrie eleiſon. Pater noſter.
Aue Maria. *Oremus.*

Domine Ieſu Chriſte, per agoniam, & orationem tuam ſanctiſſimam, quam oraſti pro nobis in monte Olíueti, quando factus eſt ſudor tuus, ſicut guttę ſanguinis decurrentis in terram; obſecro te, vt multitudinem ſudoris tui ſanguinei, quem præ timoris tui anguſtia, copioſiſſime pro nobis effudiſti; offerre, & oſtendere digneris Deo Patri omnipotenti contra multitudinem omnium peccatorum huius creaturæ tuæ agonizantis; & libera eam, in hac hora mortis ab omnibus anguſtijs, quas pro peccatis ſuis ſe meruiſſe timet. Qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuis, & regnas in ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon
Kyrie eleiſon. Pater noſter.
Aue Maria *Oratio.*

DOmine Ieſu Chriſte, qui pro nobis mori dignatus es in Cruce, obſecro te vt omnes amaritudines paſsionum, & pœnarum tuarum, quas pro nobis miſeris peccatoribus ſuſtinuiſti in Cruce: maxime in illa hora, quando ſanctiſsima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo ſanctiſsimo offerre, & oſtendere digneris Deo Patri omnipotenti, pro anima huius creaturæ tuæ, & libera eam in hac hora mortis ab omnibus peccatis, & paſsionibus, quas pro peccatis ſuis ſe meruiſſe timet. Qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuis, & regnas per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon. Pater noſter.
Aue Maria. *Oratio.*

DOmine Ieſu Chriſte, qui per os Prophetæ dixiſti, In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, miſerans tui: obſecro te, vt eandem charitatem, quæ de cœlo ad terram, ad tolerandas omnium paſsionum tuarum amaritudines, te attraxit: offerre, & oſtendere digneris Deo Patri Omnipotenti pro anima huius creaturæ tuæ: & libera eam ab omnibus paſsionibus, & pœnis, quas pro peccatis ſuis ſe meruiſſe timet

met:& salua animam eius in hac hora exitus sui in gloria æterna. Et tu pijssime Domine Iesu Christe, qui redemisti nos, pretioso sanguine tuo, miserere animæ huius creaturæ tuæ,& eam introducere digneris ad semper virentia, & amæna loca Paradisi, vt viuat ibi amore inuisibili, qui à te, & ab electis tuis separari non potest. Qui cum Patre,& Spiritu sancto viuis,& regnas in sæcula seculorum. ℟. Amen.

Symbolum S. Athanasij.

QVicunque vult saluus esse: ante omnia opus est, vt teneat Catholicam fidem.

Quam nisi quisque integram, inuiolatamque seruauerit: absque dubio in ęternum peribit.

Fides autem Catholica hæc est, vt vnum Deum in Trinitate: & Trinitatem in vnitate veneremur.

Neque confundentes personas: neque substantiam separantes.

Alia est enim persona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti.

Sed Patris,& Filij, & Spiritus sancti vna est diuinitas: æqualis gloria, coæterna Maiestas.

Qualis Pater, talis Filius: talis Spiritus sanctus.
Increatus Pater, increatus Filius: increatus Spiritus sanctus.
Immensus Pater, immensus Filius: immensus Spiritus sanctus.
AEternus Pater, æternus Filius: æternus Spiritus sanctus.
Et tamen non tres æterni: sed vnus ęternus.
Sicut non tres increati, nec tres immensi: sed vnus increatus, & vnus immensus.
Similiter Omnipotens Pater, Omnipotens Filius: Omnipotens Spiritus sanctus.
Et tamen non tres Omnipotentes: sed vnus Omnipotens.
Ita Deus Pater, Deus Filius: Deus Spiritus sanctus.
Et tamen non tres Dij: sed vnus est Deus.
Ita Dominus Pater, Dominus Filius: Dominus Spiritus sanctus.
Er tamen non tres Domini: sed vnus est Dominus.
Quia sicut singillatim vnamquamque personam, Deum ac Dominum confiteri, Christiana veritate compellimur: ita tres Deos, aut Dominos dicere, Catholica religione prohibemur.
Pater à nullo est factus: nec creatus, nec genitus.
Filius à Patre solo est: non factus, nec creatus, sed geniths. Spi-

Spiritus ſanctus a Patre,& Filio: nō factus, nec creatus,nec genitus,ſed procedens.
Vnus ergo Pater,non tres Patres, vnus Filius,non tres Filij: vnus Spiritus ſanctus non tres Spiritus ſancti.
Et in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius,nihil maius,aut minus:ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt,& coæquales.
Ita vt per omnia,ſicut iam ſupra dictum eſt,& vnitas in Trinitate: & Trinitas in vnitate veneranda ſit.
Qui vult ergo ſaluus eſſe: Ita de Trinitate ſentiat.
Sed neceſſarium eſt ad æternam ſalutem: vt Incarnationem quoq; Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter credat.
Eſt ergo fides recta, vt credamus, & confiteamur,quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus,Dei Filius,& Homo eſt.
Deus eſt ex ſubſtantia Patris, ante ſæcula genitus:& homo eſt ex ſubſtantia Matris in ſeculo natus.
Perfectus Deus,perfectus Homo:ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens.
Aequalis Patri,ſecundum diuinitatem:minor Patre,ſecundum humanitatem.
Qui licet Deus ſit,& Homo: non duo tamen,ſed vnus eſt Chriſtus.
Vnus autem non cōuerſione diuinitatis in car-

carnem:sed assumptione humanitatis in Deum.
Vnus omnino,non confusione substantiæ: sed vnitate personæ.
Nam sicut anima rationalis, & caro, vnus est homo : ita Deus,& Homo, vnus est Christus.
Qui passus est per salute nostra,descẽdit ad inferos:tertia die resurrexit à mortuis.
Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis: inde venturus est iudicare viuos,& mortuos.
Ad cuius aduentum,omnes homines resurgere habent,cum corporibus suis:& reddituri sunt de factis proprijs rationem.
Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam,qui verò mala,in ignem æternum.
Hæc est fides Catholica:quam nisi quisq; fideliter,firmiterque crediderit,saluus esse non poterit.

Orationes diuotissimę pro Agonizantibus,ex Dyonisio Chartusiano.

Oratio ad Sanctissimam Trinitatem.

DOmine Deus omnipotens; qui trinus, & vnus es,te humiliter exoramus pro ani-

animæ huius agonizantis, vt illam à terrore dæmonum tuearis, & ab eorum suggestionibus custodias, ne in desperatione labatur: ne diffidentiæ tentationibus obnubiletur.

Exaudi nos Domine propter nimiam tuam bonitatem, & misericordiam. Per orationes Patriarcharum. Per merita Prophetarum. Per suffragia Apostolorum. Per victorias Martyrum. Per fidem Confessorũ. Per castitatem Virginum. Per deuotam intercessionem omnium, qui tibi ab initio placuerunt.

Suauissime Domine, ab illius Anima expelle iactantiam, & compunctionem tribue. Superbiam minue, & perfice humilitatem. Fletum suscita: & cor eius mollifica: Ab omnibus insidijs inimicorum libera: & in lumine fidei conserua. Lumen gratiæ infunde illi; vt de omnibus peccatis suis veram contritionem obtineat. Tolle ab ea omnia desideria mala; & omnia tela diaboli extingue.

Audi Domine quæ petit, & celeriter exaudi Si despicias, prorsus perit. Si prospicis, viuit. Si iustitiam requiris, ante te mortua est. Si cum misericordia respicis, ipsam statim à peccati suscites. Quod in ea odis, longe fac ab ipsa: & spiritum tuæ spiritualis lætitiæ illi tribue. Da illi cor, quod timeat

meat te ſenſum, vt te intelligat: & oculos ſpirituales, qui te videant.

Obſecramus te Beatiſſima Trinitas per Virginis Sacratiſsimę vterum. Per Choros Angelorũ, Archangelorũ, Thronorum, Dominationũ, Cherubinorũ, Seraphinorũ, Patriarcharũ, Prophetarũ, Apoſtolorũ, Martyrum, Confeſſorum, Sacerdotum, Leuitarum, Eremitarum, Doctorum, Monachorum, Virginum, & per eximium Domini noſtri Ieſu Chriſti amorem, vt Animam huius à diaboli faucibus, & à morte perpetua liberare digneris. Amen. Pater noſter.

Oratio ad Deum Patrem.

O Pater Altiſsime, ne memineris iniquitatum, quas ex humana fragilitate, ignorantia, vel malitia, aut alia, quauis cauſa commiſit; ſed attende (O benigniſsime, & ſuauiſsime Pater) quam prona ſit humana natura ad lapſum: quanta ſit eius infectio; quam procliua ſit, ex ſe ipſa humana conditio ad peccandum. Quid enim (ò excellentiſsime Pater) eſt genus humanum corruptibile, luteum vas, carnale, ac mortale figmentum; vt ita amariceris de eo, & viſcera miſericordiæ tuę ſuper illud contineas, & permittas illud perire? Memen-

mento Domine,quod propter miſeros pec catores,(Miſericors) appellaris.Idcirco (ò fons totius pietatis, & gratię) ob tuam infinitam potentiam ✝. Conforta in te hanc tuam deficientem, ac debilem creaturam. Propter immenſam ſapientiam tuam, Animam eius illuſtra; propter tuam abſolutam pietatem, vniuerſis eius culpis ignoſce; propter tuam magnam bonitatem, libera eam ab infernali miſeria, & ab omni calamitate.Da ei(Sanctiſſime Pater) cum tanta contritione à corpore emigrare; vt benigniſſime ſuſcipiatur à te. Per Vnigenitum tuum, Domine noſtrum Ieſum Chriſtum per preces,& merita B. Virginis per interceſſiones, & merita totius triumphantis Eccleſię, & omnium Viatorum tibi placentium.Qui es benedictus in ſęcula ſęculorum.Amen.Pater noſter.

Oratio ad Filium.

OBſecramus etiã te Domine Ieſu Chriſte,per Charitatis tuę ardorem, quo te ipſum pro noſtra redemptione tradidiſti ad mortem,mortem autem Crucis acerbiſſimam,& turpiſſimam: per tuam amariſſimam paſſionem: Per meritum tui pretioſiſſimi ſanguinis:per tuam dilectiſſimam Ma-

Matrem,& suæ maternæ cópassionis acerbitatem: per assistentiam suam fidelissimã, qua astitit vsque ad tuam aspirationem in Cruce; mirifica quæsumus abyssum tuæ pietatis super rationale creatura moriente, à luce vitæ præsentis, ad te metuendissimũ Iudicem pergente. Præpara animam eius ò Domine Iesu ad occurrendum tibi salubriter. Nec permittas animam eius separari a corpore, sine finali contritione,& confessione. Visita (Bone Iesu) & illustra mentẽ eius visitatione tua secreta, & pijssima, qua in ictu oculi,& in instanti conuertis,& iustificas impium. Mitte ei (ò Saluator) auxilium gratiæ tuæ à Trono gloriæ tuæ: & ea pietate, qua latroni sero pœnitenti indulgentiam promisisti, dicens (Hodie mecum eris in Paradiso) huic etiam creaturæ tuæ ostende, præcipiendo ad te peruenire, Qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuis, & regnas in sæcula sæculorum. Amen. Pater noster.

Oratio ad Spiritum Sanctum.

O Clementissime Spiritus sancte, quo Pater,& Filius se inuicem, æternaliter diligunt: qui es amor amborum, Pax serenissima, tranquillitas infinita, commu-

nio

nio plena, & sempiterna lætitia: cuius dono, & cooperatione celebrata sunt vniuersa nostræ redemptionis mysteria: de quo etiam illibata Virgo Maria Verbum Patris æterni verum Deum concepit. Tu qui ab exordio mundi gratiarum tuarum charismata hominibus multipliciter infudisti, & multorum indurata corda, gratiosè præuenisti, emollisti, & conuertisti, Conuerte igitur nunc Animam istam hinc exeuntem, & ad te pergentem: & quicquid obstaculi gratiæ tuæ extiterit, tolle ab ea, & gratiam ei largiri digneris; per quam consequi mereatur æternam fęlicitatem, ad laudem, & gloriam pietatis tuæ. Amen. Pater noster.

Oratio ad Iesum Christum.

GLoriosissime Dñe Iesu, in vnione feruētissimi amoris, qui te coegit incarnari, & anxio spiritu in cruce mori, ad immēsitatem dulcissimi amoris tui pulsamus, vt huic creaturæ agonizanti omnia peccata, quæ quouis modo commisit, dimittas: & tuo passionis merito, omissa suppleas; faciasque illi secundum multitudinem miserationum tuarum. Da ei Domine, vt recta fide, spe firma, & ardenti caritate

Anima eius in te aspiret, & ad tuam æternā bonitatem, & gloriam laudandam, agnoscendam, & fruendam perueniat. Amen. Pater noster.

Oratio ad eundem.

SVauissime Domine Iesu Christe, per illum ineffabilem amorem, qui te innocentissimum, & dignissimum Paternæ charitatis Filium, pro nobis factum hominem, vulnerari, ac crudeliter mori, pro hominibus redimendis, fecit, indulge quæsumus, huic famulo tuo, omne quod cogitatu, verbo, & facto, affectionibus, motibus, & sensibus animæ, & corporis deliquit, & veram omnium peccatorum suorum remissionem ei concede. Qui es benedictus in sæcula sæculorum. Amen. Pater noster.

Oratio ad eundem.

O Pijssime Domine Iesu Christe, Rex sæculorum qui in Cruce existens, pro tuis crucifixoribus Patrem rogasti, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Deprecamur Maiestatem tuam, vt in mente huius famuli tui, orationis affectum renouare digneris; quatenus omnes eius offensas illi dimittas. Et sicut tunc tu exau-

exauditus fuisti,sic nũc cum Patre, ipsum, & nos pro illo orantes, exaudire digneris. nescit enim quid faciat, dum ex fidei tarditate tepida coram te existit. Exoramus igitur te (Bone Iesu) vt in hoc obitu suo, omnia peccata illi dimittas;& pro tuę passionis merito,ad societatẽ Angelorum eũ clementer perducas.℞.Amẽ.Pater noster.

Passio Domini nostri Iesu Christi secundùm Ioannem.Cap.18.

IN illo tempore. Eggressus est Iesus cum Discipulis suis trans torrentem Cedrõ, vbi erat hortus,in quem introiuit ipse, & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum,locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & a Pontificibus, & Pharisæis ministros, venit illuc cum lanternis, & facibus, & armis.Iesus itaque sciens omnia,quæ ventura erant super eum,processit, & dixit eis: Quem quæritis? Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dixit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem,& Iudas, qui tradebat eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis:Ego sum: abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos:Quem quęritis?

ritis ? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum Respondit Iesus: Dixi vobis, quia ego sum : si ergo me quæritis, sinite hos abire. Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quẽquam. Simon ergo Petrus habẽs gladium eduxit eum : & percussit Põtificis seruum, & abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen seruo Malchus. Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginã. Calicẽ, quẽ dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Cohors ergo, & tribunus & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum. Et adduxerunt eum ad Annam primum, erat enim socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit, vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus Põtifici, & introiuit cum Iesu in atrium Pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus ille, qui erat notus Pontifici, & dixit ostiariæ: & introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria. Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui, & ministri ad prunas: quia frigus erat, & calefaciebãt se: erat autem cum eis & Petrus stans, &

cale-

calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego palam locutus sum mundo: Ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudei conueniunt,& in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos, qui me audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt quę dixerim ego: Hęc autē cum dixisset, vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici? Respondit ei Iesus: Si male locutus sum,testimonium perhibe de malo: si autem benè,quid me cedis? Et misit eū Annas ligatum ad Caipham Pontificem. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se: Dixerunt ergo ei: Nunquid & tu ex discipulis eius es? Negauit ille,& dixit: Non sum.Dicit ei vnus ex seruis Pōtificis, cognatus eius, cuius obscidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto, cum illo? Iterum ergo negauit Petrus:& statim gallus cantauit. Adducunt ergo Iesum à Caipha in prętorium.Erat autem mane:& ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur,sed vt manducarent Pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit. Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc? Responderunt, & dixerunt ei: Si non esset hic malefactor, nō

tibi tradidiſſemus eum. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundum legem veſtram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quemquam. Vt ſermo Ieſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum in prætoriũ Pilatus, & vocauit Ieſum, & dixit ei: Tu es Rex Iudæorũ? Reſpondit Ieſus: A temetipſo hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Reſpondit Pilatus: Numquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti? Reſpondit Ieſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei vtiq; decertarent, vt non traderet Iudæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo Rex es tu? Reſpondit Ieſus: Tu dicis quia Rex ſũ ego. Ego in hoc natus ſum; & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeã veritati: omnis, qui eſt ex veritate, audit vocẽ meam. Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo cauſam. Eſt autem cõſuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Paſcha. vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? Clamauerunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem

Ba-

Barábbas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerũt capiti eius: & veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue Rex Iudæorũ: & dabant ei alapas. Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis, quia nullã inuenio in eo causam. (Exiuit ergo Iesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo. Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit ei Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ergo enim nõ inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legẽ habemus, & secundũ legẽ debet mori, quia filiũ Dei se fecit. Cũ ergo audisset Pilatus hũc sermonẽ, magis timuit. Et ingressus est prætoriũ iterũ: & dixit ad Iesũ: Vnde es tu: Iesus autẽ responsũ nõ dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. Mihi nõ loqueris? nescis quia potestatẽ habeo crucifigere te? & potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus: Nõ haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatũ habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum Iudæi autem clamabant dicentes: Si hũc dimit-

tis,non es amicus Cęſaris: omnis enim,qui ſe Regem facit,contradicit Cęſari. Pilatus autem cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras Ieſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha. Erat autem paraſcere Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Iudęis: Ecce Rex veſter. Illi autem clamabant: Tolle,tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Nō habemus Regem, niſi Cęſarem. Tunc ergo rradidit eis illum vt crucifigeretur. Suſceperunt autem Ieſum,& eduxerunt.Et baiulans ſibi crucem exiuit in eum,qui dicitur Caluariæ locū, Hebraicè autem Golgotha:vbi crucifixerunt eum,& cū eo alios duos hinc,& hinc, medium autem Jeſum Scripſit autem, & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptū:Ieſus Nazarenus, Rex Iudęorum. Hunc ergo titulum multi Iudęorum legerunt: quia prope Ciuitatem erat locus, vbi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Grecè,& Latinè. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudęorum: Noli ſcribere,Rex Iudæorum:ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Iudæorum. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi ſcripſi. Milites ergo cum crucifixiſſent eum,acceperunt veſtimenta eius,& fecerūt quatuor partes,vnicuiq;

cuiq; militi partem, & tunicam. Erat autē tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerūt. Stabant autē iuxta crucē Iesu Mater eius, & soror Matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalena. Cum vidisset ergo Iesus Matrem, & Discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit Discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eā discipulus in sua. Postea sciens Iesus quia iam omnia consūmata sunt, vt cōsummaretur Scriptura, dixit: Sitio. Vas ergo erat positum, aceto plenum, Illi autē spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Iesus acetū, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudęi ergo, (quoniam parasceue erat) vt non remanerent in cruce corpora Sabbato, (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorū crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo. Ad Iesū autem cum venissent, vt viderūt eum iam

mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & cōtinuò exiuit sanguis, & aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit: & verum est testimonium eius. Et ille scit, quia vera dicit: vt & vós credatis. Facta sunt enim hæc vt Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo, & iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

POst hæc autē rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathia, (eo quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iddeorum) vt tolleret corpus Iesu Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferēs mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat autem in loco, vbi crucifixus est, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceuen Iudæorum, qui iuxta erat monumentum, posuerunt eum.

Monita necessaria contra insidias Dæmonis in articulo mortis.

ESsendo la vita nostra vna continua guerra; dicendo Giob.c.7. Militia est vita hominis super terram,tutta volta, la più segnalata giornata, nella quale il misero huomo entra nel steccato à combattere da solo à solo col Demonio, è l'vltima hora della morte, dicendo S. Gio. [Apoc. 12.] descendit diabolus ad uos, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Importando in quel poco di tempo tutta l'eternità. Per tanto procura l'Auuersario con ogni suo sforzo di atterrirlo,e vincerlo con diuersi assalti, Hor contro la fede, Hor con farli perdere per la moltitudine delli peccati la speranza in Dio, Hor facendolo insuperbire per i proprij meriti; Hor tentandolo di impatienza: Adesso col timor della morte,per hauer'à lasciar la vita,la robba,i parēti,& amici,& particolarmēte in quel tēpo,potēdo viuere più: & il tutto adopera l'inimico per hauer la vittoria contro di lui.Hor ritrouādosi in tal conflitto il pouer'huomo, fà di bisogno che il Ministro di Christo lo vadi fortificādo, & aiutando cōtro detti assalti;suggerendoli di quando

in quando l'infrascritti ricordi: seruendosi di quelli, che giudicarà più à proposito.

Contra inuasionem Fide.

TRà le più communi, gagliarde tentationi, e fieri assalti, che dà il Demonio nel tempo della morte, è quello della fede, al che il Capitano di Christo deue valorosamente opporsi; fortificando l'infermo nel sequente modo.

Auuertendolo prima esser necessario, che mai vogli disputare col Demonio delle cose della Fede, mà solo, che li rispōda, che crede tutto quello, che crede, e tiene la Santa Chiesa Romana. Doppo di quando in quando l'andarà suggerendo l'infrascritte sentenze, con dirli.

N. Sapete benissimo che dice San Paolo ad Heb. 12. sine fide impossibile est placere Deo.

Non bisogna andar scrutinando l'alti, & occulti misterij di Dio, dicendo l'Ecclesiastico c. 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris; sed quæ præcepit Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus tuis ne fueris curiosus: non enim est tibi necessarium ea, quæ ab-

scon-

scondita sunt videre oculis tuis, in superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus: plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi: S. Paolo ad Rom. 11. và dicendo. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei: Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.

Non vi marauigliate, se non potete capire questi alti misterij: poiche S. Paolo. 1.cor.2.dice. Carnalis homo non percipit ea, quæ Dei sunt, & in vn'altro luogo Rom.11. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?

Per tanto fa di bisogno. Ad Rom. 12. non plus sapere, quam oportet sapere.

Dite pure [Luc.17.] Domine adauge mihi fidem, & con Dauid [Ps. 34.] Domine vim patior, responde pro me.

Recordateui che Salamone [Prou.15.] dice, Scrutator maiestatis opprimetur à gloria.

Sapete, che S. Marco [c.16.] dice. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

Et S. Paolo, ad Rom. [c. 1.] dice, che Iustus ex fide viuit.

Ricordateui di quello, che ci essorta S.Gio-

S.Giouanni Apoc.2. Esto fidelis vsque ad mortem.

Oh quanta buona noua vi dà il Signore per S. Giouanni [c. 11.] dicendo. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet, & omnis, qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum.

Sentite, che dice S.Marco: [c. 9.] Omnia possibilia sunt credenti.

Per mezzo della fede si entra nel Cielo, dicendo S.Gio.Chrisost. Super Credo in Deum; Fides religionis Catholicæ lumen est animæ, ostium vitæ, fundamentum salutis æternæ.

Oh quanti buoni effetti fà la viua fede, dicendo S. Agostino De verbis Domini; Nullæ diuitiæ maiores, nulli thesauri, nulla huius mundi maior est substantia, quàm est fides Catholica; quæ peccatores homines saluat, iustos augmentat, in æterna hereditate cum Sanctis Angelis collocat.

Non può l'intellerto nostro con raggioni naturali capire le cose della fede dicendo S.Gregorio, Hom.26 Super Euangelia; Diuina operatio si ratione comprehenditur non est admirabilis, nec fides habet meritum, cui humana ratio prębet experimentum.

Con-

Contra inuasionem desperationis.

E Tanto importante la viua, e ferma speranza in Dio nel moribondo; che procura il Demonio indurlo à desperarsi della propria salute. Al che si deue armare nel sequente modo.

Auuertendolo, che se l'Auuersario lo và tentando di farli perdere la speranza per mala vita passata, & anco per la moltitudine di peccati commessi, si deue fortificare.

Primo considerando quanto propitio è Iddio, il quale è l'offeso, al perdonare: essendo ciò suo proprio.

Secondo, che Christo è il nostro mediatore; hauendo tanto patito per noi.

Terzo, che il Giudice, che ci hà da giudicare, è quello, che è nostro auuocato, mostrando le piaghe, & i tormenti patiti per la nostra salute.

Quarto, che Iddio ci hà promesso, e dato parola infallibile di perdonarci in ogni punto, e quante volte li dimandiamo perdono.

Quinto, che hauemo appresso Iddio la B. V. & i Santi, che intercedono per noi.

Sesto, che il desiderio, che lui hà di con-

conseguire il perdonó, e dono datoli da Dio, il quale è segno buono, che lo vogli perdonare.

Settimo, che tutta la speranza del perdono di peccati fondar si deue nella bontà, e misericordia del Signore, la quale non si sminuisce per la moltitudine delli errori commessi.

Ottauo, che Christo hà fatto la penitenza per noi, & per li suoi meriti sperar si deue la salute. Essendo gloria, & honor suo, che in virtù delle sue fatiche siamo introdotti nel Paradiso.

Doppo se li ricordaranno l'infrascritte sentenze.

N. Non sapete benissimo quello, che dice il nostro Iddio, Ezechiel [c.33] Nolo mortem impij, sed vt conuertatur à via sua, & viuat.

E proprio di Dio il perdonare. Affermandolo la Chiesa Santa, quando, che dice. Deus cui proprium est, misereri semper, & parcere.

Sentite come il Signore vi và confortando. Ezechiel. 18. con dire Nun. quid voluntatis meæ est mors impij, & non vt conuertatur à vijs suis, & viuat?

Et nell'istesso luogo, dice. Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatū eius non recordabor amplius.

Ri-

Ricorrere al Signore, & non dubitate: poiche dolcemente vi inuita [Matth. c.11.] dicendo. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.

Non sapete, che à pena Dauid pentito del suo fallo disse. [2.Reg. c.12.] Peccaui Domine, che subito il Profeta li rispose. Dominus quoque transtulit peccatum tuum.

Dite con Dauid, [Ps.129.] Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? & [Ps.24.] Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum est enim.

Fondate tutta la vostra speranza in Dio con dire [Ps.30.] In te Domine speraui, non confundar in æternum.

Oh quanta allegrezza si fà nel Cielo per vn peccatore pentito dicendo S. Luca [c. 15.] dico vobis quod ita gaudium erit in Cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quã super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Per i peccatori venne Iddio nel Mõdo, dicendo per S. Marco 2. Non veni vocare iustos, sed peccatores.

Guardateui della desperatione dicẽdo S. Agostino serm. de temp. 58. solũ desperationis crimẽ est, quod mederi nõ potest.

Non

Non vi perdete d'animo, perche dice S. Giouanni [c. 2.] Aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum Dominum nostrum.

Basta voltarsi à Dio col pentirsi, poiche lui vi riceuerà nella sua gratia, dicendo per Ierem. (1. à c. 3.) tu autem fornicata es cum amatoribus multis, verumtamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

Dite con Dauid (Ps. 142.) Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Non vi ricordate delle carezze, che fece il Padre al Figlio prodigo, dite con lui. Luc. (c. 15.) Pater peccaui in Cœlum, & coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus: & si come il padre tutto allegro disse, congratulamini quia inueni ouem, quæ perierat, non altrimente il nostro Padre celeste si rallegrarà accettandoui nella sua gratia.

S. Gregorio ci essorta, che à spe in certitudine nulla nos malorum nostrorũ qualitas, nulle quantitas frangat.

State pure allegramente, poiche col sangue dell'Agnello immaculato viene l'anima vostra lauata d'ogni macchia di peccato, dicendo Isaia. (c. 53.) discipli-

na

na pacis super eum, & liuore eius sanati sumus.

Contra inuasionem inanis gloriæ.

ESsendo proprio della carità, & amore verso Iddio, di far l'huomo humile, & riconoscere che quanto di bene in lui si ritroua, venghi dalla liberale mano del Signore: procura l'animico di farli perdere così gran gioia, col far insuperbire il moribondo, suggerendoli il bene, che hà fatto, in virtù del quale si saluarà; & che per ciò meriti il Paradiso.

Hor contro tal vanagloria il Ministro di Christo deue prepararlo nel sequente modo Auuertendolo con dirli, che tutta la speranza della sua salute l'appoggi alli meriti del Redentore.

Primo considerando quanto di bene haria possuto fare, che non hà fatto.

Secondo con quanta imperfettione hà operato.

Terzo, che tutte le forze l'hà dato Iddio, & che da per noi non siamo sufficienti à cosa nessuna buona.

Quarto, che Iddio è Giudice stretto, & con altro occhio essaminarà l'attioni nostre, di quello, che noi le giudichiamo.

Quinto quante cose maggiori hanno operato i Santi, e serui di Dio, à comparatione delle quali, lui non hà fatto niente.

Sesto, quanto Iddio hà fatto per noi, & l'obligo, che noi habbiamo di corrispondere à tanto amore.

Doppò se l'andaranno ricordando l'infrascritte sentenze, discorrendo à proposito secondo la necessità, che il Ministro di Dio giudicarà.

N. Ricordateui, che sete concetto in peccato dicendo con Dauid. [Ps. 50.] Miserere mei Deus, quoniam in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Sappiate, che S. Pietro. [c. 5.] dice: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

S Giacomo 1. non ci và egli dicendo, che omne bonum desursum est, descendens à patre luminum?

Sentite quel che dice S. Paolo. 2. cor. 3. Non sumus sufficientes ex nobis, quasi ex nobis; sed omnis sufficiētia nostra ex Deo est.

Dite con Dauid [Ps 113.] Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

Giobbe [c. 9.] confessa molto la sua baf-

bassezza con dire. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me.

Non possiamo esser sicuri di star in gratia di Dio, poiche si dice. Nescit homo, an odio, an amore dignus sit. Eccl. 9.

S. Paolo, ad Rom. 12. dice, che omnes peccauerunt, & egent gratia Dei.

Non vedete come cascò il Lucifero per la sua superbia dicendosi in Isaia. (c. 14.) Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris.

Sentite quello, che vi ammonisce il Sauio. Eccl. 27. Si non in timore Domini tenueris te, instanter scito, subuertetur domus tua.

Oh come si humiliaua San Paolo dicendo, ad Cor. 4. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est.

State in ceruello, poiche S. Paolo dice, 1. Cor. 10. Qui existimat se stare, videat, ne cadat.

Dauid dice, (Ps. 142.) Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Qanto è pur vero quello, che dice Salomone, prou. 28. Beatus homo, qui semper est pauidus.

E che altro ci significano quei vecchioni nell'Apocalisse. (c. 4.) leuandosi le Corone, e dando lodi à Dio, che ri-

conoscere ogni lor bene da lui, dicendo; Mittebant Coronas suas ante Thronum dicentes, dignus es Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem.

Solo per Christo dobbiamo sperare saluarci, cosi dicendocelo S.Paolo ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, vt iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternę.

Sentite quello, che dice S. Luca, (c.17.) Cum feceritis hæc omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus.

San Paolo non dice chiaramente; ad Gal. 6. Qui existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit, & doppo Quid habes homo, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris?

E che altro siamo noi se non fronda d'albero dicendo, Giob. (cap.13.) Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris!

Sentite quel, che si dice nell'Eccl.5. De propitiato peccato noli esse sine metu.

E che altro siamo noi, che vn istromento, nel quale Iddio opera? Come

dun-

dunque ci possiamo gloriare.? dicendo Isaia (c. 10.) Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea, aut ex altabitur serra contra eum, à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtique lignum est.

Iddio è quello, che opera in noi come dice S. Paolo ad Philipp. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.

Contra inuasionem impatientiæ.

LA mala auuezza natura alli commodi, e spassi del corpo, inclina facilmente l'huomo à non hauer pacienza nel male; seruendosi di ciò il nemico, per farli perdere questa gran virtù. Per il che stabilir si deue l'infermo nel sequente modo.

Primo cōsiderare, che l'impacienza più tosto aggraua, che allegerisce il male.

Secondo, che toglie via il merito, che nel patire si conseguisce.

Terzo, che Iddio ce lo manda, non à caso, ma con somma sapienza, e consequentemente per suo bene.

Quarto, che meglio è esser castigato in questa vita, che nell'altra; non restan-

do peccato impunito.

Quinto, che Iddio manda il male per distacearlo con l'affetto dal mondo.

Sesto, che è cosa da prudente, saper fare di necessità virtù.

Settimo, che nel patire con pacienza, si purgano i peccati, si scema la pena, che doueria patire nel Purgatorio assai più maggiore di quella, che patisce. Si accrescono i meriti, & per consequenza ne sarà rimunerato con maggior gloria.

Ottauo, ehe per legge d'amore, quando anco non meritasse patire quel mal, considerando quanto Christo per amor suo hà patito, doueria volontariamente corrisponder all'amor del Signore, patendo di buona voglia per lui.

Nono, Quanti dolori maggiori hanno sopportato i Santi, e Serui di Dio volontariamente per amor del Signore.

Decimo, che il patire sarà breue, mà il gioire eterno.

Vndecimo, considerate i dolori, che sentono quell'Anime nel Purgatorio, assai più grandi di quello, che lui patisce.

Doppò si andarà corroborando con l'infrascritti ricordi.

N. State pur di buon'animo, perche S. Paolo 2. Cor. 4. dice Momentaneum, & leue tribulationis, æternum gloriæ pondus.

dus operatur in nobis.

Sentite quel che vi dice S. Paolo. 2. Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.

Questa è la vera strada per andare al Cielo, perche (Actuum Apost. c. 14.) Oportet per multas tribulationes intrare in gloriam Dei.

Christo istesso hà patito per entrare nel Paradiso, dicendosi (Actuum Apost. c. 17.) Oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam.

Bisogna esser patiente sino al fine, poiche. Non qui incœperit, sed qui perseuerauit vsque ad finem, hic saluus erit, Matt. 24.

Ricordateui, come dice S. Paolo ad Heb. 12 che Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis.

E segno d'amore, quando il Signore ci tribola dicendo lui per San Paolo ad Heb. 12. Fili mi, noli negligere disciplinam, neque fatigeris, dum ab eo argueris, quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.

Rimirate Christo in vna Croce, essortandoci San Paolo ad Heb. 12. Aspicientes in authorem fidei, & consumatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sub-

ſtinuit Crucem confuſione contempta.

Sentite Salamone, che dice, Prou. 3. Diſciplinam Domini ne abijcias, quem enim diligit Deus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi.

Queſta è la ſtrada di ſaluarui, dicendo S. Luca. (c. 21.) in patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras.

Se conſiderate il premio, che vi ſi darà, niente vi parerà, quanto al preſente patite, dicendo S. Paolo ad Rom. 8. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Sentite la Chieſa come loda la patienza de' Santi cantando di loro. Cæduntur gladijs more bidentium; non murmur reſonat, non quærimonia, ſed corde tacito mens bene conſcia, conſeruat patientiam S. Gregorio in Iob. dice Conſideratio præmij minuit vim flagelli, & S. Paolo 1. Cor. 12. Virtus in infirmitate perficitur.

Coſi proua il Signore li eletti. [Sap. 3.] tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus.

Se il Signore vi manda il patire, vi dà anco la gratia di ſopportarlo, dicendo S. Paolo. 1. col. 10. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis,

stis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

Ricordateui, che in vostra compagnia, & in vostro aiuto stà Iddio, lui istesso dicendolo [Ps. 90.] cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.

Sentite quel che dice S. Gregorio in moralibus. Iusta sunt cuncta, quæ patimur, & ideò valde iniustum est, si de iusta passione murmuramus;

Con quanta ragione potrete dire sopportando il male volentieri quelle parole di Dauid. (Ps. 65.) Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, cõscidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia.

Potrete poi dire. Transiuimus per ignē, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.

Dite con S. Paolo, ad Philipp. 4. Omnia possum in eo, qui me confortat.

Sentite S. Gregorio, che dice. Misericors Deus temporalem interdum seueritatem adhibet, ne æternam inferat vltionem.

Considerate quanto patì, Christo, che à planta pedis, vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Isai. 1. Vedete à che termine si ridusse il Figliuol di Dio, che dice San Matth. (c. 8.) Vulpes foueas habent; & volucres Cœli nidum, filius

autem

autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.

Sentite San Cipriano in serm. de mortalitate, che dice, Contemnenda est omnis iniuria malorum præsentium, fiducia futurorum bonorum; nisi præcesserit pugna, non potest esse victoria.

Contrà inuasionem metus mortis.

ESsendo cosa tanto naturale il desiderio del viuere, che la sola memoria della morte, non che l'esperimentarla ramarica grandemente l'huomo; che marauiglia è, se il Demonio assalisce più gagliardamente il moribondo, procurando atterrirlo per hauer à lasciare la vita presente, la robba, i parenti, l'amici, & i gusti di questo Mondo, inquietandolo anco, che se non fusse stato la tal causa; non saria morto adesso, e che haueria possuto viuer più. Onde fa di mestiero, che l'accorto cooperator di Christo lo vadi disponendo ad vna perfetta rassegnatione in Dio, non si atterrendo della morte, che all'hora li manda, suggerendoli viue raggioni per conuincerlo, poiche se lo tormenta l'hauer à lasciar questo mondo, i parenti la robba, & i gusti di questa vita.

Deue considerare con quanto auantaggio và à ritrouare altra meglior vita, essendo questo viuere vn continuo morire, altri amici, altri beni, & assai più inesplicabili gusti, e contenti, quali senza comparatione maggiori vi sono nel Paradiso.

Douendo anco considerare, che il morire è necessario da farsi, poco importando viuere dieci anni più, ò meno; Che questa vita è piena di miserie, e disgusti. Quanto gran fauore sia il morire di buona morte nel suo letto. Che se hauesse sopràuissuto, haria possuto far fine cattiuo. Che qui siamo forastieri, Che per mezzo della morte si và alla Patria.

Doppo si deue consolare, e fortificare con l'infrascritte sentenze.

N. Ricordateui, che dice S. Paolo ad Heb. 9. Statutum est hominibus semel mori. E che nessuno la può scampare, Quis est homo, dicendo Dauid (Ps.88.) Qui viuet, & non videbit mortem?

Sapete pur benissimo, che omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terram, quæ non reuertuntur. 2. Reg. 14.

Sentite quel, che si dice nell'Eccl. 7. Melior est dies mortis, die natiuitatis, anzi pretiosa est in conspectu Domini mors Sanctorum eius. (Ps. 115.)

Non è questa la nostra stanza; dicendo

Sa

San Paolo ad Heb. 13. Non habemus ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.

E che altro siamo qui canta la Santa Chiesa, che Exules filij Euæ in hac lacrymarum valle.

Questa vita è vna continua guerra, dicendo Giob.7. Militia est vita hominis super terram.

Beati quelli, che finiscono la vita in gratia di Dio, dicendo S. Giouanni Apoc. 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, à modo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis.

Anzi, Si iustus præoccupatus fuerit in refrigerio erit sap.4.

Il sauio Rè Dauid non altro bramaua che morire: dicendo. (Ps. 119.) Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est; multum incola fuit anima mea.

Pareua mill'anni à S. Paolo di partirsi da questo mondo, mentre andaua dicendo ad Rom. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

S. Cipriano, ser. de mortalitate và dicendo. Quis anxius est de egressu ab hac vita? Nisi qui fide dubius est, & spe vacuus; illius est mortem timere, qui non vult Christi societatem.

Bramaua con ardente desiderio la morte

te Dauid quando diceua. (Psal. 31.) Quemadmodum desiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Della morte di buoni si dice. Sap. 3. che visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.

Imitate Christo, che factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis.

Imitate Gieb. (c.1.) che diceua. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.

Che altro è il viuere in questo mondo, che vn continuo tribulare, dicendo Giob 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs.

Oh se consideraffiuo i beni dell'altra vita: vi pareria mill'anni il passarui, poiche sono tali, e tanti, dicendo S. Paolo 1. Cor. 2. Quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus ijs, qui diligunt illum.

Sentite Dauid (Ps. 83) Quam dilecta tabernacula tua Domine, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini, perche melior est dies vna in atrijs tuis super millia.

Nell'altra vita sono i veri gusti, dicendo

cendo Dauid. (Ps. 30.) Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te.

Allhora farete contento, e satio, quando farete nel cielo, poiche dice Dauid. (Ps. 31) Inebriabuntur ab vbertate domus tuę, & torrente voluptatis tuę potabis eos.

Sentite S. Agostino, che và dicendo delle miserie di questa vita. Vita hæc, est vita dubia, vita cœca, vita ærumnosa, miserijs plena, quæ non est vita dicenda, sed potius mors; in qua momentis singulis per varios mutabilitatis defectus morimur.

Niente vi deue affligere il lasciar la robba, dicendo Giob. (c. 1.) nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.

Et S. Paolo 1. Tim. 6. và dicendo. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quod nec auferre quid possumus. Dauid anco lui và dicendo. (Ps. 48.) Ne timueris, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam, cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius.

Bisogna star auuertito, perche qua hora non putatis, filius hominis veniet. M. 25.

S. Luca và dicendo. (c. 12.) Si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret vti-

vtique,per tanto bisogna star vigilante.

Se vi tribola il Demonio per hauer à lasciar i parenti,dite con S. Giouan.(c.17) Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.

Il Signore pigliarà la cura di vostri parenti,dicendo S.Pietro Epist.1.(c.5.) omnem sollicitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

Non mancarà Iddio come nostro padre di prouedere alli bisogni di vostri parenti dicendo S.Luca (c. 11.) Si vos, cum sitis mali, nostri bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se?

Ricordateui finalmente, che tutte le cose di questo Mondo sono vanità, attestandolo Dauid (Ps. 38.) Verumtamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens.

OFFICIVM S. CRVCIS,

Valdè proficuum pro Agonizantibus.

AD MATVTINVM.

℣. Per ſignum Crucis de inimicis noſtris.
℟. Libera nos Deus noſter.

DOmine labia mea aperies. ℟. Et os meum annuntiabit laudem tuam. ℣. Deus in adiutorium meũ intẽde. ℟. Domine ad adiuuandum me feſtina. Gloria Patri, &c. Hymnus.

PAtris ſapientia veritas diuina,
Deus homo captus eſt hora matutina,
A notis diſcipulis citò derelictus.
A Iudæis traditus, venditus, & afflictus.

Antiph. O Crux venerabilis, quæ ſalutẽ attuliſti miſeris, quibus te efferam præconiis quoniam vitam nobis cælitem præparaſti. Adoramus te Chriſte, & benedicimus tibi.
℟. Quia per ſanctam Crucem tuam redemiſti mundum. Oremus.

DOmine Ieſu Chriſte fili Dei viui, pone paſſionem, crucem, & mortem tuam inter iudiciũ tuum, & animam meã, nunc, & in hora mortis meæ: & mihi largiri

giri digneris gratiam, & misericordiam: viuis,& defunctis requiem, & veniam: Ecclesiæ tuæ pacem, & concordiam,& nobis peccatoribus vitam, & gloriam sempiternam. Qui viuis,& regnas cũ Deo Patre,&c.

AD PRIMAM.

℣.Per signum,&c.℣.

Deus in adiutorium meum intende. ℟.Domine ad adiuuandum me festina. Gloria Patri, &c. *Hymnus.*

Hora prima Dominum dicunt ad Pilatum, Et à falsis testibus multum accusatum, Colaphis percutiunt manibus ligatum, Vultum Dei conspuunt lumen Cęli gratum.

Aña. O Crucis victoria, & admirabile signum,in cęlesti curia fac nos captare triũphum. ℣.Adoramus te Christe.

Oratio. Domine Iesu Christe,vt supra.

AD TERTIAM.

℣.Per signum,&c.

Deus in adiutorium meum intende. ℟.Domine ad adiuuandum me festina. Gloria Patri,&c. *Hymnus.*

Crucifige, crucifige, clamitant hora tertiarum.
Illusus induitur veste purpurarum:
Caput eius pungitur corona spinarum.
Crucem portat humeris ad locũ pęnarũ.

Aña. Funestæ mortis damnatur suppliciũ,

dum Christus in cruce nostra restruxit vincula criminum. ℣. Adoramus te Christe.
Oremus. Domine Iesu Christe, vt supra.

AD SEXTAM.

℣. per signum, &c. ℣.

DEus in adiutorium meum intende. ℟. Domine ad adiuuandum me festina. Gloria Patri, &c. *Hymnus*

HOra sexta Iesu est cruci conclauatus,
Et cũ latronibus pẽdens est deputatus,
Præ tormentis sitiens felle saturatus.
Agnus crimen diluens sic ludificatus.

Aña. Per lignum serui facti sumus, & per sanctam Crucem liberati sumus: fructus arboris seduxit nos, filius Dei redemit nos, ℣. Adoramus te Christe. *Oremus.* Domine Iesu Christe, vt supra.

AD NONAM.

℣. Per signum, &c. ℣.

DEus in adiutorium meum intende. ℟. Domine ad adiuuandum me festina. ℟. Gloria Patri, &c. *Hymnus*

HOra nona Dominus Iesus expirauit.
Eli clamans spũm. Patri cõmendauit,
Latus eius lancea miles perforauit.
Terra tũc contremuit, & Sol obscurauit,

Aña. O magnum pietatis opus, mors mortua tunc est, in ligno quando mortua vita fuit. ℣. Adoramus te Christe.
Oratio. Domine Iesu Christe.

AD VESPERAS.

℣. Per signum, &c. ℣.

DEus in adiutorium meum intende.
℟. Domine ad adiuuandum me festina Gloria Patri, &c. *Hymnus.*

DE cruce deponitur hora vespertina,
Fortitudo latuit in mente diuina.
Talem mortem subijt vitæ medicina.
Heu corona gloriæ iacuit supina.

Aña. O Crux bendicta, quæ sola fuisti digna portare talentum mundi: dulce lignũ, dulces clauos, dulcia ferens pondera, super omnia ligna cedrorum, tu sola excelsior, in qua mundi salus pependit, in qua Christus triumphauit, & mors mortem superauit in æternum. ℟. Adoramus te Christe.

Oratio. Domine Iesu Christe, vt supra.

AD COMPLETORIVM.

℣. Per signum, &c. ℣.

COnuerte nos Deus salutaris noster.
℟. Et auerte iram tuam à nobis.
℣. Deus in adiutorium meum intende.
℟. Domine ad adiuuandum me festina.
Gloria Patri, & Filio, &c. *Hymnus.*

HOra Completorij datur sepulturæ
Corpus Christi nobile, spes vitæ futuræ.
Conditur aromate, cõplentur scripturæ,
Iugis fit memoria mortis suæ duræ.

Anima. Saluator mundi salua nos, qui per

crucem, & ſanguinē tuuū redemiſti nos: auxilare nobis te deprecamur Deus noſter.
℣. Adoramus te Chriſte. Oratio. Domine Ieſu Chriſte, vt ſupra. Commendatio.

HAs Horas Canonicas cum deuotione,
Tibi Chriſte recolo pia ratione.
Vt qui pro me paſſus es amoris ardore,
Sis mihi ſolatium mortis in agone. amen.

Pſalmus pro tribulatione peccatorum.

QVi habitat in adiutorio Altiſſimi: in protectione Dei cæli commorabitur
Dicet Domino ſuſceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus ſperabo in eum.
Quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantium: & à verbo aſpero.
Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pennis eius ſperabis.
Scuto circundabit te veritas eius: non timebis à timore nocturno.
A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incurſu, & dæmonio meridiano.
Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
Verumtamen oculis tuis conſiderabis: & retributionem peccatorum videbis.

Quo-

Quoniam tu es Domine ſpes me: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.

Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam Angelis ſuis mandauit de te: vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.

In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis: & conculcabis leonem, & draconem.

Quoniam in me ſperauit, liberabo eum, protegam meum: quoniam cognouit nomen meum.

Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cũ ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.

Longitudine dierum replebo eum: & oſtẽdam illi ſalutare meum.

LITANIAE

B. MARIAE VIRGINIS.

Kyrie eleiſon. Chriſte ele. Kyrie eleiſon. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos.

Pater de cœlis Deus. miſerere ei.
Fili Redemptor mundi Deus. miſerere
Spiritus ſancte Deus, miſerere.
Sancta Trinitas vnus Deus, miſerere.

Sancta MARIA. ora pro eo.
Sancta Dei Genitrix. ora.
Sancta Virgo Virginum, ora.
Mater Christi, ora.
Mater Diuinæ Gratiæ, ora.
Mater Purissima, ora.
Mater Castissima, ora.
Mater Inuiolata, ora.
Mater Intemerata, ora.
Mater Amabilis, ora.
Mater Admirabilis, ora.
Mater Creatoris, ora.
Mater Saluatoris, ora.
Virgo Prudentissima, ora.
Virgo Veneranda, ora.
Virgo Prædicanda, ora.
Virgo Potens, ora.
Virgo Clemens, ora.
Virgo Fidelis, ora.
Speculum Iustitiæ, ora.
Sedes Sapientiæ, ora.
Causa nostræ lætitiæ, ora.
Vas spirituale, ora.
Vas Honorabile, ora.
Vas insigne deuotionis, ora.
Rosa mystica, ora.
Turris Dauidica, ora.
Turris eburnea, ora.
Domus Aurea, ora.
Fœderis Arca, ora.

Ian-

Ianua Cœli, ora.
Stella matutina, ora.
Salus Infirmorum, ora.
Refugium Peccatorum, ora.
Consolatrix Afflictorum, ora.
Auxilium Christianorum, ora.
Regina Angelorum, ora.
Regina Patriarcharum, ora.
Regina Prophetarum, ora.
Regina Apostolorum, ora.
Regina Martyrum, ora.
Regina Confessorum, ora.
Regina Virginum, ora.
Regina Sanctorum omnium, ora.
Agnus Dei, qui tollis peccata muni, parce ei Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere ei.
℣. Ora pro eo sancta Dei Genitrix.
℞. Vt dignus efficiatur promissionibus Christi.

Oremus.

SVccurre Domina pijss. sanctiss. & semper Virgo Maria huic famulo tuo in omnibus necessitatibus eius semper, & vbiq; in præsentibus angustijs, & tribulationibus suis, in transitu animæ eius à corpore, & converte tribulationem, & angustiam eius

in gaudium, & exultationem animæ eius, & adiuua eũ Domina sanctissima, & libera illũ à principe tenebrarum, & à nequitijs; & terroribus eius: & concede ei sanctissima Virgo, vt bonum finem, perseuerãtiam sanctam consequi mereatur: Deprecare benignissimum Filium tuum, verum Deum, & verum hominem, vt ipse suscipiat animam eius in pace, qui ex te suscepit carnem suam sanctissimam, & immaculatam, sine virili commixtione, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Orationes ad B. Vigin. pro Agonizantibus.

O Maria Beatissima, propter illius timoris commotionem, quo cor tuum contremuit, quando Filium tuum dulcissimum, & Dominum nostrum Iesum Christum ab impijs captum, ligatum, ad supplicia tractum, & ab omnibus derelictum audisti: Adiuua nunc animam istius in extremis laborantis, quatenus de præteritis delictis, veram contritionem habeat, & dolorem. Et eam illustra superno splendore, ne in occursu aduersarij paueat; aut aspectu Iudicis tremendi, accusante conscientia, contremiscat, sed potius precibus tuis

interuenientibus, faciem eius in iubilo videns delectetur. ℞. Amen. Aue Maria.

Ad Eandem.

O Virgo dulcissima, Dei Genetrix Maria, propter planctus, & lacrymas, quibus afficiebaris, quando Filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum intellexisti præsidi præsentari, & ab iniquis innocentem accusari, & opprobrijs affici; impetra quæsumus huic Creaturæ lacrymarum gratiam, & sacræ Fidei indelebile lumen, quo offensionis maculas abluere valeat. Et tu Mater Gloriosa adiuua eam nunc, ne Satan ei illudere possit diuersis tentationibus; nec pro libitu suo flagellare, deuictumq; reum statuere terribili Iudici; sed potius seipsum in lumine Fidei iudicet in præsenti, ac disciplinis veræ pœnitentiæ deuotè flagellet. ℞. Amen. Aue Maria.

Ad Eandem.

O Maria suauissima Dei Genitrix, ob cruciatus, & angustias, quas sustinuit cor tuum, quando Filius tuus Dominus noster Iesus Christus, clamantibus Iudæis cru-

crucifige, crucifige, morti adiudicatus, & crucis supplicio condemnatus fuit, subueni pissima Mater hic creaturæ in extremis laboranti; quia corpus illius dolore infirmitatis torquetur, & anima hinc per dæmonum insidias, hinc per terrorem districtę discussionis angustiatur; subeni quęsumus suauissima Domina, ne æternæ mortis sententia contra illam feratur, & flammis æternalibus tradatur perpetuò crucianda. Sed potius, te intercedente, ad cælestem gloriam peruenire mereatur. ℞. Amen. Aue Maria.

Ad Eandem.

O Virgo clementissima, Dei Genitrix Maria, ob illius doloris gladium, qui tuam fœlicissimam Animam pertransiuit, quando cernebas Filium tuum delicatissimum Dominum nostrum Iesum Christum nudum in cruce leuatum, clauis perforatum, cruore perfusum, ac plagis, & vulneribus laceratum. Adiuua nunc Beatissima Domina animam huius, creaturæ Dei, vt compassionis gladius eam perfodiat, & diuini amoris, & timoris lancea vulneretur; ita vt omnis sanguis noxius peccati à suo corpore effluat, à vitijs mundetur, & diui-

nis

nis virtutibus decoretur: quatenus toto affectu terrena despiciens, ad cœlestia subleuetur. Ad quæ te ducente cum iubilo peruenire mereatur. ℟. Amen. Aue Maria.

Ad eandem.

O Maria Virgo pijssima, miserere famulo tuo, & animam eius sana; quia omnia interiora eius conturbata sunt. Eripe quæsumus eam de manu Satanæ. Rèspice suauißima Mater illam oculo misericordiæ tuæ, ne pereat. Duc eam in tua iustitia, & propter inimicos eius, dirige illam in conspectu tuo. Ecce anima eius turbata est valde, propterea salua eam, ne cadat á via sancta. ℟. Amen. Aue Maria.

Ad eandem.

O Maria Virgo sacratißima adiuua famulum tuum ne pereat. Auribus percipe orationem nostram pro eo, ne dæmon glorietur de eius perditione. Refugiũ esto (ò sacratißima Mater) huic seruo Dei in tanta tribulatione. Esto illi adiutrix in lumine Fidei, & animam eius confirma, vt non moueatur à timore Domini. A resistentibus dexteræ tuæ, eam custodi, & præsentia tua lætifica. ℟. Amen. Aue Maria.

Ad

Ad Eandem.

O Intermerata, & in æternum benedicta Virgo Maria, totius angustiæ, & miseriæ adiutrix, huic seruo Dei morienti succurre dulciter, & tuam gloriosam faciē ostende illi in hac vltima necessitate sua, & omnes inimicos eius, in virtute suauissimi Filij tui, Domini nostri Iesu Christi; & sanctæ Crucis † disperde; & à potente dracone infernali, & ab eius horribili visione; & ab omni fraude malorum spiritum defende illum. Quatenus tecum, cum beatis spiritibus Domino Deo: in cælorum beatissimo regno spirituales persoluat laudes. amen. Aue Maria.

Oratio ad S. Michaelem Archangelum.

SAncte Michael Arcangele succure huic animæ apud Altissimum. O inuictissime Pugil assiste huic famulo Dei in extremis laboranti, & eum potenter à dracone infernali defende, & à visione, fraudeq; malorum spirituum. Insuper exoramus te præclarum Archangelum, vt in hac extrema hora vitæ suæ, animam eius benignè

gnè suscipias, ac suauiter in sinum tuum recipias, illamque locum refrigerij, lucis, & pacis perducas, cum Domino Iesu æternaliter regnaturam. ℟. Amen.

Oratio ad Angelum Custodem.

O Sancte Angele Dei, Protector, Custos, & Gubernator huius rationalis creaturæ, quas gratias possumus dignas, vel ipsa per se, vel nos pro illa. Propter tua singularia beneficia, agere? Qui à tantis periculis illam præseruasti: tanto tempore protexisti; & per tot annos ei salutaria procurasti? Profectò nullas possumus: quia diuina beneficia, nostra excedunt. Oramus tamen humiliter pro omnibus eius negligentijs, & erroribus; & pro ea veniam supplicamus; vt qui tanto tempore indefessus eius salutem procurasti; etiam in hac vltima hora succurre, & ne deseras eam. Sed ab omni formidine, ab omni pusillanimitate, ab omnium hostium insidijs, ab omni tentatione, & ab omnibus malis eam potenter eripe, & libera. Esto quæsumus (Beatissime Angele) fidelissimus Custos eius, quia tuum est illius curam gerere, illũ defendere, & suam salutem, totis viribus zelari. Non igitur illam deseras, donec reconciliatam Deo offeras cum misericordia, & cle-

& clementia, & non cum iudicio damnationis. Eia Custos fidelissime, lucretur nũc, per manus tuas Iesus Christus hanc animam, à qua non discedas, nec orare pro ea cesses, donec compuncta, contrita, & gratiã à summo Deo recipiat. Qui est benedictus, & gloriosus in sæcula sæculorum.
℟. Amen.

Ad Sanctos Ãgelos. Oratio.

ET vos, ò Sancti Angeli, pręclarum opus Dei orate, pro famulo isto ad Dominum: vt in omni periculo defendi, & protegi; ab omnique peccato tueri, & à cunctis aduersitatibus animæ, & corporis liberari mereatur. Nulla vnquam malitia à suo diuino amore amoueri, nec ab eo separari possit: sed semper in sua sancta dilectione deuotus conseruari, vsque in finem valeat. Amen.

Ad Sanctos Patriarchas, & Prophetas. Oratio.

O Sancti Patriarchæ, & Prophetæ orate pro isto famulo Dei, vt per fidei vestræ magnanimitatem, quæ vos in futura gratia fiducialiter exultare fecit: fidem re-

ctam,fęlicemqu;consolationem valeat iste obtinere à Domino.Amen.

Ad Sanctos Apostolos, & Euangelistas. Oratio.

O Sancti Apostoli, & Euangelistæ Iesu Christi Domini nostri speciales electi amici,orate pro isto seruo Dei: vt charitatem, quam Pater in proprio Filio notam mundo facere voluit, & quam idem Dominus vobis peculiari priuilegio manifestans, commendauit, amplecti pro posse suo:eamque cum cæteris virtutibus imitari mereatu;amen.

Ad Sanctos Martyres Oratio.

O Sancti Martyres, Regis æterni milites orate quæsumus pro hoc seruo Dei; vt in feruore sanctæ charitatis, vestra sequens vestigia,cuncta huius vitæ discrimina viriliter calcare valeat. Et ad Deum, quem semper læto intuimini aspectu, & qui laboris nostri merces est, & præmium æternum,fœliciter perueniat. Amen.

Ad Sanctos Confessores. Oratio.

O Sancti Confesseres, Cœlestis firmamenti sydera, orate pro seruo isto Dei

Dei, vt peccatorum effugare tenebras, & ad virtutum exercitia proficere, verã contritionem, puram confessionem, ac dignos pœnitentiæ fructus facere: gratiamque, & consolationem Spiritus sancti impetrare valeat. ℞. Amen.

Ad Sanctas Virgines Oratio.

O Sanctæ Virgines, mentis, & corporis mundissimæ, orate pro hac anima ad Dominum, vt vestris meritis, & precibus adiuta, omnium peccatorum suorum veniam consequi, & multiplices inimici laqueos superare, ac fœliciter consummata, mortem æternam euadere, & ad vitam peruenire sempiternam mereatur. Amen.

Ad omnes Animas Iustorum, & Sanctorum Dei. Oratio.

O Vos Spiritus, & Animæ Iustorum, atque Sanctarum Dei, qui meruistis consortes fieri cælestium virtutum, & perfrui æternæ claritatis gloria. Precamur vos, per illius amorem, & honorem, qui vos, ante mundi constitutionem elegit ad illam æternam, & beatam vitam, in qua iam vos beatificauit: & per charitatem vestram, vt intercedere dignemini pro peccatis, & angu-

gustijs huius creaturæ; vt contritione cordis,& pęnitentia condigna, antequam de hoc sæculo migrare conatur, fulciri mereatur. Et in illa tremenda hora finis vitæ suæ sentiat iuuamen,& auxilium pręsentiæ vestrę: vt illi apud Dominum obtineatis gratiam saluationis: ne cum impijs spiritibus, & damnatis, secundùm merita sua ad æternam dijudicetur pœnam: sed ab omni peccatorum labe misericorditer purgata, partem primæ resurrectionis obtineat, & vitã æternam vobiscum in cęlis habeat. Amen.

Oratio conclusiua ad Deum.

ACcommoda Domine Deus noster aures tuæ pietatis vocibus nostris,& dona huic Rationali Creaturæ tuæ benedictionem ✝ tuam, quæ eam semper tueatur ab omnibus malis, vt in tuo amore moriatur. Amen.

Alia Oratio conclusiua huius sancti exercitij ad Iesum Christum.

DOmine Iesu Christe, qui redemisti nos precioso sanguine tuo, scribe quæsumus in anima huius rationalis creaturæ tuæ, tua sacratissima,& præciosissima vulnera, sanctissimo, ac preciosissimo sanguine

tuo; vt discat in eis legere tuum dolorem, contra omnes labores, & pœnas, quas pro peccatis suis se meruisse cognoscit. Scribe in ea amorem tuum, vt tibi vniatur amore inuincibili, quo à te nunquam possit separari. Fac eam Domine Iesu Christe participem sacratissimæ incarnationis, Passionis, & gloriosissimæ Resurrectionis, Ascensionisq; tuæ mirabilissimæ. Fac eam Domine Iesu Christe participem sacratissimorum Mysteriorum, & Sacramentorũ tuorum. Fac eam Domine participem omnium Orationum, & beneficiorum, quæ fiunt ab Ecclesia Sancta. Fac eam participem omnium benedictionum, indulgentiarum, gratiarum, meritorum ab Ecclesia militante emanantium, ac etiam omnium gaudiorum electorum tuorum, qui tibi placuerunt ab initio mundi. Vt cum his omnibus, in conspectu tuo gaudeat in æternum, Amen.

Preces post mortem.

SVbuenite Sancti Dei: occurrite Angeli Domini, suscipientes animam eius Offerentes eam in conspectu Altissimi.

Suscipiat te Christus, qui vocauit te: & in sinum Abrahæ Angeli deducant te suscipientes.

Re-

Requiem æternam dona ei Domine.
Et lux perpetua luceat ei. offerentes.
Kyrie eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison. Pater noster.
℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos à malo,
℣. Requiem æternam dona ei Domine.
℟. Et lux perpetua luceat ei,
℣. Requiescat in pace.
℟. Amen.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℣. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

TIbi Domine commendamus animam huius famuli tui, vt defunctus sæculo tibi viuat. Et quæ per fragilitatem humanæ conuersationis peccata commisit, tu venia misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum Dominum nostrum.
℟. Amen.
℣. Requiem æternam dona ei Domine.
℟. Et lux perpetua luceat ei.
℣. Requiescat in pace,
℟. Amen.

Denique dubium.

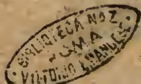
QVærendum: Quot horis debeat mortuus teneri super terram, antequam sepeliatur? Bb 2 Re-

Reſpondeo, hoc non eſſe determinatum in Iure; ſed ſtandum eſt conſuetudini locorum; ſeu conſtitutionibus Epiſcopi Dięceſani, ſi fortè aliquid circa hoc decretum fuerit. In aliquibus tamen locis vidi aſſignari octo, vel ad minus ſex horas, antequam cadauer ſepulturę tradatur: In dubio autem, An verè ſit mortuus, conſule Medicum qui ſi ſepeliendum iudicauerit, ſepeliatur. Ita Poſſeu. c. 14. n. 1.

Sunt enim aliqui morbi, ex quibus Infirmi videntur mortui, & re vera non ſunt; vt laborantes morbo Apopleſiæ, cordis paſſionibus, & ſimilibus: Vt de aliquibus paſſim legitur; qui mortui exiſtimabantur, & ſic inter mortuos repoſiti; immò & ſepulturę traditi: tamen poſtea reuixere; vel (vt melius dicam) mortui minimè erant: De quibus nonnulla exempla, ſcitu digna, habentur in vita B. Patris N. Camilli; lib. 2. c. 1. per totum.

Laus Deo: Beatæq; Mariæ Virgini. ac S. Angelo meo Cuſtodi.

F I N I S.

INDEX

Locuples rerum, quæ in Prima Parte, & Appendice habentur.

A

Con-

Com-

Dans

In-

Reser-

In-

FINIS.

Neapoli, Apud Io: Dominicum
Montanarum. & Denuo Apud
Octauium Beltranum, 1637.

